LUIGI

PIRANDELLO

Salig Mathias Pascal

Bibliotek 1800

Luigi Pirandello

Salig Mathias Pascal

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Luigi Pirandello: *Salig Mathias Pascal* er baseret på originaler, som (på udgivelsestidspunktet) er public domain i lande, hvor ophavsret er baseret på ophavsmandens død+70 år, samt i USA. Den danske redaktør/oversætter af Pirandellos "Efterskrift" har givet tilladelse til distribution af hans værk på samme vilkår som resten af bogen, dvs.:

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Opholder du dig i et land uden for EU, bør du dog tjekke de lokale ophavsretsbestemmelser, før du videredistribuerer værket.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Luigi Pirandello: *Salig Mathias Pascal* is based upon sources in the public domain (at the time of publishing) in countries where copyright is based upon Life+70 years, and in the USA. The Danish editor/translator of the "Efterskrift" has consented to the distribution of his work under the same license as the rest of the book, namely:

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

If you are outside the EU, you are advised to check the local copyright laws before copying and/or redistributing this ebook.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

1. Fortale

En af de få ting, ja vel i grunden den eneste, som jeg vidste med sikkerhed, var den, at jeg hed Mathias Pascal. Og det benyttede jeg mig af. Hver gang en af mine venner eller bekendte viste sig at være gået i den grad fra sans og samling, at han kom og bad mig om et råd eller en udvej, trak jeg på skuldrene, klemte øjnene sammen og svarede ham:

– Jeg hedder Mathias Pascal.

– Ja, tak, min ven, det ved jeg.

– Og dog er du ikke tilfreds?

Oprigtig talt syntes jeg ikke der var nogen grund til, at han skulle være det. Men jeg havde dengang ikke gjort mig klar, hvor meget det egentlig betød blot at kunne svare som jeg tidligere havde svaret:

– Jeg hedder Mathias Pascal.

En og anden vil måske sympatisere med mig (sympati er jo billig) når han prøver at forestille sig den bitre smerte, et ulykkeligt menneske må føle ved pludselig at opdage – ja, hvordan skal jeg i grunden udtrykke det – det absolutte ingenting, opdage, at han hverken ved hvem hans far, eller mor var, eller hvorledes, eller når, eller hvor han blev født – hvis han i det hele taget var født. – Andre vil være rede til at kritisere (kritik er endnu billigere) umoraliteten og ondskaben i et samfund, hvor et uskyldigt barn behandles på denne måde.

Nå ja, lad det nu være, men det er min pligt at underrette vedkommende om, at det egentlig ikke er det, det drejer sig om. Jeg kunne i virkeligheden godt på dette sted gøre rede for min afstamning og min families oprindelse og godtgøre,

hvorledes jeg ikke blot har kendt min far og min mor, men også mine forfædre og deres ikke absolut rosværdige færd op gennem tiderne.

Hvordan da?

Jo: min skæbne er så usædvanlig, at jeg har bestemt mig til at sætte den på prent.

Jeg var i to år ansat på engang som musejæger og kustode ved den bogsamling, som en vis monsignor Boccamazza ved sin død i 1803 efterlod vor kommune.

Denne ærværdige klædekræmmer har åbenbart ikke kendt noget videre til sine medborgeres anlæg og sædvaner, eller måske har han håbet, at hans gave, når tid og lejlighed begunstigede det, skulle optænde kundskabstørst i deres sjæle. Jeg kan bevidne, at indtil dato er den ikke blevet optændt; det være sagt til mine bysbørns ros. Tværtimod, kommunen viste sig så lidet taknemmelig mod Boccamazza, at den ikke en gang ville opstille en smule buste af ham, og bøgerne lod den i mange år ligge hulter til bulter i et stort, fugtigt pakrum, hvorfra de så endelig blev hentet frem, man kan let tænke sig i hvilken tilstand, for at anbringes i den afsides liggende kirke Santa Maria Liberale, som af en eller anden grund lå ubenyttet hen og hvor de af kommunalbestyrelsen blev betroet til en eller anden døgenigt, der havde formående beskyttere, og som så for to lire om dagen skulle sidde og passe på den eller lade være som han nu syntes, men i hvert fald et par timer daglig skulle døje den stank af mug og ælde, som de udbredte.

Denne appelsin lod skæbnen falde i min turban. Og lige fra den første dag fattede jeg en så indgroet ringeagt for bøger, det være sig trykte bøger eller håndskrifter (hvoraf der var

adskillige meget gamle i vort bibliotek), at jeg nu ikke for nogen pris ville have givet mig til at skrive, hvis jeg ikke, som ovenfor sagt, anså min skæbne for ganske usædvanlig og vel egnet til at tjene som belæring for en og anden videbegærlig læser, der tilfældigt skulle falde på at virkeliggøre den kære monsignor Boccamazzas gamle håb og forvilde sig ind i dette bibliotek, som jeg har efterladt mit manuskript til, på den betingelse, at ingen får lov at åbne det før halvtreds år efter min tredje og uigenkaldeligt sidste afgang ved døden.

Sagen er nemlig den, at jeg – Gud skal vide, hvor jeg lider under det – allerede nu er død, oven i købet to gange, den første ganske vist ved en fejltagelse og den anden – ja, det er den historie, jeg nu skal fortælle.

2. Anden (filosofiske) fortale som undskyldning

Tanken om, eller rettere tilskyndelsen til at skrive skylder jeg min højtærede ven Don Eligio Pelegrinotto, som for tiden har Boccamazzas bøger i sin varetægt, og til hvem jeg vil betro manuskriptet, så snart det er fuldendt, hvis det nogensinde når så vidt.

Jeg skriver det her i den gamle kirkebygning i det lys, som når ned til mig fra glasruderne øverst oppe i kuplen: i bibliotekshavens kontor (et af de gamle siderum til apsis) og afspærret med et lavt rækværk, hvor Don Eligio sidder stønnende under byrden af det hverv, han heltemodigt har påtaget sig, at bringe en smule orden i dette rene Babel af bøger. Jeg er bange for, at han aldrig vil få bugt med det. Ingen før ham har værdiget den gamle monsignores bøger andet end et overfladisk blik og bekymret sig om hvad hans gave egentlig bestod af. (Man gik ud fra, at det så godt som udelukkende måtte omhandle religiøse emner.) Nu har Pelegrinotto til sin store tilfredshed opdaget, at de indeholder en overordentlig mangfoldighed af stof. Og da bøgerne i sin tid blev samlet sammen fra alle pakrummets kroge og stillet op på bedste beskub, herskede der den syndigste forvirring. Naboskabet har mellem disse bøger knyttet venskabsbånd, som er over al måde besynderlige; Don Eligio har for eksempel fortalt mig, at han kun med yderste møje har kunnet få en meget letsindig afhandling i tre kapitler af Anton Muzio Porro fra anno 1571 om den kunst at elske kvinder vristet fra en biografi af den

saligpriste benediktinermunk fra Polirone, Faustino Materuccis liv og død. Fugtigheden havde sluttet de to bøgers bind sammen i et uløseligt broderskab. Det fortjener at antegnes, at i anden bog af den omtalte letfærdige afhandling tales der vidt og bredt om munkenes levned og eventyr.

Siddende på toppen af en stige, som byens lygtetænder velvilligst har udlånt, har Don Eligio Pelegrinotto fisket mange underlige og morsomme bøger op fra bibliotekets hylder. Hver gang han hitter sådan en, sender han den med et flot kast ned på det store midterbord, så det gungrer i den lille kirkes hellige haller og der rejser sig en tæt støvsky, ud af hvilken to-tre edderkopper forfærdet flygter. Jeg kommer springende fra apsis'en med et sæt over rækværket, gør først med den selvsamme bog jagt på edderkopperne hen over det støvede bord, lukker derefter bogen op og giver mig til at kigge den igennem.

Således har jeg lidt efter lidt fået smag på den slags læsning. Don Eligio siger ydermere til mig, at min bog helst bør anlægges i stil med dem, han opdager på boghylderne, og få noget af det over sig, som giver disse deres særlige tillokkelse. Jeg trækker på skuldrene og svarer ham, at det er ikke noget, der ligger for mig, og fortsætter med mit arbejde.

Svedende og tilstøvet kommer Don Eligio ned fra stigen for sammen med mig at trække lidt frisk luft i den lille have, han har fået anlagt bagved apsis'en med hegn og hæk omkring.

– Nej, min højtærede ven, siger jeg til ham, da jeg sidder på havemuren med hagen støttet på stokkeknappen, medens han røgter sine salathoveder. – Nej, tiden er ikke mere til at skrive bøger, ikke en gang for morskabs skyld. Hvad litteratur angår,

må jeg som med hensyn til alle andre ting holde på mit stadige omkvæd: *Forbandet være Kopernikus!*

– Hov, hov, hov, råber Don Eligio og rejser sig anstrengt op fra den krumbøjede stilling med ansigtet blussende under den mægtige stråhat. – Hvad har Kopernikus med det at bestille?

– Ikke så lidt endda, Don Eligio. Fordi – hvis jorden ikke drejede rundt –

– Det har den jo altid gjort!

– Nej, det er det den ikke har. Mennesket vidste det ikke, følgelig var det, som om den ikke drejede sig. Der er mange også nu, for hvem den ikke drejer sig. Jeg fortalte det forleden dag til en gammel bondemand, og ved De, hvad han svarede? At det var en god undskyldning for fulde folk. Det, jeg vil sige, er, at den gang jorden ikke drejede sig og mennesket gik om og tog sig så storartet ud i græsk eller romersk klædebon og følte sig så uendelig ophøjet i den behagelige bevidsthed om sin egen værdighed, så var det skam ingen sag at tage kegler på en langstrakt historie fuld af kedsommelige enkeltheder. Står der eller står der ikke hos Quinctilian, som De har lært mig at læse, at historien burde skrives for at berette og ikke for at opleve?

– Det fragår jeg ikke, svarede Don Eligio, men det er da på den anden side ligeså uimodsigeligt, at der aldrig er blevet skrevet så omstændelige, ja så pernittengrynsagtige bøger som siden jorden begyndte at gå rundt, som De siger.

– Det kan ikke nægtes. Hr. greven stod tidligt op, præcis klokken otte en halv og gik ind i badeværelset … Hendes Nåde grevinden iførte sig en lilla robe med en pragtfuld kniplingskrave om halsen … Teresina var ved at dø af sult … Lucrezia dånede af elskov … Er vi eller er vi ikke ombord i en

usynlig karrusel som sættes i omdrejning af en solstråle, et usselt lille sandskorn, der snurrer rundt og snurrer rundt, uden at vi aner hvorfor, uden nogensinde at nå noget mål, som om det var en særlig nydelse at snurre sådan rundt for skiftevis at have det lidt koldere og lidt varmere og så til sidst dø – ofte med bevidstheden om at have gjort os skyldige i en fortsat række af små galskaber – efter en halvtreds – tres omdrejninger? Kopernikus, ja, kære ven, den Kopernikus har ødelagt menneskeheden i bund og grund. Nu har vi alle sammen lidt efter lidt slået os til ro med den nye tanke om vor uendelige lidenhed, at betragte os selv som mindre end intet i universet trods alle vore herlige opdagelser og opfindelser; og hvor meget er så alle vore optegnelser værd, ikke blot når det gælder vore egne private ulykker men også om de mere omfattende katastrofer som da tusinder af mennesker omkom i flammerne ved Antillernes ødelæggelse?

Imidlertid henleder Don Eligio Pelegrinotto min opmærksomhed på, at hvor store anstrengelser vi end gør os for at nedbryde og sløjfe de illusioner, som en forudseende natur havde bygget op til vort bedste, så lykkes det os ikke. Det er et held, at mennesket så let lader sig distrahere.

Dette er rigtigt. I visse nætter, som findes angivet i almanakken, lader vort byråd være med at tænde gadelygterne, så at vi ofte – når himlen er overtrukken – må rave omkring i mørke, hvormed er sagt, at vi endnu den dag i dag tror, at månen ikke er skabt med noget andet formål for øje end at lyse for os om natten, som solen om dagen, og stjernerne for at vi kan have noget skønt og festligt for øje. Javel så. Og vi glemmer ofte og gerne, at vi er uendelig bittesmå atomer skabte til

skiftevis at skulle agte og beundre hinanden, men i stedet for kan vi ryge i hårene på hinanden for en stump jords skyld og tage os ting nær, som ikke var værd at ofre den mindste tanke, hvis vi virkelig var gennemtrængt af bevidstheden om, hvad vi er.

Men lad os komme tilbage til sagens kerne! Jeg skal nu, under henvisning til denne af Forsynet indstiftede distraktionsevne og mit tilfældes mærkværdighed tale om mig selv, men jeg skal fatte mig i størst mulig korthed og kun meddele de oplysninger, jeg anser for nødvendige.

Der er sandt at sige enkelte af dem, som ikke gør mig videre ære; men jeg befinder mig nu i en så enestående situation, at jeg godt kan betragte mig som en, der allerede har forladt det jordiske og således er fri for forpligtelser eller skrupler af nogen art.

Så begynder jeg.

3. Huset og muldvarpen

Jeg forsnakkede mig i hastværket, da jeg begyndte med at sige, at jeg havde kendt min fader. Jeg har ikke kendt ham. Jeg var kun halvfemte år gammel, da han døde. Han var med sin egen galease rejst til Korsika i anledning af nogle forretninger, han havde for derovre, og kom aldrig hjem derfra, da han døde af sumpfeber efter tre dages sygdom, otte og tredive år gammel. Imidlertid efterlod han sin hustru i gode kår med sine to sønner, Mathias (som altså skulle være mig, hvis jeg var til endnu) og Roberto, der var to år ældre end jeg.

En og anden gammel fyr her på stedet kan stundom finde på at antyde, at min faders rigdom, som han dog egentlig burde være forskånet for at høre for nu, da den for længst er gået over på andre hænder, skulle være af en – skal vi sige mystisk oprindelse.

De påstår, at den skal være vundet i kortspil i Marseille fra kaptajnen på en engelsk lastdamper, idet samme kaptajn efter at have tabt alle de penge, han havde hos sig, og det var nok ikke så lidt endda, også skulle have formøblet en stor ladning svovl, som han havde indtaget langt nede i en siciliansk havn. De ved de mindste detaljer, endog at det var for en Liverpool købmands regning, og det skulle ikke undre mig om de også kan nævne dig hans navn og gaden hvori han boede. Så var kaptajnen lige før han lettede anker sprunget i søen og skibet var således kommet til Liverpool yderligere lettet for sin herres vægt. Et held var det da, at det som ballast havde mine landsmænds ondskab.

Vi ejede jordegods og huse. Klog og driftig som min fader var havde han ikke noget fast hjemsted for sine forretninger. Han sejlede stadig omkring på sin lille galease, købte alle slags varer, hvor han kunne få dem bedst og billigst og solgte dem snart efter. Og da han ikke lod sig friste af alt for store og risikable foretagender, anbragte han tid til anden de indvundne penge i faste ejendomme her i sin fødeby, hvor han vel har tænkt sig at nyde sin surt fortjente mammon i fred og ro med kone og børn.

Således blev han først ejer af *Due Riviere*, som giver rigelig grøde af oliven og morbær, derefter ejendommen *La Stia*, der også er udmærket frugtbart og desuden har et herligt åløb, hvor han snart fik anlagt en vandmølle. Senere købte han *Lo Sperone*, den bedste vinhave på hele egnen, og endelig *San Rochino*, hvor han byggede sig en yndig villa. Ude på landet blev han foruden det hus, vi boede i, ejer af to andre og desuden af hele den strandhede, som nu er blevet reguleret og taget ind til arsenal.

Hans næsten pludselige død medførte vor ruin. Min moder, som ikke var i stand til at forvalte arvegodset, så sig nødsaget til at betro dette hverv til en, som ved min faders velgerninger var blevet en holden mand, og som hun derfor mente ville føle sig forpligtet i hvert fald til en smule taknemmelighed, som kun ville koste ham omhu og redelighed, og som tillige blev rigeligt betalt.

En sand helgen var hun, min mor! Med sit stille, sagtmodige sind anede hun kun såre lidt om liv og om mennesker! Hendes tale var som et barns tale. Hun talte med næselyd og lo også med næsen, idet hun samtidig fik et stramt træk om munden, som om hun generede sig for at le. Fin og skrøbelig havde hun altid været, og efter min faders død var hendes helbred

vaklende. Men hun beklagede sig aldrig over sin sygelighed, jeg tror ikke en gang hun selv ofrede den mange tanker, hun tog den vel tålmodigt som en naturlig følge af sin ulykke. Måske ventede hun også selv at skulle dø af sorg og måtte, for sine to små drenges skyld, være Himmelen taknemmelig, at den lod hende leve, så svag og elendig hun var.

Hun omfattede os med en ligefrem sygelig ømhed, præget af angst og bekymring; hun måtte altid have os om sig, som var hun bange for at miste os, og hun kunne ofte lade tjenestefolkene lede hele det store hus igennem, så snart en af os var borte fra hende et øjeblik.

Som en blind havde hun ladet sig lede og råde af sin mand; og nu efter hans død, følte hun sig som fortabt i verden. Hun holdt sig altid hjemme undtagen når hun ganske tidligt søndag morgen gik til messe i den nærmeste kirke sammen med vore to gamle piger, som hun behandlede som om de hørte til familien. Hun færdedes i øvrigt kun i tre af husets værelser, medens alle de øvrige overlodes til pigernes skødesløse tilsyn og alt det halløj, vi drenge havde for.

I disse gammeldags møblerede stuer med de falmede tapeter stod der denne særlige duft af gamle ting, der virker som åndepust fra en svunden tid. Jeg husker, at jeg her mere end en gang har set mig omkring med en underlig beklemthed, som kom over mig i denne ubevægelige stilhed fra disse livløse ting, der i så mange år havde været ude af brug.

En af dem, der oftest kom og så til mor, var en ugift søster til min fader, en underlig gammel arrig skrue med mørkladen teint og øjne som en væsel. Hun hed Scolastica. Men når hun kom, blev hun ikke ret længe, for midt i samtalens løb fik hun

gerne et raserianfald og for ud af døren uden at sige farvel til nogen. Som dreng nærede jeg den dødeligste skræk for hende. Jeg så på hende med vidt opspilede øjne, især når jeg så hende fare fnysende op fra stolen og stampende i gulvet råbte til min moder:

– Kan du høre, hvor hult det lyder! Muldvarpen! Muldvarpen!

Hun sigtede dermed til Malagna, vor forvalter, som i al stilhed gravede sine underjordiske gange under vore fødder.

Tante Scolastica ville, som jeg senere fik at vide, med vold og magt have moder gift igen. Det er ellers sjældent, at svigerinder finder på at råde til sligt. Men hun var besjælet af en bitter og skånselsløs retfærdighedsfølelse, og det var utvivlsomt mere på grund af den end af kærlighed til os, at hun ikke roligt kunne se denne mand uhindret plyndre os. Da hun nu var klar over moders fuldkomne hjælpeløshed og blindhed, vidste hun ikke andet råd end et nyt ægteskab. Hun udpegede ham endogså udtrykkelig i skikkelse af en herre, som hed Gerolamo Pomino.

Han var enkemand og havde en søn, der lever endnu og hedder Gerolamo ligesom faderen; en god ven af mig, ja mer end det, som jeg siden skal fortælle om. Lige fra dreng kom han hos os sammen med sin fader, og han var altid til plage for mig og min broder Berto.

Faderen havde som ung længe eftertragtet tante Scolasticas hånd, men hun ville ikke vide noget af ham, så lidt som i øvrigt af nogen anden; ikke netop fordi hendes hjerte havde været uimodtageligt for enhver elskovsfølelse, men blot den svageste mistanke om, at den mand, der blev elsket af hende, muligt kunne bedrage hende, om så blot med en tanke, ville kunne have fået hende til at begå – det sagde hun selv – en

forbrydelse. Hun anså alle mænd for hyklere, slyngler og bedragere. Også Pomino? Nej, det var netop det! Ikke Pomino. Men det havde hun først opdaget, da det var for sent. Alle de mandfolk, der havde friet til hende og senere giftet sig med andre, havde hun kigget i kortene og opdaget et eller andet fejltrin hos, hvilket havde været hende til stor glæde. Kun Pomino var pletfri, ja den arme mand havde endog som ægtemand gennemgået et sandt martyrium.

Men hvorfor giftede hun sig da ikke nu selv med ham? Selvfølgelig, fordi han var enkemand! Han havde tilhørt en anden kvinde, som han måske af og til kunne komme til at tænke på. Og så var det også det – ak ja, det var jo til at se med et halvt øje, trods al hans generthed: han var forelsket, dødelig forelsket, den stakkels hr. Pomino, … man kan nok forstå i hvem!

Man kan nok forstå, at min moder aldrig kunne falde på at tage ham. Hun ville have anset det for en ligefrem helligbrøde. For resten troede hun vel heller ikke, skindet, at det var tante Scolasticas alvor; og hun lo på sin egen måde, når tante fik et af sine raserianfald og når også hr. Pomino begyndte at himle op. Han var nemlig til stede ved disse samtaler og altid genstand for den gamle jomfrus overstrømmende lovtaler.

Hvor ofte har han ikke ved disse lejligheder siddet og vredet sig på stolen som på en torturbænk og råbt:

– Ih du min gud og skaber!

Han var en lille pillen mandsperson med blå og blide øjne og jeg har mistanke om, at han brugte pudder og vistnok endogså tillod sig at fremtrylle en ganske svag antydning af kunstig rødme på kinderne. Han var sikkert ikke så lidt stolt af at have

sit hår i behold i den alder, han var i, og han friserede det med stor omhu med skilning i midten og et par kokette sommerfuglevinger, han uafladelig rettede på med sine hænder.

Jeg ved ikke, hvorledes det ville være gået med vore pengesager, hvis moder – sikkert ikke til glæde for sig selv, men af hensyn til sine drenges fremtid – havde fulgt tante Scolasticas råd og giftet sig med hr. Pomino. Men så meget er sikkert, at det kunne ikke være gået dem værre end det gik dem under forvaltning af Malagna (muldvarpen)!

Da Berto og jeg nærmede os myndighedsalderen, var i virkeligheden en meget stor del af vor formue gået overstyr, men vi kunne dog den gang have reddet så meget ud af denne tyveknægts klør, at vi kunne have haft udkommet, selv om det ikke var blevet særlig fedt. Et par store driverter var vi, gad ikke selv tage os af nogen ting, men blev ved med som voksne at leve på samme måde, som moder havde vænnet os til, da vi var små.

Hun havde ikke en gang villet sende os i skole. En mand, som hed Pinzone blev vor opdrager og lærer. I virkeligheden hed han Francesco – eller måske var det Giovanni – del Cinque, men alle mennesker kaldte ham Pinzone, og han var efterhånden blevet så vant til det, at han nu også kaldte sig selv Pinzone.

Han var så mager, at man kunne blive helt bange for ham. Lang som en ulykke var han desuden, og endnu længere ville han have taget sig ud, hvis ikke hans overkrop, som om den pludselig var blevet træt af at stå og rage i vejret, lige under nakken havde bulet sig ud til en lille net pukkel, af hvilken halsen frygtsomt vovede sig frem som på en plukket høne. Pinzone havde den vane at bide sig ivrigt i læberne som for at

skjule og undertrykke en ham egen kort og skarp latter; men det lykkedes kun til dels, da denne latter, når vejen gennem munden således var spærret, søgte sig udgang gennem øjnene, der da blev endnu mere gavtyveagtig end ellers.

Det var ikke så lidt, han fik lejlighed til med sine små øjne at iagttage i vort hjem, ting som hverken moder eller vi kunne se. Han sagde ikke noget, muligt fordi han ikke mente at have nogen pligt dertil eller også, hvad jeg nu tror, fordi det voldte ham en hemmelig, ondskabsfuld glæde.

Vi behandlede ham ganske som vi havde lyst, og han fandt sig i det. Men som for at tilfredsstille sin egen selvfølelse forrådte han os bagefter, når vi var mindst forberedt på det.

Således fik han en dag af moder besked om at gå i kirke med os. Det var tæt op imod påske, og vi skulle gå til skrifte. Efter skriftemålet en kort visit hos Malagnas kone, der lå syg, og så lige hjem. Det var også en fornøjelse at byde os! Men så snart vi var ude på gaden, foreslog vi drenge Pinzone en rigtig drengestreg; vi skulle traktere ham med en god liter vin imod, at han i stedet for at slæbe os op i kirken og hen til Malagnas skulle gå med os ud til La Stia og finde fuglereder. Det gik Pinzone himmelhenrykt ind på, han gned sig glædestrålende i hænderne og fik sin vin, hvorefter vi skyndte os ud til gården. Vi var sammen i tre timer og han var ellevild af glæde, hjalp os til at klatre op i træerne, ja klatrede endogså selv med op. Men da vi kom hjem om aftenen, og moder så spurgte ham, om vi havde været til skrifte og set til fru Malagna, satte han det frækkeste ansigt op og svarede:

– Nej se, sagen er nemlig den –

Og så fortalte han hele historien fra ende til anden om, hvad vi havde taget os for.

At vi hævnede os på ham for den slags sladdervornhed hjalp ikke det mindste. Og det var dog ikke lutter løjer alt sammen. Jeg husker for eksempel en aften, da Berto og jeg var blevet jaget tidligt i seng på grund af et eller andet, vi havde lavet. Vi vidste, at han gerne sad og sov på bænken ude i forstuen om aftenen, medens han ventede på sin aftensmad, og stod da i al hemmelighed op, sneg os ud og fik fat på en lang klystersprøjte af blik. Den fyldte vi nede i vaskekælderen med sæbevand, listede os op, hvor han sad, stak spidsen af sprøjten ind i hans næsebor og pfytt! – Han sprang bogstaveligt lige op til loftet i samme nu!

Hvad vi kunne få ud af undervisningen hos en lærer af denne kaliber, kan vist enhver tænke sig. Men skylden var i øvrigt ikke Pinzones alene; tværtimod, han var ligeglad med metoder og disciplin, blot vi fik lært noget, og han fandt på de tusinde ting for at få os interesseret i et eller andet. Men hans kundskabsforråd var af en besynderlig lunefuld og original beskaffenhed. Han var for eksempel umådelig stiv i ordlege, kendte ud og ind både den fidenzianske, den maccaroniske, burcielliske og den leporeambiske poesi, kunne på fingrene alle slags gådespøge og sproglige fælder, ikke at tale om rim og krydsrim og rysterim og alt, hvad disse forløbne småpoeter har fundet på, og han skrev også selv adskillige sprælske vers.

Jeg husker en dag ude på San Rochino, han fik os til at råbe over mod bakkerne på den anden side Gud ved hvor mange gange for at få svar af ekkoet:

Hvad er Bertos største glæde?
– (æde!)

Hvad er mænd, som på kvindegunst håber?
– (tåber!)

Han kunne mange svar af den art.

Og han kastede sig med iver over løsningen af alle de gåder, Giulio Cesare Croce har skrevet i oktavrim, over Monetis sonetgåder og de andre, ligeledes i sonetform, digtede af en anden ærkedøgenigt, der havde den frækhed at skjule sig under mærket Cato fra Utica. Han havde skrevet dem af med noget brungrumset blæk i en gammel dagbog med gulnede blade.

– Hør nu her – den er god! Kan I sige mig, hvad det er?

"Jeg er bestandig både én og to
og gøre kan til to, hvad før var ét.
Jeg bruges mangen gang ved hjælp af fem
mod en utallig hob på godtfolks nakker.
Fra midjen til min top er jeg et gab,
der tandløst bider bedre end med tænder,
har tvende navler, hver på modsat side,
i ben to øjne, tit i øjne hænder."

Endnu ser jeg ham for mig, medens han fremsagde sin gåde. Hans sammenknebne øjne strålede af fryd og hans fingre tegnede kredse og klippede i luften for at antyde løsningen: En saks.

Mor stolede blindt på, at det, Pinzone lærte os, var mer end nok til vort behov, hun troede måske endog, når hun hørte os remse del Croces eller Stiglianis gåder op, at vi var et par

ualmindeligt fremmelige poder. Anderledes var det med tante Scolastica, som efter at have opgivet forsøget på at splejse moder og sin kære Pomino sammen gav sig til at forfølge Berto og mig. Men trygge under moders beskyttelse blæste vi hende et stykke, og hun hidsede sig op til en sådan arrigskab, at hun sikkert var endt med at flå os, hvis hun havde kunnet gøre det, uden at nogen så eller hørte det. Jeg husker en dag, hun netop kom farende ud fra moder i et af sine sædvanlige raserianfald og løb lige på mig i et af de ubeboede værelser. Hun fik fat i min hage, kneb den af alle kræfter og sagde: "Mors lille kæleklat!" – Hendes ansigt nærmede sig mere og mere til mit, indtil hun med et gennemborende blik stirrede ind i mine øjne og så endelig med en hvæsen stødte mig fra sig og sagde:

– Det skulle være mig der var din mor!

Det var særlig mig hun var efter, skønt jeg dog fulgte Pinzones mærkelige undervisning med langt større opmærksomhed end Berto. Men det skyldtes rimeligvis det rolige, lidenskabsløse udtryk, jeg altid havde i ansigtet, og de store runde briller, der var anskaffet til mig for at rette på det ene øje, der af en eller anden grund havde tendens til at gå på opdagelsesrejser for egen regning.

Disse briller var mig en sand plage. Det endte også med, at jeg en dag smed dem bort og lod det genstridige øje frit bevæge sig ud i rummet, hvad vej det selv ville. Jeg ville jo alligevel ikke være blevet kønnere, selv om jeg ikke havde været skeløjet. Jeg struttede af sundhed, mere forlangte jeg ikke.

Da jeg var atten år, var hele ansigtet fuldt af rødligt, krøllet skæg, og da min næse ikke var af de største, blev den næsten helt borte mellem dette og min høje, alvorlige pande.

Dersom det stod i menneskets magt selv at vælge sig en til sit ansigt passende næse, eller hvis vi, når vi så en ulykkelig mand gå rundt med en næse, der var alt for stor til hans smalle ansigt, kunne sige til ham: – Den næse der vil klæde mig, lad mig få den! – ja, i så fald ville jeg med fornøjelse have byttet min væk, og forresten også både øjnene og flere andre legemsdele. Men da jeg vidste, at det nu en gang ikke lod sig gøre, slog jeg mig til ro med det ydre, jeg havde, og gjorde mig ingen videre tanker om den ting.

Berto derimod, som både havde et kønt ansigt og en flot skikkelse, i hvert fald i sammenligning med mig, kunne ikke holde sig borte fra spejlet ret længe af gangen, han pyntede og smukkeserede sig og øste penge ud i en uendelighed til de nyeste moder i slips, til de mest udsøgte parfumer, til undertøj og dragter. For at gøre nar af ham tog jeg en dag i hans skab en splinterny jaket, en vældig fin sort fløjlsvest og en høj silkehat og gik så på jagt i den mundering.

Imidlertid gik Malagna stadig og beklagede sig for moder over de dårlige tider, som nødte ham til at gøre byrdefulde lån for at skaffe penge til vore alt for store udgifter og til alle de mange reparationer, som stadig var nødvendige på vore ejendomme.

– Nu har vi igen fået et blåt øje, var hans stadige indledning, hver gang han viste sig.

Rimfrosten havde ødelagt al vor oliven i løvspringet ude på Due Riviere. Eller også var det phylloxeraen, der havde ødelagt vinstokkene på Lo Sperone. Det blev nødvendigt at plante amerikanske vinsorter, som ikke var modtagelige for utøjet. Følgelig måtte der igen optages lån. Så kom han og rådede til at

sælge Lo Sperone for at få de påtrængende ågerkarle fra halsen. Følgelig blev ejendommen solgt, og snart gik Due Riviere og San Rochino samme vej. Tilbage var så beboelseshusene og gården La Stia med vandmøllen. Mor var fuldt forberedt på, at han en dag ville komme og meddele, at nu var mølleåen tørret hen.

Vi var ærlig talt et par ualmindelige dagdrivere begge to. Men derfor er det ikke mindre sandt, at en større tyveknægt end denne Batta Malagna næppe vil se dagens lys, så længe verden står. Det er det mildeste, jeg må have lov at sige om ham i betragtning af det familieskab, jeg blev tvunget til at indgå med ham.

Han var durkdreven nok til aldrig at lade os savne noget, så længe min moder levede. Men den velstand, den ganske meningsløse overdådighed, han lod os udfolde, havde kun til hensigt at skjule den afgrund for os, hvori efter min mors død kun jeg var bestemt til at styrte; min broder havde nemlig været så heldig i god tid at gifte sig ind i en rig familie.

Mens derimod jeg giftede mig …

– Sig mig en gang, Don Eligio, det bliver jeg vel nødt til at omtale – mit ægteskab, mener jeg?

Højt oppe fra stigen høres Don Eligio Pelegrinottos svar:

– Ja, det manglede bare! Selvfølgelig! På passende måde …

– På passende måde! De ved jo godt, at …

Don Eligio ler, og hele den tomme kirke ler med. Så kommer han frem med sit råd:

– Hvis jeg var i Deres sted, hr. Pascal, så ville jeg først tage mig for at læse en eller anden fortælling af Boccaccio eller Bandello. For tonens skyld, for tonens skyld … –

Dette med tonen, det er nu Don Eligios kæphest. Uha nej! Jeg rabler det bare ned, som det kan falde.

Altså friskt mod! Videre!

4. Således gik det

En dag, da jeg var på jagt, standsede jeg, grebet af en underlig følelse, foran en lav og bred høstak, op af hvilken der stak en lang stage med en kasserolle på toppen.

– Dig kender jeg, sagde jeg til den, – dig kender jeg –!

Og så brød det pludselig ud af mig:

– Ja så minsandten! Nu kan du tro, der er til dig, Batta Malagna!

Jeg greb en høtyv, som lå ved siden af og borede den dybt ind i maven på høstakken med en sådan lidenskab, at kasserollen oppe på stagen var lige ved at dratte ned. Og nu lignede den grangivelig Batta Malagna, når han kom halsende, svedig og forpustet, med hatten på tre hår.

Alting hang på ham; øjenbrynene og øjnene fra hver sin side ned over hans lange fjæs; næsen ned over hans enfoldige overskæg og fipskæg; skuldrene hang skråt ned lige oppe fra halsen; hans store laskede mave nåede næsten helt ned til jorden, fordi dens urimelige forhold til de små tykke ben nødte skrædderen til at give hans bukser en ganske enorm vidde; på afstand så det derfor ud, som om han havde en alt for lang frakke på, og som om maven ligefrem slæbte henad jorden.

Jeg begriber nu i grunden ikke, hvor Malagna med det ansigt og den mave kunne være den store kæltring, han var. Selv kæltringer synes jeg dog må have noget specielt i deres holdning, som han slet ikke havde. Han vraltede langsomt afsted med sin hængemave, altid med hænderne på ryggen, og syntes kun med besvær at få ordene frem med sin svage, mjavende stemme. Jeg gad egentlig nok vidst, hvorledes han

forsonede sin samvittighed med de tyvestreger, han stadig havde for til vor ødelæggelse. Da han, som tidligere omtalt, ikke trængte til penge, må han dog have haft en eller anden for ham selv gyldig grund, en undskyldning. Jeg må næsten tro, at han nærmest stjal for tidsfordriv, stakkels mand.

I sit hjem må han nemlig have haft det skrækkeligt, for hans kone var af dem, som forstod at sætte sig i respekt.

Han havde begået den dumhed at søge sig en kone i et samfundslag, der lå over hans eget, som var meget simpelt. Hvis nu denne kvinde havde været gift med en mand af lige byrd, ville hun måske ikke have været så nederdrægtig, som hun var imod ham, hvem hun naturligvis selv ved den mindste lejlighed måtte vise, at hun var af fin familie, og at man der, hvor hun kom fra, bar sig sådan og sådan ad. Følgelig var Malagna pligtskyldigst nødt til at bære sig sådan og sådan ad, som det nu passede hende, for at vise, at han vel også nok var en herre. Men det kneb forfærdeligt, han svedte bestandig ved det, ja hvor han svedte!

Dertil kom, at fru Guendalina kort efter brylluppet blev ramt af en sygdom, som der ikke var noget at gøre for, da hun kun kunne helbredes ved et offer, der oversteg hendes kræfter, nemlig at afholde sig fra en vis slags trøffelpostejer, som hun holdt så forfærdelig meget af, og fra forskellige andre lækre sager, for ikke at tale om det aller vigtigste, nemlig vin. Ikke fordi hun just drak i nogen særlig grad, men hun kunne slet ikke tåle at drikke så meget som en dråbe, det var ulykken.

Jeg og Berto blev som drenge af og til inviteret til frokost hos Malagnas. Det var kosteligt at høre ham sidde og med behørig respekt prædike mådehold for sin kone, medens han selv spiste

af hjertens lyst eller rettere guffede i sig af de fedeste og lækreste retter:

– Jeg kan ikke tillade, sagde han, at man for den øjeblikkets nydelse, ganen føler ved berøringen med en himmerigsmundfuld som nu for eksempel denne her – og ned gled den lækre bid – udsætter sig for at befinde sig ilde hele dagen. Hvor kan man dog! Jeg ved da, at jeg ville skamme mig som en hund bagefter! Rosina! – han kaldte her på pigen – lad mig få en portion til. Det er en glimrende mayonnaise, denne her!

– Det er frådseri! skreg så den stakkels plagede dame. Nu skal du holde op! Jeg ville blot ønske, Vorherre ville lade dig prøve, hvad det vil sige at have en dårlig mave. Så fik du også nok lært at vise din kone en smule hensyn.

– Hvad vil det sige, Guendalina, gør jeg da ikke det? råbte så Malagna, idet han samtidig skænkede sig et glas vin.

Som svar sprang konen op fra sin stol, tog glasset ud af hånden på ham og gik hen og hældte vinen ud af vinduet.

– Hvad skal det sige, sukkede han forbløffet.

Og nu hun:

– Det skal sige, at det er gift for mig. Ser du mig unde mig selv så meget som en eneste dråbe vin? Sker det, så vil jeg bede dig tage den fra mig og hælde den ud af vinduet, som jeg har gjort med den, forstår du det?

Malagna så med et slukøret smil først på Berto, så på mig, så på vinduet og så på vinglasset, og så sagde han:

– Herregud, er du da sådan et pattebarn? Skulle jeg give mig til at bruge vold? Nej, kæreste du, du burde selv som voksent, fornuftigt menneske kunne lægge så meget bånd på dig selv –

– Det vil jeg nok sige! skreg konen. Med fristelsen sådan lige for øjnene? Når jeg ser dig sidde og bælge dig og rigtig smage på den og holde den op mod lyset bare for at ærgre mig! Nej, må jeg nu være her! Hvis du var den mand, du burde være, så ville du sørge for at gøre det lettere for mig –

Ja, så blev enden på det, at Malagna tog det parti at holde op med at drikke vin for at foregå sin kone med et godt eksempel og gøre det lettere for hende.

Og så – snød og stjal han … Ja herregud, noget skulle da manden tage sig for.

Imidlertid fik han kort efter at vide, at fru Guendalina drak i smug, som om hun troede, at vinen ingen skade gjorde hende, når blot manden ikke fik det at vide. Og så gav også Malagna sig til at drikke igen, men ganske vist kun ude i byen for ikke at ærgre sin kone.

Men samtidig blev han rigtignok ved at stjæle. Imidlertid ved jeg, at han af ganske hjerte ønskede sin kone nogen erstatning for de uendelige bekymringer, han voldte hende; hans brændende ønske gik ud på, at hun en dag ville beslutte sig til at skænke ham en søn. Det var sagen! Så ville der have været et formål, en undskyldning for kæltringestregerne. Hvad gør man ikke for sine børns vel?

Men fruen blev desværre dårligere dag for dag, og Malagna havde ikke en gang mod til at frembære dette sit hedeste ønske for hende. Muligvis var hun også ufrugtbar af naturen. Man måtte jo tage et vist hensyn til hendes sygelige tilstand. Og tænk så, om hun gik hen og døde i barselseng, det var jo skrækkeligt! Måske ville hun ikke en gang have kræfter til at stå svangerskabet igennem.

Så opgav han det håb.

Mente han det alvorligt? Han lagde det ikke særlig klart for dagen, da fru Guendalina døde. Han sørgede over hende, ja han sørgede dybt endogså, og han mindedes hende med en så inderlig trofasthed, at han ikke kunne tænke sig at tage sig en anden kone – aldrig i evighed – og det kunne han dog godt have tilladt sig, rig som han efterhånden var blevet. Men han tog en ung pige til sig, datter af en af gårdbestyrerne, en blomstrende sund, stærk og munter bonderose, og det gjorde han udelukkende i det sikre håb ved hende at få det afkom, han så hedt ønskede sig. At han havde en lille smule for stærkt hastværk med det – nå herregud! Man må ikke glemme, at han ikke var nogen ung mand længere, så der var ingen tid at spilde.

Oliva, som var datter af vor bestyrer på Due Riviere, Pietro Salvoni, kendte jeg godt, fra hun var lille pige.

Hvor mange skønne forhåbninger havde min mor ikke næret for mig i anledning af hende; jeg ville nok en gang blive fornuftig og få smag for landlivet. Hun var helt ude af sig selv af glæde over dette skønne håb, stakkels mor! Men en dag kom faster Scolastica og åbnede hendes øjne:

– Kan du da ikke se, dit fæhoved, at han evig og altid render der ude på Due Riviere?

– Jo, det er for at plukke oliven –

– Ja, det er rigtigt – én oliven, en eneste oliven, som hedder Oliva, kan du så forstå det, din idiot!

Så fik jeg en ordentlig straffeprædiken af moder– jeg skulle afholde mig fra en sådan dødssynd som at føre en stakkels pige i fristelse og gøre hende evigt ulykkelig – og så videre. Men der var ingen fare. Oliva var dydig, og hendes dyd var urokkelig,

fordi den bundede i bevidstheden om, hvor ilde det ville gå hende selv, hvis hun gav efter. Det var netop denne bevidsthed, som frigjorde hende for det snerperi, der ellers følger med forloren lammeuskyld, og gjorde hende kæk og fripostig.

Hvor hun kunne le! To læber som kirsebær, og tænderne, nå! Men aldrig så meget som et kys at hente fra de læber; og tænderne jo, der kunne jeg hente mig et kraftigt bid til straf, når jeg slog armene om hende og ikke ville give slip, før jeg i det mindste havde fået givet hende et let kys på håret.

Det var det hele, det blev til.

Nu skulle hun, så ung, smuk og frisk som hun var, altså være Batta Malagnas hustru … ja, hvad skal man sige, hvem har mod til at vende ryggen til gode og sikre kår? Og dog vidste Oliva godt, på hvad måde Malagna var blevet rig! Hun sagde en dag mange slemme ting om ham til mig; bagefter giftede hun sig med ham ene og alene for hans penges skyld.

Imidlertid går der et år efter brylluppet; der går to; og der kommer ingen små.

Malagna, som så længe havde gået i den sikre tro, at når han ingen børn havde fået med sin første kone, skyldtes det kun hendes ufrugtbarhed eller hendes vedvarende sygelighed, kunne heller ikke nu gøre sig fortrolig med den tanke, at fejlen kunne ligge hos ham. Så begyndte han at se ondt til Oliva.

– Ingenting?

– Nej, ingenting!

Han ventede endnu et år, det var det tredje; forgæves! Da begyndte han højlydt at give sin misfornøjelse luft; og endelig efter endnu et års forgæves venten, da han måtte opgive håbet for bestandig og var nået til toppunktet af raseri, drev han det

til at overfuse hende ganske ubehersket. Han sagde hende lige op i ansigtet, at hun med sit tilsyneladende blomstrende ydre ligefrem havde bedraget ham; at det kun var for at få en søn, at han havde hævet hende op til denne stilling, som før havde været beklædt af en dame, en virkelig dame ja, mod hvis minde han aldrig ville havde begået en sådan uret, hvis det ikke havde været med dette mål for øje.

Stakkels Oliva svarede ikke noget, hvad skulle hun sige til det? Hun kom ofte hjem til os for at udøse sit hjerte for moder, der trøstede hende med kærlige ord og bad hende om ikke at slippe håbet, da hun jo dog endnu var så ung, så ung:

– Tyve år, ikke sandt?

– To og tyve –

Nå ja, hvad så? Det var hændt mer end én gang, at folk havde fået børn både ti og femten år efter brylluppet. Femten? Ja tak, men han? Han var en gammel mand nu; og hvis –

Oliva havde allerede lige fra det første år haft en dunkel anelse om, når det endelig skulle være en af dem, så måtte det nærmest være ham, der var noget i vejen med, end hende, skønt han hårdnakket påstod nej. Hvor skulle hun kunne bevise det? Da Oliva giftede sig, havde hun aflagt et helligt løfte om at være tro, og hun ville ikke svigte denne ed, selv om det skete for at få fred.

Hvor kan jeg vide besked med disse forhold? Å jo, det kunne jeg ikke godt undgå! Jeg har jo fortalt, at hun kom hjem til os, når hun trængte til at åbne sit hjerte; jeg har også fortalt, at jeg kendte hende fra lille pige; nu fik jeg lejlighed til at se hende fælde tårer over den gamle slyngels sjofle opførsel og den

sårende beskyldning, han rettede imod hende, og … ja, behøver jeg at fortælle det hele rent ud?

Jeg forvandt det hurtigt. Den gang havde jeg – eller troede i hvert fald at have, hvilket kommer ud på ét – så mange ting at tage vare. Jeg havde også penge, der jo gerne i forbindelse med alt det andet sætter en fluer i hovedet, som man ellers ikke ville få. Imidlertid havde jeg en forbandet trofast hjælper til at give dem ud i Gerolamo Pomino jun., som på grund af faderens kloge sparsommelighed aldrig havde penge nok.

Mino fulgte os som en skygge, skiftende mellem Berto og mig, og han havde en vidunderlig abeagtig evne til at forandre sit væsen, alt eftersom han i øjeblikket hang på Berto eller mig. Når han slog sig på Berto, blev han pludselig laps, og så kunne hans fader, der selv havde en lille svaghed for flot optræden, nok lukke pungen lidt på klem. Men Berto varede det ikke længe med. Når han opdagede, at den anden abede ham efter endog indtil hans måde at gå på, blev det pludselig for meget for min broder, der måske var bange for at blive latterlig, og så hundsede han ham, til han blev vel af med ham. Så slog Mino sig straks på mig, og hans gamle slog øjeblikkelig portemonnæen i med et smæld.

Jeg kunne bedre holde den gående med ham, fordi jeg forstod at more mig over ham, men til sidst blev han mig dog for slem. Det gik op for mig, at jeg for hans skyld havde vovet mig for langt ud i et eller andet foretagende eller imod min natur givet mine følelser overdrevent udtryk af lyst til at gøre ham konfus eller bringe ham i en eller anden forlegenhed, hvis følger naturligvis også kom til at gå ud over mig.

Så var det en dag, at Mino på en jagttur, hvor talen blev om Malagna og hans grusomhed mod sin kone, som jeg havde fortalt Mino noget om, meddelte mig, at han havde fået kig på et pigebarn, der netop var datter af en kusine til Malagna, og for hvis skyld han var parat til at vove sig ud i omtrent hvad det skulle være. Det var han sikkert også i stand til, så meget mere, som pigen ikke lod til at være helt utilbøjelig. Men endnu havde han ikke en gang kunnet få hende i tale.

– Du har naturligvis ikke haft mod til det, det er det hele! sagde jeg leende.

Det ville Mino ikke indrømme, men han blev mistænkelig rød i hovedet, mens han protesterede.

– Tjenestepigen har jeg da talt med, skyndte han sig at tilføje. Og nu skal du bare høre, hvad hun siger. Hun siger, at denne "Malanno", som hun kalder ham, altid render der i huset, og at hun har på fornemmelsen, at han har en eller anden sjoverstreg for sammen med kusinen, som er en rigtig gammel heks.

– Hvad skulle det være for en sjoverstreg?

– Ja, hun siger altså, at han altid går der og jamrer sig over den store ulykke, at han ingen børn har. Den gamle, der er en hård negl og ondskabsfuld som bare satan, giver ham ikke andet svar, end at det kan han takke sig selv for. Det var vist nemlig hendes mening, da Malagnas første kone døde, at hun havde tænkt sig at få sin egen datter gift med ham og havde sat himmel og jord i bevægelse for at få det lavet. Da det så slog fejl, skældte hun dette bæst hæder og ære fra, fordi han opførte sig som en fjende af sin egen familie, forrådte sin egen slægt og alt det der, og datteren fik også, hvad hun havde godt af, fordi hun

ikke havde forstået at få onklen til at gå i tøjet. Ja, ser du altså, når nu den gamle fyr åbent erkender at han har båret sig idiotisk ad ved ikke at lyksaliggøre niecen ved denne lejlighed, så kan man jo aldrig vide, hvad den gamle heks nu går og brygger sammen.

Jeg holdt mig for ørerne og råbte til Mino:

– Å ti dog stille!

Så mærkeligt det lyder, var jeg den gang i grunden ret uerfaren, men alligevel kunne jeg med det kendskab jeg havde til de scener, som havde fundet og stadig fandt sted hos Malagnas, ikke komme udenom den tanke, at der kunne være noget om, hvad denne tjenestepige snakkede om. Jeg kunne derfor nok have lyst til for Olivas skyld at prøve på at få lidt rede på den ting. Mino skaffede mig så adressen på kællingen og bad mig om en håndsrækning med hensyn til pigebarnet.

– – Du kan være ganske rolig, svarede jeg. Hende overlader jeg til dig, det manglede bare.

Og dagen efter, da der tilfældigvis om morgenen var blevet præsenteret mor en veksel, som var forfalden til udbetaling straks, benyttede jeg dette påskud til at gå op til enkefru Pescatore og spørge efter Malagna, som jeg vidste var der.

Jeg havde med vilje skyndt mig så stærkt, at jeg hed og sveddryppende kunne komme farende ind i stuen og råbe:

– Malagna, vekslen!

Hvis jeg ikke allerede i forvejen havde vidst, at han havde en dårlig samvittighed, så ville jeg sikkert have opdaget det den dag, da jeg så ham springe op fra stolen, ligbleg i ansigtet, ganske ude af fatning, idet han stammede:

– Hvad – hvad for en veksel?

– Den veksel på så og så meget, udstedt til den og den – som forfalder i dag – jeg kommer fra moder, som er meget urolig! Batta Malagna sank ned i stolen igen og udåndede i et uendelig langstrakt Ah! den skræk, der i et øjeblik havde taget vejret fra ham.

– Jamen det er ordnet! Fuldstændig i orden! Gud, hvor du gjorde mig forskrækket! Jeg har fornyet den, skal jeg sige dig. På tre måneder, mod diskontoens betaling selvfølgelig. Har du virkelig gjort dig alt det besvær for den smule?

Og så lo han, lo, så hans tykke mave bævrede op og ned. Han bad mig om at sætte mig ned og forestillede mig for husets damer.

Mathias Pascal. Min kusine fru Marianna Pescatore, født Dondi. Min niece frøken Romilda Pescatore.

Han ville endelig, at jeg skulle nyde et eller andet for at svale mig efter den løbetur.

– Å, Romilda, vil du ikke nok –

Romilda rejste sig op og så spørgende på sin moder, hvorefter hun trods min energiske protest gik ud og hentede en lille bakke, hvorpå der stod et vinglas og en flaske vermouth. Så snart moderen fik øje på disse ting, rejste hun sig op med alle tegn på misfornøjelse og sagde til datteren:

– Nej, nej! Kom her med det!

Hun tog bakken fra hende og gik ud, og lidt efter kom hun tilbage med en anden og meget fin lakeret bakke, på hvilken der stod et elegant likørstel – en pletsølvs elefant med en sleben krystaltønde på ryggen og behængt med et utal af blinkende glas.

Jeg ville nu hellere have haft vermouth, men jeg blev nødt til at drikke likøren. Også Malagna og fruen drak likør, men ikke Romilda.

Jeg blev ikke siddende ret længe denne første gang, for jeg ville gerne kunne komme snart igen. Jeg sagde, jeg helst ville skynde mig hjem med besked til moder, som sad og var bekymret for denne veksel, og bad om jeg måtte komme igen om nogle dage, så jeg kunne få mere glæde af at være sammen med damerne.

Efter den tone, hvori hun sagde Farvel havde jeg ikke indtryk af, at fru Marianna Pescatore, født Dondi glædede sig i nogen særlig grad ved udsigten til et nyt besøg af mig. Det var knapt nok, hun gav mig hånden, en kold, tør, knoklet, gusten hånd. Og det skete med bortvendte øjne og sammenkneben mund. Men datteren gav mig erstatning i et venligt smil, som lovede en hjertelig modtagelse, og et blik, der var på én gang mildt og vemodigt, af et par øjne, som fra første gang, jeg så hende, gjorde et dybt indtryk på mig. De var af en mærkelig grønlig farve, dybe, indtrængende, skyggede af meget lange øjenvipper, et par natdunkle øjne mellem to striber af hår som ibenholt, der i bløde bølger indrammede hendes pande og tindinger som for yderligere at fremhæve hendes blændende hvide teint.

Deres hjem var tarveligt, dog gjorde nogle enkelte nytilkomne ting sig bemærket mellem de gamle møbler ved deres fordringsfulde pragt, der på en påtrængende måde røbede deres nylige tilkomst – to store majolikalamper for eksempel, der endnu aldrig havde været tændt, med matslebne kupler af en besynderlig form på en afrakket konsol med gullig marmorplade under et afbleget spejl i rund ramme med hist og

her afstødte kanter, nærmest at ligne ved et mægtigt, forsultent gab, der grådigt åbnede sig ud imod stuen. Foran en sofa af et meget nedtrykt ydre stod der et lille bord med fire forgyldte ben og porcelænsplade i særdeles livlige farver, på væggen prangede en japanlakeret hylde og så fremdeles, og ved disse nymodens pragtstykker dvælede Malagnas blik med synlig tilfredshed, hvilket jeg ligeledes havde iagttaget, da enkefru Pescatore kom anstigende i triumf med likørstellet.

Stuens vægge var næsten over det hele beklædt med gamle og ganske nette sorttryk, blandt hvilke Malagna navnlig var så venlig at henlede min opmærksomhed på et, som han fortalte mig var et værk af Francesco Antonio Pescatore, en fætter til fruen, der havde været en fremragende træskærer – død i Torino som sindssyg, betroede han mig hviskende. Hans portræt blev jeg ligeledes gjort opmærksom på.

– Det er udført – foran et spejl, egenhændigt af ham selv personligt, forklarede Malagna mig omstændeligt.

Jeg havde netop lidt forinden ved at betragte først Romilda og derefter moderen, i mit stille sind tænkt: – Hun ligner åbenbart sin fader! Men da jeg nu så portrættet af denne herre, var jeg ikke rigtig på det rene med, hvad jeg skulle tro.

Jeg vil ikke driste mig til sårende formodninger. Ganske vist kunne jeg tro, hvad det skulle være, om enkefru Pescatore, født Dondi, men hvor skulle man kunne mistænke nogen mand, tilmed nogen smuk mand, for at have forelsket sig i hende? Det måtte da være en gal mand, der var endnu mere gal end hendes mand.

Jeg meddelte Mino mine indtryk fra denne min første visit. Jeg talte da om Romilda med så varm en beundring, at han blev

ganske begejstret og henrykt over, at jeg også syntes så godt om hende og gav ham min fulde tilslutning.

Så spurgte jeg ham, hvad han havde i sinde; ganske vist var moderen efter alt at dømme, den argeste heks, men datteren ville jeg sværge på var dydig. Malagnas skumle hensigter kunne der ikke være tvivl om, og det gjaldt derfor om snarest muligt at få den unge pige ud af hans klør.

– Jamen hvorledes? spurgte Pomino, som spændt lyttede til ethvert af mine ord.

– Hvorledes? Ja, nu skal vi se. Det kommer først og fremmest an på at være sikre på adskillige ting. Vi må gå grundigt til værks; undersøge sagen nøje. Du må kunne forstå, at man ikke sådan i huj og hast kan træffe en beslutning. Lad du nu blot mig – jeg skal nok hjælpe dig. Dette eventyr er lige noget for mig.

– Nå, ja – men – indskød Pomino lidt forsagt, han begyndte så småt at blive betænkelig ved den varme interesse, jeg lagde for dagen. Du mener måske, at jeg skulle gifte mig med hende?

– Jeg mener ikke noget – lige for øjeblikket. Du er måske bange?

– Nej, hvorfor?

– Fordi jeg synes, du farer lidt rask frem. Bare rolig, kære, stille og rolig, man skal tænke sig om. Hvis vi kommer til det resultat, at hun er, som hun bør være, god, klog, dydig – smuk kan man jo ikke bestride, at hun er, og du synes godt om hende, ikke sandt – nå! Lad os antage, at hun virkelig på grund af madammens og den anden bandits nederdrægtighed er udsat for en alvorlig fare, nemlig at blive solgt på den gemeneste måde, ville du så vige tilbage for en fortjenstfuld handling, en from og kristelig frelsergerning?

– Jeg ikke, nej langtfra! sagde Pomino. Men – min fader?

Ville han sætte sig imod det? Af hvad grund? For medgiftens skyld velsagtens? Det skulle da være det eneste. For hun er dog datter af en kunstner, en udmærket træskærer, som døde – nå ja, som hensov saligt i Torino. – Men din fader er rig og har ikke andre end dig, du behøver altså slet ikke at bryde dig om nogen medgift! Og skulle det ske, at du ikke kan tumle ham, hvad så? En rask lille flugt fra dueslaget, så ordner det hele sig selv. Pomino, dit hjerte er da ikke gjort af blår?

Pomino lo, og jeg beviste ham så klart, som at to og to er fire, at han var født til ægtemand på samme måde, som man fødes til digter. Jeg beskrev ham i de mest levende og tillokkende farver lykken i et ægteskabeligt samliv med hans Romilda, den hengivenhed, den omhu, den taknemmelighed, hun ville vise ham, sin redningsmand. Og så til slut:

Nu gælder det for dig om, hvordan du skal få henledet hendes opmærksomhed på dig, komme til at tale med hende eller skrive til hende. For ser du, blot et lille brev fra dig kan måske i dette øjeblik blive et redningsanker for hende, sådan som hun sidder fast i edderkoppespindet. Jeg skal imidlertid nok holde mig til der i huset, jeg skal holde øje med hende, jeg skal se at finde lejlighed til at indføre dig. Skal vi være enige om det?

Hvorfor havde jeg så travlt med at få Romilda gift? – Ikke af nogen særlig grund. Som jeg sagde før – nærmest for at sætte Pomino i forlegenhed. Jeg snakkede og snakkede, og efterhånden svandt alle vanskeligheder bort. Jeg var fræk og tog mig det hele let. Det var måske derfor, at kvinderne godt kunne lide mig trods min skeløjethed og min kantede og klodsede

figur. Men denne gang, må jeg tilstå, bestyrkedes min iver også af ønsket om at komme denne gamle røvers planer på tværs og dreje ham en ordentlig knap. Og så tanken om den stakkels Oliva, for ikke at tale om – ja hvorfor ikke? – håbet om at kunne gøre en velgerning mod denne unge pige, som virkelig havde gjort et dybt indtryk på mig.

Hvad kunne jeg gøre for, at Pomino gik alt for forsigtigt frem ved udførelsen af mine forskrifter? Hvad kunne jeg gøre for, at Romilda i stedet for at forelske sig i Pomino forelskede sig i mig, skønt jeg dog aldrig talte om andet end om ham? Og endelig, hvad kunne jeg gøre for, at fru Marianna Pescatores, født Dondis snedighed til sidst fik mig til at tro, at det i løbet af kort tid var lykkedes mig at besejre hendes mistro og tilmed udføre det mirakel at få hende til at le mere end en gang af mine kåde indfald? Jeg så, hvorledes hun lidt efter lidt nedlagde våbnene. Jeg blev venligt modtaget. Jeg begyndte at tro, at hun ved at se en ung, rig mand – det troede jeg endnu den gang, jeg var – komme stadigt der i huset uden at lægge skjul på, at han var forelsket i datteren, langt om længe havde opgivet sin smudsige plan, hvis hun overhovedet nogensinde havde haft en sådan – ja, selv det kom jeg til sidst til at tvivle på.

Jeg burde ganske vist have studset over den kendsgerning, at jeg aldrig senere traf Malagna i hendes hjem, og det kunne ikke være rent uden hensigt, at hun aldrig tog imod mig uden om formiddagen. Men hvem tænkte over det? Det faldt i øvrigt ret naturligt, da jeg stadig for at have friere hænder foreslog spadsereture ud på landet, som man jo i reglen foretager sig om formiddagen. Så var altså også jeg blevet forelsket i Romilda, idet jeg stadig blev ved at underholde hende om Pominos

kærlighed; vanvittigt forelsket i disse smukke øjne, denne søde lille næse, denne mund, det hele kort sagt lige til den lille vorte, hun havde i nakken, ja om det så var et næsten usynligt ar, hun havde på den ene hånd, kunne jeg blive ved at kysse og kysse det i det uendelige – for Pominos regning.

Og trods alt dette ville der måske ikke være hændet noget som helst alvorligt, hvis det ikke en morgenstund var sket, at Romilda – vi var ude på La Stia og havde ladet moderen blive tilbage for at beundre mølleværket – ganske pludselig havde givet pokker i den alt for længe fortsatte komedie med den bange elsker i det fjerne og hengivet sig til et ganske uforudset grådanfald, der endte med, at hun faldt mig om halsen og skælvende bønfaldt mig om at have medlidenhed med hende; jeg måtte endelig, hvordan det så skulle gå til, føre hende langt, langt bort fra hjemmet, bort fra hendes skrækkelige moder, fra alle, alle, nu, nu straks –

Langt bort? Hvor kunne jeg sådan lige på en gang føre hende langt bort?

Men bagefter tænkte jeg i flere dage, ør af forelskelse, som jeg var, og rede til hvad det skulle være, alvorligt over spørgsmålet. Og jeg begyndte så småt overfor moder at slå på muligheden af, at jeg snart ville gifte mig, hvilket min samvittighed nu sagde mig var uundgåeligt – da jeg fik et knastørt og ganske kortfattet brev fra Romilda, hvori hun bad mig ikke mere at skænke hende en tanke og at blive borte fra hendes hjem i fremtiden, da hun betragtede vort bekendtskab som endt for bestandig.

Hvad for noget? Hvad skulle det smage af? Hvad var der sket?

Samme dag kom Oliva opløst i tårer løbende hen til os og fortalte moder, at hun var den ulykkeligste kvinde i verden,

hendes huslige fred og lykke var for evigt ødelagt. Det var lykkedes hendes mand at føre bevis for, at det ikke var hans skyld, at de ingen børn fik; han var kommet triumferende til hende for at meddele det.

Jeg var tilstede ved dette optrin. Hvorledes det lykkedes mig at beherske mig, begriber jeg ikke. Det var vel respekten for moder, som holdt mig tilbage. Halvt kvalt af raseri og had skyndte jeg mig at lukke mig inde i mit værelse, hvor jeg ensom og med hovedet støttet i hænderne satte mig til at grunde over, hvorledes Romilda efter det, der var foregået mellem os, havde kunnet gå med til denne gemenhed. Ha! En værdig datter af en sådan moder! Ikke blot den gamle havde de i fællesskab ført skændigt bag lyset, men også mig, også mig! Og altså havde ikke blot moderen, men også hun benyttet sig på den nedrigste måde af mig for at nå deres smudsige hensigt, tilfredsstille deres onde begær! Og så den arme Oliva oven i købet! Ødelagt, ødelagt –

Ud på eftermiddagen gik jeg, endnu dirrende af harme, ud og styrede min vej lige hen til Olivas hjem. Jeg havde Romildas brev med i lommen.

Oliva var i færd med under tårer at pakke sine ting sammen. Hun ville tage hjem til sin fader, som hun hidtil klogelig ikke havde ladet mærke noget til sine sørgelige tilskikkelser.

– Men hvad skal jeg dog gøre nu? sagde hun til mig. Det er forbi! Hvis det endda havde været en anden, han havde indladt sig med, så måske –

– Nå, du ved altså, sagde jeg, hvem det er?

Hun nikkede flere gange mellem sine anfald af hulken, idet hun skjulte ansigtet i sine hænder.

– En pur ung pige! råbte hun så og rakte armene mod himlen. – Og moderen! Moderen! Moderen! Medvider! Hendes egen moder!

– Jeg ved det alt sammen, sagde jeg. Vær så god, læs selv!

Jeg rakte hende brevet.

Oliva stirrede som forstenet på det, så tog hun det og sagde: Hvad mener du?

Hun havde dårligt nok lært at læse. Med et blik spurgte hun mig, om det var absolut nødvendigt, at hun netop nu skulle have så megen besvær.

– Læs, sagde jeg indtrængende.

Hun tørrede sine øjne, foldede brevet ud og gav sig til at tyde skriften, idet hun ganske langsomt stavede sig frem. Efter de første ord gled hun med blikket ned til underskriften og så derefter op på mig med vidt opspilede øjne:

– Du?

– Kom så her med det, sagde jeg, så skal jeg læse det hele for dig.

Men hun trykkede papiret til sit bryst:

– Nej, råbte hun. Det får du ikke igen. Nu er det mig, der har brug for det!

– Hvad skulle du med det, spurgte jeg med et bittert smil. Ville du vise ham det? Jamen der står jo i hele det brev ikke et ord, som kunne få din mand til at tro mindre fast på det, som han er så lykkelig over at tro. De har fået ham rigtig godt i deres garn, kan du stole på!

– Ja, naturligvis, naturligvis! klynkede Oliva. Han kom farende imod mig med knyttede næver og skreg, at jeg skulle tage mig vel i agt for at drage hans nieces hæderlighed i tvivl!

– Nå, det gjorde han! lo jeg hånligt. Ja, der ser du, det hjælper dig ikke noget at benægte den. Tag dig endelig i agt for det! Nej, du har blot at sige ja, det er rigtigt nok, fuldstændig rigtigt, at han kan få børn – forstår du?

Hvordan gik det nu til, at Malagna omtrent en måned efter i raseri kunne prygle sin kone og bagefter kom farende hjem til os med fråden i mundvigene og skreg på, at han forlangte oprejsning, fordi jeg havde vanæret ham og forført hans niece, det stakkels faderløse barn? Han føjede til, at for at undgå skandale havde det været hans hensigt at tie stille. Af medlidenhed med den stakkels pige havde han, som ikke selv havde børn, besluttet at tage det lille væsen til sig som sit eget, når det blev født. Men nu, da Vorherre endelig havde været så nådig at give ham håb om en kødelig søn med hans egen kone, så kunne han simpelthen ikke forsvare også at påtage sig faderpligter overfor det barn, hans niece ventede sig.

– Det må Mathias om! Mathias må give hende oprejsning! sluttede han endelig, højrød i hovedet af vrede. Og det må være straks! Jeg forlanger øjeblikkelig lydighed! Og tving mig ikke til at sige mere eller at begå noget uovervejet!

Lad os nu se lidt på sagerne, medens vi er ved dette. Jeg har i min tid været ude for lidt af hvert. Selv om jeg skulle gå for at være åndssvag eller – det som værre er, ville jeg i grunden ikke tage mig det videre nær. Jeg står jo, som jeg allerede før har sagt, så at sige udenfor tilværelsen og er ret lige glad med det hele. Så når jeg her føler trang til at ræsonnere lidt, er det udelukkende af hensyn til logikken.

Det forekommer mig klart, at Romilda ikke havde gjort noget galt, i hvert fald ikke for at føre onklen bag lyset. Hvorfor skulle

Malagna ellers straks have overfaldet sin kone med prygl og bebrejdelser for at have forrådt ham og anklaget mig overfor moder for at have krænket hans nieces uskyld?

Romilda selv påstår, at da hun kort efter den tur til La Stia for sin mor havde tilstået det kærlighedsforhold, som knyttede os uløseligt sammen, var denne blevet fuldstændig rasende og havde skreget hende op i ansigtet, at hun aldrig i evighed ville tillade hende at gifte sig med en dagdriver, der oven i købet stod på fallittens rand. Da hun nu selv – datteren – havde styrtet sig i den største ulykke, der kan hænde en ung pige, var der for en omhyggelig mor intet andet at gøre end at drage den størst mulige fordel af dette fejltrin. Hvad dette bestod i, var ikke svært at fatte. Da Malagna til sædvanlig tid indfandt sig, gik hun under et ligegyldigt påskud sin vej og lod hende alene med onklen. Og så kastede hun, Romilda, efter hvad hun selv fortalte, sig for dennes fødder under hede tårer og fortalte ham, hvordan det var fat med hende, og hvad hendes moder havde forlangt af hende. Nu bad hun onklen om at lægge sig imellem og få moderen bragt på bedre tanker, da hun allerede tilhørte en anden, som hun altid ville være tro.

Malagna lod sig røre – dog kun til en vis grad. Han sagde til hende, at hun endnu var mindreårig og altså under formynderskab af moderen, som hvis hun ville, også godt kunne være gået frem ad rettens vej imod mig; at heller ikke han selv med god samvittighed kunne tilråde et giftermål med en drivert af min kaliber, letsindig og tankeløs, som jeg var, og heller ikke havde kunnet råde moder til at tillade det. Han sagde, at hun dog også måtte ofre noget for at formilde moderens retfærdige og naturlige vrede, hvad jo i øvrigt var til

hendes eget bedste. Og han sluttede med, at alt, hvad der stod i hans magt, var at sørge for – naturligvis under forudsætning af, at det kunne ske i al hemmelighed – altså sørge for det lille ufødte kræ, være som en fader for det, ja, såsom han jo ingen børn havde selv, skønt han så længe havde ønsket sig et.

Kan man vel, spørger jeg, være mere rettænkende?

Ja for ikke sandt: alt det, han havde plyndret faderen for, ville jo på den måde komme tilbage til den søn, der var i vente.

Hvad kunne han gøre for, at jeg i min store utaknemmelighed og ubetænksomhed gik hen og ødelagde hele tegningen for ham?

To! Nej, hov, to er lovlig meget!

Jeg antager, han syntes, det var for meget, måske i betragtning af, at Roberto allerede, som jeg har fortalt, havde gjort et godt parti, så at han ikke kunne have lidt nogen større skade, som der kunne være grund til at godtgøre ham.

Konklusionen af det hele var den, at det var mig, der midt iblandt alle disse udmærkede mennesker havde afstedkommet alt det onde, jeg kunne, og det var så ikke mere end rimeligt, at det blev mig, der betalte gildet.

Jeg afviste det først med harme. Men efter indtrængende anmodning af min moder, som allerede forudså vort økonomiske sammenbrud og håbede, at jeg ville kunne slippe nogenlunde helskindet fra det, når jeg giftede mig med hendes fjendes niece, gav jeg til sidst efter.

Over mit hoved hang dirrende enkefru Pescatores vrede.

5. Modningstid

Heksen kunne ikke slå sig til ro.

– Hvad har du dog gjort? spurgte hun mig. Synes du ikke, det er nok, at du har sneget dig ind i mit hus som en tyv for at forføre min datter og gøre mig ulykkelig? Synes du ikke, det er nok?

– Å nej, kære svigermoder, svarede jeg så. For hvis det ikke var andet, jeg havde gjort, så havde jeg kun gjort Dem en glæde, vist Dem en tjeneste –

– Hører du? skreg hun til sin datter. Han praler, han vover oven i købet at prale af den heltegerning, han har begået med denne – – her fulgte så en lang række ukvemsord, som gjaldt Oliva; så plantede hun sine hænder i siderne med albuerne fremefter og fortsatte: – Men er du ikke klar over, hvad du har gjort? Har du ikke også gjort dit eget barn ulykkeligt? Men hvad bryder han sig om det? Den anden er jo også hans, det er også hans –

Hun undlod aldrig at slutte med at udspy denne gift, da hun vidste, hvilken virkning den havde på Romildas sind, der var skinsygt på det barn, Oliva skulle føde i fryd og glæde, medens hendes eget ville gå ind til små forhold, bekymring for dagen i morgen og først og fremmest denne evige ufred. Denne skinsyge næredes desuden ved de meddelelser, som en velvillig kvindesjæl, der lod, som om hun ikke anede noget, kom og bragte om tante Malagna, der var så glad og lykkelig over den nåde, som Himlen nu ville lade hende vederfares – ja tænk, hun havde foldet sig ud som en blomst og havde aldrig været så smuk og strålende som nu.

Og her sad nu Romilda sunket sammen i sin lænestol og led af stadige opkastninger – bleg, elendig og uskøn sad hun der uden at kende et glad øjeblik, uden en gang at gide åbne munden eller slå øjnene op.

Var det min skyld også det? Det lod det til. Hun kunne hverken tåle at se eller høre mig. Og værre blev det, da det viste sig nødvendigt for at redde La Stia og vandmøllen at sælge husene, så at stakkels moder blev nødt til at flytte ind i mit hjem, der var et rent helvede.

Og så hjalp dette salg ikke en gang noget. Da Malagna nu ventede dette barn, satte han ethvert hensyn til skin- eller skamfølelse til side og gjorde sit sidste store kup: han gik i ledtog med ågerkarlene og købte selv uden videre husene for en slik. Den gæld, som hvilede på La Stia blev således kun for en meget ringe del dækket, og gården tillige med møllen blev af kreditorerne sat under offentlig administration. Således blev vore vanskeligheder klaret.

Hvad var der nu at gøre? Jeg gav mig skønt uden større håb til at se mig om efter noget at bestille, hvad det så kunne blive, for at kunne skaffe det nødvendigste til hjemmet. Jeg var uduelig i enhver henseende, og det rygte, jeg havde pådraget mig ved mine ungdomsbedrifter og mit dagdriverliv skulle sandelig ikke friste nogen til at tage mig i sin tjeneste. Desuden fik jeg under og efter de scener, jeg daglig måtte spille med i der hjemme, ikke et øjebliks ro til at tænke over, hvad jeg burde og kunne have foretaget mig.

Det voldte mig en stor og virkelig sorg at se min moder gå der ved siden af enkefru Pescatore. Min stakkels lille fromme moder var ganske vist ikke uden viden om, men i mine øjne

ganske uden del i de forurettelser, hun havde lidt, da de kun havde kunnet ske, fordi hun ikke havde været i stand til at tro på så megen ondskab hos mennesker; nu sad hun der ene med sig selv i en krog med hænderne i skødet og nedslagne øjne, som om hun ikke en gang var sikker på, at hun kunne få lov til at gemme sig der, som om hun bestandig sad og ventede på at kaldes bort, bort om kort tid – om Gud ville unde hende det! Og hun stillede sandelig ikke fordringer af nogen art eller var til besvær på nogen måde! Hun smilede tit og ofte venligt til Romilda; at komme hende nær på anden måde vovede hun ikke, efter at hun nogle dage efter sin indflytning til os var kommet løbende til for at hjælpe Romilda, men var blevet arrigt afvist af den gamle heks.

– Det kan De bare lade mig om, havde denne vrisset, jeg ved nok, hvad der er at gøre!

Jeg tav klogelig stille, da Romilda virkelig trængte til hjælp i det øjeblik, men jeg vågede siden over, at ingen lod det mangle på agtelse for min moder.

Jeg opdagede imidlertid, at denne påpasselighed fra min side irriterede heksen og min kone også, og jeg var bange for, at de skulle tage hævn og udøse deres galde over hende, når jeg ikke var hjemme. Denne tanke pinte mig. Hvor ofte, ak ja, hvor ofte søgte jeg ikke at granske i hendes øjne for at se, om hun havde grædt! Hun smilede til mig, kærtegnede mig med sit blik og spurgte så:

– Hvorfor ser du sådan på mig?

– Har du det godt, moder?

Med en næsten umærkelig advarende håndbevægelse svarede hun:

– Ja, ja, det ser du jo? Gå ind til din hustru, hun har det ikke godt, den lille stakkel!

Jeg tænkte på at skrive til Roberto i Oneglia og bede ham om at tage moder i huset hos sig, ikke for selv at slippe for en byrde, som jeg hellere end gerne havde båret, om jeg så sad aldrig så småt i det, men udelukkende til hendes bedste.

Berto svarede tilbage, at det kunne han ikke. Han kunne ikke, fordi hans forhold til hans kones familie og til hende selv var blevet i høj grad spændt, efter at det var gået tilbage for os. Han levede nu på konens medgift og kunne da ikke så godt også oven i købet belemre hende med en svigermoder. Desuden, føjede han til, ville mor vist ikke få det bedre i hans hjem, da han også havde sin svigermoder i huset, hun var ganske vist meget flink sådan, men hvem kunne vide, hvad det kunne udarte til, hvis to svigermødre kom til at gå op ad hinanden og sætte ondt i hinanden ved gensidig skinsyge og drilleri. Det var derfor bedre, at moder blev hos mig. Hun burde da i hvert fald ikke være henvist til at leve sine sidste år så langt borte fra sin hjemstavn og ikke tvinges til at ændre levevis og sædvaner. Endelig lod han mig vide, at han meget beklagede af ovenfor anførte grunde heller ikke at kunne yde mig det mindste pekuniære tilskud, hvad han ellers inderlig gerne havde gjort.

Jeg fortalte ikke moder om dette brev. Hvis min dømmekraft ikke på dette tidspunkt havde været svækket af sjælelige lidelser, ville det måske ikke have ophidset mig så stærkt. I så fald ville min medfødte sunde fornuft have sagt mig, at når en nattergal ofrer sine halefjer, kan den sige: Jeg har dog min sangergave tilbage! – men tvinger man en påfugl til at skille sig ved sine halefjer, hvad har den så tilbage? At gøre selv et aldrig

så ringe brud på den levefod, som det måske var ham svært nok at opretholde, den levefod, der tillod ham at føre en ordentlig tilværelse og måske endda med en vis ydre glans på sin kones bekostning, ville for Berto have været et kæmpemæssigt offer, et uopretteligt tab. Ud over sin smukke person, sit fine væsen, sin kavalermæssige elegance havde han nu intet at give hende til gengæld – ikke en gang en smule hjerte til mulig erstatning for den ulejlighed, stakkels moder kunne have voldt hende. Men hvad, sådan havde Vorherre nu skabt ham, af hjerte havde han nu en gang kun fået grumme lidt, og hvad kunne han gøre for det, stakkels Berto?

Vanskelighederne voksede imidlertid, og jeg så intet middel til at komme ud over dem. Mors smykker, der var lige så mange kære erindringer, blev solgt. Fru Pescatore var bange for, at moder og jeg om ikke længe også skulle komme til at tære på den fattige livrente på to og fyrre lire om måneden, som hun havde at leve af, og hun blev derfor dag for dag mere gnaven og sur. Jeg kunne hvert øjeblik vente et udbrud af hendes raseri, som hun alt for længe havde måttet holde i tømme, takket være min mors nærværelse og beskedne væsen. Når hun så mig tosse omkring i huset som en hovedløs flue, sendte denne lede kvind mig nogle øjekast, der åbenbart var lyn, som bebudede det kommende uvejr. Jeg plejede så at gå ud for således at aflede strømmen og forhindre en udladning. Men for at moder ikke skulle lide nogen overlast gik jeg hurtigt hjem igen.

Men en dag kom jeg ikke tids nok. Uvejret var langt om længe brudt løs og det ved en ganske ubetydelig anledning – et besøg af de to gamle piger, der havde tjent hos moder.

En af dem, som ikke havde kunnet lægge noget til side, fordi hun havde måttet forsørge en datter, der sad enke med tre små børn, havde straks taget sig en ny plads. Men den anden, Margherita, som kun havde sig selv at sørge for, kunne nu unde sig en glad alderdom ved hjælp af de småskillinger, hun havde lagt op i de mange år, hun tjente hos moder. Nu må mor vist til disse to skikkelige kvinder, som i så mange år havde været hendes fortrolige, have hvisket nogle ord, der udtrykte klager over hendes nuværende usle og tunge kår. Øjeblikkelig havde den skikkelige gamle Margherita, som nok allerede forud har anet, hvordan det stod til, men ikke turdet berøre det, foreslået mor at tage hjem til hende, hvor hun boede. Hun havde to små nydelige stuer med en lille have fuld af blomster nede ved stranden. Der kunne de bo sammen i fred og ro, å, hvor ville hun være lykkelig ved at kunne tjene hende igen, rigtig vise hende endnu en gang, hvor hun elskede sin gamle frue!

Men kunne mor tage imod dette tilbud fra den kære gamle pige? Det var det, fru Pescatore blev så rasende over.

Da jeg kom hjem, stod hun og truede med knyttede næver ad Margherita, som dog tappert holdt hende stangen, medens moder grædende og rystende af skræk med begge arme klyngede sig tæt til den anden gamle kvinde som for at søge ly hos hende.

I samme øjeblik, jeg så min moder i denne stilling, så jeg rødt. Jeg greb fru Pescatore i armen og slængte hende langt bort. Hun kom straks på benene igen og fo'r frem for at flyve i hårene på mig. Men pludselig standsede hun lige foran mig og råbte:

– Ud med dig! Både du og din moder, ud med jer begge to! Ud af mit hus, siger jeg!

– Nej, nu skal jeg sige dig noget! sagde jeg, og min stemme dirrede af anstrengelsen ved at styre mig selv. Det er dig, der skal ud og det straks, så hurtigt dine ben kan bære dig, og inden jeg taber tålmodigheden. Ud med dig øjeblikkelig, det råder jeg dig til for din egen skyld! Herut!

Romilda sprang grædende og skrigende op fra sin lænestol og kastede sig om halsen på sin moder:

– Nej, bliv her hos mig, moder! Du må ikke gå fra mig, du må ikke lade mig blive tilbage her alene!

Men den værdige moder puffede hende rasende tilbage:

– Har du ikke selv villet have ham? Behold du ham nu, den elendige tyveknægt! Jeg tager herfra alene!

Men naturligvis tog hun ingen steder hen.

To dage efter kom faster Scolastica, rimeligvis efter tilskyndelse af Margherita, farende i fuldt harnisk som sædvanligt for at få moder med hjem til sig.

Den scene fortjener at skildres mere udførligt.

Fru Pescatore var ved at bage den formiddag, hun stod med opsmøgede ærmer og ældede dej, nederdelen havde hun kiltet op med en snor om livet for ikke at få mel på den. Det var dårligt nok, hun vendte sig om, da hun så faster komme ind, og hun lod som ingenting og ældede videre. Faster tog sig ikke dette nær, hun var for resten også gået ind uden at sige Goddag til nogen, og gik lige hen til mor; andre folk i huset kom ikke hende ved.

– Skynd dig, du, tag dit tøj på og kom med mig. Jeg har hørt en lille fugl synge, det er derfor jeg kommer. Kom, så går vi! Her

har du din pakke!

Hun stødte ordene frem. Hendes stolte ørnenæse skælvede i det mørke, barske ansigt, hendes ansigt blev til lutter rynker, og hendes øjne skød lyn.

Fru Pescatore tav bomstille.

Hun var lige blevet færdig med at ælte, havde fået arbejdet melet godt ind og dejen hævet og stod nu og smækkede den op i luften og ned i dejtruget med lydelige klask. Det var den måde, hvorpå hun sagde faster sin mening. Så satte denne dosis'en op, og den anden klaskede hårdere og hårdere i med dejen: – Javel! – Selvfølgelig! – Hvorfor ikke? – Ja, absolut! – hvorefter hun som en sidste trumf greb kagerullen og lagde den ved siden af sig på dejtruget som for at sige: – Jeg har også denne her!

Det skulle hun aldrig have gjort.

Faster Scolastica sprang op, rev fnysende sjalet af sine skuldre og kastede det hen til moder med de ord:

– Tag det på. Lad tøjet ligge, vi går øjeblikkelig!

Hvorefter hun stillede sig i positur lige foran fru Pescatore.

Denne, som ikke holdt af at have hende så nær ind på livet, trak sig et skridt tilbage med en så truende mine, at det så ud til, hun ville tage kagerullen i brug; i samme øjeblik greb faster Scolastica med begge hænder om dejklumpen som lå i æltetruget, og plantede det oven i hovedet på hende, trak den bløde masse ned over hendes ansigt og dunkede det med sine knyttede hænder godt og forsvarligt ind i næse, øjne, mund og ører på konen, så det sad godt fast, hvor det sad. Hvorefter hun tog min moder ved armen og trak af med hende.

Hvad derefter skete gik udelukkende ud over mig. Hylende af raseri fik fru Pescatore travlt med at få skrabet dejen af ansigtet

og det sammenklistrede hår, og nu gav hun sig til at klaske den i hovedet på mig, som var bristet i latter, en ligefrem krampagtig latter; hun rykkede mig i skægget, kradsede mig med neglene allevegne og smed sig til sidst som et galt menneske på gulvet, hvor hun begyndte at rive klæderne af sig og rulle sig rundt ustandselig i vildt raseri; samtidigt stod min kone og – med respekt at melde – kastede op, medens hun imellem anfaldene skreg op som en besat.

– Benene! Benene! råbte jeg til fru Pescatore, der lå og væltede sig omkring på gulvet. Lad mig dog for Guds skyld være fri for at se de ben!

Fra det øjeblik kan jeg sige, at jeg lagde mig efter at le ad alle mine kvaler og al min elendighed. Jeg så i det øjeblik mig selv som rollehavende i en tragedie, hvis mage i burlesk komik ingen menneskelig fantasi ville kunne udtænke: min moder altså rendt sin vej med det ene gale menneske; min kone der henne i krogen, fuldt optaget af at – nå, skal vi lade hende i fred! Marianna Pescatore der på gulvet – og så jeg, jeg som ikke havde det brød, jeg skulle putte i munden den næste dag, stod her med skægget fuld af dej, med ansigtet fuldt af rifter og kunne ikke for latter få gjort mig det klart, om det var blod eller tårer, der flød ned ad det. Jeg gik hen til spejlet for at se efter. Det var tårer; men jeg var også rigtig godt lavet til. Å, hvor jeg i det øjeblik ligefrem kom til at holde af det øje, det, jeg skelede med! I sin fortvivlelse havde det givet sig til at se endnu mere den gale vej, fuldstændig på egen hånd. Og så løb jeg min vej, fast besluttet på ikke at vende tilbage, før jeg på en eller anden måde havde fundet et udkomme for min kone og mig, om det så blev nok så tarveligt.

Ud fra den rasende selvforagt, jeg i dette øjeblik følte på grund af min letsindighed i de mange år, kunne jeg let slutte mig til, at min ulykke ikke ville være i stand til at vække medlidenhed, endsige agtelse hos noget menneske. Det var jo ikke mere end løn som forskyldt. En eneste var der, som kunne have vist mig medynk, nemlig han, som havde tilranet sig alt, hvad vi ejede; men det var jo ikke til at tænke på, at Malagna skulle føle sig forpligtet til at komme mig til hjælp efter alt det, som var foregået mellem os.

Men hjælpen kom derimod fra den, af hvem jeg mindst skulle have ventet den.

Efter at have strejfet om ude omkring hele den dag, løb jeg tilfældigt henad aften på Pomino, der søgte at slippe forbi mig, idet han lod, som om han ikke så mig.

– Pomino!

Han vendte sig forfjamsket om og standsede med nedslagne øjne:

– Hvad vil du?

– Pomino! gentog jeg højere, idet jeg rystede hans skuldre og lo ad hans grimasser. – Er det virkelig alvor?

O, du utaknemmelige menneskehed! Han var vred på mig, var Pomino, virkelig vred på mig oven i købet, for det forræderi, jeg efter hans mening havde begået imod ham. Og det ville ikke lykkes mig at overbevise ham om, at det i virkeligheden var ham, der havde forrådt mig, og at han snarest burde ikke blot takke mig, men kaste sig ned med ansigtet mod jorden og kysse støvet under mine fødder.

Jeg var endnu som beruset af den ondskabsfulde fryd, der havde besat mig, da jeg så mig selv i spejlet.

– Vil du se de rifter her, sagde jeg til ham. Det er hende, der er mester for dem.

– Ro… din kone, mener jeg?

– Hendes moder!

Og nu fortalte jeg ham, hvorledes og hvorfor. Måske tænkte han, at den slags skulle hun, denne madam Pescatore, nok have vogtet sig for at byde ham. Han var i en helt anden stilling end jeg og havde ikke så lidt mere karakter og mod end jeg.

Jeg følte mig stærkt fristet til at spørge ham, hvorfor han da ikke selv, hvis det virkelig havde gjort ham så ondt, havde giftet sig i tide med Romilda og om fornødent var løbet bort med hende, som jeg havde rådet ham til, inden det var gået så vidt på grund af hans bangebukseri og mangel på beslutsomhed, at jeg selv til sidst var blevet forelsket i pigen; der var også andet, meget andet, som jeg gerne ville have sagt ham i den ophidselse, hvori jeg befandt mig, men jeg holdt mig i skindet. I stedet for rakte jeg ham hånden og spurgte, hvem han havde omgåedes i den senere tid.

– Ikke med nogen, sukkede han så. Ikke med et menneske! Jeg keder mig, keder mig til døde!

Af den håbløse tone, hvori disse ord blev sagt, syntes det mig øjeblikkelig klart, hvorfor Pomino var i så sort humør. Sagen var den, at det måske ikke så meget var Romilda, han savnede, som de venner, han havde mistet. Berto var der ikke mere. Mig kunne han ikke mere komme sammen med, fordi Romilda stod imellem, og hvad var der så mere at leve for for den arme Pomino?

– Gift dig, kære, sagde jeg. Du skal se, hvor man har det yndigt så!

Men han rystede alvorligt på hovedet og kneb øjnene sammen, idet han slog ud med hånden:

– Nej tak, du! Det bliver der ikke noget af!

– Bravo, Pomino, hold fast ved det! Hvis det er selskab, du savner, så er jeg til tjeneste, hele natten med, om det skal være!

Og nu meddelte jeg ham den beslutning, jeg havde taget, da jeg gik hjemme fra og forklarede ham desuden nærmere den elendige situation, jeg befandt mig i. Pomino blev helt bevæget af virkeligt vennesind og tilbød mig den smule penge, han havde hos sig. Jeg takkede ham af et oprigtigt hjerte, men måtte sige, at den hjælp jo dog kun ville være galgenfrist. Dagen efter ville det være lige så galt igen. En fast stilling, det var det, jeg trængte til.

– Bi lidt! råbte Pomino så. Ved du, at min fader er byrådsmedlem nu?

– Nej, men det kan jeg næsten tænke mig.

– Han sidder blandt andet i skolekommissionen.

– Det havde jeg nu ikke så godt kunnet tænke mig.

– I går aftes ved bordet … Vent nu et øjeblik! Kender du Romitelli?

– Nej.

– Hvad gør du ikke? Det er ham, der sidder der nede i Boccamazza-biblioteket. Han er døv og halvblind og på det nærmeste åndssvag – stå på benene kan han heller ikke. Ved aftensbordet i går fortalte far mig, at biblioteket nu er i en elendig forfatning, så der må gøres noget alvorligt ved det. Det er lige en plads for dig.

– Bibliotekar? udbrød jeg. Jamen jeg – –

– Hvorfor ikke? sagde Pomino. Når Romitelli har kunnet klare det.

Det argument måtte jeg bøje mig for.

Pomino rådede mig til at få faster Scolastica til at tale med hans far om sagen. Det ville være den sikreste vej.

Dagen efter gik jeg ud og besøgte min mor og talte med hende om det, for faster Scolastica ville ikke have noget med mig personligt at gøre. Og således gik det til, at jeg fire dage efter var bibliotekar. Tres lire om måneden. Jeg havde større indtægter end fru Pescatore! Jeg kunne rigtignok prise mig lykkelig.

I de første måneder var det hele en ren fornøjelse. Denne grinagtige Romitelli kom der endnu, men ville høre op i en nær fremtid, da kommunen havde bevilget ham en pension. Hver morgen på samme tid, ikke et minut før eller senere, så jeg ham komme anstigende på fire ben, hvoraf de to var stokke. Straks trak han op af frakkelommen en madkasse af kobber, som han hængte op på væggen. Når han havde sat sig med begge stokke mellem benene tog han frem af en anden lomme sin tobaksdåse med tobak og et sort- og rødternet lommetørklæde. Han tog sig en forsvarlig pris tobak, pudsede næsen, åbnede bordskuffen og tog en mægtig bog frem, der tilhørte biblioteket og hed: *Historisk Leksikon over Kunstnere og Amatører blandt Musikere. Levende og døde.* Trykt i Venezia 1758.

– Hr. Romitelli – råbte jeg, da jeg så ham gøre alle disse forberedelser på den mest besindige måde, uden at give det mindste tegn til, at han havde opdaget min tilstedeværelse.

Men det var umuligt at råbe ham op. Han ville ikke have hørt, om man skød kanoner af i stuen. Når jeg så tog ham på armen,

vendte han sig imod mig, klemte øjnene sammen, blinkede til mig og viste mig sine gule tænder, muligvis fordi han havde i sinde at smile til mig. Derpå bøjede han sit ansigt så langt ned over bogen, som om han ville anvende den til hovedpude. På denne måde læste han, i to centimeters afstand og med det ene øje. Og han læste hurtigt:

Birnbaum, Giovanni Abramo – – – Birnbaum, Giovanni Abramo lod trykke – – – Birnbaum, Giovanni Abramo lod trykke i Leipzig 1738 – – i Leipzig 1738 – – et bind i oktavformat – – i oktavformat: Upartiske observationer af en kritisk musikelsker. – Mitzle – Mitzler indlemmede dette skrift i sit musikalske bibliotek i 1739.

Således blev han ved, gentagende navn og dato to eller tre gange – ligesom for at indprente dem i sin hukommelse.

Jeg stod og betragtede ham forbløffet. Hvad kunne det dog interessere denne mand i denne sørgelige forfatning, et par skridt fra dødens tærskel, (han døde faktisk fire måneder efter at jeg var tiltrådt min stilling ved biblioteket), hvilken betydning kunne det have for ham, at Birnbaum, Giovanni Abramo i Leipzig 1738 havde ladet trykke et værk i oktavformat! Troede han måske, at en bibliotekar, eftersom biblioteket var til for at man skulle læse dets bøger, var forpligtet til at begynde med titlerne? Og nu var han tilfældigvis kommet over denne bog. Han var så imbecil, at denne forklaring syntes den mest nærliggende.

På det store bord i midten af lokalet var der et lag støv så tykt som en finger, så at jeg – for ligesom at bøde på mine medborgeres utaknemmelighed – med store bogstaver kunne skrive følgende indskrift:

MONSIGNOR BOCCAMAZZA
DEN GAVMILDE GIVER
SATTE HANS MEDBORGERE
SOM UFORGÆNGELIGT TEGN
PÅ DERES TAKNEMLIGHED
DENNE STEN.

Så faldt der ned fra hylderne enkeltvis to eller tre bøger, fulgt af et par mus så store som kaniner.

De var for mig som Newtons æble.

– Jeg har fundet min beskæftigelse, råbte jeg glad. Nu ved jeg, hvad jeg skal gøre, mens Romitelli læser sin Birnbaum.

Til en begyndelse skrev jeg i de værdigste og mest ærbødige vendinger en ansøgning til højvelbårne cavaliere Gerolamo Pomino, medlem af byrådet og tilsynsførende med Boccamazza-biblioteket i Santa Maria Liberale, om allernådigst at få bevilget et par katte, hvilke uden udgift for kommunen ville kunne fødes og ernæres udelukkende af deres eget jagtudbytte. Desuden tilføjede jeg, at det ikke ville være ilde, om kommunen ville bevilge et halvt dusin musefælder og den nødvendige madding. Jeg turde ikke, af underdanige hensyn, nævne ordet *spæk* direkte.

Så sendte man mig to eksemplarer af katte, der var så elendige, at de straks blev bange for de enorme mus, og for ikke at dø af sult gjorde attentat på spækket og blev siddende i musefælderne. Jeg fandt dem hver morgen dér, fangne, magre og snavsede og så triste i sindet, at de ikke engang havde kraft eller lyst til at mjave.

Da jeg klagede, kom der to smukke katte, både fiffige og adrætte, som uden at spilde tiden gav sig i lag med deres

arbejde. Også musefælderne kunne nu virke efter deres bestemmelse, og her fangede jeg musene levende. En aften tog jeg to, og i min skuffelse over, at Romitelli ikke så meget som havde bemærket mine anstrengelser og sejre, som om han kun havde den forpligtelse at læse bøgerne og musene at æde dem, gemte jeg disse to mus i hans bordskuffe. Jeg håbede, at de i det mindste en eneste morgen skulle distrahere ham i den sædvanlige kedsommelige læsen. Men nej. Da han åbnede skuffen og følte de to bæster forsvinde under sin næse, vendte han sig imod mig, der knapt kunne holde mig for grin, og spurgte uanfægtet:

– Hvad var det?

– To mus, hr. Romitelli.

– Åh, mus, jaså – – – sagde han ganske roligt.

Han følte sig hjemme, og genoptog sin læsning som om intet var passeret.

I Giovan Vittorio Soderinis *Traktat om Træerne* står at læse, at frugterne modnes "dels ved varmen og dels ved kulden. Den varmemængde, der er til stede i dem alle, opretholder kraften til sødmen, og er den simple årsag til modningen". Giovan Vittorio Soderini vidste altså ikke, at frugtsælgerne havde udfundet en anden årsag til modningen foruden varmemængden. For nemlig at kunne bringe frugterne hurtigt til torvs og sælge dem dyrere, så plukker de både æbler, pærer og ferskener ned fra træerne før de endnu er tjenlige og modner dem ved at ryste og dunke dem forsvarligt.

På denne måde nåede mit endnu spæde og utjenlige sind til modning.

I løbet af kort tid blev jeg en anden, end jeg havde været før. Da Romitelli døde, befandt jeg mig alene her i denne forfaldne kirke mellem alle disse bøger, fortæret af kedsomhed, ubarmhjertigt alene, og alligevel uden trang til selskab. Jeg havde fra først af tænkt på kun at opholde mig her nogle timer af dagen. Men jeg generede mig for at vise mig på gaderne i denne elendighedstilstand. Hjemme fra flygtede jeg som fra et fængsel. Nej, der var bedre her, syntes jeg. Men kunne jeg i længden udholde dette liv og føle mig tilfreds med at jage mus?

Den første gang jeg greb mig selv med en bog i hånden, som jeg på må og få havde taget ned fra en tilfældig hylde, følte jeg næsten en kold gysen fare igennem mig. Dette var altså min skæbne. Ligesom Romitelli at føle mig forpligtet til at læse, jeg bibliotekaren, alene for alle de andre, som ikke kom i biblioteket. Og jeg slængte bogen hen ad gulvet. Men derpå tog jeg den op igen, og – det er virkelig sandt – gav mig til at læse. Også jeg gav mig til at læse med det ene øje, fordi det andet ikke ville vide noget af det.

Jeg læste således lidt af hvert, overfladisk og tilfældigt. Men særlig bøger med filosofisk indhold. De var tunge, og dog, med al deres vægt i kroppen på en lod de en svæve mellem skyerne. De gjorde hjernen mere forvirret på mig end den var i forvejen. Når jeg var helt rundtosset, lukkede jeg biblioteket og begav mig ud på en spadseretur langs den ensomme strand på en øde og forladt vej.

Synet af havet satte mig i en tilstand af tung modløshed, der lidt efter lidt gik over til en utålelig depression. Siddende ved stranden sænkede jeg hovedet for ikke at se havet, men jeg

hørte langs hele kysten dets larmen, mens jeg langsomt lod det tunge, tørre sand løbe gennem mine fingre og mumlede:

– Altid – altid – lige til døden – uden forandring – altid – –

Den håbløse uforanderlighed i min eksistens kunne da vække pludselige og mærkelige tanker i mig som glimt af vanvid. Jeg sprang op at stå ligesom for at ryste dem af mig, og gav mig til at vandre langs kysten. Men her så jeg kun havet uden hvile sende sine trætte søvndyssende bølger ind over strandbredden. Jeg rakte den knyttede hånd ud og råbte i raseri:

– Men hvorfor – – hvorfor? – –

Og jeg trådte med fødderne i det våde sand.

Havet sendte en bølge ind ligesom for at advare mig og syntes at sige:

– Der ser du, min ven, hvad man har ud af at spørge om hvorfor. Du bliver våd om fødderne. Vend tilbage til dit bibliotek. Det salte vand ødelægger dine sko. Og du har ingen penge til nye. Vend tilbage til biblioteket, og lad være med at læse filosofiske værker. Også du må hellere læse om Giovanni Abramo Birnbaum, der lod trykke en bog i oktav i Leipzig 1738. Det vil du uden tvivl have større udbytte af. –

Men en dag gik det op for mig, at min kone lå derhjemme i fødselsveer, og jeg løb straks hjem. Jeg sprang som et dådyr. Men mere for at flygte for mig selv, for ikke et minut at være på tomandshånd med mit eget jeg, for ikke at tænke på, at jeg – jeg – under disse forhold skulle have et barn.

Næppe var jeg kommet til døren hjemme, før min svigermor greb mig i skulderen og drejede mig rundt:

– Hurtigt – skynd dig – en læge – Romilda dør.

En sådan forfærdelig nyhed slynget i ansigtet. Jeg vidste ikke af mig selv. Jeg bare løb. Jeg følte ikke benene under mig og vidste ikke, i hvilken retning jeg løb. "En læge – en læge," råbte jeg. Folk på vejene søgte at standse mig for at få at vide, hvad der var sket. Jeg følte, man trak mig i ærmet. Jeg så blege, konsternerede ansigter foran mig. Jeg fejede alle til side og råbte bare: "En læge – en læge."

Og imens var lægen allerede hjemme hos os. Mens jeg løb omkring som en besat fra det ene apotek til det andet, var den ene lille pige allerede født, og man forberedte sig på at modtage den næste.

– To! –

Jeg kan se dem for mig endnu der i vuggen, det ene ved siden af det andet. De lå og kradsede hinanden med disse søde små hænder, der allerede var mærket ligesom af et grumt instinkt. Elendige – elendige som de to katte, jeg dengang traf hver morgen på hylderne i biblioteket. Heller ikke disse to små børn havde kraft til at skrige, som kattene til at mjave. Og alligevel – se hvor de kradsede hinanden.

Jeg greb dem for at bære dem bort. Og ved den første berøring med disse to små bløde og kølige legemer, fik jeg en ny gysen over mig, en skælven af ømhed. – Det var jo mine!

Den ene døde for mig nogle få dage efter. Den anden ville derimod give mig tid til at få hende kær, til at elske hende som en far, der ikke har noget andet i verden, der af hendes egen lille skabning danner sig sit eneste livsmål. Hun ville være så grusom at dø, da hun omtrent var et år og var blevet så yndig. Jeg viklede hendes små gyldne hårlokker om min finger og kyssede hende ustandseligt. Hun kaldte mig "Far" og jeg

svarede: "Min lille pige". Og engang til "Far" og engang til: "Min lille pige". Og på denne måde talte vi sammen som småfuglene i træerne.

Samtidig døde min mor, på samme dag, næsten i den samme time. Jeg vidste ikke, hvordan jeg skulle fordele min omsorg og min sorg mellem disse to. Jeg forlod min lille pige, når hun sov, og løb til mor, som ikke bekymrede sig om sig selv eller sin nære død, men hele tiden spurgte mig om det lille barnebarn. Hun plagedes af bekymring, fordi hun ikke kunne se den lille og kysse hende for sidste gang. Og den varede ni dage, denne pinsel. Nuvel – jeg må sige det – efter ni dages og ni nætters vågen uden et øjeblik at lukke øjnene, følte jeg ingen pine. Mange ville måske skamme sig ved at tilstå det. Men det er menneskeligt. Jeg følte i øjeblikket ingen pine, kun en dump træthed, og jeg sov. Jeg måtte først sove. Senere, da jeg vågnede, vældede smerten over mig, vanvittig og grusom, sorgen over min lille pige og min mor, som ikke var mere. Og jeg var på nippet til at blive gal. En hel nat strejfede jeg omkring i omegnen, uden at jeg bagefter ved, hvad der foregik i min sjæl. Jeg ved kun, at jeg til sidst befandt mig i olivenhaven ved La Stia lige ved møllehjulet og vandgraven, og at en gammel møllersvend, der hed Filippo, tog mig med sig og lod mig sidde der under træerne. Han talte i det uendelige med mig om min mor, og også om min far og de gode gamle længst forsvundne tider. Og han sagde til mig, at jeg ikke skulle græde og være så bekymret. Den kære gode bedstemor var gået foran op i Himlen for at modtage mit barn, og hun holdt det på sine knæ og talte til det om mig, hele tiden om mig. Og hun ville aldrig lade det være alene – aldrig. –

Tre dage efter sendte Roberto mig 500 lire, som om han ville betale mig for mine tårer. Jeg skulle sørge for et smukt gravsted til mor, skrev han. Men det havde tante Scolastica allerede tænkt på.

Disse 500 lire forblev et stykke tid mellem bladene i en bog på biblioteket.

Senere anvendte jeg dem. Og de blev – som jeg skal fortælle – årsagen til min *første* død.

6. Tik–tik–tik–

Man hørte kun den lille elfenbenskugle, der løb i rouletten, graciøst og vævert i modsat retning af skiven med tallene.

– Tik, tik, tik – –

Man hørte ikke alle dem, der betragtede den i kvalfuld uvished om dens luner. Man så ikke alle de hænder på bordtæppets gule kvadrater, der havde bragt den guld, guld og atter guld i offergave. Disse hænder skælvede nu i ængstelig forventning, famlende efter andet guld, nemlig det, der lå nærmest på bordet, mens bønfaldende øjne syntes at sige: – Hvor har du nu tænkt at standse, lille elfenbenskugle, vor grusomme gudinde? – – –

Jeg var i Monte Carlo nu.

Efter en af de sædvanlige scener med min svigermor og min hustru, der nu virkede rent ud utåleligt på mig, tynget og sønderknust under den dobbelte sorg, som jeg bar, formåede jeg ikke længere at gøre modstand mod den lede, den væmmelse ved mit nuværende liv, der havde grebet mig. Elendig og uden håb, berøvet den trøst, der kom fra mit elskede lille barn, uden den allermindste erstatning for den bitterhed, den forfærdelige fortvivlelse, jeg var nedsunket i, flygtede jeg efter en pludselig indskydelse bort fra egnen, til fods og med Bertos 500 lire i lommen.

Fra vor nabostation tog jeg billet til Frankrig. Jeg havde besluttet at begive mig til Marseilles, og derfra muligvis med en damper på 3. klasse til Amerika.

Hvad kunne der ske mig, som var værre end det, jeg havde lidt i mit hjem? Jeg ville binde mig i andre lænker, ganske vist,

men værre end dem, der havde bundet mig, kunne de ikke blive. I hvert fald fik jeg set andre lande, andre mennesker, et andet liv, der kunne få mig til at glemme mine lidelser.

Da jeg imidlertid var nået til Nizza, følte jeg modet falde. Min ungdommelige opblussen var afkølet en smule. Mine lidelser havde slidt på mit sind og svækket viljekraften. Det var også slået ned i mig, at de penge, der skulle være grundlaget for min fremtidige skæbne, var for utilstrækkelige til at møde et ukendt liv i ukendte egne.

Så stod jeg ud i Nizza. Jeg drev rundt i byen, endnu ikke helt besluttet på ikke at vende hjem. Jeg standsede foran en stor butik på *Avenue de la Gare*, hvor der i vinduet var anbragt et skilt med store bogstaver:

LAGER AF SIKKERHEDS-ROULETTER.

Udstillingen omfattede disse rouletter i forskellige størrelser, og rundt om var anbragt små bordtæpper med roulettens tal og kvadrater.

Som bekendt bliver de ulykkelige let overtroiske.

Jeg husker, at jeg gik videre, efter at have læst titlen på en lille bog, der lå i vinduet: "*Metode til at vinde på rouletten*", med et overbærende smil. Men da jeg havde gået et par skridt, vendte jeg om og naturligvis bare af nysgerrighed og stadig med det overbærende smil om læben trådte jeg ind i butikken og købte bogen.

Jeg vidste såmænd ikke, hvad den handlede om. Jeg kendte knapt reglerne for spillet, og da jeg gav mig til at læse i den, var det ikke meget jeg forstod.

– Det kommer måske af, tænkte jeg, at jeg kan så lidt fransk.

Ingen havde jo lært mig det. Det, jeg kunne, havde jeg selv hugget i ny og næ fra bøgerne i biblioteket. Jeg havde således ikke begreb om udtalen og var bange for at blive latterlig, hvis jeg begyndte at snakke.

Det var denne ængstelse, som først gjorde mig uvis. Skulle jeg tage til Monte Carlo eller skulle jeg ikke? Men så tænkte jeg på, at jeg jo dog var kommet ud i verden for at opleve eventyr, jeg havde endda besluttet at tage til Amerika, skønt jeg hverken kunne engelsk eller spansk. Så tog jeg en rask beslutning. I Monte Carlo, et par skridt fra Nizza, kunne jeg opleve eventyret på mindre besværlig måde, udrustet med den smule fransk, jeg kunne, og denne lille pæne bog som fører.

– Hverken min svigermor eller min kone, tænkte jeg, mens jeg sad i toget, har mindste anelse om de penge, jeg bærer i lommen. Jeg vil lægge dem derude for at befri mig for enhver fristelse. Jeg håber at kunne bevare så mange, at jeg kan betale rejsen hjem igen. Og hvis ikke – – –

Jeg har hørt, at der ikke findes træer, i hvert fald ikke solide, derude i haven omkring spillebankens palads. Ellers havde jeg jo, om alt gik galt, på en billig måde kunnet hænge mig op i et af dem i min bukserem. Det havde været et yndigt syn, og folk kunne have sagt:

– Gud ved, hvor meget denne stakkels mand har tabt.

Nå, jeg kom derind. Men, ærlig talt, jeg havde ventet mig noget andet. Indgangen kunne gå an. Man havde øjensynlig haft i sinde at rejse et slags lykkens tempel med disse otte marmorsøjler foran. En mægtig indgangsportal med to fløjdøre, hvorpå der stod: *Tirez*. Så langt kom jeg. Jeg kom også ind til den dør, hvor der stod: *Poussez*, hvad der øjensynligt

betød det modsatte, altså *træk* og *skub*. Jeg skubbede og trådte ind.

En skrækkelig smag. Man kunne i hvert fald, syntes jeg, have givet alle de mange, som kommer her og lægger deres penge, den tilfredsstillelse, at de bliver flået i et lokale, der er mindre ødselt og mere smukt. Men naturligvis, den største part af de besøgende har jo andet at tage vare på end at iagttage dekorationernes smagfuldhed i disse fem sale, ligesom de, der sidder i divanerne, ikke i almindelighed er oplagt til at vurdere polstringens tvivlsomme elegance.

Her sidder for eksempel visse ulykkelige, hvis hjerner af spillelidenskaben er fordrejet på en besynderlig måde. De studerer det, de kalder for "sandsynlighedens ligevægt", og overvejer alvorligt de mærker, de sætter på en liste. Det er en hel spillets arkitektur. De sammenligner deres optegnelser med numrenes skiften på rouletten. De vil altså uddrage logikken af tilfældet, næsten som man uddrager blodet af stenen. Og de er sikre på, at det vil lykkes dem i dag eller i morgen.

Men man skal ikke forundre sig over noget.

– Aha – nr. 12, nr. 12, sagde en herre fra Lugano til mig. Han var en af den slags mandslinger, hvis udseende alene ville have vakt de mest beroligende refleksioner over den menneskelige races modstandsevne. – Nr. 12, nr. 12 – det er kongen for alle numre. Det er mit nummer. Det forråder mig aldrig. Det kan more sig med at gøre mig knuder en gang imellem. Men til sidst fortryder det og belønner mig for min troskab. –

Denne mand var nu forelsket i nr. 12, og han kunne ikke tale om andet. Han fortalte mig, at dagen før havde dette nummer ikke villet komme bare en eneste gang. Men han havde ikke

villet give sig, gang på gang havde han holdt på nr. 12 uden at blinke, og han forlod ikke sin plads før til sidst, da croupier'erne råbte deres sædvanlige:

– *Messieurs, aux trois derniers!* –

– Kan De så tænke Dem, sagde han til mig, før disse tre sidste gange ikke en eneste gang nr. 12, heller ikke ved den anden af de tre. Men sidste gang, allersidste gang – bums – nr. 12. Hvadbehager? Nr. 12 har talt til mig, sluttede han med øjne, der skinnede af fryd – nr. 12 har talt til mig.

Han havde ganske rigtigt tabt hele dagen, så at han om aftenen ikke havde mere end nogle få skillinger tilbage. Men hvad kom det ham ved. Blæse være med det. Nr. 12 havde talt til ham!

Da jeg hørte ham tale, kom jeg til at mindes fire linjer af stakkels Pinzone, hvis rim og ordspil nu står i biblioteket. Og jeg gentog dem for ham:

> Uforgæves i timer så længselsfulde,
> spejdende uden at tabe modet,
> vented jeg fru Fortuna den hulde.
> Ak, da hun kom, var hun skabet i ho'det.

Han tog sig med begge hænder om hovedet og klemte ansigtet sammen på langs. Jeg betragtede ham konsterneret:

– Hvad er der dog?

– Ingenting. Jeg lo, svarede han.

Han lo på denne måde. Det gjorde så forfærdelig ondt i hovedet på ham, at han ikke kunne tåle rystelsen ved at le.

Gå så hen og forelsk Dem i nummer 12.

Før jeg prøvede lykken – ganske vist uden nogen som helst illusioner – ville jeg stå en tid og betragte spillet for at sætte mig lidt ind i fremgangsmåden.

Det forekom mig i øvrigt ikke så indviklet, som min lille bog havde forsøgt at indbilde mig.

Midt på det store bord på det grønne tæppe med kvadraterne og numrene var rouletten anbragt. Omkring bordet sad og stod spillerne, herrer og damer, gamle og unge, fra alle lande og af alle samfundslag, med nervøse bevægelser anbragte de på tæppets gule kvadrater deres små gyldne louisdorer, store tykke sølvfemmere eller pengesedler. Nogle, for hvem det ikke lykkedes at komme helt hen, eller som ikke ville, sagde bare til croupier'en de numre eller den farve, de ville holde på, og med en mageløs hukommelse og behændighed sørgede denne for det fornødne ved hjælp af en slags rive. Der herskede stilhed, en sær stilhed, ligesom vibrerende af tøjlet voldsomhed, af og til afbrudt af croupier'ens monotone udbrud:

– *Messieurs, faites vos jeux!* –

Mens andre stemmer ved de andre borde lige så monotont sagde:

– *Le jeu est fait! Rien ne va plus!* –

Derpå kastede croupier'en den lille kugle på den drejende roulet:

– Tik – tik – tik – –

Og alles øjne stirrede på den, højst forskellige i udtrykket. Nogle røbede angst, andre ængstelse, nogle sorg, andre spænding og rædsel. Flere personer var blevet stående bag dem, der havde været så heldige at få plads ved bordet, de lænede sig

frem for endnu en gang at overse deres indsats på tæppet, før croupier'ens rive strakte sig ud for at snappe deres guld.

Kuglen, *la boule*, standsede til sidst og faldt ud i kvadranten, og croupier'en nævnede med sin sædvanlige stemme nummer og farve.

Jeg risikerede som første indsats nogle få scudi på bordet til venstre i den første spillesal. På lykke og fromme holdt jeg på nummer 25. Også jeg lænede mig frem for at kunne følge den lille satan af en kugle med øjnene. Jeg smilede af en slags besynderlig kildren i maven.

La boule faldt og:

– Femogtyve! råbte croupier'en – *rouge, impair et passe!*

Jeg havde vundet! Jeg strakte hånden ud efter min lille møntbunke på bordet, som nu var forøget, da en høj herre med vældige skuldre og et lille bitte hoved, hvor et par guldbriller tronede på en stumpnæse, med tilbageskrånende pande, langt, blankt hår, midt mellem gråt og blond, uden videre ceremonier skubbede mig bort og tog mine penge lige for næsen af mig.

På mit dårlige og ængstelige fransk ville jeg gøre ham opmærksom på, at han havde taget fejl – bevares, naturligvis ganske ufrivilligt.

Han var tysker og talte fransk dårligere end jeg selv, dog med sandt løvemod. Han målte mig, idet han påstod, at fejlen tværtimod var min og at pengene var hans.

Jeg så mig forbavset omkring. Ingen blandede sig i sagen, ikke engang min nabo, som dog havde set mig sætte disse penge på nr. 25. Jeg betragtede croupier'erne. De sad uinteresserede og ubevægelige som statuer.

– Åh, det er rigtigt, sagde den ene og tog ganske roligt resten af mine penge, som jeg havde anbragt foran mig på bordet, og trak dem bort med riven.

– Nå, tænkte jeg. Det er nok også en måde at vinde på ved rouletten. Måske i virkeligheden den eneste.

Men heldet, og jeg ved såmænd ikke af hvilke hemmelige motiver, ville alligevel højtideligt gøre mine ord til skamme.

Jeg nærmede mig et andet bord, hvor der blev spillet højt. Først stod jeg en god stund og betragtede de mennesker, som spillede. Det var for størstedelen herrer i kjole og hvidt, men også enkelte damer, af hvilke mere end en forekom mig tvivlsom. En af herrerne indgød mig heller ikke særlig tillid. Det var en lille mand, meget blond, med store, blå, blodunderløbne øjne, der var omgivet af lange, næsten hvide bryn. Han var ligeledes i kjole, men syntes ikke at være vant til at bære den. Jeg ville se, hvad han foretog sig. Han satte en temmelig stor indsats ud – og tabte. Dette rørte ham ikke. Han satte igen, endnu højere. Væk var pengene. Heldigvis kunne han da ikke ligesom den anden forsyne sig af mine fattige skillinger. Jeg greb mig selv i denne tåbelige tanke, og skammede mig i samme øjeblik over min naive mistanke. Der var folk her, som kastede pengestykker, guld og sølv i håndfuldevis på bordet, som om det var sand, skulle så jeg tænke på min lille elendige indsats.

Ved bordet så jeg en ung mand, bleg som voks, med en stor monokel i venstre øje, der gav ham et udtryk i ansigtet af sløv ligegyldighed. Han sad skødesløst henslængt og trak sine louisdorer op af bukselommen. På må og få slængte han dem ind over bordet, uden at værdige det nummer, de kom til at

ligge på, nogen opmærksomhed. Han rykkede sig i det lille, spirende overskæg, mens han ventede på, at kuglen skulle standse, og når dette var sket, spurgte han sin nabo, om han havde tabt.

Jeg så ham tabe ustandseligt.

Hans nabo var en mager, meget elegant fyrretyveårig herre, med en alt for lang og tynd hals og næsten uden hage. Han havde et par sorte, levende øjne og et smukt krøllet, opadstrøget hår. Det morede ham øjensynligt at svare bekræftende på den unge mands spørgsmål. Selv vandt han undertiden.

Jeg stillede mig ved siden af en stor svær herre af så brun en lød, at øjenhuler og øjenlåg så ud, som de var svedne. Han havde stålgråt hår og et endnu helt sort og krøllet overskæg. Han åndede kraft og sundhed, og alligevel hostede han tørt og hårdt hver gang *la boule* løb inde på rouletten, som om spændingen gav ham astma. Når folk vendte sig for at se på ham, bemærkede han det sjældent. Men hvis det skete, så han sig omkring med et nervøst smil og gav sig igen til at hoste lige til kuglen var standset.

Mens jeg stod her, begyndte feberen også at gribe mig. De første gange, jeg satte, gik det galt. Men efterhånden følte jeg mig i en tilstand af besynderlig ekstatisk beruselse. Jeg handlede næsten automatisk, gennem en slags improviseret, ubevidst inspiration. Hver gang var jeg den sidste, der satte, og med et pludseligt ryk fik jeg bevidstheden, når kuglen stoppede og jeg havde vished for at have vundet. Ja, jeg vandt. I begyndelsen satte jeg kun lidt. Men efterhånden mere, stadig mere, uden at tælle indsatsen. Den sære beruselse steg i mig, og

den forflygtigedes ikke engang, når jeg havde et enkelt uheld. Tværtimod. Jeg sagde til mig selv: "Denne gang skal du tabe. *Du bør tabe.*" Jeg var som elektriceret. På et givet tidspunkt fik jeg den inspiration, at jeg skulle risikere det hele. Det hele, og så farvel. Og jeg vandt. Det susede for mine øren, den kolde sved sprak ud af mig. Det forekom mig, at en af croupier'erne betragtede mig, som om han var forbavset over mit usædvanlige held. I min ophidsede tilstand følte jeg denne mands blik som en spydighed, og i mit overmod satte jeg det alt sammen igen, både mit eget og det, jeg havde vundet. Uden et øjebliks betænkning. Min hånd søgte instinktmæssigt det samme nummer, det var 35. Det var, som om en hemmelig magt førte den.

Jeg lukkede øjnene og var vist meget bleg. Der blev en dyb tavshed, som jeg mente gjaldt mig. Jeg forestillede mig, at alle var nedsænket i den samme åndeløse angst som jeg selv. *La boule* drejede rundt, rundt i en uendelighed, med en langsomhed, der fra sekund til sekund forøgede min allerede uudholdelige tortur. Endelig standsede den.

Croupier'en sagde med sin sædvanlige stemme, der syntes mig at komme langvejs fra:

– Trentecinq, noir, impair et passe! –

Jeg havde vundet. Jeg tog pengene og måtte gå. Jeg var som en fuld mand og sank udmattet ned på en divan. Jeg lænede hovedet mod skulderen, givende efter for en pludselig uimodståelig trang til at sove, til at vederkvæge mig med en lur ovenpå den forfærdelige spænding. Jeg var lige ved at give efter, da jeg følte en forfærdelig vægt i mig, en tyngde, der knugede mig. Den fik mig op at sidde. Hvor meget havde jeg vundet? Jeg

åbnede øjnene; men måtte straks lukke dem igen. Det løb rundt for mig. Heden i salen var skrækkelig. Var det allerede aften? Jeg havde lige skimtet de tændte lys. Og hvor længe havde jeg spillet? Jeg rejste mig besværligt og gik ud.

Udenfor i forhallen var det endnu dag. Den friske luft gjorde mig godt.

Der var fuldt af mennesker, nogle gik alene rundt med betænksomme miner, andre to og to, pludrende og rygende.

Jeg betragtede dem nøje. Som nyankommen ville jeg gerne lære at optræde lidt hjemmevant og studerede dem, der forekom mig mest overlegne. Det forbavsede mig at opdage, at nogle af dem pludselig blev helt blege, trak øjnene op, forstummede, kastede cigaretten bort og forsvandt ind i salen under de andres latter. Hvorfor lo de? Også jeg smilte uvilkårligt og halvt forstyrret.

– *A toi, mon chéri!* – hørte jeg en kvindelig, lidt hæs stemme sige til mig.

Jeg vendte mig om og så en af de damer, der havde siddet inde ved spillebordet. Hun rakte mig smilende en rose. En anden rose beholdt hun selv. De var øjensynlig lige købt i blomsterboden derhenne i hjørnet af vestibulen.

Jeg så vist meget dum ud og lignede et spørgsmålstegn.

Men pludselig blev jeg grebet af en heftig vrede. Jeg afslog blomsten i en irriteret tone og ville ryste hende af mig. Men hun smilede bare, tog mig under armen og anslog en fortrolig tone for at give de omkringstående indtrykket af, at vi hørte sammen. Hun talte hurtigt og sagte til mig. Det forekom mig, at hun foreslog, vi skulle spille i fællesskab, og at hun lige havde været vidne til mit forbavsende held derinde i salen.

Jeg rev armen til mig, kastede hende rosen i ansigtet og skubbede hende bort.

Lidt efter, da jeg atter kom ind i salen, så jeg hende i samtale med en undersætsig, stærkt beskægget herre med et par brune, nærsynede øjne. Han så ud til at være spanier. Hun havde givet ham den rose, jeg nys havde afslået. Af deres holdning syntes jeg at bemærke, at de talte om mig og holdt øje med mig.

Jeg gik nu ind i en af de andre sale og stillede mig op ved et af bordene, uden dog at have tænkt på at spille. Og lidt efter så jeg den omtalte herre stå ved det samme bord. Han lod, som om han ikke havde bemærket mig.

Jeg plantede nu mine øjne på ham for at lade ham vide, at jeg meget vel havde observeret ham og var klar over grunden til hans tilstedeværelse.

Men han så egentlig ikke ud som nogen filur, der havde skumle planer. Han spillede. Og han spillede højt. Tabte tre gange i træk. Han lukkede flere gange øjenlågene, som for at understrege den anstrengelse, det kostede ham at skjule sin ærgrelse. Da han tredje gang tabte, så han på mig og smilede.

Jeg forlod ham og gik ind i salen ved siden af til det bord, hvor jeg havde haft mit held.

Croupier'erne var afløst af andre. Men damen stod på sin plads fra før. Jeg stillede mig bag ved for ikke at blive opdaget, og så, at hun spillede meget beskedent og ikke holdt hver gang. Jeg trængte mig frem til bordet. Hun opdagede mig, og trak den hånd til sig, hvormed hun ville placere sin indsats. Øjensynligt ventede hun nu, at jeg skulle spille, og ville sætte på de samme numre som jeg. Men hun ventede forgæves. Da croupier'en sagde sit: *Le jeu est fait! Rien ne va plus!* så jeg over på

hende, og hun løftede en finger svagt som til en spøgefuld trussel. I flere omgange satte jeg ikke. Men da jeg så på ny blev inspireret af de andre spillere, og jeg atter følte denne pirrende ekstase fra før, bekymrede jeg mig ikke mere om hende og gav mig til at spille.

Ved hvilken mystisk indskydelse fulgte jeg nu uden at fejle numrenes og farvernes lunefulde skiften? Var det kun en slags eventyrlig gætteevne på bunden af min bevidsthed? Og hvordan forklares da denne besynderlige udholdenhed, denne vanvittige sikkerhed, der endnu får det til at løbe mig koldt ned ad ryggen, når jeg tænker på, at jeg satte alting på et bræt, alting, måske livet. Det var jo at udfordre skæbnen. Jeg havde følelsen af en næsten djævelsk kraft i mig i disse øjeblikke, i hvilke jeg beherskede, ja forheksede lykken og bandt dens luner til mine egne. Og ikke alene hos mig selv herskede denne overbevisning. Den havde forplantet sig til de andre ved samme bord. Næsten alle fulgte mit spil omhyggeligt og satte på de samme numre som jeg. Jeg ved ikke, hvor ofte jeg satte. Lang tid holdt jeg på rødt, og rødt kom. Holdt jeg på *zero*, på nul, kom *zero*. Selv den unge herre, der sad henslængt og trak louisdorer op af bukselommen, blev ivrig og fulgte spillet. Den tykke mørke herre hostede mere end nogensinde. Bevægelsen voksede fra sekund til sekund omkring bordet. Der var en summen af utålmodighed, en dirren af nervøse bevægelser, et næppe tæmmet raseri, ængsteligt og uhyggeligt. Selv croupier'erne havde mistet deres sædvanlige korrekte flegma.

Pludselig, lige før en omdrejning af rouletten, i det øjeblik jeg havde lagt en vældig indsats på bordet, følte jeg mig nær ved en afmagt. Det svimlede for mig. Det var som om et

kæmpemæssigt ansvar knugede mig til jorden. Jeg var næsten fastende fra om morgenen. Jeg skælvede over hele kroppen af den voldsomste bevægelse, kunne ikke holde mig oprejst og vaklede. Da følte jeg en arm, som tog om mig for at støtte mig. Det var den spanske herre med det store skæg, der absolut ville hjælpe mig. Hans øjne skinnede imod mig, og hans ansigt var fortrukket i et affabelt smil. Klokken var nu et kvarter over elleve. Croupier'erne annoncerede de tre sidste omgange. Vi havde sprængt banken.

Han talte venligt til mig i et underligt bastardagtigt italiensk, mens jeg i min opløste tilstand ikke havde tanke for andet end at svare ham i mit eget sprog:

– Nej tak – det er ganske overflødigt. Jeg kan godt selv. Vil De ikke nok være så venlig at lade mig gå alene?

Han lod mig gå. Men han kom tilbage til mig igen. Han steg ind i det samme tog som jeg, der gik til Nizza, og ville absolut spise til aften sammen med mig og foreslog mig at tage ind på hans hotel.

Den frygtsomme beundring, som denne herre syntes at være lykkelig over at kunne vise mig, næsten som overfor en berømt tyrefægter, mishagede mig egentlig ikke i begyndelsen. Den menneskelige forfængelighed viger undertiden ikke tilbage for at gøre sig til genstand også for en hyldest, der fornærmer, og indsuger ofte med begærlighed selv den skarpe og forpestede virak fra de elendigste røgelseskar. Jeg var som en general, der havde vundet et desperat og blodigt slag, men uden at vide, hvordan det var sket. Men lidt efter lidt kom jeg mig en smule, og samtidig voksede der også i mig en vis væmmelse ved at være i selskab med manden.

Imidlertid lykkedes det ikke at ryste ham af, og da vi kom til Nizza, måtte jeg gå med ham hen på en restaurant for at spise. Og her skriftede han for mig, at det var ham, der havde sendt hende til mig, hende den galante dame fra vestibulen, for hvis skyld han nu i tre dage havde plukket sig selv, for at hun kunne få vinger til at flyve, i det mindste langs jorden. Vinger af pengesedler. Således havde han i dag givet hende nogle hundrede lire til at prøve lykken med. Damen havde jo nu i aften, takket være mit spil, vundet godt, og hun havde ikke ladet sig se ved udgangen.

– Men hvad gøre? Den stakkels dame burde truffet bedre end mig. Jeg er gammel. *E agracio Dio, antes, che me la son levada de sobre!*

Han fortalte mig, at han havde været en uge i Nizza og hver morgen begivet sig til Monte Carlo, hvor han bestandig lige til i aften havde haft det mest ubegribelige uheld. Han ville vide, hvordan jeg bar mig ad med at vinde. Jeg måtte uden tvivl besidde en eller anden ufejlbarlig metode.

Jeg lo og svarede, at lige til i morges havde jeg knapt nok set en roulette på billeder, og at jeg ikke alene ikke vidste, hvordan jeg havde båret mig ad med at spille, endsige hvordan jeg havde vundet. Jeg var lige så forbløffet over det som han.

Han lod sig ikke overbevise, ligesom han behændigt drejede samtalen (han troede uden tvivl at have en af politiet eftersøgt forbryder for sig) og talende med en mageløs ligefremhed i dette sprog, som var en blanding af spansk og Gud ved hvad, endelig gjorde mig ny forslag, det vil sige satte en snøre ud efter mig med damen på krogen, som før på dagen.

– Nej, undskyld, udbrød jeg, idet jeg dog søgte at udslette min ivrighed med et smil. – Tror De virkelig for alvor, at der i det spil derinde kan være nogen som helst regel eller hemmelighed? Der skal bare held til, og det har jeg haft i dag. I morgen kan jeg have det igen, og jeg kan ikke have det. Jeg håber det første.

– Men hvorfor, spurgte han mig, De i dag ikke har udnyttet sin lykke?

– Jeg – udnyttet? –

– Ja, som De ønsker det. Draget fordel. *Voila!*

– Jeg har gjort, hvad jeg kunne, synes jeg. Med de midler, jeg havde.

– *Bien!* sagde han. Jeg placerer for Dem. De har lykken. Jeg sætter pengene.

– Ja, og så taber vi naturligvis, smilede jeg. – Nej, hør nu her. Hvis De virkelig tror, at jeg er så heldig – jeg mener i spil, ikke på anden måde – så lad os indrette det sådan, at De sætter Deres store indsats og jeg min lille, som jeg har gjort i dag. Og lad os så blive fri for nogen overenskomst imellem os og for noget ansvar for mit vedkommende. Det er meget bedre.

Han lod mig knapt tale ud, før han brød ud i en besynderlig latter, der vist skulle forestille at være spydig.

– Nej tak, min herre – nej. – I dag har jeg sat stor indsats, jeg gør det ingenlunde i morgen! Hvis De spiller højt med mine penge. *Bien!* Hvis ikke, jeg gør det ingenlunde. Mange tak.

Jeg så på ham og anstrengte mig for at forstå, hvad han mente. Der var uden tvivl i hans latter og i hans ord en eller anden fornærmelse mod mig. Jeg blev forvirret og bad ham om en forklaring.

Han holdt op at le. Men hans ansigt bevarede endnu ligesom et svindende præg af denne latter:

– Jeg siger nej, jeg gør det ikke, gentog han. Mange tak. Siger ikke mere.

Jeg slog hånden hårdt i bordet og med en stemme, der rystede af vrede, sagde jeg:

– De har at sige mig, hvad De mener med Deres ord og med den dumme latter. Jeg forstår det ikke. –

Jeg så, hvordan han lidt efter lidt blev bleg og ligesom mindre. Øjensynlig var han i færd med at bede mig om undskyldning, men jeg rejste mig, trak foragteligt på skuldrene og sagde:

– Jeg bryder mig fanden om Deres mistanke. Jeg ved ikke engang, hvad det er, De antyder.

Så betalte jeg min regning og gik.

Jeg kendte engang en mand, der på grund af sine sjælelige egenskaber og sin fremragende intelligens kunne gøre fordring på den dybeste ærbødighed fra sine medborgeres side. Når han dog ikke nød denne, kom det af den simple grund, at han hårdnakket gik med et par lyse, ternede bukser, der hang og slaskede om benene på ham. Således kan selv de klæder, vi bærer, deres snit og farve give anledning til de mest forvrængede forestillinger om vort væsen.

Men jeg følte mig krænket af en anden årsag, så meget mere som jeg mente at være ganske godt klædt på. Jeg var ikke i kjole, ganske vist, men jeg havde et pænt sæt mørkt tøj på, som var anskaffet i anledning af sorgen. Først havde denne forbandede tysker uden videre røvet mine penge på spillebordet. Havde han da anset mig for et barn? Og nu spanieren, han syntes jo at

behandle mig som en forbryder. Det kunne da alt sammen ikke være for klædernes skyld.

– Det er måske skægget, der gør det, tænkte jeg undervejs, – eller dette alt for kortklippede hår.

Imidlertid søgte jeg efter et eller andet hotel at tage ind på, hvor jeg kunne lukke mig inde for at undersøge, hvor meget jeg havde vundet. Jeg følte mig smækfuld af penge. Jeg gemte dem over det hele. Nogle i jakkelommen, andre i bukselommen og vesten. Guld, sølv og sedler. Der måtte være forfærdelig mange.

Jeg hørte uret slå to. Gaderne var tomme. Jeg prajede en droske og steg op. Den kørte mig til hotellet.

Med næsten ingenting i lommen havde jeg vundet 11.000 lire. Det forekom mig i første øjeblik at være en umådelig sum. Men så kom jeg til at tænke på mit elendige liv indtil nu, og jeg følte en stor medlidenhed med mig selv. To år i et fængsel af et bibliotek i forbindelse med alle de andre ulykker, havde knust mit hjerte. Jeg betragtede pengene, der flød på sengen:

– Vend tilbage, lille dydige og beskedne bibliotekar, vend næsen hjem og bring enkefru Pescatore denne skat som forsoning. Hun vil stadig tro, at du på en eller anden måde har røvet den og netop derfor beære dig med sin dybeste beundring. Eller hvis dette ikke forekommer dig at være en værdig belønning for al din møje, så rejs til Amerika, som du først havde tænkt. Nu kan du jo. 11.000 lire. Hvilken rigdom! –

Jeg samlede pengene sammen og lagde dem i en kasse i kommodeskuffen. Jeg ville sove, men kunne ikke. Hvad skulle jeg i det hele taget foretage mig nu? Vende tilbage til Monte Carlo og aflevere denne usædvanlige gevinst igen? Eller lade være og nyde den i al beskedenhed? Men på hvilken måde?

Havde jeg egentlig mere lykke og tilfredshed at vente af min familie? Hvad tilfredsstillelse kunne det være for mig at klæde min kone lidt mindre fattigt på, når hun dog slet ikke brød sig om at behage mig, men snarere gjorde alt, for at jeg skulle blive led ved hende. Ufriseret hele dagen, uden snøreliv, i slæbere og nattrøje og underskørt? Mente hun måske, at for sådan en ægtemand som mig kunne det ikke betale sig at pynte sig? I øvrigt var hun aldrig siden den svære fødsel blevet rigtig rask. Derfor blev hun for hver dag mere gnaven og umedgørlig både mod mig og andre. Og denne tilstand i forbindelse med ligegyldighed havde skabt og næret i hende en næsten sygelig ladhed. Hun havde knapt nok haft nogen virkelig ømhed for barnet, hvis fødsel sammen med den lille pige, der døde efter få dages forløb, næsten havde forekommet hende som en ulykke i sammenligning med det smukke drengebarn, som Oliva en månedstid efter havde bragt til verden næsten uden smerte efter et let og behageligt svangerskab.

Hele denne gensidige modbydelighed og hjemmets tunge stemning, der som en sort, skabet kat havde sneget sig ind og lagt sig på asken i den slukte arne, gjorde samlivet uudholdeligt for begge parter. Men kunne jeg med 11.000 lire genoprette freden og lade kærligheden opstå i hjemmet, denne kærlighed, som allerede fra fødslen var dræbt af fru Pescatore? Vanvid! Men Amerika da? Skulle jeg rejse til Amerika for at søge lykken i fjerne egne, når den allerede havde standset mig her i Nizza, uden at jeg havde bedt den om det, foran en butik med spillegenstande. Jeg burde snarere vise mig værdig til den gunst, den syntes at ville tilstå mig. Nej, enten alt eller intet.

Når man rigtig tænkte over sagen, var jeg så ikke kommet hjem omtrent som jeg drog ud. For hvad var egentlig 11.000 lire?

Således rejste jeg atter næste morgen ud til Monte Carlo. Det gjorde jeg 12 dage i træk. Nu havde jeg ikke mere hverken anledning eller tid til at forbavses over mit held, der var mere end usædvanligt. Det var eventyrligt. Jeg var ude af mig selv, afsindig. Forbavselse følte jeg heller ikke, da jeg alt for godt vidste, hvilket puds, lykken forberedte sig på at spille mig, når den begunstigede mig på denne måde og i dette omfang. På ni dage nåede jeg en enorm omsætning, idet jeg spillede som besat. Efter den niende dag begyndte jeg at tabe styrtende. Den vidunderlige ekstase begyndte at forlade mig, som om den ikke mere kunne finde næring i min nervøse, udtømte energi. Jeg forstod ikke, eller rettere kunne ikke standse i tide. Da jeg endelig standsede, var det ikke af dyd, men på grund af en forfærdelig episode, der vistnok ikke er usædvanlig på dette sted.

Jeg trådte ind i spillesalen om morgenen på den tolvte dag, da denne herre fra Lugano, der var forelsket i nummer 12, kom styrtende imod mig og ude af sig selv af rædsel mere med tegn end med ord fortalte mig, at der for lidt siden var en, som havde dræbt sig selv derude i haven. Jeg tænkte straks på, om det ikke skulle være den spanske herre, og følte en slags samvittighedsnag. Det var givet, at han havde hjulpet mig til at vinde. Den første dag efter vor trætte havde han ikke villet sætte på de samme numre som jeg og havde ustandselig tabt. Da han så mig vinde med så megen hårdnakkethed de følgende dage, havde han forsøgt at følge mit spil, men så holdt jeg op. Ligesom ledet af fru Fortunas egen hånd var jeg begyndt at

bevæge mig mellem de forskellige spilleborde. I to dage havde jeg nu ikke set ham, netop fra den stund jeg begyndte at tabe, det var måske, fordi han ikke mere fulgte mit spor.

Jeg var sikker på, da jeg løb hen mod det sted, hvor begivenheden var foregået, at finde ham død, henslængt på jorden. Men i stedet for fandt jeg den blege unge mand, der altid påtog sig en mine af søvnig ligegyldighed og trak louisdorerne op af bukselommen uden så meget som at se på dem.

Han syntes så lille som han lå der midt på vejen. Han lå så pænt med samlede ben, som om han havde anbragt sig der, for ikke at støde sig, når han faldt. Den ene arm tæt ind til kroppen, den anden lidt mere udstrakt med fingeren endnu krummet, og nær ved denne hånd revolveren ved siden af hatten. Det forekom mig først, at kuglen var gået ud gennem det venstre øje, hvorfra en stribe af størknet blod løb nedover kinden. Men nej, dette blod var sprøjtet ud derfra ligesom en smule fra næseborene og ørerne. Kuglen var gået ind i højre tinding, hvorfra blodet i en bred strøm var løbet ned i vejens gule sand. En halv snes store blåsorte fluer sværmede omkring. En af dem havde allerede sat sig på øjet. Ingen af dem, der stod og så på ham, havde tænkt på at jage dem bort. Jeg tog et lommetørklæde frem og lagde det over det stakkels mishandlede ansigt. Ingen var mig taknemmelig for det. Jeg havde jo ødelagt det vigtigste ved skuespillet.

Jeg styrtede bort derfra, vendte tilbage til Nizza og rejste samme aften.

Da havde jeg i min besiddelse omtrent 82.000 lire.

I min fantasi forestillede jeg mig gysende, at der samme aften kunne være passeret mig noget lignende som den unge mand.

7. Jeg skifter tog

Jeg tænkte:

– Om jeg nu generhvervede La Stia og trak mig tilbage til landlivet der som møller.

– Ethvert erhverv har til syvende og sidst sine behageligheder, der trøster en for besværet. Møllerhåndværket kunne trøste en med den æggende, masende lyd fra hjulene, der gnider sammen, og det hvide mel, der flyver op og dækker dem med sit lette slør.

– Jeg er sikker på, at for øjeblikket maler de ikke en sæk mel der på La Stia. Men hvis jeg nu kom til, så skulle vi høre:

– Åh, hr. Mathias, nu er krumtappen knækket. Hr. Mathias, De må endelig komme, for tænderne i hjulet skal smøres.

– Ligesom dengang mor endnu levede og Malagna styrede bedriften.

– Og mens jeg så opholdt mig i møllen, ville karlen stjæle mine frugter og min vin i marken. Og hvis jeg gav mig til at passe på vinen, så ville møllersvenden stjæle af melet. Og karlen og møllersvenden ville lave vippebræt sammen – med mig siddende i midten.

– Det ville måske være bedre, om jeg fra min svigermors gamle kiste tog en af Francesco Antonio Pescatores gamle frakker, som enken omhyggeligt gemte og dryssede over med kamfer og peber som hellige relikvier, og gav Marianna Dondi den på og satte hende til at passe møllen og have opsigt med karlen.

– Landluften ville sikkert gøre min kone godt. Måske ville nogle blade falde af træerne ved at se hende og de små fugle

forstumme. Men imens kunne jeg sidde på mit bibliotek, ganske alene, i Santa Maria Liberale.

Således tænkte jeg, mens toget raslede afsted. Jeg kunne ikke lukke øjnene uden at se for mig den stakkels blege, unge mands lig, som det lå der i havegangen under træerne, hvis blade hang så stille i den friske morgenluft. Jeg var nødsaget til at vælge et andet mareridt, om end mindre blodigt, nemlig min svigermor og min kone. Jeg nød i fantasien scenen ved min hjemkomst efter disse 30 dages mystiske forsvinden.

Jeg syntes næsten at kunne se, hvordan de begge to fingerede den største ligegyldighed, og ved synet af mig udbrød:

– Nå, der har vi dig igen. Vi troede, du havde brækket halsen.

Men lidt efter ville naturligvis enkefru Pescatore begynde at spy galde og råbe op om den bestilling, jeg vel sagtens nu havde mistet.

Jeg havde ganske vist taget nøglen med til biblioteket, og efter min forsvinden var døren vel blevet sprængt ved politiets hjælp. Da man så ikke har fundet mig død derinde og ikke haft noget som helst spor af mig, har man formodentlig ventet en uges tid på mig, og da jeg ikke vendte tilbage givet stillingen til en anden.

Og min svigermor ville skræppe op om, at jeg nu på ny havde kastet dem på gaden, at her stod to stakkels kvinder ene og forladt, at man ikke kunne forlange af dem, at de oven i købet skulle underholde sådan en skidt knægt, sådan en galejslave, der naturligvis havde andre ting på samvittigheden, og så videre – –

og når jeg så tav, ville min tavshed kalde Marianna Dondi frem på arenaen. Hun ville skælde og smælde – men bare møde

mit stumme blik.

Og så – på et givet tidspunkt – ville jeg langsomt og besindigt tage min tegnebog op af lommen, åh med djævelsk langsomhed, og tælle pengesedler op på bordet – tusindliresedler – en, to, tre, fire – –

Fru Pescatore og Marianna Dondi med øjnene på stilke og åbne munde –

Men pludselig ville de udbryde!

– Hvor har du dog stjålet dem?

– – – 76, 77, 78, 79, 80, 81 – – 81 tusind og 25 lire og 40 centimer – –

Jeg ville værdigt rejse mig og skrabe sedlerne sammen, derpå putte tegnebogen i lommen og sige:

– Nå så I vil ikke have mig i huset mere. Meget vel. Så går jeg min vej. Farvel mine damer.

Jeg lo, når jeg tænkte på det.

Mine medrejsende i kupéen betragtede mig og smilede med.

Men for at vende tilbage til alvorlige overvejelser gav jeg mig til at tænke på mine kreditorer, der jo ville slås om mine penge. Skjule dem kunne jeg jo ikke. Og hvad havde de også nyttet mig, hvis de lå i en skuffe.

Nej, disse kreditorer havde såmænd ikke ladet mig i fred. Og for at komme i besiddelse af La Stia og de dertil hørende marker og haver havde jeg naturligvis måttet betale hele administrationen hidtil og vente, til denne kunne ophøre. Gud ved hvor længe? Måske havde jeg kunnet affinde mig med den ved at betale en kontant sum. Men hvor meget? Jeg regnede ud:

– Så og så meget til denne forbandede Recchioni – og så meget til Filippo Brisigo – bare det var til hans begravelse – så

kunne han ikke mere udsuge de fattige – så meget til Lunaro, og så meget til enkefru Lippani. – Og hvem flere? Åh, der er jo både Della Piana og Bossi og Margottini – – På denne måde kunne snart hele min gevinst ryge.

Jeg havde altså vundet i Monte Carlo til alle disse mennesker. Skade, at jeg fik disse to dages tab. Ellers havde jeg nu været rig.

Jeg sukkede så dybt, at mine medrejsende på ny smilede. Jeg fandt ingen hvile. Aftenen var nær. Rejsens besvær forekom mig utålelig. På den første italienske station købte jeg en avis i det håb, at den skulle gøre mig søvnig. Jeg bredte den ud og gav mig til at læse den i det matte skær fra den elektriske lampe i kupéens loft. Jeg fik da den trøsterige oplysning, at slottet Valencay var sat til auktion for anden gang, og at grev de Castellana havde fået hammerslag på det for en sum af to millioner trehundrede tusind francs. Den tilhørende jord var på 2800 hektarer, den største i Frankrig.

– Næsten som La Stia –

Jeg læste, at den tyske kejser ved middagstid i Potsdam havde modtaget den marokkanske ambassadør, og at statssekretæren hr. baron von Richthofen havde været til stede ved audiensen. Gesandtskabet var dernæst blevet modtaget af kejserinden og indbudt til taffel – og Gud ved, hvorledes den havde opført sig.

Også zaren og zarinaen af Rusland havde i Peterhof modtaget et overordentligt gesandtskab fra Tibet, der havde overleveret Deres Majestæter rige gaver fra Dalai Lama.

– Gaver fra Lamaen? spurgte jeg mig selv og lukkede øjnene eftertænksomt – hvad kunne det være for nogen?

Valmuer – jeg begyndte at blunde. – Men valmuer af en sjælden værdi – jeg vågnede igen ved et stød af toget, der holdt

ved en ny station.

Jeg så på uret. Klokken var et kvarter over otte. Om en time altså. Om en time var jeg hjemme.

Jeg havde endnu avisen i hånden og vendte siden for at se, om der ikke stod mere om Lamaens gaver. Mine øjne gled over på en overskrift med fede typer:

Selvmord

Jeg tænkte straks på, om det ikke kunne være det fra Monte Carlo, og jeg skyndte mig at læse. Men jeg stoppede øjeblikkelig ved den første linje. Med små typer stod der: *Man telegraferer fra Miragno.*

– Miragno? Hvem mon der har dræbt sig selv i min fødeby?

Jeg læste: "I går, lørdag d. 28., er der i en møllegrav fundet et lig, allerede i stærkt opløst tilstand." –

Pludselig sortnede det for mine øjne. Jeg syntes at skimte navnet på min ejendom i den næste linje. Jeg rejste mig op for med mit ene øje at kunne læse så nær lyset som muligt.

"– – – opløst tilstand. Møllen ligger på en ejendom, der hedder La Stia, 10 kilometer fra vor by. Da øvrigheden og politiet var kommet til stede, blev liget taget op af graven, og man skred til de nødvendige formaliteter ved det legale ligsyn. Senere blev det genkendt som vor – – –"

Hjertet bankede i halsen på mig, og jeg kastede et ængsteligt blik omkring mig. Alle mine medrejsende sov.

"– – taget op af graven – – – – til de nødvendige formaliteter – – – – Senere blev det genkendt som vor bibliotekar – – – –"

– Det var mig – –?

"Senere – – genkendt som vor bibliotekar Mathias Pascal, der har været forsvundet i nogle dage. Motivet antages at være

fortvivlede pengeforhold."

– Jeg – mig selv – forsvundet – genkendt – Mathias Pascal – – –

Jeg læste disse linjer igen med feberagtig hast og blodet dunkende i halsen. Gud ved, hvor ofte jeg gentog dem. I den første forvirring reagerede alle mine livsinstinkter på den voldsomste måde, som om denne nyhed i al sin lakoniske korthed alligevel kunne være sand, også for mig. Men hvis den ikke var det for mig, så var den det i alt fald for andre, og denne sikre overbevisning, de andre siden i går havde om min død, virkede på mig som en vedholdende, dræbende pinsel, der ikke var til at holde ud. – – Jeg så atter på mine medrejsende mistænksomt, som om de også her lige for øjnene af mig hvilede i den samme sikre overbevisning. Jeg havde lyst til at ryste dem op af deres søvn og råbe dem ind i øret, at det var løgn.

– Var det muligt?

Atter læste jeg den forbløffende nyhed.

Jeg kunne ikke mere stå roligt på min plads. Jeg ville ønske, toget standsede. Jeg havde mest lyst til at løbe foran det. Den monotone lyd fra hjulene og skinnerne gjorde mig gal. Jeg slog hænderne sammen og borede neglene ind i håndfladerne, krøllede avisen og foldede den ud igen for at læse nyheden, som jeg dog kunne udenad ord for ord:

– "Genkendt"! Men hvordan kunne man dog have genkendt mig! – – "Allerede i stærkt opløst tilstand" – – Puh!

Et øjeblik så jeg mig selv nede i vandet i møllegraven, svømmende ovenpå, opsvulmet, blålig, forfærdelig. I et anfald

af rædsel korsede jeg armene på brystet og med hænderne befølte jeg mine sider, nappede mig og strøg.

– Nej, ikke mig – ikke mig. – Men hvem har det været? Han må have lignet mig. Måske havde han også skæg, ligesom mit – og min højde og skikkelse. – De har genkendt mig. – "Som har været forsvundet i nogle dage", stod der. – Ja vist. Men jeg gad vide, hvem der har skyndt sig sådan med at genkende mig. Det er muligt, at den stakkels mand derude har lignet mig på et hår og har været klædt på som jeg. – Måske er det hende, fru Pescatore. – Hun har straks kendt mig. Åh, jeg kan høre hende råbe: "Det er ham, der er min svigersøn. Den stakkels Mathias, min egen kære dreng"! Og måske hun også har givet sig til at græde og lagt sig på knæ foran denne ulykkelige unge mand, der ikke har kunnet rejse sig og sige: "Men så hold dog op. Jeg kender Dem jo ikke." –

Jeg rystede over hele kroppen. Til sidst holdt toget ved en ny station. Jeg åbnede døren og sprang ud med den konfuse tanke bare at gøre noget med det samme – afsende et telegram for at dementere nyheden.

Springet ned på perronen frelste mig. Det var som om rystelsen havde løsnet den fikse idé i min hjerne. I et lyn så jeg min befrielse – ja – ja – friheden – et nyt liv.

Jeg havde 80.000 lire hos mig, og jeg havde ikke nødig at afstå dem til nogen! Jeg var død. – Jeg havde ingen gæld mere. Jeg havde ingen kone og ingen svigermor. Ingenting havde jeg – fri – fri – fri! Hvad kunne jeg ønske mere?

Som jeg sad der på en bænk ved stationsbygningen i denne tilstand må jeg have set besynderlig ud. Jeg havde ikke lukket

døren til kupéen. Forskellige personer stod omkring mig, og råbte noget til mig. En af dem tog mig i armen og rystede mig:

– Toget går!

– Ja, lad det gå. Jeg er ligeglad, sagde jeg. Jeg skifter tog!

Jeg var pludselig blevet grebet af en forfærdelig tvivl. Sæt nyheden allerede var dementeret. Sæt man allerede i Miragno havde opdaget fejltagelsen. Hvis den rigtige dødes forældre var kommet til og havde opdaget den falske identifikation?

Før jeg for alvor glædede mig, burde jeg dog overbevise mig om, at alt dette ikke var tilfældet. Jeg måtte have nøjagtige og detaljerede oplysninger. Men hvordan få dem?

Jeg søgte i lommen efter avisen. Den lå desværre i toget, der var kørt. Jeg vendte mig om og betragtede det øde spor, hvor de to skinner svagt lysende tabte sig ud i nattens mørke, og jeg følte mig som en vildfaren i denne ukendte ørken på, denne væmmelige station. En pludselig frygt greb mig, nemlig at jeg havde drømt.

Men nej:

– "Man telegraferer fra Miragno i går lørdag 28." – Der var ingen tvivl. Jeg kunne efter hukommelsen gentage hele telegrammet ord for ord. Alligevel var dette for lidt. Jeg måtte vide mere.

Jeg så op på stationsbygningen og læste navnet *Alenga*.

Kunne jeg få andre aviser i dette hul af en by? Jeg huskede på, at det var søndag. I Miragno var *Il Foglietto* udkommet om morgenen, den eneste avis, vi havde der. For enhver pris måtte jeg se at få et nummer af den. Jeg ville deri kunne finde alle de detaljerede oplysninger, jeg ønskede. Men her i Alenga havde de vel ikke noget nummer. Godt. Så måtte jeg telegrafere under et

fingeret navn til redaktionen og bede den sende mig et. Jeg kendte redaktøren Miro Colzi, "den lille lærke", som alle kaldte ham i Miragno, siden han som ganske ung under dette pseudonym havde offentliggjort sine første og eneste digte.

For den lille lærke ville det sikkert ikke være nogen begivenhed at få bestilling på et nummer af bladet i dag. Den interessanteste nyhed i denne uge havde vel nok været mit selvmord. Så nogen mistanke ville jeg ikke vække ved at forlange mig nyheden tilsendt. Han kunne måske også forestille sig, at det var en anden fremragende artikel i hans blad, der interesserede mig. Måske hans energiske gennemførte kampagne med byrådet om vand- og gasindlægget.

Jeg gik ind i stationsbygningen.

Heldigvis stod kusken på stedets eneste droske endnu og sludrede med stationspersonalet. Den lille by lå et kvarters tid borte, når man kørte, og vejen steg hele tiden.

Jeg steg op i den lille vaklende kalechevogn uden lygter og kørte ud i mørket.

Jeg havde meget at tænke på som jeg kørte her. Jeg følte mig ligesom løst fra livet, stående udenfor mig selv, skaffet afvejen. Jeg stod i begreb med at leve videre på den anden side døden, uden at jeg endnu vidste hvordan.

For at adsprede mig selv lidt, spurgte jeg kusken, om der i Alenga var et sted, hvor man kunne købe aviser.

– Hvadbehager? Købe aviser? Nej.

– Sælger man ikke blade i Alenga da?

– Jo. Man kan vist få dem hos apotekeren, hos Grottanelli.

– Er der et hotel?

– Ja, vi har Palmentinos.

Han var stået af for at lette byrden for det gamle skind af en hest, der gled med hovene på den hårde vej. Jeg kunne knapt se ham i mørket. Da jeg så hans ansigt belyst idet han tændte sin pibe, tænkte jeg: "Han skulle bare vide, hvem han kører for".

Men straks vendte jeg spørgsmålet til mig selv.

– Hvem kører han for? Det ved jeg jo ikke engang selv. Hvem er jeg nu? Det er nødvendigt, at jeg tænker over dette. Jeg må da i det mindste have et navn. Det skal jo straks bruges til at underskrive telegrammet med. Og på hotellet må jeg også have det parat, når de spørger mig. Lad mig se. Hvad kan jeg kalde mig?

Aldrig havde jeg tænkt mig, at det kunne koste så megen besvær at finde på et navn og et fornavn. Særlig navnet. Jeg satte stavelser sammen i en uendelighed. Men visse navne som Strozzoni, Parbetta, Martoni, Bartusi irriterede mig. De var uden den originalitet, jeg syntes, man kunne fordre af et navn. Men der var jo ikke andet for. Jeg måtte tage til takke. Martoni for eksempel. Det var det mindste onde. Hvorfor ikke? Carlo Martoni. Jeg trak på skulderne. Om igen. Carlo Martello da? Ja, Carlo Martello.

Da jeg nåede op i byen havde jeg endnu ikke endelig bestemt mig for et navn. Heldigvis var der ikke brug for det hos apotekeren, der tillige var post- og telegrafbestyrer, urtekræmmer, kort og avissælger og mange andre ting. Jeg købte et nummer af de få aviser, han havde, Genova-pressen "*Il Capparo*" og "*Il Secolo XIX*". Jeg spurgte ham, om han muligvis havde "*Il Foglietto*" fra Miragno.

Han lignede en ugle i ansigtet, denne Grottanelli, med et par store runde øjne og to bruskagtige øjenlåg, der ligesom med møje sænkede sig over dem.

– *Il Foglietto?* Den kender jeg ikke.

– Det er en lille provinsavis, forstår De. Men jeg ville meget gerne se den. Der var rent tilfældigt noget jeg ville læse i den.

– Ja men jeg kender den slet ikke, blev han ved.

– Godt. Det er også lige meget om De kender den eller ikke. Jeg betaler en telegrafisk anvisning til redaktionen. Jeg ville gerne have en ti-tyve eksemplarer så tidligt som muligt i morgen, hvis det kan lade sig gøre.

Han svarede ikke. Han blev bare ved med sit: "*Il Foglietto* – jeg kender den ikke". Endelig satte han sig for efter min diktat at udfærdige den telegrafiske anvisning.

Og dagen derpå, efter en søvnløs nat modtog jeg i Palmentinos Hotel 15 numre af *Il Foglietto*.

I de to Genova-aviser som jeg straks fo'r i, da jeg var blevet alene, havde jeg ikke fundet et ord om nyheden. Nu skælvede mine hænder, da jeg foldede *Il Foglietto* ud. På første side stod intet. Mine øjne løb hastigt over de to næste og blodet steg mig heftigt til hovedet da jeg på tredje side så mit navn med store fede typer:

MATHIAS PASCAL

I flere dage havde han været forsvundet, angstfulde dage for den fortvivlede familie. Ængstelsen og fortvivlelsen deltes af hans medborgere i byen, der elskede og så op til ham på grund af hans sjældne elskværdighed, hans muntre sind og den naturlige beskedenhed, der i forbindelse med hans andre

egenskaber havde gjort, at han uden bitterhed og med usædvanlig resignation kunne bære den tunge skæbne, fra en sorgløs tilværelse i velstand at synke ned til en ydmyg og højst beskeden stilling.

Et par dage efter hans gådefulde forsvinden begav familien sig i nervøs ængstelse til Boccamazza-biblioteket, hvor han plejede at opholde sig det meste af dagen og samvittighedsfuldt passede sit hverv samtidig med at han berigede sin livlige ånd ved læsning; men den fandt døren låset. Foran den låsede dør slog pludselig den forfærdelige mistanke ned i familiens sind, at han af en eller anden hemmelig årsag havde forladt byen.

Men, ak, sandheden var en anden og endnu frygteligere.

Det dobbelte smertelige tab, han nylig havde lidt, både af sin mor, som han forgudede, og af sin eneste lille pige, samtidig med, at han var ruineret i økonomisk henseende, havde fuldstændig slået den stakkels unge mand ned. I den grad havde sorgen ramt ham, at han allerede for ca. tre måneder siden ved nattetid havde forsøgt at gøre en ende på sit liv ved at styrte sig i vandgraven på den møllerejendom, der for ham gemte så smukke og lykkelige minder fra hans barndom.

En gammel møllersvend, der havde tjent de tidligere ejere, hans forældre, fortalte i går foran hans næsten ukendelige lig med gråden i halsen om denne nat. En rød lygte var anbragt ved siden af liget, der lå bevogtet af to karabinierer, og gamle Filippo Brino meddelte os, at det var lykkedes ham denne nat at forhindre den unge mand i at udføre sit triste forsæt. Desværre var der ingen Filippo Brino til at gøre det samme anden gang. Og hvor længe havde nu Mathias Pascal hvilet i møllegraven?

Vi vover ikke at beskrive den oprivende scene, der i forgårs fandt sted, da enken om aftenen stod foran de sørgelige levninger af den højt elskede ægtefælle, som var gået bort for at mødes med hendes afdøde lille pige.

Hele byen har vist hende sin deltagelse ved at ledsage den afdøde til hans sidste hvilested, hvor medlem af vort byråd cavaliere Pomino udtalte et kort men bevæget farvel.

Vi bevidner den af sorgen så hårdt ramte familie her i byen, samt den afdødes bror Roberto, som befinder sig langt herfra, vor dybeste deltagelse. Og med tungt hjerte siger vi for sidste gang et farvel til vor elskede ven Mathias!

M. C.

Selv uden disse to bogstaver under nekrologen ville jeg have genkendt "den lille lærkes" stil.

Men jeg må tilstå, at synet af mit navn over disse bevægede linjer slet ikke opmuntrede mig videre. Tværtimod, det fik mit hjerte til at banke så heftigt, at jeg et stykke henne måtte afbryde læsningen. "De angstfulde dage for den fortvivlede familie" fik slet ikke smilet frem hos mig, heller ikke mine medborgeres agtelse for mine dydige egenskaber eller mit samvittighedsfulde arbejde. Mindet om hin triste nat på La Stia efter min mors og min datters død, der ifølge beretningen skulle have været mit første forsøg på selvmord, fremkaldte hos mig kun sorg og bekymring.

Ak nej, jeg ville ikke dræbe mig selv hin nat. Det var ikke faldet mig ind. Flygtet var jeg ganske vist, og vendt tilbage fra et spillehus, hvor lykken havde smilet til mig. Det var en anden,

der havde dræbt sig i stedet for mig. Måske en fremmed, hvis nærmestes og forældres sorg jeg havde stjålet, og som jeg dømte til at udstå hele den forlorne medfølelse lige til hr. Pominos tårevædede sørgetale.

Dette var mit første indtryk efter læsningen af min egen nekrolog i *Il Foglietto*.

Men derpå tænkte jeg, at denne stakkels mand jo ingenlunde var død for min skyld, og at jeg dog ikke kunne gøre ham levende igen, hvis jeg stod op fra de døde. Jeg syntes heller ikke, at jeg i virkeligheden bedrog hans forældre ved at benytte mig af hans død, men snarere gjorde dem en tjeneste. For dem var det jo mig, der var død og ikke ham, og de kunne betragte ham som bortrejst. De kunne bevare håbet om, en dag at gense ham.

Tilbage var der altså min kone og svigermor. Men pokker tro deres sorg og fortvivlelse over min død, hele "den lille lærkes" arsenal af bekymrede udtryk. De havde jo bare behøvet at betragte den døde med et halvt øje for at se, at det ikke var mig. Og ingen skulle bilde mig ind, at en hustru, en virkelig hustru så let og hurtigt kunne forveksle en anden med sin kære afdøde mand.

Enkefru Pescatore håbede nu sikkert, at hele Malagna i dyb medfølelse og måske ikke uden samvittighedsnag overfor mig i anledning af mit gyselige selvmord, ville komme enken til hjælp. Nuvel. Så var de jo tilfredse ligesom jeg.

– Død. Druknet. Et kors – og så taler vi ikke mere om den ting! –

Jeg rejste mig op, strakte armene og drog et dybt lettelsens suk.

8. Adriano Meis

Jeg foresatte mig på engang at lave en helt ny mand ud af mig selv. Det var ikke så meget for at narre de andre, der jo dog til syvende og sidst havde villet narre sig selv, som for at adlyde skæbnen og tilfredsstille mit eget behov.

Lidt eller intet havde jeg at bebrejde mig overfor den ulykkelige, der med Djævelens vold og magt havde villet omkomme i møllegraven. Han fortjente måske ingen bedre skæbne.

I denne stund ville jeg inderligt ønske, at jeg ikke ejede et eneste træk fælles med ham, hverken indvendigt eller udvendigt.

Jeg var ene, og mere ene, end hvis jeg havde ligget under jorden, befriet som jeg var for ethvert bånd og enhver forpligtelse. Fri og fuldstændig herre over mig selv, ja uden det mindste skær af min fortid over mig. Jeg havde kun min fremtid foran mig, som jeg kunne forme efter behag.

Åh, det var som om jeg havde vinger! Hvor jeg følte mig let!

Den sindstilstand, som mit livs tidligere hændelser havde sat mig i, forekom mig fra nu af ikke at have nogen eksistensberettigelse. Jeg måtte skaffe mig en ny, uden dog på nogen måde at berøve mig fordelen af salig Mathias Pascals smertelige erfaringer.

Det stod til mig. Jeg kunne og burde være den kunstner, der formede min ny skæbne i det format som lykken ville tillade mig.

– Og fremfor alt, sagde jeg til mig selv – bør jeg sørge for, at denne min frihed bliver til min fordel. Jeg bør lede den frem ad

den bedste og letteste vej. Selv må jeg opsøge de skønneste og fredeligste steder at leve på. Lidt efter lidt vil jeg give mig selv en ny opdragelse, omforme mit sind og væsen på det omhyggeligste, således at jeg til sidst med sandhed kan sige, at jeg ikke alene har levet to liv, men at jeg har været to forskellige personer.

Til en begyndelse var jeg i Alenga, kort før jeg rejste derfra, gået til en barber og havde ladet mit skæg rage af. Overskægget lod jeg stå, mest for ikke at opvække nogen som helst mistanke i dette hul af en by.

Barberen, som også var skrædder, var en gammel mand, krumbøjet af altid at stå bøjet, der havde et par store briller hængende på næsetippen. Jeg håber, han var bedre skrædder end barber. Med en vældig saks, som han måtte bruge to hænder til for at håndtere, gav han sig i lag med mit store skæg. Jeg turde knapt ånde, lukkede øjnene og åbnede dem ikke igen før hele eksekutionen var forbi.

Manden svedte og rakte mig et spejl, for at jeg skulle beundre hans værk.

– Tak, sagde jeg – jeg tør næsten ikke.

– For hvem? spurgte han med store øjne.

– Åh, for spejlet. Det er vist gammelt – – – –

Det var et rundt spejl med smukt udskåret håndtag af ben. Gud ved, hvad det havde oplevet, før det endte her i denne, barber-skrædder-bod. Men til sidst tog jeg det op foran ansigtet, mest for ikke at fornærme den brave gamle mand.

Ak, nu så jeg, hvilken sørgelig arv, jeg måtte bære omkring med fra salig Mathias Pascal. Den lille hage, der var spids og tilbagetrukket, som han i så mange år havde båret skjult,

forekom mig nu ligefrem som en tilsnigelse af ham, nu da jeg måtte bære den åbenlyst. Og sikken næse, han havde overladt mig, og sikke øjne.

– Dette øje, tænkte jeg, der forvirret søger ud til siden, vil blive siddende i mit ny ansigt. Jeg kan ikke gøre andet end at skjule det bag et par mørke briller. Jeg må lade håret vokse og ordne det smukt omkring den ganske pæne pande. Med håret på denne måde, de mørke briller og en bredskygget hat vil jeg komme til at ligne en tysk filosof.

Der hjalp ingen kære mor. Filosof måtte jeg være med dette udseende. Nuvel. Jeg måtte derfor også anskaffe mig en diskret og optimistisk filosofi, for at kunne væbne mig mod denne elendige verdens foragt, når den i fremtiden efter al sandsynlighed ville finde mig dum og latterlig.

Navnet blev ligefrem tilbudt mig i toget nogle timer efter at jeg havde forladt Alenga på vej til Turin.

Jeg rejste sammen med to herrer, der ivrigt diskuterede oldtidens kristendom. For en ukyndig som jeg lod de til at være meget lærde. Den yngste af dem, som havde et blegt ansigt, indrammet af et tæt, sort skæg, behagede sig øjensynlig meget i at hævde, at Kristus havde haft et frastødende ydre. Han støttede sig på udsagn af martyren Justinus, af Tertullian og forskellige andre.

Han talte med en underlig hul stemme, der kontrasterede stærkt mod hans inspirerede mine:

– Jo, det er rigtigt. Jeg forsikrer Dem for, han var usædvanlig grim. Selv Kyrillos fra Alexandria, ja selv Cyrillus nåede til den overbevisning, at Kristus var et af de styggeste mennesker, man kunne se.

Den anden, der var en mager ældre herre, som til trods for sin rolige, asketiske måde, ved små smilerynker og et bestemt træk om munden røbede sin milde ironi, sad så stærkt tilbagelænet at det så ud, som om han var krumbøjet under et halsåg. Han indvendte, at man ikke kunne fæste lid til de gamles vidnesbyrd.

– I de første århundreder vendte også kirken hele sin opmærksomhed mod at gøre sig til et med sin stifters lære og ånd, og bekymrede sig kun lidt om hans legemlige ydre. –

Et øjeblik efter kom de ind på at tale om Veronica og om de to statuer fra Paneade, som man mente forestillede Kristus og hende.

– Der har vi det, udbrød den beskæggede. Man ved nu ganske sikkert, at de forestiller kejser Hadrian og byen knælende ved hans fødder. –

Den gamle blev fredsommeligt ved at fastholde sin modsatte anskuelse, mens den anden, idet han stadig betragtede mig som for at hente sig en forbundsfælle, holdt på sit og gentog:

– Adriano [Note 1)] – Adriano – –

– – – *Beronike* på græsk. Af *Beronike* afledes Veronika.

– Adriano. (Henvendt til mig.)

– Eller også: *Veronica – vera icon* – den sandsynligste forvrængning.

– Adriano. (Til mig.)

Han gentog jeg ved ikke hvor mange gange sit Adriano til mig og stirrede på mig.

Da de steg ud ved en station og lod mig ene i kupéen, fulgte jeg dem gennem vinduet med øjnene. De diskuterede endnu ivrigt, mens de fjernede sig.

Pludselig tabte den gamle tålmodigheden og gik hurtigere til.

– Hvem påstår det? spurgte den unge sejrsikker og med et udfordrende blik.

Den gamle herre vendte sig om og sagde højt:

– Camillo de Meis.

Det forekom mig, at også den gamle råbte dette navn ligesom henvendt til mig i kupevinduet. Jeg gav mig mekanisk til at gentage: Adriano – Adriano – jeg kastede *de*'et bort og beholdt Meis. –

– Adriano Meis – ja – Adriano Meis – det klinger godt.–

Jeg syntes også, at dette navn passede godt til det skægløse ansigt, de mørke briller, det lange hår og den bredskyggede hat.

– Adriano Meis. Udmærket. Han havde døbt mig.

Da jeg nu havde udslettet ethvert minde hos mig om mit foregående liv og kun tænkte på, hvordan jeg skulle begynde et nyt, følte jeg mig grebet af en næsten barnlig glæde. Min samvittighed var helt jomfruelig og gennemsigtig, min ånd vågen og rede til at drage fordel af alt for at bygge mit ny jeg op. Jeg havde aldrig før set tingene og menneskene på denne måde. Der var på en gang ligesom gledet en tåge bort imellem os. Og det ny forhold, jeg fra nu af skulle etablere imellem os, syntes mig let og behageligt, da jeg nu ikke mere havde nødig at anmode dem om velvilje. Åh, hvilken salig fornemmelse af åndelig lethed! Hvor var det berusende dette, at lykken havde løst mig fra livet, som det levedes, og gjort mig til tilskuer, sat mig udenfor al den møje og besvær, som de andre endnu kæmpede i. Og jeg sagde til mig selv:

– Der kan du se, min ven, hvor det allerede forekommer dig kuriøst, hvad du iagttager udefra. Som nu denne unge mand, der gider lade galden flyde over hos en gammel fin herre ved at påstå, at Kristus var et af de styggeste mennesker. –

Jeg smilede. Af alting smilede jeg. Af træerne på marken for eksempel, der så så grinagtige ud, når de tilsyneladende kom løbende imod mig. Af de spredte huse, hvor jeg morede mig med at forestille mig de tykke ejere med oppustede kinder blæse på tågen, der ødelagde olivenhaverne, og løfte de knyttede hænder mod himlen, der ikke ville give regn. Og jeg smilede af fuglene, som skræppede op og skrækslagne flygtede for dette underlige sorte uhyre, der bevægede sig frem på marken. Jeg lo af de bølgende telegraftråde ved tanken om alle de nyheder, der løb igennem dem til bladene, som den fra Miragno om mit selvmord i møllegraven ved La Stia. Af de stakkels ledvogtersker, der med mandens hue på hovedet stod og rakte flag ud ved vej overkørslerne.

Men pludselig faldt mit øje på forlovelsesringen, der endnu sad på min venstre ringfinger, og jeg følte et pludseligt stød i hjertet. Jeg klemte øjnene sammen og forsøgte med højre hånds fingre at befri mig for den lille guldring – i al hemmelighed uden at se det. Jeg ventede at den skulle åbne sig og fremvise to navne: *Mathias – Romilda*, og forlovelsesdagen. Hvad skulle jeg gøre med den?

Da den endelig lå i min hule hånd, åbnede jeg øjnene og så på den.

Endnu en rest af de lænker, der bandt mig til fortiden. Det var en lille let ring og dog så tung. Men lænken var allerede sprængt, altså også dette sidste led.

Jeg skulle lige til at kaste den ud af vinduet, da jeg pludselig standsede. Ikke engang på denne måde kunne jeg blive fri for den. Sæt en bonde fandt den. Alt var jo muligt. En ring med to navne i kastet ud af et vindue fra toget kunne afsløre den kendsgerning, at den druknede fra La Stia ikke var bibliotekar Mathias Pascal.

– Nej, tænkte jeg. Den må gemmes på et mere sikkert sted. Men hvor?

Toget holdt nu ved en station. Dette gav mig en idé, som jeg i begyndelsen ikke var helt tilfreds med. Dette vil jeg dog sige som undskyldning for mig selv til dem, der holder af den skønne gestus og som glemmer, at menneskene undertiden må adlyde en trang, der spotter selv den dybeste sorg. Cæsar, Napoleon, ja den skønneste kvinde er underkastet denne lidet æstetiske trang – nå, altså, på den ene side af en lille bygning stod skrevet: For herrer, på den anden: For damer. – Der lod jeg min forlovelsesring forsvinde.

Da jeg atter sad i toget begyndte jeg, ikke så meget for at adsprede mig, som for at bygge et slags grundlag for min ny tilværelse, at tænke på Adriano Meis, at forestille mig min fortid, at spørge, hvem min fader var, hvor jeg var født og så videre. – Jeg søgte at lægge dette fast indtil de mindste detaljer.

Jeg var eneste søn. Det syntes jeg slet ikke, der kunne diskuteres om.

Eneste – og dog? Hvor mange brødre har jeg ikke, der efterlader hatten og frakken med et brev i lommen på rækværket til broen over en flod, mens de selv ganske roligt forsvinder til Amerika eller andre steder hen. Nogle dage senere fisker man et ukendeligt lig op af floden, der naturligvis er den,

hvis brev man fandt i lommen. Og så er den sag i orden. – Det er rigtigt nok, at jeg ikke har efterladt hverken brev eller frakke eller hat. – Men er jeg ikke alligevel som en af dem? Jeg har oven i købet den fordel fremfor dem, at jeg kan nyde min frihed uden samvittighedsnag. Man har jo selv foræret mig den, og derfor – – – –

Derfor siger vi så, at jeg er eneste søn. Født – – – ja det var måske bedst foreløbig ikke at fastsætte noget bestemt fødested. Dog – på skyerne kan man jo ikke så godt være født, med månen som jordemoder. Skønt hvad månen angår, har jeg på biblioteket læst, at de gamle tillagde den også denne bestilling blandt mange andre, og at frugtsommelige kvinder anråbte den om hjælp under navnet Lucina.

Så skyerne – nej. – Men på et skib? Det kan gå an. Udmærket. Mine forældre var på rejse og jeg blev født på et skib. Men hvorfor havde de begivet sig på rejse på et tidspunkt, hvor min mor – – – – – De skulle naturligvis til Amerika. Bravo. – Der er jo så mange, der rejser til Amerika – selv den stakkels Mathias Pascal ville jo derover, mens han levede. – Og nu disse 80.000 lire siger vi, at min far har tjent i Amerika. Nej, vent nu lidt, det går ikke. Med 80.000 lire i lommen havde min far sandsynligvis ventet på fast land til hans hustru havde født. Og desuden, helt let er det nu ikke for en emigrant at tjene 80.000 lire i Amerika. Min far – ja, hvad hed han nu til fornavn – Paul, – min far Paul Meis var skuffet som alle de andre, og efter i tre-fire år at have kæmpet en fortvivlet kamp, skrev han fra Buenos Aires et brev til bedstefar.

Ja, bedstefar – ham må jeg have kendt. Det var en yndig gammel herre, der lignede ham, som steg ud af toget, den lærde

olding, der studerede oldtids-kristendom.

Ved hvilket lunefuldt og mystisk spring i fantasien kom jeg nu til i dette øjeblik at forestille mig min far som en slet person, et subjekt nærmest? Naturligvis – han havde gjort bedstefar stor sorg, havde giftet sig imod hans vilje og var stukket af til Amerika. Han havde sikkert også overfor ham holdt på, at Kristus var styg. – Næppe havde min far altså i Amerika fået hjælpen tilsendt fra bedstefar, før han begav sig ud på rejsen, til trods for at min mor skulle føde.

Men hvorfor egentlig være født på selve rejsen? Det var såmænd bedre at lade det ske i Amerika, i Argentina få måneder før mine forældre satte næsen hjem. Rigtigt. Bedstefar var blevet rørt over det lille uskyldige barnebarns fødsel, og jeg var skyld i, at han havde tilgivet sin søn. På denne måde var jeg som ganske lille kommet over oceanet. Vi rejste på 3. klasse, og ombord fik jeg bronkitis og var lige ved at dø. Det fortalte bedstefar mig altid. Jeg havde dog ingen anledning til at begræde, at jeg ikke dengang døde, som så mange har for vane, for egentlig har jeg ikke haft anden sorg i verden end den, at bedstefar gik bort. Jeg blev opdraget hos ham. Min far Paul Meis kunne ikke udholde hjemmets åg og var atter stukket af til Amerika nogle måneder senere, efterladende mig og sin hustru hos sin far. Derovre var han senere død af den gule feber. Tre år gammel mistede jeg også min mor. Jeg havde ikke mange erindringer om mine forældre. Men man havde jo fortalt mig om dem. Heller ikke vidste jeg nøjagtigt, hvor jeg var født. I Argentina, men hvor i Argentina? Bedstefar vidste det ikke, fordi min far aldrig havde fortalt ham det eller også fordi han havde glemt det.

Altså:

a) Eneste søn af Paul Meis. – b) Født i Argentina, by eller sted ubekendt. – c) Få måneder gammel ankommet til Italien. (Bronkitis.) – d) Uden erindring eller præcise oplysninger om mine forældre. – e) Opdraget hos bedstefar.

Hvor? Forskellige steder. Først i Nizza. Tågede erindringer: *Piazza Massena, La Promenade, Avenue de la Gare.* – Dernæst i Turin.

Når jeg nu kom til Turin, ville jeg vælge en gade og et hus, hvori min bedstefar havde ladet mig leve hos en familie til jeg var 10 år. Jeg forbeholdt mig senere at udmale denne families vaner, efter stedets sædvanlige. Den lille Adriano Meis' første barndomsliv skulle bygges på realiteter, omend i fantasien.

Denne fremgangsmåde, nemlig i fantasien at konstruere et liv, som jeg ikke i virkeligheden havde levet, men som jeg samlede sammen fra andre og fra steder, jeg så, forskaffede mig en stor og ukendt nydelse, der dog var blandet med en bitte smule ængstelse. Men i disse første vandredage blev det en beskæftigelse for mig. Jeg levede ikke alene for de nærværende, men også for de længst forsvundne dage, det vil sige for de år, da Adriano Meis ikke havde eksisteret.

Intet eller i hvert fald kun lidt af, hvad jeg i begyndelsen havde fantaseret mig til, beholdt jeg. Ganske vist opfinder man ikke noget, som ikke mere eller mindre dybt bunder i virkeligheden, og selv de mest besynderlige ting kan være virkelige. Men der er visse galskaber, visse utrolige eventyr, løsrevne fra livets funklende mangfoldighed, som ingen fantasi af sig selv kan skabe, ja som forekommer en meningsløse.

Hvad var jeg i øjeblikket andet end en konstrueret person, en ambulant opfindelse, omend nedfældet i realiteterne.

Når jeg betragtede de andre menneskers liv opmærksomt, så jeg utallige tråde, og samtidig følte jeg, at mine egne tråde var sprunget. Kunne jeg atter knytte dem til virkeligheden? Gud ved, hvor de ellers ville føre mig hen, måske ville de lave sig om til tømmer på et par løbske heste, der sprang afsted med mig og min opfindelse mod afgrundens rand.

Jeg iagttog på alle gader og i parkerne de små drenge fra fem til ti år, jeg studerede deres bevægelser og lege, jeg indprentede mig deres udtryk. Alt sammen for lidt efter lidt at rekonstruere mig Adriano Meis' barndom. Det lykkedes mig så godt, at jeg til sidst selv troede på den.

Jeg havde ikke villet forestille mig en ny mor, for ikke at profanere det levende og smertelige minde om min egen; men en bedstefar ville jeg fantasere mig til.

Åh, hvor mange rigtige bedstefædre studerede jeg ikke i de forskellige byer, i Turin, i Milano, i Florens, i Venezia for af dem at sammensætte min egen. Fra en tog jeg tobaksdåsen af ben og det sort og rødternede lommetørklæde, fra en anden den sølvknappede stok, fra en tredje brillerne og halsskægget, fra en fjerde måden at gå på, at snyde næsen på, fra en femte stemmen og latteren. Og ud af det hele kom der en fin gammel herre, lidt kolerisk, men som elskede kunst, en fordomsfri bedstefar, der ikke brød sig om, at jeg skulle følge de sædvanlige brødstudier, men som selv ville undervise mig gennem livlig samtale og lade mig se alverdens gallerier og museer.

Når jeg besøgte Milano, Padova, Venezia, Ravenna, Florens og Perugia havde jeg ham med som en skygge, denne

fantasifødte bedstefar, der mere end en gang ligefrem personlig talte til mig i skikkelse af en gammel cicerone.

Men jeg ville også leve for mig selv i nuet. Idéen om min enestående og ubegrænsede frihed greb mig hvert øjeblik med en vellyst, der hensatte mig i en tilstand af måbende lykke. Alene – helt alene! Herre over sig selv! Ingen at skylde regnskab for sine handlinger! Jeg kunne begive mig derhen, hvor det passede mig! Til Venezia! Til Florens! Og denne min lykke fulgte mig over alt. Åh, jeg husker en solnedgang i Turin en af de første dage af mit ny liv, på Lungo Po, ved broen over floden, hvor en sluse fik vandet til at fråde i rosenfarvede kaskader, hvor alle huse og genstande ligesom var gennemsigtige og opløst i lyset. Jeg følte mig så beruset af min frihed, at jeg ligefrem frygtede for at blive gal.

Jeg havde allerede fra hoved til fod gennemført min ydre forvandling. Helt skægløs, som jeg var, med et par lyseblå briller og langt kunstnerisk arrangeret hår lignede jeg fuldstændig en anden end mig selv. Jeg kunne standse foran et spejl på gaden og tale med denne person, hvad der altid fik mig til at le og tænke:

– Adriano Meis, lykkelige unge mand. Skade kun at du skal laves til på denne måde. Men hvad gør det? Det er jo ikke din, men *hans* skyld, den anden, du ved nok. Du ser såmænd heller ikke helt ilde ud, skønt dit fjæs jo nok er lidt affekteret. Gud ved, om damerne ikke vil le af dig. Pyt, hvad gør det. Det er jo slet ikke din skyld. Hvis den anden ikke havde haft kort hår, var du jo ikke nødt til at bære det langt. Jeg ved godt, det er ikke efter din smag. Heller ikke glatraget ansigt som en præst. Men

skidt med det. Hvis damerne ler af dig – så le af dem igen. Der er ikke andet for.

Jeg levede fuldstændigt for mig selv. Jeg vekslede lige akkurat de nødvendige ord med værten på hotellet, med betjeningen, med mine naboer ved bordet; men aldrig søgte jeg at knytte nogen samtale. Denne tilbageholdenhed udlagde jeg som bevis for, at jeg havde afsmag for at lyve. Forresten var der heller ingen af de andre, der søgte at komme i snak med mig. Muligvis antog de mig på grund af mit ydre for en udlænding. Jeg husker en gang i Venezia, at det var mig umuligt at overbevise en gammel gondoliere om, at jeg ikke var tysker eller østriger. Ganske vist var jeg født i Argentina, men af italienske forældre. Min virkelige ekstraktion kendte kun jeg selv. Ikke et eneste folkeregister indeholdt mit navn – som værende blandt de levende. I Miragnos stod, at jeg var død.

Det fornærmede mig ikke, at man antog mig for udlænding. Dog syntes jeg ikke om at være østriger. Nej, ikke østriger. – Jeg havde egentlig aldrig haft lejlighed til at spekulere over begrebet "fædreland". Nu i min fritid fik jeg den vane at reflektere over mange ting, som jeg ikke før havde interesseret mig for. Hvad skulle jeg ellers beskæftige mig med, når jeg var træt af at ture rundt. For at sprede fortrædelige tanker i mit sind morede det mig undertiden at fylde hele ark papir med min ny underskrift. Jeg anstrengte mig for at holde pennen på en ny måde og forme bogstaverne anderledes end før. Til jeg pludselig krammede papiret sammen og puttede det i kakkelovnen. Hvad nytte var det til? Jeg kunne akkurat lige så godt være analfabet. Hvem skulle jeg skrive til? Jeg kunne jo umuligt modtage noget brev fra nogen som helst.

Denne tanke, som mange andre forresten, gav mig en dukkert i fortiden. Jeg så da for mig hjemmet, biblioteket, gaderne i Miragno, strandbredden, og jeg greb mig i at spørge mig selv: "Gud ved, om Romilda endnu går i sort. – Ja, det gør hun nok – for sladderens skyld." – Og jeg så hende for mig, som jeg havde set hende så mange gange der i hjemmet. Og fru Pescatore, der gik og forbandede mit minde.

Ingen af de to, tænkte jeg, har såmænd en eneste gang været ude på kirkegården og se til den stakkels unge mands grav, der døde på så barbarisk en måde. Gud ved, hvor man har lagt mig. Måske har tante Scolastica ikke villet betale omkostningerne ved et gravsted som for min kære mor, Roberto endnu mindre. Jeg ligger måske som en hund på de fattiges kirkegård. – Men bort med disse tanker. – Det gør mig ondt for den unge mand, der måske har haft mere humane pårørende end mine, og som ville have behandlet ham bedre. – Men, forresten, *ham* kan det jo også være lige meget.

Jeg vedblev endnu i nogen tid med at rejse. Også udenfor Italiens grænser. Jeg så de skønne egne ved Rhinen, lige til Køln, fra en damper på floden. Jeg opholdt mig i de største af byerne, i Mannheim, Worms, Bingen og Koblenz. Jeg havde tænkt på at fortsætte til Køln og videre over Tyskland lige til Norge. Men så faldt det mig ind, at jeg måtte lægge en dæmper på min iver. De penge, jeg havde hos mig, skulle jo gerne vare hele livet, og det var jo ikke så forfærdelig stor en kapital. Jeg beregnede at kunne leve i 30 år, og da jeg på en måde stod uden for lovene og ikke var i besiddelse af legitimationspapirer, kunne jeg ikke skaffe mig noget erhverv. Hvis jeg ikke skulle komme til kort med pengene, måtte jeg spare. Jeg regnede ud, at mere end 200 lire

om måneden måtte jeg på ingen måde bruge. Det var ikke meget. Men jeg havde før levet af mindre med en hel familie. Det måtte jeg altså rette mig efter.

Når jeg skal være ærlig, var jeg også begyndt at blive en smule træt af denne evige rejsen rundt fra sted til sted, altid alene og stum. Instinktmæssigt følte jeg trang til en smule selskab. Det slog ned i mig en trist dag i november måned, da jeg gik omkring i Milano efter min tur til Tyskland.

Det var koldt og fugtigt i vejret, aftenen var faldet på. Ved skæret fra en gadelygte så jeg en gammel tændstiksælger indhyllet i en lang vid kappe, der bar sin kasse ophængt i en rem om nakken. Fra hans ene hånd opdagede jeg en snor gå ned til fødderne, og da jeg nøjere så til, stod der mellem de udtrådte, lasede sko en lille bitte hundehvalp, kun få dage gammel, der rystede af kulde og peb ynkeligt. Det stakkels lille dyr, tænkte jeg, og spurgte manden, om den var til salg. Han sagde ja, og blev helt ivrig. Jeg skulle få den billigt, skønt den var meget værd. Af dette her lille kræ ville der blive en stor, smuk hund engang.

– 25 lire. – –

Hundehvalpen begyndte at ryste og pibe igen uden at lade sig gå på af dens herres smukke omtale. Den vidste formodentlig, at han ikke med den nævnte pris havde vurderet dens fremtidige egenskaber, men snarere mit lettroende udseende.

Imidlertid havde jeg haft tid til at reflektere over sagen. Hvis jeg købte denne hund, ville jeg have en diskret og trofast ven, der ville sætte pris på mig uden at spørge om, hvem jeg virkelig var, og hvorfra jeg kom, og om mine papirer var i orden. Samtidig ville den også fordre, at jeg betalte hundeskat. Jeg,

som ingen skatter mere betalte. Og dette forekom mig ligefrem som et kompromitterende indgreb i min frihed.

– 25 lire? – Aldrig i evighed, sagde jeg til den gamle tændstiksælger.

Jeg trak den bredskyggede hat ned over øjnene, da jeg gik derfra. Regnen begyndte så småt at dryppe. Jeg tænkte på, at den var skøn, denne ubegrænsede frihed, meget skøn; men alligevel en smule tyrannisk, siden den ikke engang tillod mig at købe en lille hundehvalp.

9. En smule tåge

Jeg havde knapt lagt mærke til den første strenge, regnfulde og tågede vinter, optaget som jeg var af rejsens adspredelser og henrykkelsen over min ny frihed. Nu overraskede den næste mig, som jeg sagde, allerede lidt træt af den evige vagabonderen og parat til at søge i hi. Jeg bemærkede virkelig, at det var en smule tåget, og det var koldt. Og jo mere jeg gjorde det, des mere ubehageligt var det mig.

– Er det virkelig kommet så vidt, bebrejdede jeg mig selv, at der ikke må vise sig en sky på himlen, for at du kan nyde din frihed uforstyrret!

Jeg havde turet nok omkring, styrtende fra sted til sted. Adriano Meis havde i dette år nydt sin ubekymrede ungdom. Nu var det på tide, at han blev mand, at han tog sig sammen og begyndte et roligt og ordentligt liv. Det måtte jo være let for ham, fri som han var og uden nogen som helst forpligtelser.

Således ræsonnerede jeg. Og jeg spekulerede på, i hvilken by det var bedst at slå sig ned, eftersom jeg jo ikke kunne vedblive at leve som en fugl uden rede. Jeg måtte slå ind på et regelmæssigt liv. Men hvor? I en stor eller lille by, det var spørgsmålet.

Jeg lukkede øjnene og i tankerne fløj jeg fra den ene til den anden af de byer, jeg havde været i. Jeg genfremkaldte i erindringen snart en gade og snart et torv eller et andet sted, og jeg udmalede mig dem til de mindste enkeltheder.

– Se, der har jeg været og der og der! Og hvor mange steder har jeg ikke sagt: Hvem der dog bare boede her! Jeg har misundt de indfødte, som levede på deres eget, i deres egne

vaner og deres egen beskæftigelse. De kendte jo ikke denne pinagtige følelse af at være tilovers, der ofte griber turisten.

Denne fornemmelse af overflødighed beherskede mig endnu og gjorde mig led ved den seng, jeg lå i, og de genstande, der omgav mig.

Enhver genstand i vor bevidsthed omformes så at sige efter de forestillinger, den fremkalder og ligesom grupperer omkring sig. Naturligvis – en genstand kan også i sig selv virke behagelig ved den følelse af overraskelse, den vækker i et harmonisk sind. Men som oftest er det behag, en genstand fremkalder, at søge indenfor den selv. Fantasien forskønner den og omgiver den med et strålende skær. Snart betragter vi den ikke mere som det, den er, men som den kreds af forestillinger, den har vakt i os. Med andre ord, vi elsker genstanden for det, vi har lagt i den af os selv, og for den harmoni, den skaber mellem os og den. Og det, vi lægger i den af os selv, er ofte skønne minder.

Hvordan skulle jeg kunne gøre dette i et banalt hotelværelse.

Men kunne jeg da få et hjem, et hjem fuldstændig for mig selv? Mine penge var små. Men et lille beskedent hjem da, med et par værelser! Lad mig en gang se. Jeg måtte først tage forskellige ting i betragtning. Virkelig fri, absolut ubundet kunne jeg kun være med en kuffert i hånden, i dag ét sted, i morgen et andet. Hvis jeg var fastboende og ejer af et hus, så kom jo straks alt dette her med registre og takster og skatter. Og jeg havde ikke engang ladet mig indskrive. Det var næsten det værste. Skulle jeg nu gøre det under et falsk navn, hvem kunne så vide, hvad for hemmelige politiundersøgelser der kunne komme. Altså ubehageligheder og vrøvl. Nej, jeg kunne

ikke tænke på at få mit eget hus. Men derimod kunne jeg leje mig ind hos en familie i et møbleret værelse. Det var jo ikke så farligt.

Det var denne forbandede vinter, som fremkaldte disse melankolske overvejelser, og så det, at vi nærmede os julen. Jeg længtes efter en lun krog, en kærlig modtagelse, et hjems hygge.

Hvad mit sidste hjem angår, var der såmænd ingen grund til at savne det. Det gamle, mit fædrenehjem var det eneste, jeg begræd; men det var jo for længst opløst. Jeg havde for så vidt den trøst, at jeg sikkert ikke, selv om jeg kunne, ville have tilbragt julen i Miragno hos min kone og min svigermor.

For morskabs skyld forestillede jeg mig scenen foran min dør hjemme, hvis jeg nu pludselig stod der med en stor kage under armen:

"Undskyld, men bor enkefru Pascal og fru Dondi endnu her?"

"Jo. Hvem taler jeg med?"

"De taler med fru Pascals afdøde mand. De husker nok, han druknede i fjor. Jeg kommer fra den anden verden for at tilbringe julen her i min familie. Jeg har fået permission af mine overordnede, men skal hurtigt tilbage igen."

Måske ville fru Pescatore dø af rædsel ved at se mig. Jo pyt. Nej, det ville ikke vare to dage, før hun havde slået mig ihjel engang til.

Jeg måtte overbevise mig selv om, at min lykke netop bestod i dette at være fri for svigermor, kone, gæld og andre ydmygende forpligtelser fra mit forrige liv. Var det ikke tilstrækkeligt, at jeg nu var helt fri og at jeg havde et helt liv foran mig? Der var såmænd også mange, der var lige så ene som jeg i julen.

Jo, ganske vist – åh, dette forbandede vejr, denne irriterende tåge – ganske vist, der var mange, men enten var de udlændinge, som havde deres hjem andetsteds, et hjem, de når som helst kunne vende tilbage til, eller også havde de intet hjem som du, men kunne dog få det i morgen, og imens fandt de vel gæstfrihed i en venlig families skød. Du vil derimod altid og hvor som helst være en udlænding, det er forskellen, en udlænding i livet, Adriano Meis.

Jeg tog mig sammen og udbrød:

– Godt, det er også lige meget. Du har ingen venner, men du kan få nogen.

Henne på restauranten, hvor jeg i disse dage kom, var der en herre, der som regel sad ved samme bord som jeg, som havde vist sig tilbøjelig til at knytte venskab med mig. Han kunne være en 40 år, halvskaldet, mørk, med en guldpincenez, som han havde besvær med at holde på næsen, muligvis på grund af en lang kæde, ligeledes af guld, der hang i den. Det var en rigtig nydelig herre. Når han tog hat på, så han ligefrem helt ungdommelig ud. Han lignede næsten en ung mand. Det værste var, at han havde sådanne forfærdelig korte ben, der knapt nok nåede gulvet, når han sad ned. Man kunne ikke sige, at han rejste sig op, men snarere at han steg ned fra stolen. Han forsøgte at bøde på denne ufuldkommenhed ved altid at gå med høje hæle, hvad der i og for sig ikke var noget ondt i, hvis de blot ikke gjorde sådan et spektakel, og gav ham en besynderlig trippende fuglegang.

Han var meget dygtig og intelligent – måske lidt flygtig – men hans synspunkter var ret originale og personlige. Han var også ridder af Kroneordenen.

Han havde givet mig sit kort, hvorpå der stod:

Cavaliere Tito Lenzi.

Forresten satte dette visitkort mig i forlegenhed, da jeg jo ikke kunne give ham mit til gengæld. Jeg havde været lidt ængstelig ved at lade nogle trykke, hvad der var temmelig dumt. Man behøvede jo bare mundtligt at opgive sit navn til papirhandleren.

Hr. Tito Lenzi førte en glimrende samtale. Han kunne også latin og citerede ofte Cicero:

– Bevidstheden – ja se bevidstheden slår ikke til, den er ikke tilstrækkelig som fører. Den ville måske være det, hvis vi kunne opfatte den isoleret, og den ikke var åben ud imod andre. I bevidstheden består der efter min mening et vigtigt forhold mellem mig, der tænker, og de andre væsener, jeg tænker på. Altså er den ikke noget absolut, ikke noget, der er nok i sig selv, ikke sandt? Hvis ikke de andre følelser, smag og tilbøjeligheder ligesom har deres refleks i vor egen bevidsthed, føler vi os ikke trygge. Lige så kæmper vi jo for, at vore følelser og tilbøjeligheder afspejles i andres bevidsthed. Og hvis dette ikke sker, fordi så at sige temperaturen i øjeblikket er ugunstig for de frø, der fra Deres egne idéer skulle omplantes og spire hos de andre, så kan De ikke sige, at bevidstheden er tilstrækkelig. Hvortil er den tilstrækkelig? Måske til at leve ene på, til at tørre hen i skyggen og så videre. – Jeg ved ikke, hvad De gør; men jeg hader veltalenhed, denne gamle bebrillede sladdertaske. Det er veltalenheden, der har opfundet denne frase om, at bevidstheden om en ting er en nok. – Jeg hader denne snak. – – –

Cicero har allerede sagt: "*Mea mihi conscientia pluris est quam hominum sermo.*" Cicero talte sandt. Gud bevare os for den forbandede veltalenhed. Den er værre at høre på end en begynder i violinspil! –

Jeg kunne have omfavnet ham. Når bare den elskværdige lille mand var blevet ved med sine skarpe og vittige monologer, af hvilke jeg her har givet en prøve. Jeg begyndte allerede at komme i et slags fortroligt forhold til ham og syntes, at venskabet var godt begyndt, da jeg pludselig blev ængstelig og følte noget i mig, der ligesom tvang mig til at skjule mig eller trække mig tilbage. Så længe han talte og emnerne var neutrale, gik alt godt. Men nu ville hr. Tito Lenzi have, at også jeg skulle åbne munden:

– De er ikke her fra Milano, vel?

– Nej – – –

– Måske på gennemrejse?

– Ja.

– Det er en smuk by, Milano, ikke sandt?

– Jo, en meget smuk by.

Jeg følte mig som en tam papegøje. Og jo mere han trængte ind på mig med sine spørgsmål, desto mere flygtede jeg. Snart var jeg vel i Amerika. Men da han hørte, at jeg var født i Argentina, sprang han ned fra stolen og kom hen og trykkede min hånd:

– Åh, hvor jeg lykønsker Dem, min herre, og hvor jeg misunder Dem. I Amerika – der har jeg også været.

Han havde været der. Jeg måtte flygte.

– I så tilfælde, skyndte jeg mig at sige, var det egentlig mig, der skulle lykønske Dem. Jeg kan sige, at jeg har været i Amerika

og alligevel ikke været der. Da jeg forlod Argentina, var jeg kun et par måneder gammel, så mine fødder har knapt nok trådt på den amerikanske jord.

– Skade, skade, udbrød hr. Lenzi helt bedrøvet. – Men De har formodentlig Deres forældre derovre?

– Nej, ingen af dem.

– Åh, så er De måske kommet her til Italien sammen med hele familien. Hvor har De så slået Dem ned!

Jeg trak på skulderen og sukkede på pinebænken.

– Åh – sådan lidt her og der. – Jeg har ingen familie – jeg rejser – – –

– Storartet – De rejser rundt – – lykkelige mand. – Og ingen pårørende?

– Nej, slet ingen.

– De kan sagtens. Hvor jeg misunder Dem.

– Har *De* nogen familie? spurgte jeg for at aflede opmærksomheden fra min person.

– Nej, desværre, sukkede han og trak øjenbrynene sammen. – Jeg er ene og har altid været ene.

– Altså ligesom jeg.

– Men jeg keder mig, kære, jeg keder mig skrækkeligt, udbrød den lille. Jeg er ked af ensomheden. Jeg har ganske vist en del venner, men alligevel, det er ikke rart i min alder at komme hjem og ikke finde nogen hjemme. Det ender med, at man mister både energi og initiativ. Man bliver usikker. Ingen har man at spørge. Man tør næsten ikke røre sig, for ikke at komme til at begå en dumhed. Men der kommer det øjeblik, da man opdager, at hele livet er en dumhed. Og kan De sige mig,

hvad det betyder, at man ikke selv har begået nogen. Naturligvis at man ikke har levet. Ikke sandt?

– Men De er da heldigvis endnu i den alder – – – forsøgte jeg at trøste ham.

– Til at begå dumheder, mener De? Nå, hvad det angår, har jeg dog også været med, svarede han med en pludselig forlegen mine. Jeg har rejst og turet rundt lige som De – og eventyr har jeg haft – en hel del både mærkelige og pikante – det har såmænd ikke manglet på det. – Nu skal De høre. En aften i Wien for eksempel – – –

Jeg var som himmelfalden. – Han havde haft erotiske eventyr, fortalte han, mange. Fem-seks stykker. I Østrig, i Frankrig, i Italien – ja selv i Rusland. Og hvilke eventyr? Det ene mere dristigt end det andet.

Her en dialog mellem ham og en gift dame:

Han: – Jeg ved, hvad De vil sige, frue. – Bedrage min mand, aldrig i evighed. De vil servere mig de tre fede, hellige ord: troskab, ærbarhed og værdighed. Måske oven i købet et andet højtideligt ord: ære. – Men kære frue, tro mig, i praksis er det en helt anden sag af langt mindre højtidelighed. Spørg alle Deres veninder, som har vovet det.

Den gifte unge dame: – Det har jeg gjort, og de har alle sammen fortrudt det bagefter.

Han: – Det er noget, de siger på opfordring. Desuden har de været et år, seks måneder, alt for længe om at bestemme sig, bare på grund af disse fede ord. De kan være vis på, at fortrydelsen udelukkende kommer af det misforhold, der er mellem selve tingen og de forestillinger, de gør sig om den.

Man skal bestemme sig straks, kære frue, tænk på det, og gør det. Det er så enkelt. –

Man behøvede bare at betragte ham, denne lille uheldigt skabte person, med et svagt skær af latterlighed over sig, for at opdage, at han løj.

Efter min første overraskelse blev jeg forstemt. Jeg var ikke langt fra at skamme mig over ham. Forstod han da ikke, hvilken uheldig virkning disse pralerier måtte have på en tilhører.

Forstemt og ærgerlig ville jeg hjælpe ham og udbrød:

– Ja men undskyld, cavaliere, hvorfor – hvorfor? – –

Selv om nu forstemtheden og ærgrelsen hos mig var nok så begrundet, faldt det mig pludselig ind, at dette spørgsmål var dumt og unødvendigt. Hvis det lille mandfolk med de korte ben løj for mig, var det naturligvis, fordi han havde ret til det. Mens jeg derimod ingen ret havde til at lyve om mig selv.

Deraf fulgte altså for mit vedkommende, at jeg, der var fordømt til altid at lyve om mig selv og mine forhold, ikke nogensinde kunne få mig en ven, en virkelig ven. Altså hverken hjem eller venner. Venskab vil sige fortrolighed; men hvordan kunne jeg dog betro nogen denne hemmelighed i mit liv, uden navn og uden fortid, der var vokset som en svamp op af Mathias Pascals selvmord? Jeg kunne kun pleje overfladiske bekendtskaber og føre samtaler om neutrale ting.

Nuvel, det var ulemperne ved min lykke. Skulle jeg tabe modet af den grund?

– Jeg vil leve med mig selv og af mig selv, som jeg har gjort hidtil –

Men ærlig talt begyndte jeg at frygte for, at jeg ikke i længden ville være tilfreds med dette selskab. Når jeg tog mig over

ansigtet og følte de skægløse kinder, eller i det lange hår, eller jeg satte brillerne tilrette på næsen, kunne jeg blive grebet af en besynderlig følelse, nemlig at det ikke mere var mig, at jeg slet ikke rørte ved mig selv.

Det var jo for de andre, ikke for mig selv, at jeg havde lavet mig sådan til.

Men hvis Adriano Meis ikke havde mod til at lyve og til at kaste sig ud i livets tummel, og hvis han gik ud og ind i dette hotel, led og ked af sin ensomhed, og travede rundt i Milanos gader i dette nederdrægtige vintervejr, og til sidst lukkede sig inde i selskab med Mathias Pascal, forudså jeg jo nok, at tingene ville få en sørgelig ende. Jeg havde gjort mig selv en dårlig tjeneste – og hvad så med min gode lykke, min frihed og alt det der?

Men sandheden var måske den, at jeg havde så svært ved at få begyndt. Når jeg skulle tage en beslutning, voksede der altid så mange vanskeligheder og hindringer op foran mig.

Så kastede jeg mig på ny ud i dagens færdsel. På gader og stræder iagttog jeg alt, standsede foran de ligegyldigste ting og reflekterede over de største ubetydeligheder. Træt og søvnig gik jeg ind på en café, læste nogle aviser og betragtede de mennesker, der kom og gik. Til sidst gik også jeg. Men når jeg betragtede livet således udvendigt fra som tilskuer, syntes det mig uden mening og formål. Jeg syntes, jeg sank til bunds i denne menneskemasse. Gadernes støj og byens evige bevægelse bedøvede og forvirrede mig.

Rasende spurgte jeg mig selv:

– Hvorfor stræber menneskene dog altid efter at gøre deres liv så indviklet? Hvorfor snurrer alle de maskiner? Og når

endelig maskinerne snurrer, hvor gider menneskene da foretage sig noget? Der kan man se, hvor lidt de såkaldte fremskridt har med lykke at gøre. Hvad glæde har vi i virkeligheden af alle de opfindelser, som videnskaben beriger os med, eller snarere gør os fattigere med. Vi kan beundre dem, og dermed basta.

I en elektrisk sporvogn havde jeg dagen før truffet en af disse lidet begavede personer, der altid må meddeler andre, hvad der går gennem deres hjerne.

– Hvilken skøn opfindelse, havde han sagt. For to soldi kan jeg komme igennem det halve Milano på få minutter. –

Også videnskaben, tænkte jeg, nærer den illusion at gøre tilværelsen lettere og mere bekvem. Men lad os nu også indrømme, at den gør livet lettere med alle de vanskelige og komplicerede maskiner, så er det dog et spørgsmål, om den ikke gør de mennesker, der er dømt til en kedsommelig og tom beskæftigelse, en dårlig tjeneste.

Jeg vendte tilbage til hotellet.

I en af korridorerne hang i en vinduesfordybning et bur med en kanariefugl. Da jeg ikke vidste bedre at tage mig til, og jeg ikke kunne tale med andre, gav jeg mig til at konversere kanariefuglen. Jeg fløjtede til den, og den troede øjensynlig, at nogen talte til den og lyttede. Måske lød der i disse hvislende toner fra mine læber kære mindelser fra reden og træerne og bladene og friheden. Den hoppede omkring i buret, fløj fra pind til pind, tittede gennem tremmerne, drejede hovedet, til sidst svarede den mig og begyndte at synge. Den spurgte og lyttede igen. Stakkels lille fugl. Den forstod mig, mens jeg selv slet ikke vidste, hvad jeg havde sagt. –

Sker der ikke undertiden noget lignende med os mennesker? Tror vi ikke også undertiden, at naturen taler til os? Og synes vi ikke, vi skelner en mening i dens mystiske tale, et trøstende svar på de ængstelige spørgsmål, vi har rettet til den? Og imens har naturen i sin uendelige storhed ikke haft det ringeste nys om os og vore tomme illusioner.

Der kan man se, til hvilke konklusioner en spøg, født af lediggang, kan føre en mand, som er dømt til at leve alene. Jeg var lige ved at give mig selv en på øret. Var jeg virkelig for alvor i færd med at blive filosof?

Nej, min opførsel var ikke logisk. Dette kunne ikke blive ved. Det var nødvendigt at overvinde al tilbageholdenhed og for enhver pris tage en beslutning.

For alt i verden måtte jeg leve – leve.

10. Vievandsskål og askebæger

Få dage efter rejste jeg til Rom for at tage ophold der.

Hvorfor netop i Rom? Ja den egentlige årsag hertil ser jeg nu, efter hvad der er hændet mig. Men jeg røber den ikke på dette sted, for ikke at foregribe begivenhedernes gang i min fortælling. Dengang valgte jeg Rom, fordi denne by behagede mig mest af alle, og fordi jeg mente at kunne leve i ro og fred her, ukendt mellem så mange andre fremmede.

Det kostede mig uhyre besvær at finde en bopæl, det vil sige et pænt værelse hos en familie. Til sidst fandt jeg det i Via Ripetta, med udsigt over floden. Jeg må sige, at det første indtryk jeg fik af den familie, der skulle huse mig, ikke var videre gunstigt. Det var så uheldigt, at da jeg kom hjem på hotellet efter at have lejet, tænkte jeg et øjeblik på at ignorere lejemålet og gå på jagt igen efter værelser.

På døren var to små skilte anbragt. På det ene stod: Paleari, og på det andet: Papiano. Nedenunder disse et visitkort, fæstet med to tegnestifter, hvorpå man læste: Silvia Caporale.

Da jeg havde ringet på, kom der en tresindstyveårig mand (Paleari? eller Papiano?) ud og lukkede op for mig. Han var i lærredsunderbukser, med bare fødder i et par snavsede slæber. Han havde en blodrig, blottet hals og ikke et hår på hovedet, hænderne var indsæbet, og hele ansigtet stod i et skum af sæbe.

– Åh, undskyld, sagde han, jeg troede det var pigen, der kom. De må virkelig meget undskylde, at jeg ser sådan ud. – Adriano, kaldte han – Terenzio – her er en herre. – Et øjeblik – værsågod og træd indenfor.

– De har et værelse til leje?

– Jo. Der er min datter, De kan tale med hende. Adriana, du må vise den herre værelset. –

En ganske ung pige kom til syne, helt konfus. Hun var så lille bitte, blond og bleg, med blå øjne, der var blide og bekymrede som hele udtrykket i ansigtet. Hun hed Adriana som jeg selv.

– Ja, men hvor er Terenzio? spurgte manden inde fra skummet.

– Herregud far, du ved jo godt, han rejste til Neapel i går. Gå ind med dig, du ser jo farlig ud – sagde den unge pige genert med en sprød stemme, der selv let irriteret bevarede sin milde klang.

Den gamle trak sig tilbage på sine slæbere og fortsatte indsæbningen.

Jeg kunne ikke andet end smile for ikke at gøre den unge pige flov. Hun lukkede øjnene halvt.

Ved første øjekast lignede hun en ganske ung pige, men da jeg betragtede hendes ansigt nøjere, så jeg, at hun var voksen. Hun havde en løsthængende trøje på, der ikke rigtig passede til hendes lille skikkelse og ansigtsudtryk, og virkede grov.

Hun talte meget sagte og undgik at se på mig. (Gud ved, hvilket første indtryk jeg gjorde på hende.) Derpå viste hun mig gennem den mørke entré ind i det værelse, der var til leje. Idet hun åbnede døren, strømmede lyset og luften fra to store vinduer mig i møde. De vendte ud til floden, man havde udsigt til Monte Mario, Ponte Margherita og hele Pratikvarteret lige til Engelsborg. Lige nedenunder havde man den gamle Ripetta-bro og den ny ved siden af, der var under bygning. Længere henne så man Ponte Umberto og alle de gamle huse, der lå langs flodens kajer. Langt ud til den anden side hævede

Janicolos grønne højder sig med San Pietro in Montorio og rytterstatuen af Garibaldi.

Takket være denne skønne udsigt lejede jeg værelset. Det var i øvrigt møbleret rigtig pænt, og væggene havde lyse tapeter i hvide og blå farver.

– Denne lille terrasse her ved siden af tilhører også os, sagde den unge pige, i alt fald for øjeblikket. Senere skal den vel nok rives ned, nu da de laver kajen i stand langs floden.

Hun så sød og pudsig ud, som hun stod der i den løse nattrøje og talte så sagte og gravalvorligt. Jeg smilede:

– Åh, ja vel!

Hun blev forlegen, lukkede øjnene halvt og pressede læberne fast om tænderne. For at glæde hende talte jeg nu også med megen alvor i stemmen:

– Undskyld, frøken, men der er vel ingen børn i huset?

Hun rystede på hovedet uden at åbne munden. Måske følte hun i mit spørgsmål et strejf af ironi, som jeg slet ikke havde villet lægge deri. Jeg havde sagt "børn" og ikke "små børn". Jeg skyndte mig at komme videre og sagde:

– Sig mig engang, frøken, lejer De andre værelser ud?

– Dette er det bedste, svarede hun uden at se på mig. – Hvis De ikke synes om det – – –

– Jo – jo – jeg spurgte bare for at vide – – –

– Vi har et til, som vi lejer ud, sagde hun og løftede øjenbrynene for at se ligegyldig ud. Det er derovre, ud til gaden. – Der bor en dame, som har været her i huset i to år. Hun underviser i klaver – – men ikke hjemme.

Nu skjulte hun et ganske lille smil og tilføjede:

– Ellers er vi kun min far, mig selv og min svoger – –

– Paleari?

– Nej, Paleari det er far. Min svoger hedder Terenzio Papiano. Han er bortrejst for tiden, sammen med sin broder, der også har været nogen tid hos os. Min søster er død – for seks måneder siden.

For at skifte emne, spurgte jeg, hvor meget værelset kostede pr. måned. Vi blev straks enige. Jeg forhørte mig også om, hvorvidt det var nødvendigt at betale noget på hånden.

– De kan jo give mig Deres navn, sagde hun.

Jeg famlede ved lommen, smilede nervøst og sagde:

– Jeg har såmænd ingen visitkort på mig i øjeblikket. Men jeg hedder Adriano. Jeg hørte før, at De hedder Adriana, frøken, det var da et morsomt tilfælde. Er De ked af, at jeg hedder det samme?

– Nej, hvorfor skulle jeg være det! sagde hun og lagde øjensynlig mærke til min forvirring. Denne gang lo hun som et barn.

Jeg lo igen og tilføjede:

– Nå ja, hvis De ikke er ked af det, så er mit fulde navn Adriano Meis. Jeg kan vel flytte ind endnu i aften – eller måske det var bedre at vente til i morgen tidlig.

Hun sagde, jeg kunne komme, når det passede mig. Men jeg gik derfra med følelsen af, at hun helst havde set mig blive borte. Jeg havde vistnok ikke taget hende alvorligt nok i hendes husmoderdragt.

Det varede ikke mange dage, før jeg indså, at hun bar denne dragt med rette. Hele huset hvilede på hendes smalle skuldre, og Gud nåde det, hvis hun ikke havde været der.

Faderen, Anselmo Paleari, den gamle med sæbeskummet i ansigtet, syntes altid at gå omkring åndelig talt med skum på hjernen. Samme dag, jeg flyttede ind i huset, kom han ind til mig og frembar sin undskyldning for den derangerede tilstand, i hvilken han havde modtaget mig første gang. Det var ham en stor ære at gøre mit bekendtskab. Efter mit udseende at dømme, måtte jeg være studerende, sagde han, eller måske kunstner:

– Kunstner – hvad? Tager jeg fejl?

– Ja, De tager fejl. Jeg er ikke kunstner. Heller ikke studerende, skønt jeg holder meget af at læse.

– Sikken masse gode bøger, De har, sagde han og betragtede ryggene på de få værker, jeg havde anbragt på skrivebordshylden. – En anden dag skal jeg vise Dem mine. Jeg har også bøger. Men – – –

Han løftede på skuldrene og blev adspredt stående, øjensynligt uden at huske, hvor han var og hvem han var. Han gentog et par gange sit: *Men – –* med nedadtrukne mundvige, vendte om og gik uden at sige farvel.

Han forekom mig besynderlig. Men da jeg havde set hans bøger, som han nogle dage senere viste mig, forstod jeg bedre hans væsen og andre ting. Disse bøger havde titler af følgende art: *Døden og det Hinsidige – Mennesket og dets Legeme – De syv Principper i Mennesket – Karma – Theosofiens Nøgle – Theosofiens ABC – Den hemmelige Doktrin – Astralplanet* – osv. – alle på fransk.

Hr. Anselmo Paleari tilhørte den theosofiske skole.

Denne interesse havde fået ham til at tage afsked før tiden fra en eller anden stilling i ministeriet, den havde ruineret ham,

ikke alene økonomisk, men også fordi den førte ham bort fra det sunde, materielle liv til disse ørkesløse studier og tågede spekulationer. Mindst halvdelen af hans pension måtte jo medgå til anskaffelsen af disse dyre værker. Han havde allerede skabt sig et helt lille bibliotek, men som det syntes, tilfredsstillede de theosofiske studier ham ikke alene, at dømme efter de mange bøger om ældre og nyere filosofi, der fandtes i hans samling. Selv værker om spiritistiske emner havde han købt.

Han havde hos sin anden pensionær, frøken Silvia Caporale, spillelærerinden, opdaget usædvanlige mediumistiske anlæg, ganske vist endnu uudviklede, men som uden tvivl med tiden og øvelsen ville udfolde sig, så at hun sikkert ville blive et af de berømte medier.

Jeg kunne for mit vedkommende bevidne, at jeg aldrig i noget vulgært og stygt ansigt havde set et par øjne med så lidende et udtryk som i frøken Silvia Caporales. De var sorte, intense, ovale og så ud, som om de inde i hendes hoved havde en modvægt af bly som hos visse automatiske dukker. Frøkenen var mer end fyrre år og havde et veludviklet skæg under den evigt glødende næsetip.

Jeg erfarede senere, at denne ulykkelige kvinde var gal af erotik, og at hun drak. Hun vidste, at hun var gammel og grim, og så drak hun af fortvivlelse. Af og til kom hun hjem om aftenen i en højst beklagelig tilstand, med hatten på snur, den røde kugle på næsen som en gulerod og halvlukkede øjne, mere lidende end nogensinde.

Hun kastede sig på sengen og straks brød al den vin, hun havde drukket, ud af hendes øjne, omsat til tårer. Så bankede

hun på hos husets lille mor i den løse nattrøje, der vågede hos hende og trøstede hende til langt ud på natten. Hun havde medlidenhed med hende, en medlidenhed, der udholdt selv spritstanken. Hun vidste, at hun var alene i verden, denne stakkels kvinde, og ulykkelig, med denne forfærdelige pæl i kødet, der gjorde, at hun hadede livet, et elendigt liv, som hun allerede to gange havde forsøgt at skille sig ved. Den unge pige fik hende langt om længe med møje overbevist om, at hun intet ondt havde bedrevet, og modtog hendes forsikringer om, at hun ikke skulle gøre det mere. Og næste dag – ja, det er virkelig sandt – så man hende optræde helt oversminket og med abelignende træk, fuldstændig omskabt til et frimodigt og lunefuldt barn.

De få lire, hun tjente ved i ny og næ at indøve sange med en chansonette fra en obskur varieté, gik til drik og sminke, og hun betalte aldrig hverken leje af værelset eller den smule mad, familien stak til hende. Men sende hende bort kunne der ikke være tale om. Hvad skulle der så blive af hr. Palearis spiritistiske eksperimenter?

Der var i øvrigt også en anden grund. Frøken Caporale havde to år i forvejen, efter hendes mors død og da hun flyttede ind hos Palearis, betroet ca. 6000 lire, indkommet ved salg af møbler, til Terenzio Papiano, for at han skulle sætte dem i en, som han påstod, meget lukrativ forretning, han startede. Men de 6000 lire forsvandt sporløst.

Da frøken Caporale grædende havde fortalt mig denne historie, gjorde jeg i mit hjerte Anselmo Paleari afbigt, fordi jeg først havde forbavset mig over, at han bare for sine tåbelige

eksperimenters skyld havde beholdt en dame af hendes kaliber i nærheden af sin unge datter.

Nu var der ganske vist ingen anledning til at nære frygt for den lille Adriana, der var så instinktmæssig god, ja næsten alt for forstandig. Hun mere end nogen anden misbilligede i sit stille sind faderens mystiske færden og hans åndefremkaldelser med frøken Caporale som medium.

Hun var religiøs, den lille Adriana. Dette opdagede jeg ved hjælp af en lille vievandsskål af lyseblåt glas, der hang på væggen ved siden af min seng over natbordet. Jeg havde lagt mig en aften med en tændt cigaret i munden og en af Palearis bøger, og i distraktion havde jeg anbragt den udbrændte cigaretstump i den lille skål. Dagen derpå var den borte, og på bordet stod et askebæger. Da jeg spurgte hende, om hun havde taget den bort fra væggen, svarede hun let rødmende:

– Undskyld, men jeg mente, De havde mere brug for et askebæger.

– Men var der virkelig vievand i skålen?

– Ja der var. Vi har jo kirken San Rocca her lige overfor.

Og hun gik ud. Hun havde altså tænkt på min sjæls frelse, den lille mor, siden hun fra San Rocca havde hentet vievand og fyldt skålen i min stue. Velsagtens også sin egen. Faderen brugte ikke den slags, og frøken Caporale skænkede vist snarere "hellig vin" i skålen, hvis hun havde nogen.

Den mindste ting fremkaldte lange refleksioner hos mig. Dette med vievandsskålen fik mig til at tænke på, at jeg ikke siden jeg var dreng havde foretaget nogen religiøs handling eller været i nogen kirke. Ikke siden Pinzone rejste bort. Dengang kom jeg der jo sammen med ham og mor og Berto. Jeg

havde aldrig stillet det spørgsmål til mig selv, om jeg egentlig havde nogen tro. Og Mathias Pascal var død en hednings død uden religionens trøst.

Med et så jeg mig selv i et skønt lys. For alle som kendte mig havde jeg jo barmhjertigt borttaget dødens uhygge. Hvem vidste hvor mange der i Miragno nu sagde:

– Han er lykkelig alligevel, som til syvende og sidst har løst problemet.

Og så havde jeg jo ikke løst noget problem. Jeg sad med Palearis bøger i min hånd og læste, at de døde, de virkelig døde, netop befandt sig i min situation, i *Kâmaloka*, særlig selvmordere. Hr. Leadbeater, forfatteren til "Astralplanet" forestiller sig disse som ulykkelige væsener, der er optændt af enhver art af menneskelige lidenskaber, som de ikke kan få tilfredsstillet, eftersom de intet kødeligt legeme har. De er endog uvidende om, at de har mistet legemet.

– Lad mig nu se, tænkte jeg, det kunne næsten få mig til at tro, at jeg virkelig var druknet i møllegraven ved La Stia, og at jeg kun bilder mig selv ind, at jeg lever endnu. –

Det er en kendt sag, at visse former for sindssyge er smitsomme. Skønt jeg i begyndelsen præparerede mig mod Palearis, endte det næsten med, at den smittede mig. Ikke sådan at forstå, at jeg virkelig troede mig død. Det havde i øvrigt ikke været det værste, og som død tror jeg ikke, man har det triste ønske at vende tilbage til livet. Men jeg opdagede pludselig, at jeg jo skulle dø igen. Efter mit selvmord på La Stia havde jeg ikke bestilt andet end at se livet foran mig. Nu stillede hr. Paleari mig med ét overfor dødens skygge.

Han kunne ikke tale om andet, denne velsignede mand. Han talte med en sådan iver, og der undslap ham i diskussionens hede billeder og udtryk af så besynderlig en art, at jeg havde mest lyst til at vise ham ud og selv flytte hen et andet sted. Men på den anden side var hr. Palearis doktriner og tro til syvende og sidst ret trøsterige, selv om jeg undertiden fandt dem barnagtige. Og da jeg desuden var blevet fortrolig med den tanke, at jeg en dag før eller senere skulle dø for alvor, skadede det jo ikke at høre ham tale på denne måde.

– Findes der logik? – spurgte han mig en dag efter at have læst en passus af en bog af Finot for mig, fuld af en så sentimental og makaber filosofi, at man syntes at overvære en morfindrøm hos en neurasteniker. Den handlede om intet mindre end de ormes liv, der opstod af det menneskelige legeme i opløsning. – Eksisterer der logik? gentog han. – Jeg kunne svare, at materien eksisterer. Lad os forudsætte, at alt er materie. Både form, måde og kvalitet. Hos mig selv er det mit legeme, tænder, negle, hår lige til det fine net i mine øjne. Men det, vi kalder for ånd, er også materie. Ikke materie som tænder og negle og vort legeme, men som æteren. Ja æteren – der har vi det. Lad os opstille som hypotese, at det er æteren, vor sjæl består af. Følg nu mit ræsonnement og se, hvor vi kommer hen. Vi vender tilbage til naturen, ikke sandt? Vi erkender i dette øjeblik mennesket som det sidste led af utallige generationer. Som et produkt af en langsom naturudvikling. De, kære hr. Meis, vil måske indvende, at mennesket ikke er stort mere værd end et umælende dyr? Indrømmet. Det er muligt, at mennesket ikke hæver sig på noget højt trin over dyrene. Lad os forudsætte otte, syv eller mindst fem mellemled fra ormene til mennesket.

Men tænk på, at naturen har været milliarder og atter milliarder af århundreder om at stige disse fem trin op. Materien har stræbt at nå dette femte og sidste udviklingstrin i form og substans, for at blive til dette dyr, der røver og dræber, dette løgnagtige dyr, men samtidig det væsen, der er kapabel til at skrive *La Divina Commedia*, og til at ofre sig, som vore mødre har gjort – materien har stræbt mod dette, siger jeg – og pludselig – bums – vender den tilbage til intet. Er det logik? Men hvis min næse, mine fødder, mine hænder bliver til orme, så bliver min sjæl det ikke. Den er ganske vist også materie, men ikke som min næse og mine fødder.

– Undskyld hr. Paleari – indvendte jeg – når en højt udviklet, klog mand går på gaden, falder, støder hovedet og bliver en ringere end han var før, – hvor er så hans sjæl henne?

Hr. Anselmo gav sig til at måbe, som om en stor kampesten var faldet ned for fødderne af ham:

– Hvor sjælen er?

– Ja, hvis De eller jeg – nå, jeg er ingen højt udviklet og klog mand, men – – – lad os nu sætte, at jeg falder, støder hovedet, bliver ødelagt – – hvor er så min sjæl?

Paleari slog hænderne sammen og svarede med et udtryk af kærlig medfølelse:

– Ja men Gud bevares, hr. Meis – hvorfor vil De dog falde og støde hovedet?

– For hypotesens skyld.

– Nej, spadsér De bare roligt på gaden. Lad os tage de gamle, som uden at have besværet med at falde og støde hovedet, ad naturlig vej bliver ringere. Nuvel, hvad vil det sige? De ville bevise ved det, at sjælen ødelagdes sammen med legemet, at

den også udslettedes sammen med det. Men forestil Dem nu engang det modsatte. At der i et uendelig svagt legeme brænder en stærk og voldsom sjæl. Giacomo Leopardi for eksempel, og mange gamle som Hans Hellighed Leo XIII. – Forestil Dem et klaver og en, der spiller på det. Pludselig mens han spiller, klinger instrumentet falsk. En af tangenterne vil ikke mere, eller to, tre strenge springer. På et ødelagt instrument må musikanten, selv om han er nok så dygtig, spille dårligt. Hvis klaveret tier stille, eksisterer musikanten så ikke mere? Hvadbehager?

– Klaveret kunne være hjernen, og musikanten sjælen.

– En ældgammel sammenligning, hr. Meis. Hvis hjernen ødelægges, åbenbarer sjælen straks med vilje sin svaghed. Det vil sige, hvis musikanten ikke ved et uheld men med vilje havde ødelagt klaveret, så måtte han betale. Hvem der ødelægger må betale. Vi betaler alle. Men nu et andet spørgsmål. Undskyld, men har det ikke nogen betydning for Dem, at hele menneskeheden, i hvert fald den, man kender, altid har haft en stræben mod et andet liv, på den anden side dette? Det er dog et faktum, et reelt bevis. –

– Vi kan kalde det selvopholdelsesdriften.

– Nej, det er noget man har opfundet. Hvorfor bærer jeg hele dette hylster, som dækker mig og tynger mig. Jeg tåler det kun, fordi jeg ved, det er nødvendigt. Og hvis jeg vidste, at jeg om seks eller syv, måske ti år har båret det forgæves, så ville jeg kaste det bort med sand glæde i dette øjeblik. Hvad bliver der så af selvopholdelsesdriften? Jeg beholder kun dette hylster, fordi jeg ved, det ikke er det sidste. – Men, siger vi, ét er det enkelte menneske, noget andet er hele menneskeheden. Individet

forsvinder, arten fortsætter sin udvikling. – En nydelig måde at ræsonnere på. Se engang på mig. Som om hele menneskeslægten ikke var mig, ikke var Dem, og den ene med den anden – alle. Og ingen af os har den samme følelse. Leve 50, 60 år fulde af møje og besvær og elendighed for hvad? For intet. For menneskeslægten. Det var dejligt. Og hvis nu menneskeslægten også en dag måtte forsvinde? Hvorfor var så hele dette liv, hele dette fremskridt og udvikling lavet? For intet? Og et intet, et absolut intet, siger vi, skønt dette slet ikke eksisterer. For jordklodens forbedring, som De sagde forleden dag. Vel. Men lad os vide, i hvilken betydning. Videnskabens fejl, hr. Meis, er netop, at den kun vil beskæftige sig med livet.

– Åh ja, sukkede jeg og smilede, – eftersom vi skal leve.

– Men vi skal også dø, riposterede Paleari.

– Det er sikkert. Hvorfor tænke så meget på det?

– Hvorfor? Naturligvis fordi vi ikke kan forstå livet, uden til en vis grad at forstå døden. Retningslinjen i vore handlinger, tråden, der skal lede os ud af denne labyrint, lyset, hr. Meis, lyset må komme derfra, fra den anden bred, fra døden.

– Fra dette mørke?

– Mørke – ja, måske mørke for Dem. Prøv at tænde en troens lampe, med ren olie fra sjælen. Hvis denne lampe mangler, handler vi her i livet som blinde, til trods for alt det elektriske lys, vi har opfundet. For livet alene kan det være meget godt, dette elektriske lys; men, kære hr. Meis, vi har også brug for det andet, der skinner fra dødens verden. – Nu skal De høre. Jeg forsøger også en gang imellem om aftenen at tænde en lille lygte med rødt glas. Man må jo prøve alt. For øjeblikket er min svigersøn Terenzio i Neapel. Men han kommer tilbage om et

par måneder, så vil jeg indbyde Dem til at overvære nogle af vore små beskedne seancer, hvis De vil. –

Som man ser, var hr. Anselmo Palearis selskab mildest talt noget besværligt. Men kunne jeg egentlig forlange at få et selskab, der var mindre livsfjernt, uden at se mig nødsaget til at lyve? Jeg havde hr. Tito Lenzi i venlig erindring. Paleari derimod bekymrede sig ikke om at vide noget om mig, han var tilfreds med at jeg lyttede til hans udviklinger. Næsten hver morgen, efter at han havde foretaget den sædvanlige renselsesproces med sæbe, ledsagede han mig på min spadseretur. Vi gik op på Janicolo eller til Monte Mario eller på Aventinerhøjen, undertiden helt ud til Ponte Nomentana, bestandig talende om døden.

– Hvilken god forretning har jeg ikke gjort, tænkte jeg, ved det, at jeg ikke er rigtig død?

Jeg forsøgte undertiden at få ham til at tale om andre ting. Men det var forgæves, det syntes, som om hr. Paleari slet ikke kunne se det liv, der foregik omkring ham. Han gik bestandig med hatten i hånden. Sommetider løftede han den som for at hilse på en eller anden usynlig ånd og udbrød:

– Dårskab!

En eneste gang havde han rettet et præcist og reelt spørgsmål til mig:

– Hvorfor bor De egentlig i Rom, hr. Meis?

Jeg trak på skuldrene og svarede:

– Fordi jeg godt kan lide at være her.

– Det er en trist by, sagde han og rystede bedrøvet på hovedet. – Mange forbavses over, at intet indtryk rammer dem

her, at ingen levende idé når dem. Men de er kun forbavsede, fordi de ikke vil indrømme, at Rom er død.

– Er Rom *også* død? udbrød jeg dybt konsterneret.

– For længst, hr. Meis, for længst. Og enhver anstrengelse for at genoplive den er forgæves. Hensunket i drømmen om sin majestætiske fortid vil byen ikke vide af det støjende liv, af de elendige skabninger, der kryber på den. Når en by som Rom har haft et så specielt og karakteristisk liv, som den har, kan den aldrig blive en moderne by, det vil sige en by som andre. Rom hviler med sit store, knuste hjerte på skuldrene af Kapitol. Skulle disse huse her være Rom? Nej. Forresten, hr. Meis, min datter fortalte mig forleden dag om denne vievandsskål, De nok ved. Adriana tabte den på gulvet en dag. Den faldt ud af hånden på hende og gik i stykker. Der blev kun bunden tilbage, og den står nu i mit værelse på mit skrivebord. Jeg bruger den til det, De selv en dag af en fejltagelse havde gjort, til askebæger. Nuvel. Roms skæbne er en ganske lignende. Paverne havde gjort en vievandsskål ud af den – vi italienere har lavet den til et askebæger. Fra alle egne i verden kommer man til os for at ryste asken af vor cigar.

Der har De symbolet på dette vort frivole, elendige liv og den bitre og giftige glæde, det giver os. –

11. Om aftenen når jeg betragtede floden

Efterhånden som fortroligheden voksede gennem den tillid og velvilje, husets herre viste mig, voksede også min forlegenhed ved at skulle modtage den. Det hemmelige ubehag, jeg allerede havde følt, blev nu næsten til samvittighedsnag, ved at se mig selv trænge mig på i denne familie med falsk navn og maske. Og jeg tænkte ofte på at trække mig ud af det og flytte andetsteds hen. Jeg turde jo ikke knytte mig for meget til andres liv, jeg burde undgå enhver form for intimitet og leve isoleret.

– Fri – lød det endnu i mit øre. Men allerede nu begyndte jeg at spekulere over, hvad det betød, og udmåle grænserne for denne min frihed.

Den betød for eksempel det at stå om aftenen i mit vindue, støttet til karmen og se på floden, der mørk og rolig flød dernede mellem de ny stenkajer og under broerne, hvis lygter spejlede sig deri. Lysene sitrede i den som slanger, og i fantasien kunne jeg følge dette skridende vand fra de spæde kilder i Appenninerne, gennem campagnen og byen, atter gennem campagnen lige til udløbet. Jeg kunne se havet for mig, mørkt og brusende i sit åbne gab modtage den efter den lange vandring.

– Frihed – frihed, mumlede jeg. – Men, ak, kunne den ikke også findes andetsteds?

Samme aften så jeg på terrassen ved siden af den lille husmor i den løse trøje gå og vande blomsterne. – Dette er livet, tænkte jeg. Og jeg fulgte alle hendes bevægelser i det håb, at hun ville kaste sine øjne på mit vindue. Men forgæves. Hun vidste, at jeg stod der, men lod som hun ikke så det. Hvorfor? Var det

tilbageholdenhed, eller nærede hun endnu nogen uvilje imod mig, den søde unge pige, fordi jeg ikke tog nok notits af hende?

Nu satte hun vandkanden og lænede sig ud over rampen for at se ned i floden, også hun. Måske var det for at lade mig forstå, at hun aldeles ikke bekymrede sig om mig, men at hun for sit vedkommende havde alvorlige tanker at tænke igennem og havde brug for ensomhed.

Jeg smilede ved tanken om dette. Men da jeg så hende ganske roligt forlade terrassen og gå ind, blev jeg atter alvorlig af fortrydelse over, at hun ikke havde lagt mærke til mig. Men – forresten – tænkte jeg så, hvorfor skulle hun egentlig bekymre sig om mig? Af hvad grund skulle hun af sig selv henvende ordet til mig, der repræsenterede hendes livs ulykke i form af faderens galskab. Det ville velsagtens ligefrem være en ydmygelse for hende. Hendes tanker gik sikkert tilbage til den tid, da faderen endnu sad i ministeriet og de ikke behøvede at leje værelser ud til fremmede personer som jeg. Og ovenikøbet en som jeg, der måtte indgyde hende modvilje med dette øje og disse briller.

Støjen fra vognene på broen vækkede mig af disse refleksioner. Jeg gik bort fra vinduet, betragtede sengen og reolen, stod et øjeblik tvivlrådig mellem disse to møbler, til jeg trak på skuldrene, slængte den store hat på hovedet og gik ud. Jeg håbede, at en smule luft ville hjælpe på denne utålelige kedsomhed.

Når jeg sådan gik efter øjeblikkets indskydelse, snart i stærkt befærdede gader, snart på ensomme steder, drømte jeg. Jeg husker en aften på Peterspladsen den majestætiske bygnings underlige stemning. Jeg stod der mellem de to mægtige

søjlegange og de brusende fontæner, hvis monotone lyd ligesom forøgede stilheden. Jeg lænede mig til en af søjlerne, og i dette øjeblik var det kun vandet i fontænen, der syntes mig at leve, alt det øvrige var forsænket i en dyb, tungsindig tavshed.

Da jeg gik hjemad gennem Borgo Nuovo, mødte jeg en beruset mand. Han så min tankefulde mine, bøjede sig ned og drejede hovedet for at kunne se mit ansigt fra neden, og sagde, idet han let berørte min arm:

– Bare munter! –

Jeg standsede pludselig og målte ham fra top til tå.

– Bare munter, gentog han og gjorde en bevægelse med hånden, som om han ville sige: "Det skal du ikke bryde dig om, den går nok."

Derpå fjernede han sig, støttende sig med den ene hånd til murene for at holde balancen.

Synet af den fulde mand i disse majestætiske omgivelser og i min dumpe sindsstemning forvirrede mig. Jeg stod længe og så efter ham til min højtidelighed revnede med et knald. Jeg brød ud i en befriende latter:

– Munter – javel min ven. Munter, det kan være meget godt. Men jeg kan ikke som du gå ind på en beværtning og søge munterhed på bunden af et glas. Det ville ikke lykkes mig heller. Jeg går på pæne caféer, og sidder sammen med fine folk, der ryger og taler om politik. De er muntre alle sammen, næsten lykkelige. Vi er enige, som han siger, den lille sagfører, der kommer på min café og holder imperialistiske foredrag for dem, der sidder ved bordet. Vi er næsten enige om, at det absolutte monarki er det bedste. Ak ja, du ved det ikke, kære berusede ven, du forstår ikke et muk af det. Men årsagen til alle

vore ulykker, al vor sorg, ved du hvad den er? Demokratiet – ja – demokratiet, flertalsregimentet! Ganske simpelt fordi, hvis magten er i hænderne på en enkelt, kan han tilfredsstille mange. Men når mange regerer, søger de kun at tilfredsstille sig selv, og vi har da et langt værre tyranni. Tyranniet under frihedens maske. Hvorfor tror du, jeg lider? Netop for denne maskerede friheds skyld. Også jeg – også jeg – – Nå, lad mig komme hjem. –

Men denne nat ville skæbnen at jeg skulle have flere møder.

Da jeg lidt efter gik gennem Tordinona i kulsort mørke, hørte jeg fra en af de små sidegader, der munder ud her, et højt skrig efterfulgt af en kvalt stønnen. Pludselig stod jeg lige foran en klump af personer, der sloges. Fire banditter, bevæbnede med tykke kæppe, om en enkelt kvinde.

Jeg omtaler dette eventyr ikke for at gøre mig til af en modig optræden, men tværtimod for at bevise den rædsel, der greb mig ved tanken om de følger, det kunne have. Der var fire af disse knægte; men også jeg havde en god stok. To af dem styrtede løs på mig med knive i hånden. Jeg forsvarede mig så godt, jeg kunne, og med alle kneb. Jeg sprang til højre og venstre, bukkede og vred mig for ikke at blive ramt. Endelig fik jeg ram på hans hoved med metalhåndtaget på min stok. Jeg så ham vakle og derpå tog han flugten. De tre andre, der måske troede, at endnu flere end jeg var kommet til ved kvindens skrig, fulgte ham. – Hvordan det var gået til, ved jeg ikke; men jeg var såret i panden. Jeg råbte til kvinden, der stadig skrålede om hjælp, at hun skulle tie stille. Men da hun så mig med blodet løbende ned over ansigtet, himlede hun op igen og gav sig til at

jamre sig. Hun tog et silkelommetørklæde frem fra brystet og ville absolut binde mig det om hovedet.

– Nej tak – lad være, sagde jeg rædselsslagen ved tanken om lommetørklædet. – Lad være, det er ikke noget videre. Skynd dig bare afsted, at ingen får fat på dig.

Og jeg skyndte mig hen til den lille vandstråle i kummen ved broen, ikke langt derfra. Jeg ville vaske min pande ren for blod; men pludselig dukkede to politibetjente op, som ville vide, hvad der var gået for sig. Kvinden tog straks affære. I neapolitansk dialekt bralrede hun op om den ulykke, der var passeret med mig, og brugte om mig de ømmeste og mest beundrende udtryk, hun kunne finde i sit sprog. Jeg måtte anvende al min skarpsindighed for at blive fri for disse to herrer, der absolut ville tage mig med på stationen. Det havde været nydeligt at ende på politistationen og omtales næste dag i bladene, for mig, der nødvendigvis måtte skjule mig og leve i skyggen, ukendt af alle.

Ikke engang helt kunne jeg være mere. Kun på betingelse af, at jeg døde. Men jeg var jo allerede død.

– Er De enkemand, hr. Meis? –

Dette spørgsmål blev en aften pludselig slynget mig i ansigtet af frøken Caporale. Vi stod på terrassen sammen med Adriana. De to damer havde bedt mig tilbringe en times tid i deres selskab.

Da jeg var kommet mig lidt, svarede jeg:

– Jeg – nej. Hvorfor spørger De om det?

– Fordi De altid fingererer ved det sted, hvor forlovelsesringen plejer at sidde. – Ikke sandt, Adriana?

Den unge pige erklærede, at hun ikke havde lagt mærke til det.

– Ja men hvor har du da haft dine øjne henne? udbrød frøken Caporale.

Jeg måtte indrømme, at selv om jeg ikke havde lagt mærke til det, var det ikke usandsynligt, at jeg havde den vane. Og jeg følte mig halvt om halvt tvunget til at tilføje:

– Engang har jeg virkelig haft en ring på den finger. Men jeg måtte lade en guldsmed save den over, fordi den klemte mig i huden og gjorde ondt.

– Stakkels lille ring, sukkede frøken Caporale og vred sig affekteret. Hun var denne aften i det barnlige rollefag. – Sad den så fast? Ville den ikke mere væk fra fingeren, den lille ring? Det var måske en erindring om en – –

– Silvia, afbrød Adriana hende bebrejdende.

– Hvad gør det? fortsatte den anden. Jeg ville bare sige: en erindring om den første kærlighed, hvad hr. Meis? Måske det skal være en hemmelighed?

– Enkemænd, sagde jeg, plejer ikke at være ivrige til at tage ringen af. Konen er det, der tynger, og ikke ringen, når hun er død. Tværtimod. Veteraner elsker at gå med deres medalje, og enkemænd med deres ring.

– Sikken De kan sige det, lo frøken Caporale støjende. Jeg anede det nok.

– Hvilket? At jeg var enkemand?

– Ja. Synes du ikke også, Adriana, at hr. Meis ser sådan ud.

Adriana hævede et øjeblik sine øjne op på mig, men sænkede dem igen. Hun smilede let med sit sædvanlige blide smil og sagde:

– Hvad kender jeg dog til, hvordan enkemænd ser ud!

Jeg syntes at bemærke, at en eller anden tanke i dette øjeblik blinkede i hendes sjæl. Hun vendte sig om og betragtede floden der nede. Til sidst begyndte også jeg at forstå en smule. Da mit blik faldt på den lille husmodertrøje i sørgefarver, anede jeg, at Terenzio Papiano, svogeren, der var i Neapel, ikke absolut lignede en enkemand, men at jeg efter deres mening snarere gjorde det.

Jeg må indrømme, at denne konversation begyndte at mishage mig, og jeg var vred på frøken Caporale, der med sin indiskretion havde opvakt smertelige minder hos Adriana om den afdøde søster.

Og dog måtte jeg jo indrømme, at det jeg kaldte indiskretion i grunden var en ganske naturlig ting overfor mig og den mystik, der hvilede over min person. Og da ensomheden efterhånden var blevet mig uudholdelig og jeg gav efter for trangen til at nærme mig andre, måtte jeg billigvis gøre mig den ulejlighed at lyve for dem på en plausibel måde. Der var ikke andet for. Hvis jeg ikke kunne tage denne konsekvens, måtte jeg hellere gå min vej og atter begynde at vagabondere.

Jeg bemærkede, at Adriana, som aldrig selv rettede noget spørgsmål til mig, der ikke drejede sig om ligegyldige ting, altid med kendelig iver lyttede til, hvad jeg svarede på frøken Caporales lidt direkte hentydninger.

En aften på terrassen, hvor jeg nu næsten hver dag gik ud, så snart jeg kom hjem fra min middag, havde de to damer øjensynlig talt om mig, før jeg kom. Adriana truede spøgefuldt ad frøken Caporale og sagde: "Nej, Silvia dog, du må ikke, hører du." Men frøkenen lod sig ikke standse og spurgte:

– Sig mig, hr. Meis, frøken Adriana vil gerne vide, hvorfor De ikke lader overskægget stå.

– Det er ikke sandt, ivrede Adriana og rødmede, det er hende selv, der – – jeg forsikrer Dem for, hr. Meis, tværtimod, jeg …

Og pludselig brast hun i gråd, den lille mor. Frøken Caporale søgte straks at trøste hende:

– Jamen kære, hvad så? Det er da ikke noget at tage sig så nær.

Adriana skubbede hende fra sig med albuen:

– Åh, du lyver. Synes du ikke, det er noget at tage sig nær! Jeg talte om skuespillerne på teatret, der alle sammen – – nå, så sagde du: "Det er ligesom hr. Meis. Hvorfor mon han ikke lader overskægget stå i det mindste?" Og så var det, jeg svarede: "Ja, hvem ved?"

– Nå ja, blev frøken Caporale ved – der kan du se. Når man siger: "Hvem ved?" så er det vel, fordi man vil vide det.

– Ja men du begyndte, protesterede Adriana mere og mere vred.

– Må jeg svare på det? spurgte jeg for at få en ende på det.

– Nej De må ikke, hr. Meis. Nu går jeg, sagde Adriana og rejste sig.

Men frøkenen tog hende i armen og holdt hende tilbage:

– Herregud, Adriana, hvor du er sær. Det er jo bare spøg. Hr. Meis vil såmænd gerne sige dig, hvorfor han ikke har ladet overskægget stå. Det hører du jo.

Nu lo Adriana endnu med tårer i øjnene.

– Det er, fordi der er noget mystisk ved mig, svarede jeg endelig og gjorde stemmen frygtindgydende. – Jeg er deltager i en sammensværgelse.

– Ork, det tror vi ikke, udbrød frøken Caporale i samme tone. Men derpå tilføjede hun: Forresten, noget er der vel om det. Hvad havde De for eksempel at gøre på posthuset i eftermiddags?

– Jeg – på posthuset?

– Ja. Nægt det ikke. Jeg så Dem med mine egne øjne ved firetiden, da jeg gik forbi på Piazza San Silvestro.

– De må have taget fejl, frøken. Det kan ikke have været mig.

– Jo, jeg er ganske sikker i min sag. Hemmelig korrespondance. Hvorfor tror du, Adriana, at hr. Meis aldrig nogensinde modtager et brev her i huset?

Adriana rykkede sig utålmodigt på stolen:

– Hør ikke på hende, sagde hun, henvendt til mig med et bekymret næsten fortroligt blik.

– Jeg modtager hverken breve her i huset eller poste restante, svarede jeg, af den simple grund, at jeg ikke har nogen, der kan skrive til mig.

– Ingen, ikke engang en ven? Det er umuligt. Slet ingen?

– Nej, slet ingen. Her på jorden findes kun jeg og min skygge. Og jeg vandrer rundt fra sted til sted med denne skygge. Jeg har aldrig opholdt mig så længe på et og samme sted, at jeg kunne knytte et blivende venskab.

– De må være lykkelig, udbrød frøken Caporale sukkende. Tænk at kunne rejse rundt hele livet. Kan De da ikke fortælle os lidt om Deres rejser, når De ikke vil tale om andre ting.

– Endelig – endelig kunne jeg sætte sejl til min fantasis båd. Efter mere end et års tvungen tavshed følte jeg en stor glæde ved at tale. Hver aften sad jeg der på terrassen og fortalte om, hvad jeg havde oplevet og tænkt og set på mine rejser. Jeg

forbavsedes næsten selv over de mange iagttagelser, jeg havde gjort, og som havde været begravet i min tavsheds dyb. Denne forundring gav en farve til mine billeder, der blev endnu mere glødende ved synet af de to kvinder, der lyttede til mig.

Efter nogle afteners forløb syntes frøken Caporales holdning overfor mig forandret. Hendes øjne fik et sådant udtryk af lidelse og blev så store, at jeg mere end nogensinde fandt sammenligningen med dukkeøjne, der havde kontravægt af bly inde i hovedet, berettiget. De stod på den mest komiske måde til ansigtets maskeagtige udseende. Der var desværre ingen tvivl. Frøken Caporale var forelsket i mig.

Denne opdagelse forekom mig så meget mere latterlig, som jeg disse aftener næsten slet ikke havde talt til hende, men til den anden, til den unge pige, der sad og lyttede i tavshed. Øjensynlig havde hun også lagt mærke til, at jeg talte til hende alene. I hvert fald opstod der mellem os en slags hemmelig forståelse, der ytrede sig ved små, næsten umærkelige smil, når spillelærerinden himlede op med sine sentimentale bemærkninger.

Men aldrig opstod der i min sjæl nogen uren eller dristig tanke overfor Adriana på grund af denne opdagelse. Hendes blide godhed, der var strejfet af bekymring, var langt fra at kunne inspirere en sådan opførsel imod hende. Men jeg følte en heftig glæde ved denne første spire til fortrolighed. Den var jo desuden bare en flygtig gnist, et blegt og medfølende smil overfor denne ulykkelige kvinde, der sad i vort selskab. Den viste sig kun ved en svag bevægelse med øjenlågene, en ubetydelig bevægelse med hovedet, der kom som en bebrejdelse

mod mig, når jeg overdrev min venlighed mod damen en smule.

– De har vist ikke meget hjerte, sagde frøken Caporale en aften til mig, hvis det er sandt, hvad De siger, at De hidtil er gået uberørt gennem verden.

– Uberørt? Hvordan mener De?

– Jeg mener: uden at møde nogen lidenskab.

– Aldrig, frøken, forsikrer jeg Dem.

– De har dog ikke villet røbe for os, hvorfra den lille ring skrev sig, som De lod guldsmeden save af, fordi den gjorde ondt i fingeren.

– Har jeg ikke fortalt Dem det? Jo, det var en erindring fra min bedstefar.

– Det er ikke sandt.

– Jo, jeg forsikrer Dem – jeg kan endda sige Dem, hvor og hvornår jeg fik den. Min bedstefar gav mig den en dag i Florens, da han kom ud fra Uffizzi-galleriet. Og ved De hvorfor? Fordi jeg havde forvekslet en Rafaël med en Perugino. Jeg var kun tolv år gammel, og som belønning for denne fejltagelse fik jeg ringen, som var købt i en af guldsmedeboderne på Ponte Vecchio. Min bedstefar troede nemlig selv at have opdaget, jeg ved såmænd ikke på hvad måde, at det pågældende billede virkelig var af Perugino. Der har De mysteriet. De kan nok forstå, at der er forskel i størrelse på en tolvårs drengs finger og min tykke og kluntede. Sikken en hånd, jeg har nu. Og sikken et udseende. Når jeg ser mig selv i spejlet gennem disse elendige briller, taber jeg ganske modet. Jeg er retfærdig nok til at sige til mig selv: "Kære Adriano, hvordan kan du dog tro, at nogen kvinde vil være i stand til at forelske sig i dig?" –

– Sikken noget snak, udbrød frøken Caporale. Og De tror, De er retfærdig. Tværtimod, De er uretfærdig imod os kvinder. Fordi vi kvinder, kære hr. Meis, er mere ædelmodige end mændene. Vi hænger os ikke udelukkende i det ydre.

– Lad os hellere sige, frøken, at kvinderne er mere modige end mændene. For der behøves foruden ædelmodighed en god portion mod til for eksempel at elske en mand som jeg.

– Åh, De behøver ikke at gøre Dem værre end De er.

– Jo – netop. For ikke at indgyde medlidenhed. Ser De, hvis jeg forsøgte at lave mig til på en eller anden måde, ville jeg bare opnå, at man sagde: "Se hvor den stakkels mand forsøger at gøre sig mindre grim med dette overskæg." Det sker ikke nu. Hvis jeg er grim, så lad mig være det uden at man beklager mig.

Frøken Caporale drog et dybt suk:

– Jeg bliver ved at påstå, at De har uret, svarede hun lidt efter. – Hvis De for eksempel forsøgte at lade overskægget vokse lidt, ville De straks opdage, at De slet ikke så så slem ud, som De siger.

– Og dette her øje? spurgte jeg.

– Ja, siden De nu selv taler så åbenhjertigt om det, sagde hun, så må De vide, at jeg allerede for flere dage siden har tænkt på at sige til Dem, at De burde forsøge en operation. Det går meget nemt, og i løbet af kort tid vil De være befriet også for denne lille fejl.

– Det kan gerne være, frøken, sagde jeg, at kvinden er mere ædelmodig end manden; men jeg må gøre Dem opmærksom på, at De nu lidt efter lidt har rådet mig til at anskaffe mig et helt nyt ansigt. –

Hvorfor lagde jeg nu så megen vægt på denne samtale? Var det, for at frøken Caporale i Adrianas nærværelse skulle erklære mig sin kærlighed, selv om jeg var glatraget og havde dette øje? Nej. Jeg havde sagt så meget og henvendt alle disse spørgsmål direkte til spillelærerinden, fordi jeg havde bemærket, at Adriana viste en vis glæde eller ubevidst tilfredsstillelse ved de svar, den ældre gav mig.

Jeg mente at forstå, at hun *kunne* elske mig til trods for mit uheldige ydre. Jeg indrømmede det knapt for mig selv; men fra denne aften syntes jeg at hvile lettere i min seng i dette hus, alle de genstande der omgav mig, forekom mig kærere, luften, jeg indåndede, lettere, himlen mere blå og solen mere strålende. Jeg ville have mig selv til at tro, at denne forandring i mit sind kom af, at Mathias Pascal var død i møllegraven ved La Stia, og at jeg, Adriano Meis, endelig havde genvundet ligevægten efter en fortvivlet springdans i denne ubegrænsede frihed. Jeg mente at have nået det ideal, jeg havde foresat mig, nemlig at gøre et helt nyt menneske ud af mig selv, at leve et nyt liv, et liv, som fyldte mig.

Og mit sind blev glad og let som i min allerførste ungdom. Jeg fandt ikke engang hr. Paleari så kedelig mere. De tåger, der rugede over hans filosofi, var spredt af solen på min ny himmel. Stakkels hr. Anselmo, han havde nu kun et at ofre sit liv for – nemlig for døden. Nej, frøken Caporale var mere at beklage. Hun opnåede ikke engang som den fulde mand fra hin aften i Borgo Nuovo at blive "munter", når hun drak vin. Hun ville leve, staklen, og hun fandt mændene ædelmodige, når de ikke lagde vægt på ydre ting hos kvinden. Hun måtte velsagtens i sit inderste sind finde sig selv smuk. Hvem ved, hvilke ofre hun

havde bragt, om hun havde fundet en "ædelmodig" mand. Måske hun havde sat vinflasken i skabet.

– Om vi blot kunne erkende, tænkte jeg, at det er menneskeligt at fejle.

Og jeg besluttede ikke mere at være grusom mod den stakkels spillelærerinde. Men et er at beslutte, et andet at udføre. I virkeligheden var jeg det uden at ville, og jo mindre jeg ville, desto mere grusom blev jeg. Min elskværdighed var nyt brændsel til hendes bål. Den stakkels dame blegnede ved mine ord, når Adriana rødmede. Jeg vidste knapt nok hvad jeg sagde; men jeg følte, at hvert ord faldt i hendes sjæl, som de i virkeligheden var henvendt til, og nærede den hemmelige harmoni, der allerede var opstået imellem os.

Sjælene har en besynderlig måde at forstå hinanden og at blive intime, næsten dus på, mens vore legemlige personer er bundet i de almindelige ord og træller under de sociale fordringer. Og hver gang to, hvis sjæle er knyttet sammen, befinder sig alene med hinanden, føler de en ængstelig forvirring og en voldsom modvilje mod enhver materiel kontakt, en pinlig følelse, der øjeblikkelig ophører, så snart en tredje person kommer til. Så ophører ængstelsen og de to sjæle ligesom smiler til hinanden langvejs fra.

Ofte følte jeg dette i mit forhold til Adriana. Men den tilbageholdenhed hun viste, forklarede jeg mig først som en for hende naturlig sindstilstand, og min egen som en følge af samvittighedsnag. Jeg var jo lænket til en fiktion. Min løgnagtige forstillelse syntes mig utålelig overfor hendes rene og sandhedskærlige væsen.

Jeg så hende fra nu af med andre øjne. Men var hun da virkelig blevet så forandret i denne ene måned?

Ja – hvem ved – måske fulgte hun også en lignende trang, som jeg selv, til at gøre sig illusioner om et nyt liv, uden at vide hvordan det ville forme sig. En ubestemt attrå, som en sjælens morgenrøde, var for hende som for mig opstået i det åbne vindue ud mod fremtiden. Vi kunne ikke lukke vinduet, men heller ikke se, hvad der var derudenfor.

Følte den stakkels frøken Caporale instinktmæssigt denne vor rene, sagtmodige beruselse?

– Ved De af, frøken, sagde jeg til hende en aften, at jeg allerede halvt om halvt har besluttet at følge Deres råd?

– Hvilket råd? spurgte hun.

– At lade mig operere af en øjenspecialist.

Frøkenen klappede i hænderne af tilfredshed.

– Det er storartet. De skal gå til doktor Ambrosini. Han er den dygtigste. Det var Ambrosini, der opererede min mor. Åh, hvor det er dejligt, ikke sandt Adriana? Hvad sagde jeg? Endelig har spejlet talt til hr. Meis.

Adriana smilede, og jeg smilede også.

– Det er såmænd ikke spejlet, der er skyld i det, sagde jeg. Men jeg tror, det er nødvendigt. Øjet har smertet mig i nogen tid, og man kan jo ligeså godt forsøge. –

Det var ikke sandt. Frøken Caporale havde ret. Det var spejlet og kun spejlet, der havde talt og sagt til mig, at hvis en lettere operation kunne lade dette smertelige minde om Mathias Pascal forsvinde, så kunne Adriano Meis måske også afskaffe de blå briller og lade overskægget stå, og i det hele taget bringe sit legeme i større overensstemmelse med den ny tilstand i sjælen.

Få dage efter blev jeg, skjult bag skodderne i mit ene vindue, vidne til en natlig scene, der pludselig forårsagede en omvæltning i min sjæl.

Scenen foregik på den lille terrasse ved siden af, hvor jeg lige til klokken ti havde opholdt mig sammen med de to damer. Da jeg gik ind til mig selv, satte jeg mig til at læse i en bog om "Reinkarnationen", som hr. Paleari havde lånt mig. På et vist tidspunkt forekom det mig, at nogen talte ude på terrassen, og jeg lagde øret til for at høre, om det var Adriana. Nej. Det var to, der talte sammen i en ophidset tone. Jeg hørte en mandsstemme, der ikke var Palearis. Men i huset fandtes jo ikke andre mænd end han og jeg. Nysgerrigt gik jeg hen til vinduet for at kigge gennem tremmerne i skodden. I mørket syntes jeg at kunne skelne frøken Caporale. Men hvem var den mandsperson, hun talte med? Skulle Terenzio Papiano uventet være kommet tilbage fra Neapel?

Af nogle særlig højt udtalte ord, som frøken Caporale sagde, kunne jeg forstå, at de talte om mig. Jeg lagde øret tæt til skodden. Manden derude var irriteret over et eller andet, som angik mig. Og frøken Caporale forsøgte at glatte noget ud, som hun havde sagt.

– Er han rig? hørte jeg ham pludselig sige.

Og frøkenen svarede:

– Det ved jeg ikke. Men i hvert fald har han jo sit på det tørre, uden at behøve at arbejde.

– Er han altid hjemme?

– Nej, ikke altid. Herregud, i morgen kan du jo selv få ham at se.

De var altså dus. Papiano (og der var ingen tvivl om at det var ham) var måske frøken Caporales elsker. – Hvor det var ækelt. Og så at tænke på, hvordan hun hele denne tid havde lagt an på mig.

Min nysgerrighed blev derved endnu mere vakt; men pludselig begyndte de to derude at tale sagtere, som om de ville drille mig – jeg forsøgte nu at kigge, og så da frøken Caporale lægge sin hånd på Papianos ene skulder, men han stødte den brutalt bort.

– Men hvordan skulle jeg kunne forhindre ham fra det, sagde hun med hævet røst som i fortvivlelse. – Hvad har jeg at sige her i huset?

– Kald på Adriana, sagde den anden i en kommanderende tone.

Da jeg hørte Adrianas navn nævne i denne tone, knyttede jeg hånden i raseri, og følte blodet stivne i mine årer.

– Hun sover, sagde frøken Caporale.

Men den anden blev arrigt og truende ved:

– Gå så ind og væk hende straks.

Jeg ved ikke, hvordan jeg tvang mig selv til ikke at knuse skodderne.

Men jeg kunne jo desværre anvende frøken Caporales ord: "Hvad har jeg at sige her i huset?"

Jeg gik nu bort fra vinduet. Hvad skulle jeg kunne gøre? De diskuterede mig, og manden ville tale om mig til Adriana. Jeg måtte jo kende hans følelser overfor mig.

Det varede ikke længe før jeg atter nærmede mig vinduet og kiggede ud gennem tremmerne.

Frøken Caporale var ikke mere derude. Manden stod med hovedet i hænderne og albuerne støttet på rækværket og stirrede ned i floden.

I den højeste anspændelse med hænderne på knæene spejdede jeg efter, om Adriana skulle vise sig derude på terrassen. Anstrengelsen ved denne stilling virkede næsten beroligende på mig jo længere den varede. Jeg antog, at Adriana vægrede sig ved at gå ud til ham, og at frøken Caporale tryglede og bad ham. Jeg begyndte allerede at håbe, at frøkenen skulle komme tilbage og sige, at Adriana ikke ønskede at stå op af sengen. Men nej. – Der var hun.

Papiano styrtede hen imod hende:

– Gå i seng, sagde han til frøken Caporale. Lad mig være alene med min svigerinde.

Hun adlød, og da hun var borte, ville Papiano lukke døren ind til stuen.

– Det behøves ikke, sagde Adriana og holdt med hånden fast på den ene dørfløj.

– Ja men jeg må tale med dig, sagde svogeren brøsigt, men dog med forsøg på at dæmpe stemmen.

– Værsågod. Hvad vil du sige mig? spurgte Adriana. – Kunne du ikke have ventet til i morgen?

– Nej, det må være med det samme. Han greb fat i hendes ene arm og trak hende til sig.

– Lad dog være, råbte hun og søgte at rive sig løs.

Nu kunne jeg ikke styre mig længere. Jeg åbnede skodden.

– Åh, hr. Meis, råbte hun straks. Vil De ikke nok komme et øjeblik herud.

– Jo, nu skal jeg komme, skyndte jeg mig at svare.

Hjertet bankede i brystet på mig af glæde og taknemmelighed.

Jeg løb ud i entréen. Men lige ved siden af min dør så jeg sammenkrøben på en stor kuffert en ung blond og mager mand med et meget aflangt ansigt. Han lige åbnede et par blå søvnige og forbavsede øjne. Jeg standsede et øjeblik overrasket; men tænkte da, at det måske var en bror til Papiano, og løb ud på terrassen.

– Må jeg forestille dig hr. Meis, sagde Adriana. Det er min svoger Terenzio Papiano, som lige er kommet fra Neapel.

– Det var storartet. Goddag goddag. Det er mig en ære, bukkede han smilende og rystede min hånd med krybende venlighed. – Det gør mig ondt, at jeg har været borte fra Rom, men jeg håber min svigerinde har sørget for alting. Hvis De mangler noget, så sig bare til. Måske et større skrivebord – eller andre ting – De skal ikke genere Dem for at sige det. Vi sørger altid for at tilfredsstille vore gæster. –

– Tak, sagde jeg. Jeg savner intet. Ellers tak.

– De kan altid henvende Dem til mig, sagde han, når som helst det passer Dem. Jeg skal gøre for Dem, hvad jeg kan. Adriana, gå i seng min pige. Du sov jo. Gå du bare i seng, hvis du vil.

– Åh, nu er jeg jo klædt på, sagde Adriana bekymret og lænede sig til rampen for at se ned på floden.

Jeg følte, at hun ikke ville lade mig være alene med ham. Hvad var det, hun var bange for? Hun blev stående, mens han, endnu med hatten i hånden, underholdt mig om Neapel, hvor han havde opholdt sig i længere tid end beregnet, optaget af at kopiere en samling dokumenter fra privatarkivet hos

hertuginden af Ravaschieri Fieschi. Det var dokumenter af sjælden værdi, der var bragt for lyset under kongeriget Begge Sicilier og udfærdiget af Gaetano Filangieri, fyrste af Santriano. Papiano lod munden løbe om, at marchese Don Ignazio Giglio d'Auletta, hvis privatsekretær han var, arbejdede på en illustreret biografi over denne fyrste. Marchesen nærede megen trofasthed og ærbødighed for Bourbon'erne.

Han var ikke til at standse. Han nød øjensynlig sine egne ord og ledsagede dem med dramatiske bevægelser og minespil. Glimtvis betragtede han Adriana, der stadig stod lænet til rampen.

– Marchese d'Auletta, blev Papiano ved som en slags konklusion – marchesen er både bourbon-tilhænger og klerikal. Og jeg, jeg som – (ja jeg må tale sagte om det selv i mit eget hus) – jeg som hver morgen før jeg går ud, hilser med hånden over mod Garibaldis statue på Janicolo, jeg som ved hver lejlighed råber: "Leve 20. september", jeg er hans sekretær. Bevares, han er en udmærket mand, men bourbonist og klerikal. Men hvad skal jeg gøre, jeg skal jo leve. Jeg forsikrer Dem for, at jeg hvert øjeblik er lige ved at spytte brødet ud af munden. Men hvad skal jeg ellers leve af – og så sluger jeg det.

– Nå lille Adriana, sagde han så og tog hende med begge hænder let om livet. – Nu skal du i seng. Det er sent. Den fremmede herre er søvnig.

Ved døren ind til mit værelse trykkede Adriana min hånd som hun aldrig før havde gjort. Da jeg var alene beholdt jeg hånden udstrakt som for at bevare trykket af hendes fingre. Hele natten lå jeg og spekulerede. Denne mands ceremonielle falskhed, hans påtrængende og snakkesalige væsen ville gøre

mig mit ophold i huset næsten umuligt. Der var jo ingen tvivl om, at han ville tyrannisere det hele og benytte sig af svigerindens troskyldighed til at spille herre. – Men hvorfor betragtede han min tilstedeværelse med onde øjne? Hvorfor var jeg ikke i hans øjne en lejer som enhver anden? Hvad havde frøken Caporale sagt om mig? Kunne det være skinsyge hos ham? Men mod hvem? Hele hans arrogante og mistænksomme optræden, det at han havde jaget frøken Caporale ud for at blive alene med Adriana, som han havde talt til på en så brutal måde, og Adrianas modstand, at hun ikke ville tillade ham at lukke dørene, hendes modvilje mod at tale om ham, mens han var borte, alt dette vakte en forfærdelig mistanke i min sjæl om, at han lagde an på hende.

Hvorfor var han så vred på mig? Og kunne jeg ikke forlade huset, hvis han blev mig for modbydelig, hvad forhindrede mig deri? Intet. – Men med øm taknemmelighed huskede jeg på, at hun havde kaldt mig ud på terrassen, for at jeg på en måde skulle optræde som hendes beskytter, og at hun havde trykket min hånd, åh så fast. –

Jeg havde ladet skodderne stå åbne, og månen kom frem i mit vindue for ligesom at se, om jeg endnu var vågen og sige:

– Tak skal du have, jeg har forstået det hele. Har du ikke også?

12. Øjet og Papiano

Tragedien "Orestes" på marionetteater! Denne begivenhed kom Paleari og meddelte mig. Tænk, en ny opfindelse med automatiske dukker.

– Det er i aften klokken halv ni i Via dei Prefetti. Skal vi gå derhen, hr. Meis?

– Tragedien "Orestes"? spurgte jeg.

– Ja. Efter Sofokles, står der på plakaten. Ved De, hvad jeg tænker på, som får mig til at le? Hvis der nu i det afgørende øjeblik i tragedien hvor den dukke, der forestiller Orestes, vil hævne sin far, kom en revne i det papir, der repræsenterer himlen, hvad så?

– Det ved jeg virkelig ikke, sagde jeg og trak på skuldrene.

– Naturligvis vil Orestes blive meget forbløffet over dette hul i himlen og standse.

– Hvorfor?

– Jo, i det øjeblik Orestes, optændt af hævntanker, pludselig opdager hullet i himlen, hvorfra han tror, at alle ulykker er faldet ned over scenen, sænker han armen, der allerede var rakt ud for at dræbe. Med andre ord, han bliver en Hamlet. Og hele forskellen på Sofokles og Shakespeare er bare en revne i et stykke papir.

Og han klaprede bort på sine slæbere.

Fra sine abstraktioners tågede tinder lod hr. Anselmo i ny og næ sådanne laviner falde ned i dalen. Men billedet af Orestes, der pludselig forvirres ved at se en revne i himmelen, blev ikke desto mindre hængende i min bevidsthed. Lykkelige de marionetter, sukkede jeg, over hvis træhoveder himlen hvælver

sig uden revner. De kan være rolige og fortsætte spillet og beundre sig selv, uden nogen ængstelse over sig. Himlen er jo som den skal være.

Og et udmærket eksempel på disse marionetter har De, kære hr. Anselmo, her i huset, tænkte jeg. Det er Deres svigersøn Papiano. Han har netop en himmel over sig uden revner. Livet er for ham bare en leg.

Papiano var ca. 40 år, høj og robust, en smule skaldet, med en velformet næse og store næsebor, grå øjne, der var skarpe og altid i bevægelse ligesom hænderne. Han så alt og interesserede sig for alt. Mens han for eksempel stod og talte med mig, mærkede han på en uforklarlig måde, at Adriana stod bag ved ham og beskæftigede sig med en eller anden genstand i stuen.

– Undskyld – – –

Han løb hen til hende og tog genstanden ud af hænderne på hende:

– Nej, min pige, nu skal du se, hvordan man skal gøre det.

Han ordnede det hele i en håndevending og kom tilbage til mig for at fortsætte samtalen. Eller han opdagede, at broderen, der led af epilepsi, var i færd med at få et anfald, og fo'r hen til ham for at give ham en på øret:

– Scipio – Scipio!

Og han pustede ham i ansigtet lige til han kom til sig selv igen.

Dette ville måske alt sammen have moret mig, hvis han ikke havde haft det forbandede væsen overfor mig. Efter få dages forløb begyndte han en belejring af mig med en masse talemåder, der var beregnet på at få mig til at åbne munden. Hvert af hans ord, hvert spørgsmål, selv de ligegyldigste, syntes

mig at skjule en fælde. Jeg havde ikke villet vise denne min mistanke, men hans irriterende måde gjorde det efterhånden næsten umuligt at skjule den.

Irritationen hos mig kom også af to andre ting. Den ene var, at jeg, uden at have begået nogen nedværdigende handling, måtte leve dette evige liv på post. Den anden, at jeg ikke havde initiativ til at sige:

– Gå så din vej, du er jo dum, at du ikke bringer dig udenfor synsvidde.

Men jeg gik ikke min vej. Jeg kunne ikke mere gøre det. Det var for sent.

Den kamp jeg førte i mig selv, for ikke at indrømme, hvad det var, jeg følte for Adriana, forhindrede mig også fra at reflektere over konsekvenserne af min usædvanlige eksistens. Og jeg blev, hvor jeg var, forrevet i mit indre, men smilende udadtil.

Jeg havde endnu ikke fået klarhed på det, jeg hin aften bag skodderne mente at have bemærket. Det syntes, som om det dårlige indtryk, Papiano havde fået af mig gennem frøken Caporales meddelelser, var udslettet ved præsentationen. Han plagede mig ganske vist, men kun fordi det var hans natur og uden nogen tanke om at fortrænge mig. Tværtimod havde han øjensynlig sine planer. Adriana var efter hans hjemkomst blevet trist og tvær ligesom i de første dage, jeg var i huset. Frøken Silvia Caporale sagde De til Papiano, når andre var tilstede, men han sagde ganske åbenlyst du til hende. Undertiden kaldte han hende Rea Silvia, og jeg kunne ikke rigtig blive klog på hvor meget der lå bag ved denne fortrolige manér. Den stakkels frøken havde måske ikke krav på megen respekt på grund af sit

uordentlige liv, men alligevel, en behandling som hans var hun dog for god til.

En aften så jeg hende stå ude på terrassen alene og melankolsk. Det var fuldmåne og næsten så lyst som om dagen. Vi kom nu ikke mere sammen derude om aftenen, fordi Papiano altid skræppede op og forstyrrede samværets fred. Drevet af nysgerrighed besluttede jeg at gå derud nu og overraske hende i hendes ensomhed.

Lige uden for min dør fandt jeg som sædvanlig broderen til Papiano siddende på kufferten. Enten havde han taget stadigt ophold der, eller også sad han der for at passe på mig efter broderens ordre.

Frøken Caporale stod ude på terrassen og græd. Først ville hun ingenting sige, men klagede sig og rystede stolt på hovedet. Men som efter en pludselig beslutning vendte hun sig om og betragtede mit ansigt nøje:

– Er De min ven?

– Hvis De tillader, sagde jeg og bukkede.

– Tak. Hvis De vidste, hvor jeg har brug for en ven, en rigtig ven i dette øjeblik. De kan sikkert forstå mig, De der selv er ene i verden. Men De er en mand, for mig som kvinde – – – åh, hvis De vidste – – –

Hun klemte lommetørklædet mellem fingrene for at forhindre tårerne fra at bryde frem. Men det lykkedes hende ikke, og imens hun pressede det mod øjnene, udbrød hun klagende:

– At være kvinde, grim og gammel – det er tre ulykker, som intet middel findes imod. Åh – hvorfor er jeg ikke død?

– Vær nu bare rolig, frøken. Hvorfor taler De sådan?

– Fordi – – begyndte hun, men afbrød sig selv.

– Sig mig det kun. De sagde før, De havde brug for en ven. –

Hun tog atter lommetørklædet op til øjnene:

– Jeg havde mere brug for at dø, sukkede hun så dybt og inderligt, at jeg næsten følte en klump af ængstelse i halsen.

Jeg skal aldrig glemme den smertelige fold ved munden, den konvulsiviske bevægelse af hagen, hvor enkelte små mørke hår tittede frem.

– Men ikke engang døden vil have mig – ingen – intet. – Undskyld, hr. Meis, men hvilken hjælp kan De egentlig give mig? Højst et par trøstende ord. Jeg er forældreløs, og jeg må stå ene og lade mig behandle som … … De har måske ikke bemærket det?

Og nu begyndte frøken Caporale at tale om de 6000 lire, som Papiano havde formøblet.

Det var nu egentlig ikke dette, jeg ønskede at vide. Jeg benyttede mig – ja, jeg indrømmer det – af hendes eksaltation og af de par glas, hun sikkert havde drukket, og vovede følgende spørgsmål:

– Men undskyld, frøken, hvorfor har De da egentlig givet ham disse penge?

– Hvorfor? – hun knyttede hånden – Jeg har givet ham dem for at vise ham, at jeg havde forstået, hvad han ville med mig. Er De med? Hans kone var endnu i live, men – – –

– Tak, jeg er med.

– Tænk Dem den stakkels Rita – – –

– Konen?

– Ja. Rita, Adrianas søster, som lå to år og svævede mellem liv og død. Og jeg, hvordan opførte jeg mig? Spørg Adriana, hun

ved det, og derfor holder hun af mig. Hun gør det, det kære væsen. Men hvordan er det så kommet så vidt med mig nu? Nu skal De høre. For hans skyld har jeg oven i købet solgt mit klaver. Åh, jeg havde det ikke for undervisningens skyld alene. Jeg elskede det. Jeg talte med mit klaver. Som lille pige og på konservatoriet komponerede jeg. Senere har jeg også komponeret lidt, efter eksamen. Men nu er det forbi. Jeg improviserede på mit klaver, helt for mig selv, uden at nogen hørte på det, jeg udøste min sjæl, jeg berusede mig i toner, lige til jeg undertiden faldt besvimet om på gulvet. Jeg vidste ikke engang selv, hvad det var for toner, mine fingre frembragte. Nu er det forbi. Jeg lod min sjæl græde og juble. De må vide, at en aften jeg spillede, (mor og jeg boede på en mezzanin) standsede folk nede på gaden for at lytte, og da jeg holdt op, klappede de. Jeg blev næsten bange.

– Undskyld frøken, sagde jeg som for at trøste hende lidt. Kunne De ikke leje et klaver for eksempel? Jeg ville så gerne høre Dem spille.

– Nej, afbrød hun mig. Hvad skulle jeg spille mere? Det er forbi. En gammel spilledåse er jeg. Det er forbi.

– Men nu hr. Terenzio Papiano, forsøgte jeg igen. Har han ikke lovet Dem at tilbagebetale noget, måske?

– Han – svarede frøkenen i et vredesudbrud – Jo, han har lovet mig det nu, hvis jeg hjælper ham. Han vil have min hjælp – netop min. Han har haft den uforskammethed at foreslå mig det …

– Hjælpe ham? På hvad måde?

– Med en ny lumpenhed, forstår De? Jeg ser, at De begriber, hvad jeg mener.

– Adri … frøken Adriana? stammede jeg.

– Netop. Jeg skulle overtale hende. Er De med!

– Til at gifte sig med ham?

– Naturligvis. – Og ved De hvorfor? Hun har, eller rettere burde have, tolv-fjorten tusind lire i medgift. Det vil sige, det er Rita, hendes søsters medgift, som han er forpligtet til at tilbagebetale hr. Paleari, eftersom Rita er død uden at efterlade sig børn. Han har bedt om et års henstand. Og nu håber han, at – stille – der er Adriana.

Hun kom endnu mere indesluttet end sædvanlig hen og lagde sin arm om frøken Caporales liv og hilste på mig med en let bøjning af hovedet. Jeg følte ved synet af hende en heftig vrede mod den ækle person, der tyranniserede hende. Men et øjeblik efter kom som en skygge i døren Papianos bror til syne.

– Der er han, sagde Caporale sagte til Adriana.

Denne lukkede øjnene halvt i et bittert smil, rystede på hovedet og trak sig tilbage fra terrassen:

– Undskyld, hr. Meis, jeg må gå.

– Spionen, hviskede frøken Caporale mig i øret.

– Men hvad er dog frøken Adriana bange for? brød det ud af mig. – Hun gør jo bare tyranniet hårdere ved at lægge så megen vægt på det. Jeg skal ikke nægte, at min sympati i høj grad er på frøken Adrianas side.

Frøken Caporale bemærkede med næsten synlig tilfredshed mit beherskede raseri og sagde i en udfordrende tone:

– Hvorfor forsøger De ikke at bekæmpe dette tyranni?

– Jeg?

– Ja, netop De. Hun så mig lige i øjnene.

– Det kommer mig jo ikke ved, svarede jeg. Jeg har kun en måde at bekæmpe det på, og det er ved at gå min vej.

– Det tror jeg slet ikke, Adriana ønsker, sagde hun underfundigt.

– At jeg rejser – –?

Dette spørgsmål fik atter lommetørklædet op til øjnene, men derpå viklede hun det nervøst om en finger og sagde:

– Man kan aldrig vide –

Jeg trak på skuldrene.

– Nå, vi skal spise, sagde hun og overlod mig til min ensomhed på terrassen.

Fra denne aften standsede jeg altid, når jeg gik ud af min dør, foran kufferten, hvor Scipio sad. Da jeg gik ind til mig selv efter denne samtale med frøken Caporale, sagde jeg til ham:

– Undskyld, men kunne De ikke finde et mere bekvemt sted at opholde Dem på end her? De generer mig.

Han så dumt med halvåbne øjne på mig, uden at røre sig.

– Har De forstået mig? sagde jeg og greb fat i hans ene arm.

Men det var som om jeg talte til en mur. I dette øjeblik viste Adriana sig for enden af entréen:

– Åh, frøken, kunne De ikke overtale denne unge mand til at søge sig et andet opholdssted?

– Han er jo syg, forsøgte Adriana undskyldende.

– Nå ja, selv om han er syg – her mangler han alligevel frisk luft. Og på en kuffert. Vil De have, at jeg skal tale med hans bror?

– Nej, nej, skyndte hun sig at svare. Jeg skal nok sige det til ham.

– De forstår jo nok, tilføjede jeg, at det er mig ubehageligt. Jeg er ikke konge endnu, og behøver ingen skildvagt uden for min dør.

Jeg tabte fra denne aften fuldstændig herredømmet over mig selv. Jeg begyndte åbent at udfordre Adrianas tilbageholdenhed. Med lukkede øjne hengav jeg mig fuldstændigt og uden at reflektere til mine følelser.

Stakkels lille husmor. Hun viste sig til at begynde med delt mellem frygt og håb. Hun turde ikke fæste sig ved tanken om dette sidste, da hun var bange for, at det kun var trods, der ledede mig. Men på den anden side følte hun vist, at frygten for konsekvenserne var mindre end frygten for at miste mig.

Hvad Papiano angår, så ventede jeg, at han skulle have forandret sin opførsel overfor mig. Men nej. Han lod broderen forlade pladsen på kufferten uden for min dør, som jeg havde ønsket det, og han vedblev med de sædvanlige servile talemåder. Han drev det til i min nærværelse at sige spøgefulde bemærkninger til Adriana om hendes forvirrede og bekymrede udseende.

– De må bære over med min svigerinde, hr. Meis. Hun er så forlegen som en nonne.

Denne uventede opførsel fra hans side forvirrede mig. Hvor ville han egentlig hen?

En aften så jeg ham komme hjem i selskab med en fremmed mandsperson, der dunkede med stokken i gulvet, som om han ville vise, at han gik. På fødderne havde han nemlig lydløse tøjsko:

– Hvor er så min kære slægtning? råbte han i umiskendelig piemontesisk dialekt. Hatten tog han ikke af, en gammel

sammenklemt hat, heller ikke piben af munden. Røgen fra denne trak op over en næse, der rødmede mere end frøken Caporales, og et par søvnige øjne, der var tågede af vin.

– Hvor er så min kære slægtning?

– Her er han, sagde Papiano og pegede på mig. Dernæst vendte han sig til mig og sagde:

– Hr. Adriano, en behagelig overraskelse. Hr. Francesco Meis fra Turin, Deres slægtning.

– Min slægtning? udbrød jeg bestyrtet.

Den fremmede lukkede øjnene og rakte en lab frem imod mig. Han holdt den længe i denne stilling, som om han ventede, at jeg skulle trykke den.

Jeg stod et øjeblik, så spurgte jeg:

– Hvad er dette for en komedie?

– Undskyld, sagde Papiano – men hr. Francesco Meis har lige sagt, at han var en slægtning af Dem.

– Fætter – sagde den anden uden at løfte øjnene. Alle Meis'er er i familie.

– Men jeg har ikke den ære at kende Dem – protesterede jeg.

– Åh hvor er det dejligt, udbrød han. Man kommer til Rom og træffer familie.

– Meis – fra Turin? spurgte jeg og lod, som om jeg søgte i hukommelsen. Ja men jeg er ikke fra Turin.

– Undskyld, afbrød Papiano mig. Men har De ikke sagt, at De har opholdt Dem i Turin til De var ti år gammel?

– Rigtigt, sagde den anden, som om han var forbavset over, at man kunne nære tvivl. Fætter, ja. Men hvad hed den anden herre, med forlov?

– Terenzio Papiano er mit navn.

– Terenziano, javel – sagde De ikke, at den herres far var rejst til Amerika? Det må være Antonio, må det. Antonio rejste til Amerika.

– Men min far hed Paolo – –

– Antonio.

– Nej, Paolo, Paolo. Ved De det måske bedre end jeg?

Den fremmede trak på skuldrene og åbnede munden:

– Jeg syntes det var Antonio, sagde han og strøg sig over et fire dage gammelt grånende skæg. Men jeg skal ikke modsige Dem. Det kan godt være, han hed Paolo. Jeg har nemlig ikke kendt ham.

Stakkels mand. Han var lige ved at vide bedre besked med navnet på min far, hans onkel, der var rejst til Amerika. Men han bøjede sig, så ivrig var han for at blive min slægtning. Han fortalte, at hans far, der hed Francesco ligesom han selv, var en bror til Antonio – det vil sige Paolo, min far, der var rejst bort fra Turin, mens han var en lille dreng på syv år. Han havde levet så meget ude, snart her snart der, langt fra familien, og kendte derfor ikke meget til hverken faderens eller moderens familie. Men i alle tilfælde, et var sikkert, og det var, at han var min fætter.

– Men min bedstefar måtte han have kendt. Jeg spurgte ham om det. Åh jo – han havde nok kendt ham. Om det var i Pavia eller i Piacenza kunne han ikke erindre. Men han havde kendt ham.

– Husk på, det må være mindst 30 år siden.

Han ville mig såmænd intet ondt, denne skikkelige mand, der havde taget sig et bæger over tørsten for at glemme sorgen og bekymringen. Han indrømmede mig alt, bare han kunne

glæde mig. Han havde såmænd ganske nøje husket, at vi var opdraget sammen som børn, og at jeg havde revet ham i håret og kradset øjnene ud på ham, hvis jeg havde forlangt det. Der var kun en ting, der ingen tvivl var om, nemlig at vi var fættere. Derom kunne der ikke disputeres. Det stod fast.

Der kom dog et øjeblik, da jeg så Papiano skinne af fryd ved situationen, hvor lysten til at spøge forgik mig. Jeg sagde farvel til den gamle, halvfulde mand og kaldte ham: kære fætter. Men samtidig så jeg Papiano fast ind i øjnene for at lade ham forstå, at dette ikke var *gefundenes fressen* for ham:

– Sig mig engang. Hvor har De dog fundet denne fyr?

– Undskyld, hr. Adriano, hvis jeg ikke har været så heldig.

– De er heldig – som altid, sagde jeg.

– Nej, jeg mener, hvis jeg ikke har gjort Dem en tjeneste. Men det var et rent tilfælde. Nu skal De høre: I morges skulle jeg et ærinde hen på posthuset for min principal marchesen. Mens jeg stod der, hørte jeg nogen sige: Hr. Meis, hr. Meis. – Jeg vendte mig om, fordi jeg troede, De var i nærheden og måske jeg kunne gøre Dem en tjeneste som sædvanlig. Men så var det denne fyr, som De siger, der blev kaldt på. Af nysgerrighed gik jeg hen til ham og spurgte, om han hed Meis, og hvorfra han var, da der netop i huset boede en herre af det navn. Sådan gik det til. Han forsikrede mig for, at han måtte være Deres slægtning, og ville absolut med mig hjem.

– Var det på posthuset?

– Ja, på indleveringskontoret. Han er ansat der som reservepostbud.

Skulle jeg tro ham? Jeg ville forsikre mig om, at han talte sandhed. Og selv om han gjorde det, kunne jeg dog ikke komme

bort fra den tanke, at han på alle måder søgte at udforske mit tidligere liv. Jeg kendte ham nok til at vide, at han ville forfølge det mindste spor, og Gud nåde mig, hvis han fulgte det lige til møllegraven ved La Stia.

Forestil Dem derfor min forfærdelse, da jeg få dage efter, mens jeg sad og læste i mit værelse, ude fra gangen hørte en stemme, der lød til mig som fra en anden verden:

– *Agradeció Dio.*

Det var spanieren, min skæggede spanier fra Monte Carlo, der forfulgte mig til Nizza og ville spille med mig. Hvordan var det dog lykkedes Papiano at opspore ham?

Jeg rejste mig vaklende og måtte støtte mig til bordet for ikke at falde. Jeg satte øret til døren for at lytte. Det var min bestemte hensigt at flygte, så snart Papiano og spanieren var passeret gennem entréen. Flygte? Og hvis nu Papiano havde spurgt pigen, om jeg var hjemme, hvad ville han så tænke om min flugt? Men på den anden side – hvad skulle jeg gøre, hvis han allerede havde fået at vide, at jeg ikke var Adriano Meis. Vent lidt, hvad kunne denne spanier egentlig vide om mig? Han havde set mig i Monte Carlo, og jeg kunne ikke engang huske, om jeg sagde til ham, at jeg hed Mathias Pascal.

Uvilkårligt stillede jeg mig foran spejlet og betragtede mit ansigt. Åh, dette forbandede øje. Alene på det ville han jo kunne kende mig. – Men hvordan i alverden var Papiano dog kommet på sporet af mine oplevelser i Monte Carlo? Dette pinte mig værre end noget andet. Der var imidlertid ikke andet for at gøre end at vente og lade ske, hvad der ville.

Der skete intet. Alligevel ville rædslen ikke forlade mig, da Papiano samme aften gav mig nøglen til gåden. Det viste sig, at

han slet ikke var på noget spor af min fortid, at denne spaniers besøg aldeles ikke gjaldt mig, og at kun tilfældet havde jaget mig skrækken i blodet.

Efter Papianos oplysninger var spanieren en kendt professionel spiller, som man ville have megen vanskelighed ved ikke at møde i Monte Carlo. Det besynderlige var, at jeg netop skulle løbe på ham her i Rom, og i samme hus, hvor jeg boede. Ganske vist, hvis jeg ikke havde haft noget at frygte, ville dette tilfælde ikke have overrasket mig synderligt. Hvor mange gange løber vi ikke på folk, vi har truffet andre steder? Forresten havde han sine bestemte grunde for at komme til Rom og netop i Papianos hjem.

For omtrent 20 år siden havde marchese Giglio d'Auletta, hos hvem jo Papiano var sekretær, giftet sin eneste datter med Don Antonio Pantogada, attacheret den spanske ambassade ved Vatikanet i Rom. Kort tid efter brylluppet blev Pantogada overrasket af politiet sammen med andre unge romerske aristokrater i en spillebule, og derefter kaldt tilbage til Madrid. Der havde han lavet flere historier og endnu værre, hvad der havde tvunget ham til at forlade diplomatiet. Fra dengang og lige til nu havde marchese d'Auletta ikke haft fred for den uforbederlige svigersøn, hvis spillegæld han gang på gang havde måttet betale. For fire år siden var Pantogadas kone død fra en ung pige på ca. 16 år, som marchesen absolut ville tage til sig, da han vidste, i hvilke hænder han ellers måtte efterlade hende. Pantogada havde først ikke villet slippe hende; men til sidst måtte han bestemme sig dertil på grund af sin evindelige pengetrang. Nu benyttede han enhver lejlighed til at fordre datteren tilbage, for derved at presse flere penge af den

ulykkelige marchese. Det var netop i denne anledning, han var kommet til Rom. Han vidste, at bedstefaderen aldrig i livet skilte sig ved sin kære datterdatter Pepita.

Papianos ord glødede af indignation når han talte om Pantogadas opførsel. Jeg kunne dog ikke lade være at tænke på, mens han talte, at hans egen opførsel overfor sin svigerfar ikke var stort bedre end spanierens.

Marchese Giglio ville denne gang ikke give sig, og som følge deraf havde Pantogada opholdt sig nogen tid i Rom. Han ville da ofte komme i huset for at træffe Terenzio Papiano, med hvem han sikkert kom godt ud af det, og et møde mellem spanieren og mig ville være næsten uundgåeligt. Hvad skulle jeg gøre?

Da min eneste fortrolige var spejlet, underholdt jeg mig ofte med det, og det talte jævnligt om mit ulyksalige øje:

– I hvilken indviklet situation er du ikke kommet, Adriano, sagde det til mig. Indrøm mig, at du er bange for Papiano. Men du giver dit øje skylden, bare fordi denne spanier har set det i Nizza. Du mener jo, at det er nødvendigt at udslette de sidste træk i det ansigt fra salig Mathias Pascals tid. Nuvel, følg da frøken Caporales råd og lad doktor Ambrosini sætte øjet på plads. Så skal du bare se.

13. Den lille lygte

Fyrretyve dage i mørke.

Operationen var lykkedes fortræffeligt. Måske ville øjet blive en ubetydelig smule større end det andet; men det var det hele. Men fyrretyve dage lå jeg i mørke på mit værelse.

Jeg tør påstå, at et menneske, der lider, gør sig en underlig idé om godt og ondt, det vil sige om det gode, han synes andre mennesker skylder ham, og det onde, han selv skylder andre, fordi de har den pligt at være gode ved ham.

Efter nogle dages ophold i dette mørke fængsel voksede min trang til at blive trøstet på en eller anden måde ligefrem til raseri. Jeg havde kun grund til at være taknemmelig for, hvad disse fremmede mennesker gjorde for mig. Men det var mig ikke nok, det næsten irriterede mig, fordi jeg forestillede mig, at det kun var pligten, der drev dem. Adriana viste mig på alle måder, at hendes tanker var hos mig næsten hele dagen. Til gengæld var mine hos hende. Kun hun kunne trøste mig. Og kun hun kunne vide, hvor lykkelig jeg følte mig ved at vide hende i nærheden af mig.

Og min ærgrelse var også blevet endnu større, da jeg hørte, at Pantogada snart skulle forlade Rom. Sandelig om jeg havde fordømt mig til 40 dages mørke, om jeg havde vidst det.

For at trøste mig ville hr. Anselmo Paleari bevise mig, at det mørke, der omgav mig, kun var indbildt.

– Indbildt? udbrød jeg – Nej, ved De nu hvad!

– Ja, nu skal De høre – –

Og han udviklede en lang filosofi for mig. Måske i anledning af de spiritistiske eksperimenter, han forberedte i mit mørke

værelse, for at adsprede mig.

Gang på gang afbrød han sine tirader for at spørge:

– Sover De, hr. Meis?

Og jeg havde mest lyst til at svare:

– Jo tak, udmærket.

Men da han jo kun havde de bedste hensigter med at underholde mig, bad jeg ham fortsætte.

Og hr. Anselmo forsøgte så at bevise, at vi mennesker til vor ulykke ikke var som træerne, der lever, men ikke føler. Tværtimod havde vi mennesker et sørgeligt privilegium, nemlig følelsen af at leve.

Og denne følelse var for ham som en lille lygte, hver af os bar i sit indre. Ved lyset fra den kunne vi blandt de ting og fænomener, der omgav os her på jorden, erkende det gode og det onde. Når den engang slukkedes, indtrådte det evige mørke i vore sjæle.

– Sover De, hr. Meis?

– Nej, fortsæt bare, hr. Anselmo. Jeg synes næsten jeg kan se Deres lille lygte.

– Godt. Men hvis vi nu forsøger at forfølge det svindende lys fra de små lygter ud i mørket, vil vi opdage, at farven i glasset er forskellig. Jeg siger Dem, hr. Meis, at visse farver har været dominerende i visse historiske perioder, ligesom i individets liv. I enhver alder, på ethvert af livets trin har vi følelser, der giver sin farve til lyset fra de små lygter, vi har sandhed, dyd, skønhed, ære og så videre! Synes De for eksempel ikke, at det gamle hedenske ideal: dyden, havde en rød farve? Derimod det tilsvarende kristne en mere violet? – Lyset fra en fælles idé næres naturligvis fra de kollektive følelser, og udslukkes også

med disse. Men det er ikke sjældent i historien at træffe pludselige vindstød, der slukker alle lygter. Så er det, en går til højre og en til venstre, nogle når frem, andre farer vild. De mødes, men ser ikke hinanden, og alt ender i angst og fordærv. Menneskene løber meningsløst omkring som myrer, der ikke kan finde tuens indgang. Jeg synes, hr. Meis, at vi i øjeblikket befinder os i en sådan tilstand af mørke og forvirring. Alle lygter er slukket. Hvor skal vi hen? Tilbage måske. Lige til de små lys, der brænder på de dødes grave? Og hvis nu vore lamper mangler den hellige olie, hvor skal vi så finde den? Nogle går til kirken for at skaffe brændsel til deres lygter. Det er de gamle og kvinderne, der rækker deres små lys op imod hvælvingen og ængsteligt råber: *Se her er jeg, Gud,* for ikke at høre livets larm omkring dem, der lyder i deres øren som bespottelser. – *Se her er jeg, Gud!* – Det svage men rolige lys fra disse små lamper opvækker måske hos nogle af os misundelse og ængstelse, hos andre derimod, som mener sig befæstede, en olympisk følelse af overlegenhed, sikre som de er på videnskabens tæmmede lyn, og som i stedet for de små svage lygter triumferende rækker det elektriske lys ud. – Men kære hr. Meis, videnskaben er i sit inderste væsen kun et bedrag som ethvert andet, et bedrag af vort sind, en fantasi, som ikke varmer og ikke farver. – Hvis vi nu overbeviste os selv om, at dette mysterium ikke eksisterede udenfor os, men inde i os selv, ved hjælp af det privilegium, at vi føler, at vi lever, altså ved lyset fra den lille lygte, jeg talte om? Hvis døden, som vi nærer en sådan frygt for, ikke eksisterede og ikke var en udslukkelse af livet, men bare den lille lygte, der pustes ud; men som kan tændes igen i andre vidder, i andre liv, i det evige liv, hvor vi håber en dag at

indtræde. Tid og rum er illusoriske eller relative i forhold til vort ringe lys og vor individualitet. I virkeligheden eksisterer de ikke. Vi har altid levet, og, jeg ved ikke om det kan berede Dem nogen glæde, vi vil altid leve med universet. Også i dette øjeblik, i denne form deltager vi i alle universets foreteelser; men vi ved det ikke, vi ser det ikke, fordi denne lille ubetydelige lygte kun lader os se det lidet, der sker omkring os. Og hvis den så endda lod os se dette lidet som det i virkeligheden er? Men nej, den farver det oven i købet på sin egen måde, og den lader os se visse ting, som vi lamenterer over, men som vi under en anden form for eksistens kun ville have et smil tilovers for. –

Således talte hr. Anselmo Paleari om alt det, den lille lygte i os kunne blive anledning til. Hvorfor han endte med at foreslå, at han i mit mørke værelse tændte en rød lampe til sine spiritistiske eksperimenter.

– Er det den bedste måde til at få noget at se? vovede jeg at spørge.

– Åh, dette såkaldte lys, riposterede han, lader os kun se tingene i dette liv. Det slår ikke til, når vi vil se dem på den anden side. Tværtimod, det skader. Det er kun personer af lav intelligens, der tror og forsikrer, at man med disse eksperimenter kan gribe ind i videnskaben og naturen. Nej. Vi vil kun opdage andre love, andre kræfter, andre liv i naturen. Men mærk det vel, kun i naturen. Vi vil – udover de fattige normale eksperimenter – trænge ind i de ophøjede begreber, som vore svage sanser i almindelighed overser. Har ikke allerede videnskabsmændene selv anvendt lignende midler til deres eksperimenter? Har de ikke for eksempel arbejdet med

mørkekammer i fotografiens tjeneste? Og desuden – man har jo mange måder at kontrollere dem på. –

Hr. Anselmo havde, som jeg erfarede nogle aftener senere, ingen kontrol. Men det var jo familieeksperimenter. Kunne han mistænke frøken Caporale og Papiano for at ville bedrage ham? Desuden var han selv mere end overbevist og havde i virkeligheden ikke nødig at få sin tro bestyrket ved eksperimenter. Som den fortræffelige mand, han var, kunne han ikke forestille sig, at man kunne bedrage ham af andre årsager end rent åndelige. Hvad de håbløse og barnagtige resultater af eksperimenterne angik, havde teosofien altid en plausibel forklaring for ham. De højere eksistenser i sjæleverdenen kunne selvfølgelig ikke nedlade sig til at forhandle med os gennem et medium. Man måtte derfor lade sig nøje med de grovere og mere inferiøre ånder fra astralkloden, det vil sige den, der er vor egen nærmest.

Og hvem kunne modsige ham?

Jeg vidste, at Adriana bestandig havde vægret sig ved at deltage i disse eksperimenter. Mens jeg lå i mit værelse i mørke, kom hun jo ikke ofte ind til mig og aldrig alene. Hver gang hun spurgte mig om, hvordan jeg havde det, lød dette spørgsmål så konventionelt som muligt. Hun vidste såmænd godt, hvordan jeg havde det. Jeg syntes også at spore ligesom en lille ironisk biklang i hendes stemme. Hun var jo uvidende om det rette motiv til min bestemmelse om at lade mig operere, og troede naturligvis, det var af forfængelighed for at gøre mig smukkere eller mindre grim.

– Jeg har det udmærket, svarede jeg hende. Jeg ser ingenting – – –

– Ja men De må vide, sagde Papiano, De kommer til at se endnu bedre bagefter.

I mørket knyttede jeg hånden som for at slå ham i synet. Jeg var lige ved at miste den sidste rest af selvbeherskelse. Og han kunne umuligt være uvidende om den modbydelighed, han indgød mig. Jeg viste ham den i hele mit væsen. Og alligevel kom han hver aften ind til mig og sad i timevis og snakkede med mig. I mørket pinte hans stemme mig i den grad, at jeg næsten tabte vejret. Åh jeg kunne have rejst mig og kvalt ham, som han sad der og skvaldrede op. Mon han følte det? I hvert fald forekom det mig, at hans stemme i sådanne øjeblikke lød endnu mere elskværdig, endnu mere kælen.

Vi må altid have en at lægge skylden over på for vore ulykker og besværligheder. I dette tilfælde var det Papiano, som uden at han vidste det var lige ved at drive mig bort fra huset. Og hvis jeg skulle have lyttet til fornuftens stemme i disse dage, var jeg også flygtet, og havde takket ham oven i købet. Men hvordan kunne jeg lytte til nogen fornuftens stemme, der talte gennem ham, Papiano, som jeg hadede af mit fulde hjerte, og som naturligvis hellere så min hæl end min tå for at kunne bedrage Paleari og ruinere Adriana. Så meget kunne jeg da forstå af hans talemåder.

Om hvem talte han da? Om Pepita Pantogada, aften efter aften.

Skønt jeg levede meget beskedent, havde han nu fået ind i hovedet, at jeg var meget rig. Og nu forsøgte han, for at aflede min opmærksomhed fra Adriana, at interessere mig for denne datterdatter af marchese Giulio d'Auletta. Han beskrev hende for mig som en klog og nydelig ung pige, fuld af intelligens og

viljekraft, munter og livlig – og smuk, åh dejlig. Sikken et par strålende og ildfulde øjne hun havde, og en mund lige til at kysse. Og hvilken medgift. Hele marchesens formue, som han med glæde ville give til en svigersøn, ikke mindst for at befri sig for Pantogadas påhæng; men også til en vis grad fordi bedstefar og barnebarn ikke kom så helt godt ud af det sammen. Marchesen var svag af karakter og indesluttet, Pepita derimod stærk og fuld af livsmod.

Han forstod ikke, at jo mere han roste denne Pepita, desto mere voksede min antipati imod hende, endnu før jeg havde set hende. Om nogle dage ville hun komme for at deltage i de planlagte spiritistiske eksperimenter, og ønskede da gerne at lære mig at kende. Også marchesen, der interesserede sig meget for mig, ville gerne komme, men han gik aldrig hjemme fra, og desuden forbød hans religiøse overbevisning ham at deltage i spiritistiske seancer.

– Hvordan kan han da tillade sit barnebarn at gøre det? spurgte jeg.

– Fordi han ved, i hvilke gode hænder han overlader hende, svarede han.

Det var det, jeg ville vide. Altså, det var religiøse grunde, der gjorde, at Adriana vægrede sig ved at deltage i seancerne. Men nu, da marchese d'Auletta gav sin datterdatter lov, måtte hendes modvilje vige. Dette bestemte mig til, en aften da hun kom ind, selv at foreslå hende at deltage.

Hendes far var med og hørte mit forslag:

– Religionen, sagde han, nærer modvilje mod seancerne ligesom videnskaben. Men jeg har forklaret min datter, at vore

eksperimenter ikke støder an mod nogen af dem. Tværtimod, for religionen er det et bevis mere på dens sandheder.

– Ja men hvis jeg nu var bange for dem? indvendte Adriana.

– Bange – for hvad? sagde faderen – for beviserne?

– Er det måske fordi her er mørkt? spurgte jeg. Så husk på, vi er her jo alle sammen.

– Ja men jeg tror ikke … jeg kan ikke tro … åh, jeg ved ikke, hvad jeg skal sige. –

Mere fik hun ikke frem. Men af hendes stemme og hendes forlegenhed forstod jeg, at det ikke alene var religionen, der forhindrede hende fra at deltage. Hendes skræk for eksperimenterne havde sikkert en anden årsag, som hr. Paleari ikke anede noget om. Måske veg hun også tilbage for at overvære det sørgelige syn af Papiano og frøken Caporale, der narrede hendes far.

Jeg nænnede ikke at insistere mere.

Men som om hun havde læst i mit hjerte, at det gjorde mig ondt, at hun ikke ville komme, undslap der hende i mørket et: Forresten – som jeg øjeblikkelig greb i flugten:

– Det var dejligt. Så kommer De!

– Ja, men kun i morgen aften, smilede hun.

Dagen derpå henimod aften kom Papiano ind for at træffe forberedelser i værelset. Han flyttede et aflangt bord ind, et ganske almindeligt umalet bord uden skuffer. Han rømmede et hjørne af stuen og hængte et lagen op på en snor. Dernæst bragte han en guitar, et hundehalsbånd med mange bjælder, og andre genstande. Disse forberedelser blev truffet ved lyset fra den ofte omtalte lygte med rødt glas. Mens han gik og ordnede, hørte han naturligvis ikke et øjeblik op med at tale:

– Lagnet skal bruges til – til – ja hvad skal jeg sige, til akkumulator for den mystiske kraft. De ser det bevæge sig, hr. Meis, akkurat som et slør med skiftende mærkelige belysninger på. Javel. Se, ligefremme "materialisationer" har vi ikke endnu nået at fremkalde, men lys, ja, lys kan vi fremkalde. De skal bare se i aften, hvis frøken Silvia bare er godt disponeret. Hun står i forbindelse med en af hendes tidligere kammerater fra konservatoriet, som døde i attenårsalderen af brystsyge. Han var fra Basel, tror jeg, men havde opholdt sig en tid i Rom hos noget familie. Han var et rent geni til musik, men desværre døde han jo, før hans rige evner kom til fuld udvikling. Det siger i hvert fald frøken Caporale. Allerede før hun havde opdaget sine mediumistiske evner stod hun i forbindelse med ånden Max. Ja, han hed Max, den unge mand, Max Oliz, tror jeg. Javel. Betaget af denne ånd spillede hun improvisationer på klaveret, lige til hun faldt besvimet om på gulvet. En aften stod folk stille udenfor på gaden for at høre på hende, og de klappede …

– Og frøken Caporale var lige ved at blive forskrækket, tilføjede jeg stilfærdigt.

– Åh, De har hørt det? – –

– Ja, hun har fortalt mig det selv. Man applauderede således Max, der spillede med frøken Caporales hænder?

– Rigtigt. Nå, det er kedeligt, at vi ikke har noget klaver i huset. Vi må desværre lade os nøje med nogle akkorder og løsrevne motiver på denne guitar. Max raser undertiden på den, så strengene er lige ved at springe. Men det skal De nok få at høre i aften. Nu tror jeg, alting er i orden.

– Sig mig engang, hr. Terenzio, sagde jeg, jeg spørger bare af nysgerrighed. Men før De går, sig mig så, om De virkelig tror på det.

– Om jeg tror på det? sagde han hurtigt, som om han havde ventet dette spørgsmål. – Når jeg skal sige sandheden, så er det ikke lykkedes mig at komme til klarhed over dette.

– De tvivler altså?

– Hvis jeg gør det, så er det ikke fordi eksperimenterne foregår i mørke. Fænomenerne er såmænd reelle nok, og vi tvivler ikke om os selv …

– Ja, hvorfor ikke netop – –?

– Undskyld, jeg forstår ikke –

– Vi bedrager ofte os selv, når vi *vil* tro på en ting, fordi det behager os at tro på den.

– Ja men mig behager det sandelig ikke, protesterede Papiano. Det må De endelig ikke tro. Min svigerfar, der er meget inde i disse sager, tror på dem. Jeg har såmænd ikke engang tid til at beskæftige mig med dem, selv om jeg ville. Jeg har så meget at gøre med de forbandede bourboner hos marchesen. Efter min ringe formening kan vi ikke, så længe Gud lader os leve, vide noget om døden, og derfor er det temmelig ørkesløst at tænke på den. Gud fader bevares, lad os hellere tænke på at leve så godt som muligt. Der har De min mening, hr. Meis. Nå, nu må jeg gå. Farvel hr. Meis. Jeg skal hen i Via dei Pontefici for at hente frøken Pantogada.

En halv time efter vendte han tilbage meget modfalden. Sammen med frøken Pantogada og hendes guvernante, var der en spansk maler, der af Papiano i en syrlig tone blev

præsenteret for mig som en ven af marchesen. Han hed Manuel Bernaldez og talte korrekt italiensk.

Damerne kom ind. Det var Pepita, guvernanten, frøken Caporale og Adriana.

– Også du? Det er noget nyt? sagde Papiano til Adriana med slet dulgt ærgrelse.

Han havde nok heller ikke ventet den spanske maler. Jeg forstod på den måde han modtog hr. Bernaldez, at marchese Giglio ikke måtte vide noget om hans nærværelse ved seancen, og at der var et lille intrigespil i gang mellem ham og Pepita.

Men Terenzio glemte ikke derfor sine egne intriger. Han satte sig selv ved siden af Adriana, og anbragte frøken Pantogada ved min side.

Jeg var utilfreds. Og frøken Pepita også. Hun talte omtrent som faderen og gjorde straks indvendinger:

– Mange tak, jeg kan ikke være her. Jeg vil stå imellem Dem, hr. Paleari og min guvernante, kære hr. Terenzio.

Det rødlige halvlys i stuen tillod mig ikke at se hendes ansigt tydeligt. Men stemmen og den egensindige façon stemte ganske godt med mine forestillinger om hende.

Den uhøflige måde, på hvilken hun afslog pladsen ved min side, måtte naturligvis såre mig; men jeg var langt fra at være ked af det.

– Godt, sagde Papiano. Så kan vi gøre sådan: ved siden af hr. Meis sidder frøken Candida (guvernanten) dernæst kommer De, frøken Pantogada. Min svigerfar bliver, hvor han er, og vi andre tre ligeså. Så går det.

Men nej, det gik slet ikke. Hverken for mig, for frøken Caporale, for Adriana og – som det viste sig lidt efter – for

Pepita, der hellere ville sidde på den plads, som var forbeholdt den geniale ånd Max.

I dette øjeblik så jeg ved min side en besynderlig fremtoning af en dame, med en slags høj anretning på hovedet. (Var det en hat eller frisure eller paryk eller Gud ved hvad?) Under denne enorme byrde skimtede jeg et ansigt, hvorfra udgik tunge suk afbrudt af et enkelt gisp. Ingen havde forestillet mig for frøken Candida. Vi skulle danne kæde og holde hinanden i hånden. Gud bevares vel, hvor havde hun en kold hånd.

I højre hånd holdt jeg frøken Caporales venstre. Hun var placeret for enden af bordet med skulderen mod det hvide lagen. Papiano holdt hendes højre. Ved siden af Adriana på den anden side sad maleren. Hr. Paleari var anbragt for den anden ende af bordet lige overfor frøken Caporale.

Papiano sagde:

– Først og fremmest må vi forklare sproget for hr. Meis og frøken Pantogada. Hvad er det, det hedder?

– Tiptologik, hviskede hr. Paleari.

– Hvad for noget – åh, også for mig, sagde frøken Candida og blev urolig i sædet.

– Rigtigt. Vi må også forklare sproget for frøken Candida.

– Ja, hør nu – begyndte hr. Paleari – to slag betyder: ja –

– Slag? – hvorfor slag? afbrød Pepita.

– Slag, gentog Paleari – eller banken – på bordet eller stolene eller andre steder. Det viser sig som små slag eller berøringer.

– Nej – nej – nej – råbte Pepita og rejste sig op. – Jeg ikke holder af berøringer. Af hvem? …

– Af ånden Max, frøken Pantogada, forklarede Papiano. – Jeg har sagt det til ham, at det ikke må gøre ondt. De kan berolige

Dem.

– Tiptologik, tilføjede frøken Candida og sukkede medynksfuldt.

– Nå – altså – Paleari fortsatte: to slag betyder ja – tre slag nej, fire: mørke, fem: sig noget, seks: lys. Det kan være nok foreløbig. Og så begynder vi altså, mine damer og herrer.

Der blev en dyb tavshed. Vi koncentrerede os.

14. Hr. Max' voldsomheder

Det var ikke ængstelse, der beherskede mig, snarere en vis nysgerrighed blandet med frygt for, at Papiano skulle gøre sig til grin. Skønt jeg jo havde mest anledning til at glæde mig, hvis dette skete, er det aldrig behageligt at være til stede ved en fiasko.

Enten er han meget behændig, tænkte jeg, eller også er hele historien lavet, for at han kan komme til at sidde ved siden af Adriana. Mon hun har bemærket hans hensigter? Sikkert. I dette øjeblik spørger hun måske sig selv, hvorfor hun, da hun ikke kom til at sidde ved siden af mig, i det hele taget er til stede ved denne farce, der ikke alene er ubehagelig men ligefrem blasfemisk for hende. Det samme spørgsmål spiller velsagtens også i hovederne på Bernaldez og Pepita. Hvordan skulle Papiano være uvidende om dette, siden hans forsøg på at sætte mig sammen med den unge dame mislykkedes? Altså stoler han vel på sin behændighed. Nå, lad os nu se.

Da jeg gjorde disse refleksioner, tænkte jeg slet ikke på frøken Caporale. Pludselig begyndte hun at tale ligesom i en let drømmende tilstand.

– Kæden, sagde hun – kæden bevæger sig.

– Er det Max allerede? spurgte hr. Anselmo ivrigt.

Frøken Caporales svar lod vente lidt på sig.

– Ja, kom det endelig ligesom med vanskelighed og langt borte fra. – Men vi er så mange i aften.

– Det går nok, sagde Papiano.

– Stille, manede Paleari. – Lad os høre, hvad Max siger.

– Han synes ikke, at kæden er sluttet på den rigtige måde, sagde frøkenen. Den mangler ligevægt. Her på denne side, (hun løftede min hånd,) er der to kvinder ved siden af hinanden. Det var bedre, om hr. Anselmo og frøken Pantogada skiftede plads.

– Javel, udbrød Paleari og rejste sig. Kom frøken og sæt Dem her.

Og Pepita gjorde denne gang ingen vanskeligheder. Hun kom jo til at sidde ved siden af maleren.

– Så er der frøken Candida – blev spillelærerinden ved. –

– Her ved siden af Adriana, ikke sandt, afbrød Papiano.

Jeg trykkede Adrianas hånd meget fast, da hun rykkede hen ved siden af mig. Samtidig trykkede frøken Caporale min anden hånd ligesom for at spørge: "Er De nu tilfreds?" Og jeg signaliserede: "Ja, særdeles tilfreds."

– Stille! råbte Paleari.

Hvem var det nu, som puslede?

På bordet lød fire slag. – Mørke.

Så såre lampen gik ud, skete der noget, som fuldstændig forvirrede mig. Frøken Caporale udstødte et skarpt skrig, der fik os alle til at hoppe i sædet.

– Lys – lys!

Hvad var der sket?

En næve havde ramt frøken Caporale på munden, så den blødte.

Pepita og frøken Candida sprang rædselsslagne op. Også Papiano rejste sig for at tænde lampen. Adriana trak hurtigt sin hånd ud af min. Bernaldez, der sad med ansigtet i skæret fra en tændstik, smilede midt mellem overraskelse og vantro; mens hr. Anselmo konsterneret gentog:

– En næve – en næve. – Hvad kan det dog betyde? –

Det samme spurgte jeg mig selv. En næve? Denne forandring af pladserne ved bordet havde altså ikke været aftalt forud. En næve? Frøken Caporale havde altså sat sig op imod Papiano. Og nu?

Nu rejste hun sig og holdt et lommetørklæde for munden. Hun protesterede ivrigt mod at fortsætte. Og Pepita skingrede op:

– Mange tak – det er nok. – Man slår på snude.

– Nej, nej, råbte Paleari. – Bliv endelig siddende. Dette er et helt nyt tilfælde og meget besynderligt. Vi må have en forklaring.

– Hos Max? spurgte jeg.

– Ja, hos Max. Kære Silvia, De har vist forstået hans anvisninger med hensyn til kæden dårligt.

– Det kan være, lo Bernaldez støjende.

– Hvad mener De, hr. Meis? spurgte Paleari mig. Han regnede ikke med malerens mening.

– Åh, jeg ved ikke, sagde jeg. Men det synes jo virkelig så.

Men frøken Caporale rystede energisk på hovedet.

– Jeg kan ikke forstå det, tog Paleari fat igen. Denne voldsomhed hos Max. Hvad siger du, Terenzio?

Han sagde ingenting, bare trak på skuldrene og tav.

– Lad os tilfredsstille hr. Anselmo og spørge Max, sagde jeg til frøken Caporale. Det kan være, han viser sig som en ny ånd, ganske vist en ringere ånd end man kunne vente sig. Men alligevel. – Hvad siger De, hr. Papiano?

– Udmærket, sagde han. Lad os spørge ham, det synes jeg med.

– Men ikke jeg – på denne måde, henvendte frøken Caporale sig til ham i en let irriteret tone.

Straks tog hr. Anselmo ordet i en blid og forsonlig tone:

– Det er virkelig alt for barnagtigt at være bange. Undskyld at jeg siger det til Dem, Silvia. De kender jo ånden ud og ind og ved, at det er første gang – – at opgive det hele ville være blodig synd. Det var kedeligt, at det skulle ske; men jeg synes på den anden side, fænomenerne reagerer i aften med så megen energi.

– Alt for megen, lo Bernaldez og udløste ligeledes latteren hos de andre.

– Hvad mig angår, sagde jeg, sætter jeg ikke pris på at få en næve i det dårlige øje.

– Lad os nu sætte os ned igen, kommanderede Papiano resolut, – lad os følge hr. Meis råd og udbede os en forklaring af Max. Hvis fænomenerne stadig udvikler sig så energisk, kan vi jo holde op, men ellers – nå, sæt Dem ned.

Og han pustede lampen ud.

I mørket søgte jeg Adrianas hånd, der var kold og skælvende; men jeg trykkede den ikke straks. Først lidt efter lidt ligesom for at berolige hende. Det var øjensynligt, at Papiano fortrød sin heftige opførsel og nu havde skiftet taktik. Og desuden, tænkte jeg, hvis det går for vidt igen, kan vi jo afbryde.

Imens var hr. Anselmo begyndt at tale med Max, akkurat som med en tilstedeværende.

– Er du der?

To lette slag på bordet sagde ja.

– Hvordan har du det, Max, spurgte Paleari i en blid bebrejdende tone. Og hvordan kunne du nænne at behandle

den stakkels frøken Caporale sådan? Du plejer jo at være så god. Vil du sige os det?

Denne gang bevægede bordet sig først en smule, derpå klang tydeligt tre hårde slag midt på pladen. Tre slag, det betød altså: nej. – Han ville ikke sige hvorfor.

– Nå, vi vil ikke insistere, sagde hr. Anselmo fredsommeligt. Du er måske også i dårligt humør i dag. Hvad Max? Vi kender dig. Vil du i det mindste sige os, om kæden nu er efter din tilfredshed? –

Næppe havde hr. Anselmo sagt dette, før jeg i panden følte to hurtige berøringer, ligesom med spidsen af en finger.

– Han siger Ja, udbrød jeg og forklarede, hvad der var sket. Jeg trykkede Adrianas hånd.

Jeg må tilstå, at denne berøring i panden gjorde et besynderligt indtryk på mig. Jeg var sikker på, at hvis jeg havde grebet for mig med hånden havde jeg fået fat på Papianos. Og alligevel – slagenes lethed og præcision havde været mærkelige. Jeg havde ikke forestillet mig dem sådan. Men hvorfor havde da Papiano netop valgt mig til sine besynderlige åbenbaringer? Havde han villet berolige mig, eller imødegå min tvivl?

– Bravo, Max, udbrød hr. Anselmo. – Og nu, da du er elskværdig igen, giv os så et tegn på din gode vilje med os.

Fem slag lød på bordet. Det betød: Tal!

– Hvad betyder det? spurgte frøken Candida rædselsslagen.

– Det betyder, at man skal tale, forklarede Papiano ganske roligt.

– Til hvem? spurgte Pepita.

– Til hvem De vil, frøken. Tal med Deres nabo for eksempel.

– Stærkt?

– Ja, sagde hr. Anselmo. – Dette betyder, at Max nu imens vil forberede nogle smukke åbenbaringer. Måske et lysfænomen – hvem ved? Lad os tale – –

Hvad skulle jeg sige? Jeg talte allerede på en måde gennem hånden med Adriana, og ak, jeg tænkte ikke på andet. Jeg holdt allerede en lang, inderlig og næsten kærlig tale til den lille hånd, som hun hengivent lyttede til. Hun havde givet mig fingrene, som jeg flettede i mine. Jeg var grebet af en øm og svimmel beruselse.

Nu hørte jeg pludselig, mens jeg førte denne ømme samtale, ligesom en kradsen eller skraben på tværpinden mellem stolens to bageste ben, og jeg fo'r sammen. Papiano kunne ikke nå med benet så langt hen, og selv om han kunne, ville det være umuligt på grund af tværpinden mellem de to forreste ben. Hvem kunne dog have rejst sig fra bordet og være kommet hen bag min stol? Og ville frøken Candida ikke have opdaget det, selv om hun var nok så naiv? Før jeg meddelte noget til de andre om fænomenet, ville jeg helst selv være klar over, hvori det bestod. Men derpå tænkte jeg, at selv om jeg havde vished for, at det var et bedrag, kunne jeg dog ikke bære over mit hjerte at opklare dette for den stakkels Paleari, og samtidig måske irritere Papiano, der kunne hævne sig. Og jeg tav.

– Ikke sandt? udbrød Papiano fra sin plads, hvad der forekom mig mærkeligt.

Jeg følte hårene rejse sig på mit hoved.

– Er der ikke en kradsen? spurgte hr. Anselmo ængsteligt. Er der dog ikke nogen, der kan høre det kradse? Det var mærkeligt.

– Jo, sagde jeg på grænsen af min tålmodighed. – Og ikke så lidt. Det lyder som om der var en lille hund.

Denne bemærkning blev modtaget med et latterudbrud.

– Det er Minerva, sagde Pepita Pantogada.

– Hvem er Minerva? spurgte jeg forbløffet.

– Minerva – det er jo min søde hund, hr. Meis, min elskede, som sidder under stolen. Lad mig –

Bernaldez strøg en tændstik, og Pepita rejste sig for at tage hunden og lægge den i sit skød.

– Nu forstår jeg det hele, sagde hr. Anselmo ærgerlig. Nu begriber jeg, hvorfor Max var irriteret. Jeg tror ikke, der er alvor nok i det i aften. –

De følgende aftener var der måske nok alvor i det for hr. Anselmo; men jeg tør påstå, ikke for os andre.

Hvem tænkte nu mere på Max' voldsomheder i mørket den første aften? Bordet rokkede, bevægede sig, dansede og talte med både faste og lette slag. Andre bankninger lød under sæderne på vore stole og rundt om i værelset på møbler og genstande. Det var besynderlige lyde, raspende, skrabende og pibende. Mærkelige lysninger opstod i luften, fantastiske fosforlys, der flakkede og vuggede. Selv lagenet bevægede sig og foldede sig som et slør. Og et lille tobaksbord foretog spadsereture rundt i værelset, ja havnede engang midt på det bord, kæden sad omkring. Guitaren sprang ud af sin kasse og gav sig til at klimpre. Jeg syntes for øvrigt, at Max viste sine musikalske evner på en mere iørefaldende måde, da bjælderne i et hundehalsbånd, som frøken Caporale havde om halsen, begyndte at klinge. Dette musikstykke forekom hr. Anselmo

meget indtagende. Derimod syntes frøken Caporale ikke om det.

Det var gået op for mig, at Scipio, Papianos bror var begyndt at optræde på scenen, skjult af mørket. Han var ganske vist epileptiker, men langtfra så dum, som broderen Terenzio ville give det udseende af. Med lang øvelse var han nået til at kunne se i mørke. For os, det vil sige for Adriana og mig ligesom også for Pepita og Bernaldez kunne han opføre sig, som det behagede ham, og vi lod det ske. De eneste, han øjensynlig tilfredsstillede og i fuldt mål, var hr. Anselmo og frøken Candida. Åh, hr. Anselmo vuggede frem og tilbage af fryd. Han lignede i visse øjeblikke en dukke fra et marionetteater. Jeg ligefrem led ved nogle af hans barnagtige udbrud, ikke alene fordi jeg blev forstemt ved at se en mand, der dog ikke var fuldstændig idiot, opføre sig sådan. Men også, fordi Adriana lod mig forstå, at hun følte sig ilde berørt ved at overvære disse scener. Det var jo hendes far.

Dette kunne ikke undgå at forstyrre vor glæde. Ligesom også den mistanke, at Papiano skulle pønse på et eller andet imod os. Det var jo allerede mistænkeligt, at han lod Adriana og mig alene og uforstyrret under seancerne. End ikke Max blandede sig i det, ja han syntes næsten at protegere vort forhold. Dette var meget mistænkeligt, men min glæde over disse lykkelige stunder var så stor, at den overskyggede min frygt.

– Nej, skreg engang frøken Pantogada.

Og straks var hr. Anselmo der:

– Hvad er der, frøken? Kan De høre noget?

– Oh, et kærtegn.

– Med hånden? spurgte Paleari. Fy, Max, vil du værsågod være artig mod damerne. Lad os se engang. Hør Max, kan du gøre det igen?

– Av, av – fy – hvem er det? fniste Pepita straks.

– Hvad vil det sige? spurgte hr. Anselmo.

– Nu er det der igen. Det kæler mig.

– Er det et kys, Max? forespurgte Paleari.

– Nej, hvinede Pepita.

Men nu hørte man ganske tydeligt lyden af kys på hendes kind.

Uvilkårligt førte jeg Adrianas hånd til mine læber. Og ikke tilfreds med dette bøjede jeg mig hen over hende i mørket og søgte hendes mund. Dette var det første kys, et langt og bevæget kys, der veksledes imellem os.

Men hvilke forfærdelige følger. Det varede et øjeblik inden jeg i min forvirring kunne rette mig op og indtage min almindelige stilling. Havde de hørt dette kys? De råbte op. To-tre tændstikker lyste, dernæst blev lyset i lygten tændt. Og alle stod pludselig op. Hvorfor dog? Et vældigt brag, som et slag af en gigantisk næve drønede i bordet i fuldt lys.

– Scipio – men Scipio dog! råbte Terenzio.

Epileptikeren var faldet om på gulvet og lå og rallede på en besynderlig måde.

– Sæt Dem ned, råbte hr. Anselmo. Han er også faldet i trance. Se dog, se hvor bordet bevæger sig, det hæver sig. Bravo Max.

Og bordet løftede sig virkelig, uden at nogen rørte ved det. Det hævede sig mere end en håndsbred fra gulvet og faldt derpå tungt ned.

Frøken Caporale, der rystede af angst, ville skjule sit ansigt ved mit bryst. Frøken Pantogada og guvernanten skyndte sig ud af værelset, mens Paleari irriteret skreg:

– Nej, lad være. Ingen må bryde kæden. Nu kommer det bedste. Max – Max!

– Åh, skidt med Max, udbrød Papiano, der løb hen til broderen for at ryste ham op og kalde ham til live.

Mindet om mit kys blev et øjeblik kvalt i forbløffelse over denne mærkelige og uforklarlige opdagelse. Hvis den mystiske kraft, der havde virket i dette øjeblik, som Paleari sagde, hidrørte fra en ånd, så var denne ånd i hvert fald ikke Max. Man behøvede bare at se på frøken Caporale og Papiano for at overbevise sig om det. Den Max, de talte om, var deres egen opfindelse. Men hvem havde det da været? Hvem havde rettet det vældige slag mod bordet?

Løsrevne tanker fra de bøger, jeg havde læst fra Palearis bibliotek, fo'r mig rundt i hovedet. Og pludselig, i et gys kom jeg til at tænke på den ulykkelige, der var druknet i møllegraven ved La Stia, og hvis forældres sorg jeg havde stjålet.

– Hvis det nu var ham? sagde jeg til mig selv. Hvis han var kommet herhen for at hævne sig på mig og afsløre alting.

Paleari derimod, som ene af alle havde betragtet begivenheden med forholdsvis ligevægt, kunne tilsyneladende ikke begribe, at et så enkelt fænomen havde gjort så stor en virkning på os. For ham betød det ikke stort, sagde han, at det var foregået ved lys. Det var mere vanskeligt for ham at forklare sig, hvordan i alverden Scipio kunne være til stede i mit værelse, eftersom han burde ligge i sin seng.

– Det er påfaldende, sagde han, fordi staklen ellers ikke bekymrer sig om noget som helst. Men vore mystiske seancer må jo have vakt hans nysgerrighed. Han er kommet for at spionere, og så har han ikke set sig for i mørket. Bums. – Så er han faldet. Det er ikke til at komme udenom, hr. Meis, at de usædvanlige mediumistiske fænomener for en stor del hidrører fra nervøse epileptikere, kataleptikere og hysterikere. Max henter sin kraft fra dem og fra os alle sammen, og den samlede sum af nervøs energi anvender han til sine fænomener. Det er virkelig sandt. *Kan De ikke føle, at der ligesom er taget noget fra Dem?*

– Jeg må sige, at i øjeblikket føler jeg ingenting. –

Næsten lige til morgengry kastede jeg mig søvnløs på min seng og fantaserede om den stakkels unge mand, der var begravet i Miragno under mit navn. Hvem var han? Hvorfra kom han? Hvorfor havde han dræbt sig selv? Måske ville han netop have, at denne hans triste død skulle blive bekendt. Det var måske oprejsning – eller forsoning – og jeg havde udnyttet den. Mere end en gang skælvede jeg af frygt i mørket. Dette forfærdelige næveslag i bordet. Og hvis han nu var her i stilheden, her i stuen, ved siden af min seng? Jeg lyttede anspændt, hver gang den mindste lyd i stuen trængte ind i mit øre. Til sidst faldt jeg i søvn og drømte angstfulde drømme.

Og næste morgen lukkede jeg vinduet op for lyset.

15. Jeg og min skygge

Det hændte mig flere gange den nat, som så ofte, at jeg i halvvågen tilstand følte en besynderlig undren eller angst ved erindringen om noget, jeg havde gjort i dagens løb, men mere på grund af den farve, det lys, der omstrålede begivenheden end ved denne selv.

Da jeg åbnede mit vindue efter fyrre dages forløb, følte jeg ingen glæde ved at gense lyset. Mindet om alt, hvad jeg havde oplevet i de 40 dage i mørket, dræbte den for mig. Alle de undskyldninger og motiver og selvovertalelser, jeg havde haft i mørket, svandt som dug for solen. De vendte sig imod mig, da jeg åbnede vinduerne. Forgæves søgte mit ene stakkels Jeg, der i mørket havde gjort alt for at bortjage det tunge tryk over mit bryst, at nærme sig til det ny Jeg, der stod foran lyset og søgte at ildne sig selv til dagens dåd. Forgæves forsøgte jeg at forjage de tunge tanker, og uden glæde så jeg i spejlet det lykkelige resultat af operationen, det udvoksede skæg og den bleghed, der gjorde mit ansigt ligesom betydeligere.

– Ak, hvad har du dog gjort?

Hvad havde jeg gjort? Hvis vi skal være retfærdige, havde jeg intet gjort. Var det min skyld, at det havde været mørkt? Jeg havde ingen flere hindringer set og derfor mistet herredømmet over mig selv og glemt min skyldige tilbageholdenhed. Men var det min skyld? Papiano ville tage Adriana fra mig. Frøken Caporale ville give mig hende og havde anbragt hende ved min side. Det kostede hende et nævestød i ansigtet. Jeg led, og som det altid går med lidende mennesker, jeg mente mig berettiget til en trøst for lidelsen. Hun sad ved siden af mig, åh så

fristende, og jeg havde taget hende. Foran mig havde de eksperimenteret med døden, men Adriana ved min side havde været selve livet. Jeg havde kysset hende. Nuvel. Bernaldez havde kysset Pepita.

Åh, mindet om dette kys. Jeg kastede mig i min lænestol og satte mig med hånden under kinden. Mine læber skælvede endnu ved dette minde. Adriana – Adriana. – Hvilke forhåbninger havde jeg vakt i hendes hjerte med dette kys? Hun var min brud – luk vinduerne op – slip lyset ind til festen.

Jeg blev siddende i lænestolen, hvor længe ved jeg ikke, og tænkte og tænkte. Snart med vidt opspilede øjne, snart krampagtigt sammensunket i mig selv, som for at beskytte mig mod en indvendig heftig smerte. Jeg så endelig engang hele det sørgelige i min bristede illusion. Hvad var det til syvende og sidst, som jeg i min første rus havde anset for den største lykke af alle?

Jeg havde allerede erfaret, at min frihed, som jeg i begyndelsen anså for ubegrænset, i høj grad var begrænset af min kapitals lidenhed. Dernæst havde jeg opdaget, at den i stedet for frihed skulle hedde ensomhed og besvær, og at den dømte mig til en frygtelig straf, nemlig mit eget selskab. Nu havde jeg nærmet mig til andre. Hvad var der blevet af mit forsæt nu, ikke at binde trådene igen? Hvad var resultatet blevet? At trådene havde bundet sig selv. Og livet havde trukket mig med sig i sit uimodståelige greb. Det liv, som jeg slet ikke ejede mere. Nu så jeg det. Nu, da jeg ikke mere ved hjælp af kunstige og spidsfindige argumenter kunne narre mig selv med hensyn til mine følelser for Adriana. Det var for sent. Mine hænder havde trykket hendes i mørket, og et kys havde tændt

kærlighedens flamme imellem os. – Hvordan skulle jeg nu indløse mine løfter? Kunne jeg knytte Adriana til mig? Men de to kvinder Romilda og fru Pescatore havde jo fundet mig død i møllegraven ved La Stia. Det var jo ikke dem, der var døde. Min hustru levede jo endnu, ikke jeg, der havde omskabt mig til en anden mand og troede at leve et nyt liv. En anden mand, ganske vist, men på betingelse af, at jeg intet foretog mig. Og hvilken mand? En skygge af en mand. Og hvilket liv? Så længe jeg lod mig nøje med at være indelukket i mig selv og fra mit skjul se de andre leve, havde jeg kunnet bevare illusionen om, at jeg selv levede et andet liv. Men nu, da jeg havde nærmet mig de andre i den grad, at jeg havde taget et kys fra et par kære læber, ak, nu var der vel kun det at gøre for mig: at trække mig tilbage med gysen, som om jeg havde kysset Adriana med en afdøds læber. En død kunne ikke leve for hende. Jeg havde kysset hende med lånte læber. Åh, hvis Adriana vidste noget om min besynderlige skæbne? Men nej – hun som – nej – nej og atter nej. Hun som var så ren og blufærdig – Men hvis nu kærligheden hos hende var stærkere end alle sociale hensyn – – åh – nej – stakkels lille Adriana, kunne jeg nænne at lukke dig ind i mit tomme liv i min grusomme skæbne. Var det ikke forbryderisk at tænke på at gøre dig til livsledsagerske for en mand, der ikke engang kunne bevise, at han levede? Hvad skulle jeg dog gøre?

Det bankede på døren og jeg fo'r op af lænestolen. Det var hende. Det var Adriana.

Med en voldsom anspændelse søgte jeg at beherske uroen i mit indre; men hun kunne vist ikke undgå at bemærke min forvirring. Også hun var forvirret, men af skam, i den grad forvirret, at hun ikke kunne tale om den glæde det var hende at

se mig rask, at se lyset i mit værelse, alt det, hun havde tænkt at sige, før hun bankede på. Nej. Hun løftede øjenlågene en smule, rødmede og gav mig en lukket konvolut:

– Værsågod, det er til Dem.

– Et brev?

– Jeg tror, det er en regning fra doktor Ambrosini. Buddet ville gerne vide, om der skulle svar med tilbage.

Hun smilede, og stemmen skælvede.

– Nu skal jeg straks … sagde jeg, men blev grebet af en pludselig ømhed. Jeg forstod, at hun var kommet med dette brev bare som et påskud for at få et ord af mig, der kunne bestyrke hende i hendes håb. En dyb, næsten angstfuld medlidenhed beherskede mig, medlidenhed med hende og med mig, ubønhørligt drev den mig til at kærtegne hende og min smerte i hende. Og skønt jeg vidste, at jeg nu gik videre end jeg havde lov til, kunne jeg ikke modstå. Jeg lagde begge mine hænder om hendes skuldre. Og hun hævede langsomt sine, tillidsfuld og rødmende, og lagde dem på mine. Da trak jeg hendes lille blonde hoved til mig og lagde det ind til mit bryst.

– Stakkels Adriana!

– Hvorfor? spurgte hun under mine kærtegn. Er vi ikke lykkelige nu?

– Jo. –

– Hvorfor så stakkels?

Der var noget, som i dette øjeblik gjorde oprør i mig. Jeg følte mig fristet til at råbe alting for hende og sige til hende: "Fordi jeg elsker dig, og ikke har lov at elske dig. Men hvis du ville …" Hvad kunne dette barn dog ville? – Jeg trykkede hendes elskede hoved fastere mod mit bryst. Havde det ikke været endnu

grusommere af mig, hvis jeg med et slag havde dræbt hendes ophøjede glæde ved at føle kærligheden spire, og styrtet hende i en afgrund af fortvivlelse?

– Fordi, sagde jeg og slap hende – fordi jeg ved så mange ting, der vil gøre Dem bedrøvet.

Jeg mærkede et stik i hjertet ved at se hende vige ud af min favn. Hun havde vel ventet, at jeg skulle have sagt Du til hende. Hun så på mig, og da hun mærkede min bevægelse, spurgte hun ængsteligt:

– Hvilke ting? Hvad ved De? Er det om Dem selv – eller – eller her i huset?

Jeg svarede med en gestus: "Her – her," for at stemme op for fristelsen til at tale, til at forklare hende alt.

Om jeg nu havde gjort det, ville jeg have sparet hende for mange sorger. Men min kærlighed og medlidenhed tog modet fra mig. Desuden, hvilken forfærdelig oplysning havde det ikke været for hende at få at vide, at min hustru endnu levede. Hvordan skulle jeg kunne sige til hende, at jeg ikke var Adriano Meis, og at jeg nu igen var Mathias Pascal, død og endnu gift. Hvordan skulle jeg få det over mine læber?

Dette var højdepunktet, en kvindes forfølgelse af sin mand kunne nå, at finde ham død og alligevel hænge sig på hans ryg. Jeg kunne ganske vist have forhindret det engang ved at erklære mig levende; men hvem havde ikke handlet som jeg i mit sted? Alle havde sikkert anset det for en stor lykke på denne måde at kunne befri sig for kone, for svigermor og gæld og en ussel tilværelse. Kunne jeg nogensinde tænke mig, at jeg ikke engang som død var befriet for min kone? Hun for mig – og jeg ikke for hende? Eller hvem kunne forestille sig forud, at min frihed bare

var en illusion, at jeg var fordømt til at være en slave af løgnen, en slave af angsten for at blive opdaget, skønt jeg ingen forbrydelse havde begået.

Adriana indrømmede, at alting i huset jo ikke var, som det burde være, men fra nu af … Hun så på mig og smilede lidt bekymret, som om hun ville spørge mig, hvordan det, der hvilede på hende af bekymring, kunne være en hindring for mig og vor lykke. – "Nej – vel –?" bønfaldt blikket.

– Nå, men det er sandt. Lad os så betale doktor Ambrosini, udbrød jeg og lod, som om jeg pludselig erindrede buddet, der stod derude og ventede. Jeg brød konvolutten og læste langsomt, idet jeg anstrengte mig for at anslå en spøgefuld tone:

– 600 lire, læste jeg – der skal De se, Adriana, hvor naturen har lavet en af sine sædvanlige narrestreger. Først lader den mig gå i mange år med et, skal vi sige oprørsk øje, og når jeg så lider smerte og trængsel for at rette denne fejl, så lader den mig oven i købet betale for det. Synes De, det er retfærdigt?

Adriana smilede svagt:

– Jeg tror, sagde hun, at doktor Ambrosini ville være meget lidt tilfreds, hvis De svarede ham, at han kunne henvende sig til naturen for at få regningen betalt. Jeg tror endda, han venter, at De skal takke ham, fordi øjet …

– Synes De, det ser godt ud?

Hun så forlegent op på mig, sænkede straks blikket og sagde helt sagte:

– Ja. Det har jo helt forandret sig.

– Har jeg også det?

– De?

– Ja – med skægget og det hele.

– Nej, for – – –

Ak, hvad nyttede det mig nu, at øjet var kommet på sin rette plads?

– Det var måske mere tilfreds som det var før, mit øje, sagde jeg. Og jeg har en ubehagelig fornemmelse i det. Nå –

jeg gik hen til vægskabet, hvor jeg gemte mine penge. Adriana ville gå. Jeg ulykkelige holdt hende tilbage. Men som altid under mit livs tilskikkelser kom heldet mig til hjælp i sidste øjeblik. Hør nu her, hvordan det denne gang bar sig ad.

Mens jeg puslede ved døren til skabet, lagde jeg mærke til, at nøglen drejede rundt i låsen. Jeg trykkede kun svagt til, og døren var åben.

– Det var mærkeligt, udbrød jeg. Har jeg virkelig glemt at låse?

Adriana var blevet bleg som et lig, da hun opdagede min forbavselse. Idet jeg så fast på hende, sagde jeg:

– Hvem tror De kan have været her?

I skabet var der en syndig uorden. Mine pengesedler var taget ud af den tegnebog af læder, hvori de havde ligget og var spredt ud over det hele. Adriana skjulte sit ansigt med hænderne i den største rædsel. Jeg begyndte at tælle sedlerne.

– Det er jo umuligt, at – – – Jeg talte, og da jeg var færdig strøg jeg hånden over panden, hvor den kolde sved sprang frem.

Adriana vaklede, hvor hun stod, men holdt sig fast ved et lille bord og sagde med en stemme, der ikke lignede hende:

– Har de stjålet?

– Vent lidt – vent – det er umuligt, sagde jeg.

Og jeg gav mig til at tælle i en rasende fart, så at sedlerne røg omkring.

– Hvor meget? spurgte hun ligbleg og med rædsel i øjnene, så snart jeg var færdig.

– Tolv – tolvtusind lire, stammede jeg. Der var 65000 og nu er der 53000. Tæl De efter, om De vil.

Hvis jeg ikke havde støttet hende, var hun faldet om på gulvet. Med en voldsom anspændelse holdt hun sig oppe og hulkende søgte hun ud af mine arme og ville hen til døren:

– Jeg vil kalde på far, sagde hun, jeg vil straks kalde på far.

– Nej – jeg holdt hende fast og tvang hende til at sætte sig ned. – Nej, De må ikke. Jeg vil ikke have det. Vær nu bare rolig. Skabet var åbent, men jeg vil og tør ikke endnu tro, at der er sket noget så forfærdeligt som et tyveri.

Og engang til gav jeg mig til at tælle sedlerne. Det var jo hele min formue som lå i det skab. Men Adriana hulkede med hånden for ansigtet næsten i vildelse:

– Det nytter ikke – nej det nytter slet ikke. – Tyv – tyv – også tyv. – Alt sammen regnet ud i forvejen – – Jeg hørte det nok – i mørket – jeg havde mistanke – Men jeg troede alligevel ikke, han ville drive det så vidt. –

Papiano, ja det kunne ikke være andre end ham. Ved broderens hjælp havde han gjort det under den spiritistiske seance.

– Men hvorfor – hvorfor dog have så mange penge her i huset? græd hun.

Jeg vendte mig og så usikkert på hende. Hvad skulle jeg svare hende? Jeg kunne sige, at det var nødvendigt i min situation, at nogen havde forbudt mig at betro dem til andre, at jeg ikke ville

have dem i banken, fordi jeg måtte kunne få dem ud når som helst.

Men jeg sagde ikke noget af dette. For ikke at synes dum, blev jeg grusom:

– Jeg kunne jo ikke tænke mig – –

Adriana skjulte atter sit ansigt i hænderne og græd:

– Åh Gud – –

Jeg blev grebet af et raseri mod Papiano. Han kunne dog ikke tænke sig, at jeg ville beskylde spanieren eller hr. Anselmo for tyveriet, heller ikke frøken Caporale eller tjenestepigen eller Max. Han måtte vide, at jeg ville vende min mistanke mod ham og hans bror. Det var næsten at udfordre mig.

Og jeg – hvad kunne jeg gøre? Melde ham? Hvordan? Jeg kunne intet, absolut intet gøre. Jeg følte mig slået ned, tilintetgjort. Det var den anden frygtelige opdagelse, jeg havde gjort i dag. Jeg kendte tyven og kunne ikke melde ham. Hvilken beskyttelse havde jeg under loven? Jeg var jo udenfor alle love. Hvem var jeg? Ingen! Jeg eksisterede ikke for loven, og derfor kunne enhver ustraffet bestjæle mig.

Men alt dette kunne Papiano jo ikke vide.

– Hvordan har han kunnet gøre det? sagde jeg højt til mig selv. Hvorfra har han fået den dristighed?

Adriana løftede hovedet og så forundret på mig, som om hun ville sige: "Ja men forstår De da ikke det?"

– Åh jo – sagde jeg og forstod, hvad hun mente.

– Men De må melde ham, udbrød hun og rejste sig. – Lad mig nu kalde på far. – De må straks melde ham. –

Jeg holdt hende atter tilbage. Det manglede kun, at Adriana oven i købet skulle tvinge mig til at melde tyven. Det var måske

ikke nok, at han allerede havde stjålet 12000 lire fra mig? Jeg skulle også udsætte mig for at tyveriet blev opklaret. – Men stakkels Adriana, hvordan skulle hun kunne tillade, at jeg tav og tvang hende til tavshed også? Hun kunne jo af mange grunde ikke modtage denne ædelmodighed af mig. For det første for sin kærligheds, dernæst for husets æres skyld, og ikke mindst for mig og det had, hun nærede til svogeren.

Men i denne forlegenhed syntes hendes naturlige modstand mig næsten for meget. Ude af mig selv råbte jeg:

– De skal være stille, hører De. Tal ikke om det til nogen. Har De forstået mig? Vil De have skandale?

– Nej – nej, græd stakkels Adriana. – Men jeg vil befri mit hjem for skændselen ved denne mand.

– Men han vil jo nægte. Og både De og alle de andre kommer for politiet. Forstår De da ikke det?

– Jo – det forstår jeg, svarede Adriana og dirrede af foragt og raseri. – Lad ham bare nægte. Men vi andre, hele huset har en regning at gøre op med ham. Meld ham bare og vær ikke bange for vor skyld. De vil gøre en god gerning, forstår De. Hævn min stakkels søster. De må kunne forstå, hr. Meis, at De næsten fornærmer mig, hvis De ikke gør det. Jeg vil, jeg vil have, at De melder ham. Og hvis De ikke vil, så gør jeg det. Hvordan vil De dog have, at jeg og min far skal kunne leve her i huset i hans nærhed efter dette? Nej – nej –

Jeg trykkede hende i mine arme. Jeg tænkte ikke mere på tyveriet, da jeg så hende lide sådan. Og jeg lovede hende, at jeg ville gøre, som hun bad mig om, hvis hun bare ville være rolig og ikke græde. Der var jo heller ikke nogen skam i det for hende og hendes far. Det var jo på Papiano hele ansvaret faldt. Han

havde regnet min kærlighed til hende for mageligt 12000 lire værd. Men jeg skulle vise ham noget andet. Jeg ville melde ham til politiet. Jo – det skulle jeg nok. Men på en betingelse, at hun nu holdt op med at græde, og at hun ville sværge ved det, der var hende mest dyrebart, at hun ikke talte med nogen om tyveriet før jeg havde rådført mig med min sagfører om den fremgangsmåde, vi skulle vælge.

– Sværger De mig det – ved det der er Dem dyrebarest?

Hun svor og med et blik gennem tårer røbede hun, hvad der var hende dyrebarest.

Stakkels lille Adriana!

Jeg blev stående midt i værelset i en tilstand af fuldstændig afslappelse. Jeg ved ikke, hvor længe det varede før jeg kom til mig selv, og hvordan det skete. Som en forrykt styrtede jeg hen til skabet for at se, om der ikke var noget spor af vold at se på skuffen. Nej – ikke det mindste. Det var lige så nydeligt blevet dirket op, mens jeg gik med nøglen i lommen.

Pludselig huskede jeg Palearis ytring ved slutningen af den sidste seance: *"Kan De ikke føle, at der ligesom er taget noget fra Dem?"*

Jo – 12000 lire!

På ny blev jeg grebet af en afmægtig følelse af at være ingenting, et nul. Jeg kunne ikke få ud af min tanke den skrækkelige situation, at jeg ikke kunne lade tyveriet undersøge. Det var næsten, som om det var mig selv, der var tyven.

12000 lire. Det var jo nådigt sluppet. Han kunne have stjålet alt fra mig, lige til skjorten, og jeg var nødt til at tie stille. Det

første spørgsmål man ellers ville stille mig var dette: "Hvem er De? Hvorfra har De disse penge?"

Jeg kunne også gøre noget andet. Uden at melde ham kunne jeg i aften gribe ham i kraven og sige: "Hid med de penge, du har stjålet fra mit skab, din tyveknægt." Han ville nægte – eller også sige: "Åh, det er sandt – det var en fejltagelse. – Her er pengene." Men hvis han nu blev opsætsig og truede med at melde mig for injurier. Så måtte jeg igen tie stille og bøje mig, og bede om forladelse.

Engang troede jeg, det var en lykke at være anset for død. Men jeg *var* jo virkelig død. Værre end død. For som hr. Anselmo sagde: "De døde kan ikke mere dø." Men jeg var endnu levende for døden og død for livet på engang.

Hvilket liv var det, jeg fra nu af gik ind til? Et liv i ulykke og ensomhed, kun ved min egen side. Jeg satte mig i lænestolen og skjulte ansigtet med hænderne.

Åh, om jeg bare havde været en plattenslager, så havde jeg måske vænnet mig til dette liv, forladt af skæbnen, kastet omkring af tilfældet, i en evig risiko, uden grund under fødderne, uden indhold. Men jeg var ingen forbryder. Og hvad skulle jeg nu gøre? Rejse? Og hvorhen? Og Adriana? Åh Adriana – ja hvad kunne det gavne hende? Intet – absolut intet. Hvordan kunne jeg også rejse fra hende nu – uden forklaringer – efter det, der var sket? Hun ville ræsonnere som så: "Hvorfor har han dog villet frelse forbryderen og straffe mig den uskyldige?" Men på den anden side. Jeg havde jo ikke andet at gøre. Jeg måtte imod min vilje vise mig inkonsekvent og grusom imod hende. Inkonsekvensen og grusomheden var jo min egen lod, og jeg var den første til at lide derunder.

Papiano havde altså villet ægte Adriana for at undgå at betale faderen sin afdøde hustrus medgift tilbage. Jeg havde villet tage Adriana fra ham. Altså fandt han det rimeligt, at jeg betalte medgiften.

Meget konsekvent set fra et forbrydersynspunkt.

Jeg var vis på, at om jeg kunne vente så længe og Adriana holdt tand for tunge, ville vi se Papiano inden et år var omme betale Paleari den lovede sum, den afdøde hustrus medgift.

Ikke sandt, disse penge kunne ikke vende tilbage til mig, fordi Adriana ikke kunne blive min. Men de ville gå til hende, hvis hun fulgte mit råd og tav, og jeg blev her i nogen tid. Adriana ville da i alle tilfælde have opnået dette, at hendes medgift blev betalt tilbage.

Jeg blev urolig på hendes vegne, da denne tanke faldt mig ind. Ikke for min egen skyld. De 12000 lire spillede ingen rolle for mig, hvis de kunne betyde en fordel for Adriana.

Udelukket for bestandig fra livet. Sådan var min skæbne. Jeg så mig forlade dette hus, hvor jeg havde fundet lidt fred, ja næsten en lun rede. Og på ny ud på gaden, uden mål, ud i det tomme. Frygten for atter at falde i livets garn ville gøre mig endnu mere ensom, endnu fjernere fra menneskene og alt, hvad der er mennesker kært.

Jeg gik ud. Med et så jeg, at jeg befandt mig på Via Flaminia helt ude ved Ponte Molle. Hvordan var jeg kommet så langt? Jeg så mig omkring. Da faldt mit blik på skyggen af min krop, og jeg blev ved at stirre på den. Til sidst løftede jeg benet og trampede rasende på den. Men jeg kunne ikke træde den i stykker. Min skygge. – – –

Hvem var i grunden mest skygge, du eller jeg?

To skygger!

Enhver kunne gå over min skygge der på jorden, og trampe på den, og knuse mit hoved, knuse mit hjerte. Jeg havde bare at tie stille. – Ti stille, skygge!

Skyggen fra en død, det var mit liv.

En vogn passerede derover, først hesten med de fire hove, dernæst hjulene. Rigtigt – tramp bare til! Over halsen, javel. Og en hund – også du, min ven. Værsågod. Du løfter benet, værsågod – – –

Jeg slog en høj latter op, hunden løb forskrækket bort, kusken på vognen vendte sig for at se på mig. Så gik jeg igen, skyggen foran mig – bestandig foran. Jeg forstærkede mine skridt for at få skyggen ind under en vogn, under benene på de forbipasserende, det var mig en vellyst. Jeg følte mig ilde tilpas. Denne skygge gjorde mig rasende, fordi jeg ikke kunne sparke den bort med benene. Jeg vendte om. Men nu var den bag mig.

– Og hvis jeg giver mig til at løbe, tænkte jeg, vil den forfølge mig.

Jeg gned mig over panden af rædsel for, at jeg var blevet forrykt, at jeg havde en hallucination. Men det var jo virkelighed, en bitter sandhed, at denne skygge var symbolet på mit liv. Det var jo mig der på jorden, udsat for alle tramp af fødder. Se nu, hvad der var tilbage af Mathias Pascal, død i møllegraven ved La Stia, hans skygge på Roms gader.

Den havde et hjerte, denne skygge, og den måtte ikke elske! Den havde penge, og enhver havde lov at stjæle dem! Den havde et hoved, men kun til at rumme den tanke, at det var hovedet af en skygge, og ikke skyggen af et hoved. Ja – netop.

Så fik jeg pludselig medlidenhed med den, fordi hesten og vognen var gået over den og de forbipasserendes fødder. Det var jo synd for den. Det gjorde jo ondt på den. Og da jeg ikke mere kunne nænne at lade den ligge der så udsat på gaden, tog jeg en sporvogn, der netop holdt, og kørte hjem. –

16. Minervas portræt

Næsten før jeg havde åbnet entrédøren følte jeg, at der var sket noget alvorligt i huset. Jeg hørte Paleari og Papiano skændes. Frøken Caporale kom mig i møde, helt ude af sig selv:

– Er det virkelig sandt? 12000 lire?

Jeg stod som himmelfalden. Scipio Papiano, epileptikeren, gik i dette øjeblik gennem entréen på strømpesokker med skoene i hånden, bleg og uden jakke, mens broderen derinde råbte:

– Nu melder jeg ham. Jeg melder ham!

Pludselig rejste der sig i mig en vrede mod Adriana, der til trods for sin ed havde sladret af skole.

– Hvem har sagt det? spurgte jeg frøken Caporale i en utålmodig tone. Det er ikke sandt. Jeg har fundet pengene igen.

Frøken Caporale betragtede mig forbløffet:

– Pengene? Har De fundet dem? Åh, Gud være lovet, udbrød hun og løftede armene. Hun løb med mig i hælene ind i stuen, hvor Papiano og Paleari skændtes og Adriana græd. – De er fundet, de er fundet! Her er hr. Meis. Han har fundet pengene.

– Hvadbehager?

– De er fundet!

– Er det sandt?

De stod alle tre hver i sit hjørne af stuen. Adriana og faderen helt røde i hovederne. Papiano derimod næsten jordslået og med fordrejet ansigt.

Jeg fikserede ham et øjeblik og var vist endnu mere bleg end han og skælvede over hele kroppen. Han sænkede blikket ængstelig, og tabte broderens jakke, som han holdt i hånden, på

gulvet. Jeg gik lige hen til ham, så nær, som jeg kunne komme, og rakte hånden ud:

– Jeg beder Dem mange gange om undskyldning, sagde jeg. – Alle sammen – undskyld.

– Nej, råbte Adriana indigneret. – Men straks efter pressede hun lommetørklædet mod munden.

Papiano så på hende, men vovede ikke at give mig hånden. Så gentog jeg:

– Undskyld. Og jeg trykkede hans hånd, der skælvede. Det var som at røre ved hånden på et lig. Også hans øjne var udslukt og måbende som på en død.

– Jeg er virkelig bedrøvet over at have lavet så megen ravage i huset, fortsatte jeg. Det gør mig ondt, og det er meget mod min vilje.

– Javel – ja – jo – vi kunne jo heller ikke tænke os, stammede Paleari. Det var dejligt, hr. Meis, at De har fundet pengene, for – –

Papiano pustede ud, strøg sveden af panden og gav sig hårdnakket til at se ud på terrassen.

– Ak ja, sagde jeg og prøvede på at smile. Jeg bar mig ad som den mand, der søgte efter sine briller, og så havde han dem på næsen. Ha, ha. Jeg fandt pengene her i min tegnebog.

Men Adriana kunne ikke beherske sig mere:

– Jo, men De søgte jo i min nærværelse over alt, både i skabet og i tegnebogen!

– Det gjorde jeg ganske vist, frøken, afbrød jeg hende køligt og formelt. Men jeg må have søgt dårligt, der hvor jeg fandt dem. Jeg beder særlig Dem om undskyldning, frøken, for min

febrilskhed, eftersom De jo må have lidt mere end nogen anden under den. Jeg håber ikke …

– Nej, nej – udbrød Adriana, brast i gråd og skyndte sig ud af stuen, fulgt af frøken Caporale.

– Jeg forstår det ikke, sagde Paleari måbende.

Papiano vendte sig om og sagde grødet i stemmen:

– Ja, jeg går også min vej. I dag – – der er vel ikke mere brug for mig her, da – –

Han afbrød sig selv, som om han ligefrem manglede vejr til at tale. Han ville vende sig mod mig, men turde ikke se mig i øjnene:

– Jeg – jeg kunne jo ligefrem ikke nægte, sådan som de behandlede mig – jeg tænkte straks på min bror, som i sin letsindighed – – ja, forstår De, han er jo syg – og – og uansvarlig. – Man kunne jo tænke sig, at – – nå, så var jeg jo nødt til at undersøge ham, jeg kiggede ham efter over det hele, lige til skoene, og han – åh – – –

Han brød ud i gråd og øjnene fyldtes af tårer, og ligesom kvalt af angst tilføjede han:

– På den måde så de – – – nå ja, nu har De jo fundet pengene. Nu kan jeg godt forlade huset.

– Nej, aldeles ikke, sagde jeg. Ikke for min skyld. De kan godt blive her. Det er mig, der går min vej.

– Men hvad siger De dog, hr. Meis? klagede Paleari.

Også Papiano, der forsøgte at standse gråden, rystede på hovedet og sagde:

– Nej – det skal ikke være min skyld, at De går. Jeg vil ikke være den uskyldige årsag. Men jeg har forskellige grunde til selv at gå min vej. Min bror kan ikke trives her i huset efter dette. Og

desuden gav marchesen mig i går et brev til en direktør for et rekreationshjem i Neapel. Jeg må derned med ham. Jeg har også andre ting at foretage mig i Neapel angående marchesens dokumenter. – Min svigerinde, der sætter så megen pris på Dem, har sagt, at ingen må forlade huset, fordi hun – havde opdaget – ja hun mistænker virkelig mig, sin egen svoger. Har man hørt magen. Det kommer måske af, at jeg ulykkelige men hæderlige mand endnu skylder min svigerfar – –

– Ja, og nu vil du gå, afbrød Paleari ham.

– Nej – jeg tænker virkelig på sagen, sagde Papiano stolt. Det skal nok komme. Vær ikke bange. Og hvis jeg rejser – – åh stakkels stakkels Scipio.

Nu kunne han igen ikke holde tårerne tilbage.

– Nå nå – det kommer vi jo nok uden om, sagde Paleari rørt.

– Min stakkels bror, blev Papiano ved og udviklede så megen tilsyneladende pålidelig sorg, at jeg selv var lige ved at føle medlidenhed med ham.

Jeg skimtede i dette udbrud et stærkt samvittighedsnag overfor broderen, som han havde benyttet, og på hvis svage skuldre han senere havde villet lægge hele ansvaret, hvis jeg ikke var kommet imellem, og som han for lidt siden havde pint med den kropslige undersøgelse.

Ingen kunne vide bedre end han, at jeg ikke havde fundet de penge, han havde røvet fra mig. Min uventede optræden, der frelste ham fra mistanken om tyveriet, som han i øvrigt straks havde lagt over på broderen, slog ham fuldstændigt ned. Han græd både af nervøs anspændelse og fordi han ville røre mig med sine tirader om broderen. Det var den figur, han mente at burde gøre i mine øjne. Han ville have hulket for mig, kastet sig

for mine fødder og revet hårene af sig, for bare at formå mig til at fastholde min forklaring om, at jeg havde fundet pengene. Og hvis jeg nu pludselig tog den tilbage, så skulle man se ham rejse sig i raseri imod mig. Men som det var nu, behøvede han jo slet ikke at vide noget om tyveriet, det var jo hans bror, kun hans uansvarlige bror, som jeg havde at holde mig til. Det var den syge stakkel, jeg frelste. Han stod derimod nu i et smukt lys, når han oven i købet havde lovet at tilbagebetale Paleari sin afdøde hustrus medgift. –

Alt dette læste jeg i hans gråd. Men opmuntret af hr. Anselmo og mig blev han lidt efter lidt rolig. Han sagde, at han snart ville komme tilbage fra Neapel, så såre han havde fået broderen anbragt i rekreationshjemmet og *afsluttet nogle forretninger, han for nylig i forbindelse med en ven havde sat i gang*, samt opsporet de dokumenter, som marchesen havde brug for.

– Forresten, sagde han til mig, mens jeg husker det, marchesen spurgte mig i dag, om De ville gøre ham den ære, sammen med Adriana –

– Udmærket, afbrød hr. Anselmo ham begejstret. Vi går der alle sammen. Jeg synes, vi har al anledning til at være glade nu, ikke sandt hr. Meis?

– For min skyld ingen alarm, sagde jeg og trak på skuldrene.

– Godt. Ved tretiden altså, foreslog Papiano og tørrede øjnene definitivt.

Jeg gik ind på mit værelse. Mine tanker fløj først til Adriana, der var gået hulkende ud af stuen før. Hvis hun nu kom for at bede mig om en forklaring? Hun var sikkert klar over, at jeg ikke havde fundet pengene; men hvad tænkte hun da? Måske at jeg havde villet straffe hende, fordi hun brød sin ed til mig?

Dernæst måtte hun jo opfatte min handling som en ædelmodighed fra min side, et offer på min kærligheds alter. Ak, hvilken ny løgn blev jeg ikke tvunget ind i på grund af min fortvivlede situation. Og en løgn, der lod mig pynte mig med lånte fjer, så vist som mine virkelige motiver intet havde at gøre med hende og vor kærlighed. –

Hvor var det dog forfærdeligt, hvad skæbnen havde ført mig ud i! Adriana måtte jo føle sig smigret ved mit offer. 12000 lire er dog ikke nogen ringe sum. Og alligevel måtte jeg nu bryde med hende, rejse, ikke se hende mere. Hvordan kunne man forlange, at hun skulle forstå logikken i dette? Enten havde jeg fundet mig i tyveriet og ikke angivet forbryderen, idet jeg trak hende med ind i sagen og dernæst forskød hende. Eller også havde jeg virkelig fundet pengene, men hvorfor blev jeg så ikke ved med at elske hende?

Jeg var optændt af had og foragt mod mig selv. Selvfølgelig burde jeg have sagt hende, at det ikke var nogen ædelmodighed fra min side, at jeg ikke på nogen måde kunne melde forbryderen – fordi – – ja fordi jeg havde mine grunde dertil. For eksempel at pengene allerede i forvejen var stjålne. Eller jeg burde have sagt hende, at jeg var en mistænkelig flygtning, en eftersøgt forbryder, der absolut måtte leve i skyggen og ikke kunne binde sig til nogen ung hæderlig kvinde. Det havde været andre løgne, ganske vist, men på den anden side, hvordan skulle jeg kunne forklare hende den sandhed, der endog forekom mig selv så usandsynlig. For ikke at lyve nu, havde jeg måttet tilstå, at jeg havde løjet bestandig. Dette ville være det eneste resultat af min sandhedskærlighed, og det havde ikke

engang været nogen undskyldning for mig eller en hjælp for hende i fortvivlelsen.

Alligevel havde jeg vel nok i min fortvivlelse skriftet alt for Adriana, hvis hun i dette øjeblik var kommet ind i min stue i stedet for at sende frøken Caporale.

Årsagen kunne jeg nok gætte mig til. Papiano havde allerede sagt det. Frøken Caporale tilføjede, at Adriana var utrøstelig:

– Og hvorfor? spurgte jeg med påtaget ligegyldighed.

– Fordi hun ikke tror på, at De virkelig har fundet pengene. –

Da fødtes den idé i mig, (som i øvrigt svarede udmærket til min sindstilstand af selvforagt) at lade Adriana miste enhver agtelse for mig, så at hun ikke elskede mig mere, ved at vise mig hård, falsk, beregnet. På denne måde kunne jeg straffe mig selv for, hvad jeg havde gjort. Det ville gøre hende ondt i øjeblikket, men senere være til gavn for hende.

– Tror hun det ikke? spurgte jeg frøken Caporale med et trist smil. – Åh, ved De hvad frøken – 12000 lire, hvad? Mener hun virkelig, at jeg kunne være så rolig, hvis de for alvor var stjålet fra mig?

– Men Adriana sagde …

– Sludder og vrøvl, afbrød jeg hende. Jeg troede jo et øjeblik selv, at de var hugget. Men forresten sagde jeg til frøken Adriana, at jeg nok skulle finde dem. Og desuden, hvad årsag skulle jeg have til at sige, at jeg havde fundet pengene, hvis jeg ikke havde gjort det?

Frøken Caporale trak på skuldrene:

– Måske Adriana mente, De havde en grund til at – – som –

– Nej, jeg forsikrer Dem for, jeg havde ingen grund, skyndte jeg mig at afbryde hende. Jeg gentager, at det drejer sig om

12000 lire, frøken. Det kunne have været 30–40000 – og jeg har sandelig ikke råd til at spille ædelmodig til den pris. Man er da ikke millionær.

Da frøken Caporale var gået for at referere til Adriana, hvad jeg havde sagt, vred jeg mine hænder. Hvad havde jeg gjort? Benyttet mig af dette tyveri for at betale hende, give hende erstatning for hendes knuste forhåbninger. Hvor var den ækel denne min opførsel. Men det måtte være sådan. Der var ingen vej uden om, selv om hun ikke kunne vide, at hendes smerte også var min. Hun måtte nu foragte mig, som jeg foragtede mig selv. Jeg havde jo også i hendes påsyn nærmet mig med undskyldende lader til Papiano, til hendes fjende. Åh, det var alt sammen udmærket i stilen. Og i dag – javel – vi skulle jo til marchesen. Jeg foresatte mig at gøre stormkur til frøken Pantogada.

– Du vil foragte mig endnu mere, Adriana, sukkede jeg, mens jeg væltede mig på min seng. Hvad andet kan jeg så gøre for dig?

Lidt før kl. fire kom hr. Anselmo og bankede på min dør.

– Nu kommer jeg, sagde jeg og tog min frakke på. Jeg er færdig.

– Går De sådan? spurgte han og så forbavset på mig.

– Hvordan?

Men i det samme opdagede jeg, at jeg endnu havde min rejsehue på hovedet, som jeg plejede at gå med hjemme. Jeg puttede den i lommen og tog min hat fra knagen, mens hr. Anselmo lo så det klukkede i ham.

– Nå, kom så, hr. Anselmo!

– Har De nu set, hvordan jeg var lige ved at komme afsted? lo han og sparkede sine slæber af fødderne. – Kom her, Adriana –

– Går Deres datter også med? spurgte jeg.

– Hun ville først ikke, sagde Paleari, der kom fra sit værelse. Men jeg overtalte hende. Værsågod, inde i dagligstuen, hun er straks færdig. –

Frøken Caporale modtog mig i stuen med en hård og bebrejdende mine. Hun, der så ofte havde lidt for sin kærligheds skyld og var blevet trøstet af den unge uskyldige pige, gjorde nu gengæld, da Adriana led. Og hun var oprørt over min opførsel, fordi hun syntes, det var uretfærdigt, at en så sød og god pige som Adriana skulle lide.

Dette sagde hendes blik mig, og opfordrede mig til at se, hvad jeg havde gjort.

Hvor hun var bleg, stakkels lille Adriana. Hun havde endnu tårer i øjnene. Hvilken overmenneskelig kraft må det ikke have kostet hende at klæde sig på for at gå ud sammen med mig. –

Til trods for den sindsstemning, hvori jeg begav mig ud til dette besøg, vakte marchese Giglios person og hans hus en vis nysgerrighed hos mig.

Jeg vidste, at han opholdt sig i Rom fordi han ikke så nogen anden mulighed for kongeriget Begge Siciliers genopståen end en forbitret kamp mod den nuværende regering. Hvis Rom blev tilbagegivet paven, fik Italiens enhed et skår, og man kunne aldrig vide, hvad der så kunne ske. Marchesen ville ikke forsværge, at – – nå, for øjeblikket var hans opgave givet, nemlig kamp uden pardon midt i den klerikale lejr. Og i hans hjem kom en stadig kreds af de mest uforsonlige prælater fra det sorte parti.

I dag traf vi dog ingen i den store smukt møblerede salon. Midt på gulvet stod et staffeli med et stort lærred på, det var Minervas portræt, Pepitas lille sorte hund, der lå i en helt hvid lænestol med hovedet på de to fremstrakte forben.

– Det er et arbejde af Bernaldez, meddelte Papiano højtideligt, som om han foretog en præsentation, der næsten fik os andre til at bukke.

Først kom Pepita Pantogada og guvernanten frøken Candida ind.

Jeg havde jo set dem begge to i halvmørke i mit værelse. Ved dagens lys forekom frøken Pantogada mig helt anderledes. Mest var det næsen. Jeg troede, hun havde en lille opstoppernæse, og nu så jeg, at den var både stor og krummet. Hun var smuk. Kulsort krøllet hår, brune tindrende øjne og fine smukt formede læber. En sort dragt med hvide pletter sluttede sig stramt om hendes slanke lemmer. Adrianas blide, blonde skønhed blegnede ved siden af hendes.

Og nu kunne jeg endelig få afgjort, hvad det var, frøken Candida havde på hovedet. Det var en mægtig krøllet, rødlig paryk, og oven på denne en silkekniplings mantille, der var bundet under hagen. Hele denne hovedpryd kontrasterede på en sørgelig måde med hendes ansigt, der var rynket og sminket.

Imens gøede Minerva som rasende, dog ikke af os, men af staffeliet og den hvide sofa, der øjensynligt mindede den om pinefulde stunder. Den sprang op ad staffeliet, gøede og viste tænder mod dette væmmelige trebenede dyr, der ganske roligt blev stående og modtog dens raserianfald med ophøjet ro.

Minerva var visselig ikke køn. Den var lille og tyk og med alt for skrævende ben. På det nederste af ryggen lige ved haleroden var hårene slidt af, fordi den havde den vane at gnide sig op ad tværpindene på stolene. Jeg mindedes nok noget i denne retning.

Pepita greb den i halsskindet og kastede den i armene på frøken Candida:

– Stille!

Nu trådte Don Ignazio Giglio d'Auletta hurtigt ind. Han var krumbøjet og styrtede straks hen til sin lænestol ved vinduet, og næppe havde han sat sig med stokken mellem benene, før han drog et dybt suk og smilede blegt og ligesom undskyldende for sin dødelige træthed. Hans magre glatragede og rynkede ansigt var ligblegt, men øjnene derimod var livlige og spillende, næsten ungdommelige. På begge kinder og tindinger strakte sig hårtotter frem, som lignede tunger af opblødt aske.

Han modtog os meget høfligt og talte i en udpræget neapolitansk dialekt. Dernæst bad han sin sekretær om at vise mig de mange minder om hans troskab mod Bourbon'erne, som stuen var fuld af. Da vi stod foran et stort billede, der var dækket af et grønt klæde, på hvilket der var broderet: *Jeg skjuler ikke. – Jeg bevarer. Løft mig og læs*, bad han Papiano tage billedet ned og række ham. Det var et brev, indrammet og med glas for, fra Pietro Ulloa, der i 1860, det vil sige i kongedømmets sidste dage, anmodede marchese d'Auletta om at indtræde i det ministerium, der ikke mere kunne dannes. Ved siden af dette var klistret en kopi af det brev fra d'Auletta, hvori han accepterer hvervet, et stolt og værdigt brev, der stemplede alle som forrædere, der i disse ulykkelige tider ikke tog ansvaret og

gjorde front mod denne sørøver til Garibaldi, der allerede nærmede sig Neapels havn.

Mens den gamle læste dette dokument, lød hans stemme så bevæget, at jeg følte mig helt revet med. Han havde jo på sin måde været en helt. I stuen fandtes også andre minder om majestæterne. En guldlilje udskåret i træ mindede om kongens sidste spadseretur i Neapel, en kammerherrenøgle, ordenen San Gennaro og andre udmærkelsestegn hang indrammet på væggen under et stort oliemaleri af kong Ferdinand og Francesco II.

Lidt efter vendte jeg mig fra marchesen og Papiano for at udføre mit triste forsæt, og gik hen til Pepita.

Jeg lagde straks mærke til, at hun var nervøs og utålmodig. Hun ville først og fremmest have at vide, hvad klokken var.

– Halv fem – tak –

Dette klokkeslæt syntes ikke at behage hende videre, at dømme efter det stramme træk ved munden og det raseri, hvormed hun kastede sig ind i samtalen, og de injurier, hun udslyngede imod Rom og Italien. Hun forklarede, at de også i Spanien havde et Colosseum som det hos os og mindst lige så gammelt. Men hun gav det en god dag.

– Det er jo bare døde sten …

Nej, der manglede jo fuldstændig en *Plaza de Toros* her i Rom, og hvad malerier angår, så var der ikke et, der kunne stå ved siden af Minervas portræt af maleren Manuel Bernaldez, der nok lod vente på sig. Pepitas utålmodighed kom ikke af andet og var allerede på højdepunktet. Hun rystede bogstavelig, mens hun talte, slog sig gang på gang hastigt med fingrene på næsen,

bed sig i læben, åbnede og lukkede hænderne og øjnene løb ustandseligt hen mod døren.

Endelig meldte tjeneren hr. Bernaldez, og han kom ind i ophedet, svedig tilstand, som om han havde løbet. Pepita påtog sig øjeblikkelig en krænket og tillavet ligegyldig mine. Men da han, efter at have hilst på marchesen, nærmede sig os og på spansk undskyldte sin forsinkelse, kunne hun ikke beherske sig længere og sagde i en rivende tone:

– Først og fremmest De må tale italiensk, fordi disse herskaber ikke forstår spansk. Jeg synes ikke velopdraget at tale spansk til mig. Forresten jeg ganske ligegyldig er for Deres forsinkelse, og De sparer Dem bedst Deres undskyldninger.

Han smilede nervøst og bukkede. Derpå spurgte han, om han ikke skulle tage fat på portrættet, da der dog var lidt lys endnu at arbejde i.

– Værsåbehager, sagde hun i samme tone. De kan male uden min vilje og De kan ikke male uden min vilje. Det er ganske som De finder det bedst.

Manuel Bernaldez bukkede atter og vendte sig mod frøken Candida, der endnu holdt hunden i sine arme.

Så begyndte eksekutionen for stakkels Minerva. Den var dog endnu mere grusom for den, der udførte den. Pepita begyndte, for at straffe maleren fordi han var kommet for sent, at kokettere med mig. Jeg så i hemmelighed hen på Adriana og kunne se, hvor hun led. Afstraffelsen var desuden ikke alene bestemt for maleren og Minerva, men også for Adriana og mig. Lidt efter lidt blev situationen så pinlig, at den måtte sprænges.

Det var Minerva, der gav anledningen. Da den ikke i dag som sædvanlig var under påvirkning af sin herskerindes blik, sprang

den op fra sin stilling, så snart maleren havde sine øjne på lærredet, og borede snuden ned i lænestolens bageste polstring, som om den ville gemme sig der, og præsenterede sin bagdel med højt løftet hale for maleren. Allerede flere gange havde frøken Candida sat den på plads. Imens rasede Bernaldez, der havde grebet et og andet ord fra Pepita henvendt til mig, han gentog ordet mumlende til sig selv. Flere gange var jeg lige ved at bede ham tale højt. Til sidst kunne han ikke styre sig mere og råbte til Pepita!

– Så hold dog i hvert fald bæstet på plads!

– Bæstet – bæstet – skingrede Pepita og bevægede armene i luften. Kalder De den for et bæst?

– Gud ved, hvad den tænker sig, det lille skind, sagde jeg undskyldende til Bernaldez.

Denne sætning kunne ganske vist forstås på to måder, opdagede jeg, da jeg havde udslynget den. Jeg ville sige: "Gud ved, hvad den tænker sig med den opførsel." Men Bernaldez tog mine ord i en anden betydning, og i en rasende tone sagde han til mig:

– Det forstår De øjensynlig ikke.

Under det faste og gennemtrængende blik fra ham blev jeg trodsig og svarede:

– Jeg forstår i alt fald, min herre, at De måske nok er en stor maler …

– Hvad er der i vejen? spurgte marchesen, da han opdagede vor fjendtlige holdning.

Bernaldez, der nu ganske tabte herredømmet over sig selv, vendte sig imod mig og slyngede mig i ansigtet:

– En stor maler – og hvad mere?

– En stor maler måske – – – men ikke videre høflig, synes jeg. Og De gør små hunde bange, sagde jeg resolut.

– Kan gerne være, sagde han. Vi skal få at se, om det er hundene alene.

Og han gik sin vej.

Pepita brød ud i en konvulsivisk hulken og faldt afmægtig om i armene på frøken Candida.

I den forvirring, som fulgte på, og mens jeg sammen med de andre stod og viftede på frøken Pepita, der lå på sofaen, følte jeg, at nogen tog i min arm. Da jeg vendte mig om, så jeg Bernaldez, der var kommet ind igen. Jeg fik tid til at hæve hånden for at værge mig, men han slog efter mig og strejfede let mit ansigt med hånden. Jeg ville kaste mig over ham, men Papiano og Paleari holdt på mig. Bernaldez trådte tilbage og råbte:

– Jeg er til Deres tjeneste. Her kender man min adresse.

Marchesen rejste sig halvt op i lænestolen, rystende af raseri, og råbte imod angriberen. Jeg kæmpede for at komme løs af Palearis og Papianos greb. Marchesen forsøgte at berolige mig og sagde, at jeg som gentleman måtte sende to venner til denne lømmel, der havde vist så ringe respekt for hans hus, for at jeg kunne give ham en lektion.

Åndeløs og skælvende over hele kroppen næsten uden at bede om undskyldning for det ubehagelige optrin skyndte jeg mig bort, fulgt af Papiano og Paleari. Adriana blev hos den besvimede frøken Pepita.

Jeg måtte nu anmode min pengetyv om at være min sekundant, han og Paleari. Andre havde jeg jo ikke at henvende mig til.

– Jeg? udbrød hr. Anselmo forbløffet. – Nej, ærlig talt, det gør jeg ikke. Nu smilede han. Bland mig ikke op i de affærer, hr. Meis. Undskyld, men jeg synes, det er noget barnevrøvl og sludder al den slags.

– For min skyld må De gøre det, sagde jeg energisk, da jeg ikke kunne indlade mig i en diskussion om sagen i dette øjeblik. – De må sammen med Deres svigersøn gå hen til hr. Bernaldez og – –

– Ja men jeg gør det ikke, afbrød han mig. Bed mig om enhver anden tjeneste, men ikke om denne. Det er ikke noget for mig. Jeg har jo sagt Dem, at det er noget barnevrøvl, som man ikke skal lægge mærke til.

– Ikke dette – nej, sagde Papiano, der så det trække op til uvejr i mit ansigt. Hr. Meis har fuldkommen ret til at fordre satisfaktion. Han har ligefrem den pligt. Han må – han må –

– Så måske De vil tage en ven med Dem og foretage det fornødne? sagde jeg uden at vente et afslag også af ham.

Men Papiano åbnede beklagende favnen:

– De kan nok forstå, jeg med største glæde ville gøre det –

– Og De gør det ikke? råbte jeg højt midt på gaden.

– Så sagte, hr. Meis, bad han ydmygt. Men De forstår – – min underordnede stilling hos marchesen – – man er jo slave.

– Hvad kommer det sagen ved. Marchesen har jo selv …

– Ganske vist. Men i morgen – i morgen ved hele byen at den klerikale marcheses sekretær blander sig i æressager. Åh, De ved slet ikke, hvad for et postyr der vil blive. Og desuden, den unge letsindige pige er så forelsket i maleren som en hunkat. I morgen har de sluttet fred, og hvor er jeg så henne. Jo godmorgen. Det kan De nok forstå, hr. Meis.

– De vil altså lade mig stå ene i denne pinlige sag, udbrød jeg fortvivlet. Jeg kender jo ingen her i Rom.

– Ja men der er en udvej, skyndte Papiano sig at sige, som jeg straks skal vise Dem. – Se min svigerfar og jeg er deltager i optrinnet og derfor ikke kvalificeret. – Jeg kan godt forstå, at De er rasende. Herregud, blodet er jo tykkere end vand. Nuvel. De kan henvende Dem til to officerer af den kongelige armé. De vil sikkert ikke nægte at repræsentere en gentleman som Dem i en æressag. De kan præsentere Dem for dem og forelægge dem sagen. Det er ikke første gang de gør en fremmed den slags tjenester.

Da vi var nået til vor indgangsdør, sagde jeg til Papiano, at jeg ville overveje hans forslag, og overlod dem til sig selv. Selv gik jeg videre alene, trist i sindet og uden mål.

På ny følte jeg mig knuget af tanken om min hjælpeløshed. Kunne jeg overhovedet indlade mig på nogen duel i min situation? Det var meget godt med to officerer, men naturligvis måtte de først have nøjagtige oplysninger om, hvem jeg var. – Tænk – man kunne altså roligt spytte på mig, give mig lussinger, slå mig. – Jeg havde bare at bede om, at man gjorde det uden støj, eller uden at vække opsigt. – To officerer? Ja vel, og hvis de ikke engang troede mig og fik mistanke? Og hvis de opdagede min virkelige situation, så ville de vel råde mig til først at blive levende igen. Mit tilfælde var vist ikke forudset i nogen æresregler.

Altså måtte jeg i tavshed finde mig i overfaldet som jeg havde fundet mig i tyveriet. Jeg måtte forsvinde i det utålelige skæbnens mørke, der ventede mig, fornærmet, foragtet, elendig i egne øjne.

Hvordan skulle jeg kunne leve videre? Hvordan bære livet? Nej, det måtte være forbi. Jeg standsede. Jeg syntes alt dansede for mine øjne, og benene vaklede under mig.

– Men alligevel, først må jeg forsøge, fantaserede jeg, forsøge – – jeg har intet mere at tabe. Hvorfor ikke forsøge?

Jeg stod et par skridt fra Café Aragno, og halvt i drømme trådte jeg ind.

I den første sal sad omkring et bord fem seks artilleri-officerer, og da en af dem fik øje på mig, som jeg stod der tøvende og med en spørgende mine, fik jeg mod til at sige med en stemme, der var hæs af bevægelse:

– Undskyld De herrer, må jeg tale et øjeblik med Dem?

En ung mand uden skæg, i løjtnantsuniform, han så ud til lige at have forladt skolen, sagde meget høfligt:

– Værsågod, tal De bare.

– Må jeg tillade mig at forestille mig? Mit navn er Adriano Meis. Jeg er fremmed her og kender ingen. Jeg har haft en – strid – og havde brug for to sekundanter. Men jeg ved ikke, hvor jeg skal henvende mig. Hvis De og en af Deres kammerater ville …

Forbavset og overrasket stod han et øjeblik og betragtede mig, så vendte han sig mod en af sine kammerater og sagde:

– Grigliotti! –

Det var en lidt ældre løjtnant med opaddrejet overskæg og en monokel i øjet, han talte med fransk brydning. Han kom hen til os og bukkede. Da jeg så ham rejse sig, var jeg lige ved at sige til den lille løjtnant, jeg først havde talt med: "Ikke ham der, hvis De ikke har noget imod det." – Men bagefter opdagede jeg, at vistnok ingen af de andre havde haft større betingelse for det

pågældende hverv end han. Han kunne vist alle æresrettens paragraffer på fingrene.

Jeg kan ikke her referere eller bare huske alle de omstændeligheder, han havde at fremføre i anledning af mit tilfælde, og alt hvad han fordrede af mig. Gud ved, hvor det var jeg skulle telegrafere hen og til hvem jeg skulle henvende mig, blandt andet til obersten, og sikken masse ting, han selv havde måttet foretage sig i et ganske lignende tilfælde, han havde haft i Pavia.

Jeg havde straks ved første øjekast følt mig lidt ængstelig ved hans indblanding. Nu efter alle hans paragraffer, kunne jeg ikke mere. Jeg følte blodet stige mig til hovedet, og det brød ud af mig:

– Ja, det kan være meget godt alt sammen. Men hvorhen vil De have, at jeg skal telegrafere. Jeg kender jo ingen. Jeg vil slås, forstår De, lige med det samme, uden vrøvl. Da jeg henvendte mig til Dem, troede jeg ikke, der var så mange omstændigheder ved sagen. Og jeg beder mange gange om forladelse, fordi jeg har forstyrret Dem. –

Efter denne stråle brød hele kredsen af officerer, der var hørt op at tale indbyrdes og lyttede til os, ud i en høj skraldende latter. Jeg skyndte mig bort, skamfuld og højrød i ansigtet. Jeg tog mig til hovedet ligesom for at standse forstanden, der var i færd med at flygte fra mig. Og forfulgt af denne latter styrtede jeg afsted for at finde et eller andet sted at skjule mig. Hvor? Hjemme? Nej, jeg havde en rædsel for at komme hjem. Lidt efter lidt gik jeg langsommere, til sidst standsede jeg, som om jeg ikke mere kunne bære min egen forpinte sjæl. Så gik jeg igen, travede omkring uden mål og med, standsede af og til

foran et butiksvindue uden at se noget. Det blev mørkt. Jeg havde en følelse af, at alting lukkede sig for mig, at livet lidt efter lidt affolkedes, og at jeg stod ene – ganske ene, gyseligt ene. Jeg syntes, jeg gik omkring i nattens mørke, og at alle døre, alle vinduer var lukket for mig for evigt. Jeg så livet ligesom langt borte fra, som om det ikke mere havde nogen mening, noget mål for mig. Til sidst fandt jeg mig selv stående på Ponte Margherita, støttet til rækværket og stirrende med opspilede øjne ned i den mørke flod, der randt forbi:

– Skulle jeg styrte mig derned?

En gysen greb mig, fremkaldt af min selvopholdelsesdrift, der gjorde oprør, og samtidig af en følelse af had, desperat had mod dem, der langvejs fra tvang mig til at ende mine dage i møllegraven ved La Stia. Det var dem, det var Romilda og hendes mor, der havde kastet mig deri. Jeg havde jo aldrig selv tænkt på at anstille mig som død for at befri mig for dem. Og nu, efter i to år at have strejfet om som en skygge, i denne illusion om at liv ud over døden, nu endelig så jeg mig tvunget til at eksekvere deres ubarmhjertige dom. Nu havde de endelig for alvor dræbt mig. Og det var dem, der var befriet for mig.

Jeg søgte at gøre modstand i mit sind. Kunne jeg ikke hævne mig på dem, i stedet for at dræbe mig selv. Hvem var det i øvrigt, jeg ville dræbe? – En, der allerede var død. Ingen.

Jeg standsede som ramt af et pludseligt lyn. Hævne mig? Altså vende tilbage til Miragno og befri mig for denne løgn, der plagede mig, og som jeg ikke mere kunne udholde? Vende levende tilbage for at straffe dem, under mit rigtige navn, i min sande skikkelse? Men hvis de nu vendte mig ryggen, hvis de kastede mig bort som en ubekvem bylt? Nej – nej – jeg følte, at

jeg ikke kunne gøre det. Jeg blev stående der på broen, usikker og tøvende.

Imidlertid kom jeg til i min frakkelomme at røre ved noget, jeg i første øjeblik ikke vidste, hvad var. Til sidst tog jeg det op med et utålmodigt greb. Herregud, det var min rejsehue, som jeg havde lagt derned, da jeg gik hjemmefra for at besøge marchesen. Jeg skulle lige til at kaste den i floden, da en tanke greb mig. Det var en refleksion, jeg havde gjort i toget mellem Alenga og Turin, der pludselig faldt mig ind:

– Her på rækværket lægger jeg huen, stokken og så videre. – En gang i møllegraven ved La Stia – en anden gang ved Ponte Margherita i Rom. – Først Mathias Pascal – nu Adriano Meis. Jeg vender levende tilbage og hævner mig.

En glædesbølge eller snarere et anfald af afsindig fryd greb mig. Ja, det måtte være sådan. Jeg kunne jo ikke dræbe mig selv, en død; men jeg kunne dræbe den tåbelige figur, jeg forestillede, denne Adriano Meis, der havde pint mig i to år, tvunget mig til at være en elendig løgner, Adriano Meis burde jeg dræbe. Han var jo bare et falsk navn, med blår i hjernen, med et hjerte af papmaché og gummiårer, hvori der flød farvet vand i stedet for blod. – Lad ham forsvinde dernede i vandet ligesom den anden, som Mathias Pascal. Hvilken makaber løgn ville så være bragt ud af verden ved en anden makaber løgn. Og jeg ville gøre alting godt igen. Kunne jeg give Adriana en bedre oprejsning for det onde jeg havde gjort hende? Men den spanske lømmels fornærmelse, skulle jeg tåle den? Åh, det behøvede jeg jo ikke at tage mig nær, det var jo ikke mig men Adriano Meis, han havde fornærmet. Og nu begik Adriano Meis selvmord.

Der var ikke andre udveje for mig.

Et øjeblik gik en skælven igennem mig, som om jeg virkelig stod i begreb med at myrde nogen. Men straks efter var min hjerne kold og mit hjerte let. Jeg følte en munter klarhed i sjælen.

Jeg så mig omkring. Det kunne jo være, at nogen, en betjent for eksempel stod der inde på Lungotevere og holdt øje med mig. Jeg ville se efter, og gik først et stykke ned ad Lungotevere dei Mellini, dernæst over Piazza della Liberta, men der var ingen. Før jeg vendte tilbage til broen, standsede jeg under en gadelygte, rev et blad ud af min lommebog og skrev med blyant på det: Adriano Meis. Intet andet. Derpå adressen og dato. Det var nok. Alt hvad der var tilbage af Adriano Meis var jo i rejsehuen og min stok. Mine klæder og bøger lå hjemme. Siden tyveriet bar jeg pengene hos mig i min tegnebog.

Jeg gik tavs og bøjet ud på broen. Mine ben rystede og hjertet hamrede i brystet på mig. Jeg valgte en plads under den svagest lysende lygte, tog hatten af og stak sedlen med mit navn ned under båndet, så lagde jeg den ved siden af stokken på rækværket.

Med rejsehuen trykket dybt ned over panden skyndte jeg mig ind i mørket langs husmurene og forsvandt som en tyv uden at vende mig om.

17. Genopstandelse

Jeg nåede i god tid til toget, der gik til Pisa 12,10, tog billet og satte mig ind i en 2. klasses kupé med rejsehuen trykket ned over øjnene, ikke så meget for ikke at blive set som for ikke at se. Men indvendig så jeg hatten og stokken derude på rækværket. Måske gik netop i dette øjeblik nogen forbi og opdagede dem. Måske var allerede en betjent på vej til stationen med dem. Og jeg var endnu i Rom. Hvorfor gik dog toget ikke? Jeg kunne knapt trække vejret af utålmodighed.

Endelig satte vognen sig i bevægelse. Jeg havde været så heldig at få en hel kupé for mig selv. Jeg rejste mig op og strakte armene, drog et dybt lettelsens suk, som om en vældig sten var faldet fra mit bryst. Åh, nu vendte jo Mathias Pascal tilbage til livet. Jeg følte trang til at stikke hovedet ud af toget og råbe: Det er mig, det er Mathias Pascal. Jeg er slet ikke død. – Og nu behøvede jeg ikke mere at lyve, ikke mere at frygte for opdagelse, i hvert fald ikke, når jeg nu snart var i Miragno. Der skulle jeg så give mig tilkende, atter blive levende og genopstå fra de døde.

Jeg erindrede mig en anden rejse fra Alenga til Turin. Dengang havde jeg også anset mig for lykkelig. Befrielse havde jeg kaldt det. Ak, hvilken befrielse, hvilken frihed? Med løgnens blytunge kappe på skulderen.

Ved nøjere eftertanke forekom den lethed, hvormed jeg for to år siden havde sat mig uden for lovene, ligefrem ubegribelig. Og jeg gennemlevede i tankerne mine endeløse vandringer fra sted til sted. Alene, henvist til mig selv, i bevidstheden om det, jeg dengang kaldte min lykke. Jeg så mig selv i Tyskland, på

Rhinen, på en damper. Havde det været en drøm? Nej, jeg havde virkelig været der, og for alvor troet, at dette kunne have varet evigt. En rejsende, en udlænding i livet havde jeg været. Jeg mindedes Milano og det stakkels lille kræ af en hund, jeg var lige ved at købe af en gammel tændstiksælger. –

Pludselig slog mine tanker ned i hjemmet i Rom, som jeg havde forladt. Mon de sov alle sammen nu? Ikke Adriana. Hun lå vel og lyttede. Hun ventede på mig. Jeg havde jo sagt til dem, at jeg gik ud for at finde et par sekundanter til min duel med Bernaldez. Nu lå hun vel og ventede og græd, og jeg kom ikke.

Jeg lagde hænderne fast på mit bryst for at standse mit hjertes ængstelige slag.

– Men når jeg ikke kunne leve for dig, Adriana, sukkede jeg, så er det vel bedre, at du tror mig død, at du tror de læber døde, der trykkede et kys på dine. – Glem mig – glem mig!

Hvad ville der nu ske i morgen tidlig i dette hjem, når nogen fra politiet kom for at optage rapport? Hvilket motiv til mit selvmord ville de finde på at tillægge mig? Måske den forestående duel? Nej, det var vist meget lidt sandsynligt, at en mand, der aldrig havde vist sig fej, skulle begå selvmord i stedet for at tage den samme risiko for at dø i en duel. Måske fordi jeg ingen sekundanter kunne finde? Nej, et intetsigende påskud. – Det sandsynligste var, at man ville forudsætte et eller andet mystisk punkt i min fortid.

Ja, det ville de tro. Jeg havde dræbt mig selv uden synlig årsag eller forudgående overlæg. Ganske vist havde der i de sidste dage været besynderlige ting at iagttage hos mig. Først og fremmest dette komediespil med et tyveri, som jeg bagefter dementerede. Måske disse penge ikke tilhørte mig? Jeg skulle

for eksempel aflevere dem til nogen, og da jeg havde brugt af dem, foregav jeg et tyveri, og fortrød det senere, hvorpå jeg begik selvmord. I det hele taget havde jeg været en højst mystisk person, der ikke kendte nogen og aldrig modtog et eneste brev.

Måske burde jeg på den lille seddel have skrevet noget mere end blot dato og adresse, en eller anden årsag til selvmordet. Men hvilken årsag egentlig?

Gud ved, hvad bladene nu i morgen vil finde på om Adriano Meis, tænkte jeg. Min tidligere slægtning, hr. reservepostbud Francesco Meis vil sikkert tone frem på politistationen og give sine oplysninger. Man vil begynde en undersøgelse på grundlag af disse, og hvilke besynderlige resultater vil der ikke fremkomme? – Ja men pengene? Arven? Adriana har jo set dem, alle disse sedler. Jeg forestiller mig Papiano. Han vil styrte hen til skabet og finde det tomt. Altså er de tabt, ak hvor uheldigt. De ligger på bunden af floden. Hvor han vil rase, fordi han ikke lige så godt tog dem alle sammen med det samme. Politiet vil lægge beslag på mine klæder og mine bøger. Hvem skal nu have dem? Åh, blot jeg kunne give Adriana et eneste lille minde om mig. Med hvilke øjne vil hun nu betragte mit tomme værelse?

Således løb tanker og stemninger og følelser rundt i mit hoved, mens toget kørte frem gennem natten. De gav mig ingen fred.

Jeg mente det var klogt at opholde mig nogle dage i Pisa, for ikke at etablere nogen forbindelse mellem Mathias Pascals tilsynekomst i Miragno og Adriano Meis forsvinden i Rom, en forbindelse, der ville falde i øjnene, hvis bladene havde beskæftiget sig alt for meget med mit selvmord. Jeg ville afvente

både de romerske aften- og morgenblade i Pisa, og hvis der så ikke var lavet alt for meget væsen ud af sagen, ville jeg begive mig til min bror Roberto i Oneglia, før jeg tog til Miragno, og først prøve, hvilket indtryk min tilsynekomst gjorde på ham. Men jeg måtte først og fremmest absolut lade være med at omtale mit ophold i Rom og alt, hvad dermed stod i forbindelse. Jeg måtte opfinde nogle fantastiske beretninger om disse to års rejser og tilskikkelser. Åh, nu da jeg var levende igen, ville jeg ikke afholde mig fra at fortælle røverhistorier, selv af den art, som hr. Tito Lenzi opvartede med, ja endnu værre.

Jeg havde godt 52000 lire tilbage. Kreditorerne, der troede mig død for to år siden, havde sikkert slået sig til tåls med La Stia. Med den sum, salget af ejendommen havde indbragt, havde de fået fuld dækning for min gæld, og med 52000 lire kunne man i Miragno leve om end ikke fedt, så dog ganske godt.

Det første, jeg gjorde i Pisa var at købe mig en hat af den slags, som Mathias Pascal plejede at bære i sin tid. Dernæst lod jeg Adriano Meis' dumme manke klippe.

– Kort – klip kort, sagde jeg til frisøren.

Mit skæg var allerede vokset lidt, og da jeg nu var klippet begyndte jeg at ligne mig selv. Mit udseende var dog efter min egen mening blevet bedre, ligesom mere nobelt. Øjet var jo heller ikke det gamle.

Noget af Adriano Meis var der altså dog tilbage i mit ansigt. Jeg lignede mere min bror Roberto end før.

Da jeg havde mistet alt det hår, der fyldte, hang min nylig købte hat mig helt ned i nakken, og barberen måtte hjælpe mig med at sætte noget papir ind i svederemmen.

For ikke at komme ind på et hotel tomhændet, købte jeg mig en håndkuffert og lagde min overfrakke deri. Jeg sørgede for at ekvipere mig nogenlunde, da jeg ikke kunne forudsætte, at min kone i Miragno havde gemt noget af mit tøj fra dengang. Jeg købte et færdigsyet sæt tøj i en forretning og tog det på. Med min håndkuffert i hånden tog jeg ind på *Hotel Nettuno*.

Jeg havde engang før, mens jeg hed Adriano Meis, været i Pisa og kendte alle byens seværdigheder. Jeg var sulten som en ulv og tog mig et solidt måltid, hvorefter jeg sov omtrent lige til aften.

Da jeg vågnede, befandt jeg mig i en urolig tilstand ved tanken om, hvad der var passeret i huset Paleari i Rom. Og i denne ængstelige uvidenhed var jeg nødt til at forblive lige til næste morgen, til aviserne fra Rom ankom.

Imens kunne jeg jo ikke begive mig hverken til Oneglia eller til Miragno, men måtte tilbringe en to-tre dage i Pisa, hvor jeg altså både var død i Rom som Adriano Meis og i Miragno som Mathias Pascal.

Da jeg ikke vidste, hvad jeg ellers skulle foretage mig, begav mine to døde sig ud på en spadseretur i Pisa.

Det var en herlig tur. Adriano Meis påtog sig hvervet som cicerone for Mathias Pascal. Det gik ikke af uden lidt strid.

Jeg greb mig i at misunde campanilen, det berømte skæve tårn. Herregud, tænkte jeg, du kan hælde til den ene side. Jeg må desværre hælde til to.

Endelig var også denne nat til ende, og jeg fik aviserne fra Rom.

Jeg vil ikke sige, at jeg blev beroliget ved læsningen af dem, men min forventning blev alligevel noget afspændt ved at se, at bladene behandlede sagen i den sædvanlige nyhedsrubrik uden

at gøre væsentligt nummer ud af den. De sagde næsten alle det samme. De omtalte hatten, stokken og den lakoniske meddelelse på sedlen. Jeg var naturligvis fra Turin, en lidt besynderlig mand, og man kunne slet ikke tænke sig noget motiv til min handling. Et af dem mente dog, at der skjulte sig en "intim affære" bag selvmordet, og henviste i så henseende til en ordstrid med "en ung spansk maler, der var foregået hos en meget kendt person af den klerikale verden."

Et andet af bladene formodede, årsagen havde været "uheldige økonomiske forhold". Alle beretningerne var vage og korte. Kun en enkelt morgenavis hentydede til "den overraskelse og sorg, dødsfaldet forårsagede i Anselmo Palearis hjem, hos hvem Adriano Meis boede, og hvor han var meget afholdt på grund af sit beskedne og høflige væsen." – Mange tak! – Også dette blad, som hentydede til optrinnet hos marchesen, lod skinne igennem, at grunden til selvmordet burde søges i en hemmelig kærlighedshistorie.

Det stod altså fast, at jeg havde dræbt mig for Pepita Pantogadas skyld. Nå, det var jo bare godt, det samme. Adrianas navn var ikke nævnet, så lidt som det formodede tyveri af pengesedlerne. Politiet havde altså foretaget sine undersøgelser i det skjulte. Men hvilke spor havde det fulgt?

I hvert fald kunne jeg nu tage til Oneglia.

Jeg traf Roberto hjemme til vinhøsten. Det er let at forestille sig min glæde ved atter at gense den skønne kyst, som jeg allerede havde opgivet nogensinde at kaste mine øjne på. Men min glæde forstyrredes en del ved ængstelsen for, at nogen skulle genkende mig på gaden, før jeg havde talt med mine egne, og desuden skælvede jeg for virkningen af gensynet med

mig, som de troede død. Mit hjerte bankede stærkt og jeg syntes næsten aldrig jeg nåede frem.

Da endelig en karl kom og lukkede gitterlågen op til den smukke villa, Roberto havde fået i medgift med sin hustru, og jeg gik gennem haven, forekom det mig for fuldt alvor, at jeg vendte tilbage fra de døde.

– Værsågod, sagde karlen til mig ved indgangsdøren. Hvem må jeg melde?

Jeg havde ikke så megen stemme i behold, at jeg kunne svare ham ordentligt. Med et tvungent smil stammede jeg:

– Sig, at det – at det er en ven – som – som kommer langvejs fra.

Jeg satte min kuffert ved siden af en stumtjener og karlen bad mig træde ind i dagligstuen.

Jeg skælvede af forventning, da jeg stod i denne smukke stue, hvor alting lige til de grønligt lakerede møbler var nyt. På dørtrinet som jeg lige havde overskredet så jeg pludselig en lille purk på fire år med en lille vandkande i den ene og en rive i den anden hånd. Han betragtede mig med store øjne.

Det må jo være min lille brorsøn, Bertos ældste, og jeg blev grebet af ømhed, bukkede mig ned og rakte hånden ud; men drengen blev bange og løb.

I dette øjeblik hørte jeg den anden dør i dagligstuen blive åbnet. Mine øjne fyldtes af tårer, og en konvulsivisk fornemmelse i halsen kvalte mine ord.

Roberto stod der foran mig, forbløffet, næsten rædselsslagen:

– Hvem har jeg …? fik han frem.

– Berto, udbrød jeg og bredte armene ud. Berto, kender du mig ikke? –

Han blev ligbleg ved klangen af min stemme, strøg sig med hånden over panden og stammede:

– Ja men, men – hvad – …

Men jeg gik hen imod ham, der gik baglæns næsten i angst.

– Det er jo mig, det er Mathias. Du skal ikke være bange. Jeg er ikke død. Du kan godt røre ved mig. Det er mig, Roberto. Jeg har aldrig været så levende som nu.

– Mathias – Mathias – fik Berto frem og turde ikke tro sine egne øjne. – Ja men hvordan i alverden – – Åh Gud, hvordan kan det gå til? – Min bror? – Kære Mathias!

Og han trykkede mig ind til sig. Jeg tog til at græde som et barn.

– Hvordan i alverden – – gentog Berto i det uendelige og græd også.

– Jo, det er mig. Jeg er vendt tilbage, ikke fra den anden verden – ak nej, jeg har hele tiden været i denne elendige … – Nå – ja – jeg skal nok fortælle dig …

Mens han endnu holdt mig i sine arme og med ansigtet fuldt af tårer, blev han ved at stirre på mig:

– Men hvordan? – han, derude …

– Åh, det var ikke mig. De må have forvekslet mig med ham. Jeg var langt borte fra Miragno dengang, og jeg læste i et blad, at de havde fundet mig i La Stia og troede, jeg havde begået selvmord.

– Det var altså ikke dig – men hvad havde du da gjort …

– Jeg havde udslettet mig selv. Vær bare rolig, jeg skal fortælle dig alting. I dette øjeblik kan jeg ikke. Jeg kan kun sige dig foreløbig, at jeg har flakket om fra sted til sted og troet, at jeg var lykkelig. – Men senere – åh – der var så meget – nå – ja –

jeg opdagede altså, at jeg havde taget fejl, at det ikke var en behagelig profession at lave sig død – og – her er jeg. Jeg har lavet mig levende igen.

– Mathias, har jeg altid sagt. Mathias er gal – det er det hele. Han er forrykt. Men hvor jeg er glad. Hvem kunne tænke sig det? Mathias er levende. Jeg kan næsten ikke tro det endnu. Lad mig rigtigt se på dig – du har forandret dig.

– Jeg har også fået øjet sat på plads, ser du?

– Åh javel, nu ser jeg det. – Udmærket. – Kom nu, vi skal gå ind til min kone. – Ja men vent nu lidt –

Han standsede og så på mig, der foregik en forandring i hans ansigt.

– Du agter at vende tilbage til Miragno?

– Javel – i aften.

– Så ved du altså ingenting?

Han dækkede ansigtet med hænderne og sukkede.

– Ulykkelige – hvad har du gjort? – hvad har du dog gjort? Du ved altså ikke, at din kone …

– Er hun død? spurgte jeg.

– Nej, det er værre. Hun har giftet sig igen.

– Giftet sig?

– Ja – med Pomino. – Jeg fik meddelelsen for over et år siden.

– Med Pomino, stammede jeg – hun er gift med Pomino? –

Men pludselig brød jeg ud i en støjende latter.

Roberto så ængsteligt på mig, som om han troede, jeg var blevet gal.

– Du ler?

– Ja – jeg ler, råbte jeg. – Så meget desto bedre. Dette er toppunktet af min lykke.

– Hvad siger du? Lykke? Men når du nu kommer hjem, hvad så?

– Jeg styrter hjem, forstår du?

– Ja men ved du da ikke, hvad der så sker?

– Hvad sker?

– Det andet ægteskab er ugyldigt. Du vil blive tvunget til at tage hende igen.

Jeg følte det svimle for mig.

– Hvadfornoget? Hvad er det for en lov? – Min kone gifter sig igen, og jeg – – nej hold op. – Det kan ikke være muligt. –

– Ja men jeg forsikrer dig for, at det er sandt, fastholdt Berto. – Vent nu lidt, min svoger er her, han kan bedre forklare dig sagen, han er jurist. Kom her – nej, vent hellere et øjeblik, min kone er i omstændigheder, jeg vil nødigt have, at din tilsynekomst – ja forstår du, hun kender dig ganske vist ikke så meget, men alligevel … nu skal jeg gå ind at forberede hende. – Vent et øjeblik. –

Og han holdt min hånd lige til han forsvandt ud af døren, som om han var bange for, at jeg på ny skulle forsvinde fra jordens overflade.

Da jeg var alene i dagligstuen begyndte jeg at danse omkring som en rasende. – Gift igen, tænkte jeg – og med Pomino. – Han havde jo elsket hende før i tiden. Men at hun – at hun nu var rig og Pominos kone. Og mens hun nu havde giftet sig igen, gik jeg i Rom og kunne have – – åh – det var forfærdeligt. – Og nu måtte jeg altså tage hende igen. Var det muligt? Kunne det virkelig være sandt?

Lidt efter kom Roberto ind og kaldte på mig. Han var ellevild af glæde. Jeg skulle komme ind til de andre. Han havde fortalt

dem alting. Jeg var endnu så fortumlet af den uventede meddelelse, at jeg ikke rigtig kunne få humøret op. De var ellers så elskværdige og muntre alle sammen, både min svigerinde, hendes mor og hendes bror. Berto lagde mærke til det og interpellerede straks sin svoger om det, der lå mig på hjerte.

– Men hvad er det dog for en mærkelig lov? brød jeg ud. Undskyld, men jeg synes næsten den er mesopotamisk.

Den unge advokat smilede, og satte pincenez'en fastere på næsen:

– Alligevel er det sådan, svarede han. Roberto har ret. Forholdet er forudset i loven, jeg husker ikke så nøje i hvilken paragraf. Det andet ægteskab ophæves, om den første ægtefælle skulle vise sig.

– Og jeg skal være nødt til at tage hende tilbage, næsten klagede jeg, – en kvinde som vitterligt for alle i et helt år har tilhørt en anden mand?

– Jo, men det er jo Deres skyld, ja undskyld jeg siger det, hr. Pascal, sagde advokaten stadigt smilende.

– Min skyld? sagde jeg. Nej nu må *De* virkelig undskylde. Denne kvinde tager først og fremmest fejl, hun genkender mig i liget af en ubekendt, der er druknet, og skynder sig med at gifte sig igen? Og jeg skal altså være tvunget til at tage hende igen.

– Ja absolut, replicerede advokaten. Fra det øjeblik, da De, hr. Pascal, ikke ville redressere Deres hustrus fejl i god tid, det vil sige inden for det af loven foreskrevne tidsrum, er De bundet af loven. Selv om – jeg må indrømme at det kan tænkes – selv om Deres hustru ikke var i god tro. De accepterede denne falske genkendelse, og benyttede den. Jeg skal ikke gå i rette med Dem om det, måske jeg selv havde gjort det samme. Jeg forstår bare

ikke, at De vil have alle de ubehagelige konsekvenser af vor dårlige sociale lovgivning. Hvis jeg havde været i Deres sted, ville jeg ikke have gjort mig levende igen. –

Den unge sagførers næsten uforskammede ro irriterede mig:

– Det er fordi De slet ikke ved, hvad det vil sige, svarede jeg og trak på skuldrene.

– De mener altså at kunne opnå større fordele på denne måde?

– Ja. Jeg skal bevise det, sagde jeg og så på Berto for at finde tilslutning hos ham.

Men også her mødte jeg ligegyldighed.

– Forresten, spurgte Berto – hvordan har du i al denne tid båret dig ad med at skaffe …

Og han gjorde en bevægelse med fingrene, der betød penge.

– Åh, det er en lang historie, som jeg ikke i øjeblikket kan komme ind på. Men penge har jeg haft. Jeg har penge endnu. Tro ikke, at jeg vender tilbage til Miragno, fordi jeg er på halen.

– Nå, du holder fast på at vende tilbage, spurgte Berto. Også nu, da du har fået visse oplysninger?

– Selvfølgelig vender jeg hjem, udbrød jeg. – Tror du virkelig, at jeg efter alle disse eksperimenter med tilhørende lidelser på ny vil lave mig død? Nej, du kan tro nej. Jeg vil have mine papirer i orden, jeg vil føle mig levende, rigtig levende, selv om jeg skal tage min kone igen. – Sig mig engang, lever min svigermor endnu, fru Pescatore?

– Jeg ved det ikke, svarede Berto. Jeg aner ikke, hvordan hun har indrettet sig efter datterens andet ægteskab. Men jeg tror, hun er i live.

– Det er også lige meget. Jeg skal hævne mig, udbrød jeg. Jeg er ikke den samme som før, kan du tro. Jeg er bare lidt ked af, at det er sådan et held for den idiot til Pomino.

De lo alle sammen. Pigen kom nu ind og sagde, at bordet var dækket. Jeg måtte blive der for at spise, men jeg var så utålmodig efter at komme afsted, at jeg ingen appetit havde.

Berto foreslog mig, at jeg skulle blive til næste morgen, så kunne han og jeg følges ad til Miragno. Han ville nyde den scene, når jeg pludselig som en rovfugl slog ned på Pominos rede. Men jeg lod mig ikke rokke, jeg bad ham om at lade mig rejse alene endnu samme aften.

Jeg rejste med ottetoget den halve time til Miragno.

18. Salig Mathias Pascal

Jeg var dødelig angst for, at nogen skulle genkende mig, før jeg var kommet til Miragno, og havde skjult mig i en første klasses kupé, fordi jeg mente at være mest sikker her.

Det var aften, mørket skjulte mine træk, og desuden havde jeg jo allerede hos Berto overbevist mig om min ukendelighed. Alle troede jo også med sikkerhed, at jeg var død for to år siden.

Jeg stak hovedet ud af vinduet og så i månens skær højderne ved La Stia.

Der var mange ting, jeg efter overraskelsen med min kones giftermål havde glemt at spørge Berto om. Ejendommen og møllen var velsagtens solgt. Eller var de endnu under administration? Var Malagna død? Og tante Scolastica?

Jeg begreb ikke, at der kun var forløbet to år, det forekom mig en evighed, og jeg mente, at der også i Miragno måtte være foregået besynderlige ting. Og så var der velsagtens slet ingenting foregået, med undtagelse af ægteskabet. Selv dette var jo dagligdags, og blev kun mærkeligt, fordi jeg kom tilbage.

Hvor skulle jeg nu gå hen, når jeg var stået af i Miragno? Og hvor havde de bygget deres ny rede?

Det hus, hvori jeg havde boet, var alt for beskedent for en mand som Pomino, der var eneste søn af en rig mand. Og desuden ville Pomino dér have fundet sig ilde tilpas ved alle minderne om mig. Han var jo en følsom natur. Måske boede de i faderens store hus. At tænke sig dragen fru Pescatore med frueminer, og *cavaliere* Pomino, der var fornem og forvænt, i denne megæres klør. Hvilke scener. Der var ikke spor af anledning til at tro, at hverken faderen eller sønnen havde

kunnet sparke hende ud. Åh hvor det sved i mig, når jeg tænkte på, at det nu var mig, der skulle befri dem for hende.

Ja – jeg måtte naturligvis straks gå ud til Pomino, og hvis jeg ikke fandt dem der, kunne jeg vel få de nødvendige oplysninger hos portnerens.

Nu slumrede min fødeby; men i morgen – i morgen – når den hørte om min genopstandelse – –

Det var måneskin og alle gadelygter var slukket på de tomme veje. Det var jo efter aftensmads tid.

Da jeg gik fra stationen, havde jeg på grund af den nervøse ophidselse næsten mistet følelsen i fødderne. Jeg gik, som om jeg ikke rørte ved jorden. Jeg var i en absolut ubeskrivelig sindstilstand, det var som om der lå og lurede en vældig homerisk latter inderst inde, som tumlede med mine indvolde uden at kunne bryde frem. Og hvis den havde gjort det, ville den have væltet husene.

På et øjeblik nåede jeg til Pominos hus. Men i det lille glasskab til portnerloge fandt jeg ikke den gamle portner. Mens jeg stod og ventede på, at nogen skulle komme, faldt mit øje på en tilstøvet plakat, der var fæstet på den ene portfløj. Det var en meddelelse om sorg i huset, og den havde øjensynlig siddet der flere måneder. Hvem var død? Cavaliere Pomino? Eller enkefru Pescatore? Sikkert en af de to. Måske cavalieren. I så tilfælde havde de to duer kunnet indrette sig herligt i slaget. Jeg ville nu ikke vente længere, men gik op ad trappen. På første sal traf jeg portnersken.

– Er cavaliere Pomino hjemme?

Af den gamle heks' miner kunne jeg forstå, at det var ham, der var død.

– Sønnen – sønnen – rettede jeg mig selv og begyndte at gå videre op ad trappen.

Jeg hørte ikke efter, hvad den gamle mumlede mellem tænderne, men standsede først åndeløs øverst oppe i huset. Jeg stod og tænkte: "Måske sidder de ved bordet endnu, alle tre, og uden at vide, at om få øjeblikke, så snart jeg har banket på denne dør, er hele deres liv omkalfatret. – Se her står jeg med deres skæbne mellem mine fingre."

Jeg blev stående med klokkestrengen i min hånd, mens hjertet bankede mig i halsen. Jeg lagde øret til døren, men hørte ingen støj. I stilheden hørte jeg knebelen i klokken slå sine små slag, der blev svagere og svagere.

Alt blodet steg mig til hovedet og bankede helt ude i mine øren. Lidt efter hørte jeg til min rædsel fru Pescatores stemme bag døren:

– Hvem er det?

Jeg kunne ikke svare. Det var mig umuligt. Jeg pressede bare hånden fast mod brystet for at standse hjertets slag. Endelig kom det fra mig med hul, langsom stemme:

– Mathias Pascal.

– Hvem? spurgte stemmen derinde.

– Mathias Pascal, gentog jeg, idet jeg gjorde røsten endnu mere hul.

Jeg hørte den gamle drage forsvinde, øjensynligt rædselsslagen. Lidt efter kom Pomino og rev slåen i døren fra med et rasende tag. Da han så mig stå der foran sig rank og med brystet frem, veg han ligbleg tilbage. Jeg gik frem og råbte:

– Mathias Pascal – fra den anden verden!

Pomino faldt om på gulvet med et stort brag og lå med armene som støtter bagover og opspilede øjne:

– Mathias – er det dig?

Fru Pescatore, der kom til med et lys i hånden, gav et skrig fra sig, så gennemtrængende som fra en barselkvinde. Jeg lukkede døren med et spark og i et spring var jeg henne hos hende for at gribe lyset, som hun var lige ved at tabe.

– Ti stille, råbte jeg ind i hendes sure fjæs. – Tror du jeg er et spøgelse?

– Lever du? sagde hun i dødelig rædsel og med hænderne i håret.

– Ja, jeg lever – jeg lever, svarede jeg i vild glæde. I erklærede mig for død, ikke sandt? I sagde jeg var druknet.

– Og hvorfra kommer du? spurgte hun med lav, dirrende stemme.

– Fra møllen, din heks! råbte jeg ind i øret på hende. Kom her med lyset. Det er mig, ikke? – kender du mig? Eller tror du endnu, det er ham den anden stakkel, der druknede på La Stia?

– Det var altså ikke dig?

– Ja, spræk nu, din megære, det var ikke mig. Jeg er her, og jeg er levende. Rejs dig bare. Hvor er Romilda?

– For Guds skyld, klynkede Pomino og rejste sig hastigt op.

– Husk på den lille – jeg er bange for at mælken – – –

Jeg greb ham i armen:

– Hvad for en lille?

– Min – min datter, stammede Pomino.

– Han myrder hende, råbte fru Pescatore.

Jeg kunne ikke få et ord frem under indtrykket af denne sidste nyhed.

– Din datter, mumlede jeg. – En datter oven i købet. – Og hvor er hun?

– Hun får mælk – hos Romilda – for Guds skyld – – – besværgede Pomino mig.

Men det var for sent. Romilda kom ind med blottet bryst og den lille ved barmen, derangeret, som om hun lige havde rejst sig fra sengekanten, da hun hørte larmen.

– Mathias, stønnede hun og faldt i armene på moderen og Pomino, der trak hende med sig. Barnet havde jeg grebet i tide, og stod nu der ved indgangen til dagligstuen med det lille væsen i mine arme. Det skreg med en lille spæd stemme. Svimmel og forvirret havde jeg endnu i øret skriget fra den kvinde, der havde været min, og som nu var mor til dette barn, der ikke var mit. Mens hun ikke havde elsket mit barn, da det levede. – Hvor kunne jeg have medlidenhed med dette eller med hende? Hun havde jo giftet sig igen. Barnet skreg. – Nu stod jeg og vuggede den lille i mine arme. Jeg vuggede og vuggede. Hvad skulle jeg gøre andet? For at berolige den slog jeg den blidt på skulderen, gik frem og tilbage på gulvet og vuggede den. – Mit had begyndte at blegne, min heftighed tog af. Og lidt efter lidt tav barnet.

Pomino råbte i mørket til mig:

– Den lille – den lille – – Mathias –

– Ti bare stille – jeg har den her, svarede jeg.

– Hvad gør du?

– Jeg æder den, kan du nok forstå. Ja – den blev kastet i armene på mig. Lad mig bare stå her et øjeblik, den er rolig. Hvor er Romilda?

Han kom hen til mig, ængstelig og logrende, som en hund, der ser sin hvalp i hænderne på sin herre.

– Romilda? Hvorfor? spurgte han.

– Fordi jeg vil tale med hende, sagde jeg strengt.

– Hun er besvimet?

– Hvis hun er besvimet, må I få liv i hende.

Pomino stillede sig op foran mig med en bønlig mine:

– Herregud, hun er bange, lad hende have fred, bad han. Det kan du nok forstå. Pludselig ser hun dig stå op fra de døde. Kan du ikke tale med mig?

– Nej, sagde jeg. Det er med hende, jeg skal tale. Du er ingenting mere her.

– Er jeg ikke? Hvordan mener du?

– Dit ægteskab er ugyldigt.

– Hvadbehager – hvad er det du siger? Og den lille?

– Den lille – den lille, bed jeg ham af. Hvad kommer den lille den sag ved. – Så så – stille, tyssede jeg på barnet. Så, nu skal vi gå ind til mor. – Kom Pomino, hvor er hun?

Næppe var jeg kommet ind i sovekammeret med barnet på armen, før fru Pescatore fo'r løs på mig som en hyæne.

Jeg stødte hende tilbage med et rasende skub.

– Gå med Dem. Dér har De Deres svigersøn. Hvis De vil skråle op, så gør det til ham. Jeg kender Dem ikke mere.

Jeg bøjede mig over Romilda, der lå og græd bitterligt, og lagde datteren hos hende.

– Værsågod, der har du den. Hvorfor græder du? Er det, fordi jeg er i live? Ville du hellere haft, jeg var død? Se på mig. Se mig i ansigtet. Vil du have mig levende eller død?

Hun forsøgte under tårer at hæve sine øjne på mig, og med en stemme, der var afbrudt af hulken, stammede hun:

– Ja men hvordan … hvad har du gjort?

– Hvad jeg har gjort? Du spørger mig om, hvad jeg har gjort? Du har giftet dig igen – med den idiot der – – du har sat en datter i verden – og du har mod til at spørge mig om, hvad jeg har gjort.

– Og hvad nu? spurgte Pomino og dækkede ansigtet med hænderne.

– Men hvor har du været? Du har udgivet dig for død og er stukket af – – himlede fru Pescatore op og nærmede sig mig med hævede arme.

– Stille, råbte jeg. Hvis De rører Dem, mister jeg min tålmodighed, og jeg kan ikke spare Deres dumme svigersøn og det lille kræ her. Så må loven ske fyldest. Ved De, hvad loven siger? At jeg skal tage Romilda igen.

– Min datter? Du? Du må jo være gal.

Men Pomino gik hen til hende for at berolige hende, og for Guds skyld få hende til at tie stille.

Den gamle megære slap nu mig for at vende sig mod sin svigersøn, som hun overøste med skældsord, fordi han ikke var nogen ting til og kun kunne græde og skabe sig som et fruentimmer.

Jeg lo så jeg måtte holde mig i siderne.

– Åh lad ham være, råbte jeg, så såre jeg havde fået mælet. – For min skyld ingen alarm. Tror De virkelig for alvor, at jeg er så gal, at jeg vil være Deres svigersøn igen? Åh, stakkels Pomino, du må undskylde mig, kære, at jeg kaldte dig for en idiot, men det har hun der også gjort engang, og Romilda, vor hustru. Det

er virkelig sandt. Hun kaldte dig for dum og fjollet og Gud ved hvad. Er det ikke sandt, Romilda? Sig du hellere sandheden. Så, græd nu ikke mere, tag dig sammen, det kunne skade ungen. Nu er jeg levende, forstår du, og jeg vil være glad – *glad!* Bare munter, som en god ven sagde til mig, da han var fuld. Bare munter, Pomino. Du synes, du kan lade en datter være uden mor, eftersom jeg har en søn uden far. Ikke sandt, Romilda, vi har gjort op med hinanden. Jeg har en søn, der er søn af Malagna, og du har en datter, der er datter af Pomino. Om Gud vil, kan vi lade dem gifte sig med hinanden engang. – Nå, men lad os tale om mere muntre ting. Fortæl mig, hvordan du og din mor bar jer ad med at genkende mig som død dér i møllegraven på La Stia. –

– Jamen også jeg … udbrød Pomino fortvivlet. Hele byen. Det var ikke dem alene.

– Storartet som han må have lignet mig.

– Det var nøjagtigt din skikkelse, dit skæg, din dragt – og så havde du jo været forsvundet i flere dage.

– Jeg var stukket af, hørte I jo, da jeg ikke kunne få jer til at stikke af. Men jeg var for hjemgående – belæsset med guld, da jeg altså med Djævelens vold og magt skulle genkendes som død. Gud være lovet, jeg var også død i to år; og imens forlovede I jer og holdt bryllup og hvedebrødsdage og fester og I morede jer, I fik en datter. – Den enes død den andens brød. –

– Ja men hvad nu? gentog Pomino sukkende under mine knappenålestik. Jeg siger bare: hvad nu?

Romilda rejste sig fra sengen for at lægge den lille i vuggen.

– Lad os gå herind, sagde jeg. Den lille skal sove. Vi kan tale sammen inde i stuen.

Vi gik ind i spisestuen, hvor bordet endnu stod dækket. Pomino, der var ligbleg og ustandselig glippede med øjnene, strøg sig over det næsten ukendelige ansigt og gentog meningsløst:

– Du lever – du lever – hvordan kan det gå til – hvordan kan det gå til?

– Det skal du nok få at vide, sagde jeg.

Romilda kom ind til os i sin hjemmetrøje. Jeg betragtede hende nøjere i lyset. Hun havde forskønnet sig.

– Lad mig se på dig, sagde jeg til hende. Du tillader, Pomino? Der er ikke noget ondt i det. Jeg er gift med hende, endda før dig. Du behøver ikke at genere dig, Romilda. – Se hvor Pomino vrider sig. Men hvad gør det alt sammen, når jeg dog ikke er død.

– Nej, nu går det dog for vidt, stødte Pomino frem og var gustenbleg i ansigtet.

– Du skal ikke være bange, sagde jeg venligt og nærmede mig Romilda. – Vær bare rolig, Mino, jeg har sagt dig, at du skal få lov at beholde hende, og jeg holder ord. Men alligevel … tillader du?

Jeg trykkede et stort kys på hendes kind.

– Mathias! råbte Pomino rystende af raseri.

Jeg lo støjende.

– Er du skinsyg, hvad? På mig? Jeg har første ret, forstår du. Men forresten, Romilda, kan du godt tørre kysset af. Da jeg kom her, troede jeg virkelig, at jeg gjorde dig en stor tjeneste ved at befri dig for hende, Pomino, og derfor – – men nu, da jeg ser, at du holder af hende og … nå, lad os ikke tale mere om det, der kommer så mange minder og melder sig – kan du huske,

Romilda? – Nej – vi skal ikke mindes – skønne, tabte dage. Græd ikke Romilda – græd ikke – de kommer aldrig tilbage. – I har en lille pige, og lad så det være godt. Så taler vi ikke mere om det. Jeg skal lade jer i fred.

– Ja men ægteskabet, er det ikke ugyldigt? spurgte Pomino.

– Lad det være ugyldigt, sagde jeg. Vi kan annullere det *pro forma* om det skal være. Jeg skal ikke gøre fordring på mine rettigheder, og hvis man ikke netop tvinger mig dertil, skal jeg heller ikke lade mig anerkende som levende. Det er mig tilstrækkeligt, at alle ser mig og ved mig levende, fordi jeg må ud af denne forbandede død. Nu har jeg jo allerede set, at Romilda kunne blive din hustru – resten kommer mig ikke ved. Du har indgået ægteskab for Gud og mennesker, alle ved, at hun i et år har tilhørt dig som din kone, og sådan må det vedblive. Hvem skulle i det hele taget have nogen interesse af at gøre hendes første ægteskab gældende? – Romilda var min kone, men nu er hun din, og hun er mor til dit barn. Om en måned er der ingen, der taler om sagen mere. – Hvad siger du – din dobbelte svigermor?

Fru Pescatore nikkede skummelt. Men Pomino arbejdede sig nu op i et nyt udbrud:

– Og du bliver her i Miragno?

– Ja – hvorfor ikke. Jeg skal nok komme engang imellem her i huset og drikke en kop kaffe eller et glas vin på din sundhed.

– Ikke tale om! udbrød fru Pescatore og sprang op.

– Åh, det er jo bare hans spøg, sagde Romilda og så ned.

Jeg brød igen ud i en overstadig latter.

– Der skal du se, Romilda, sagde jeg, de er bange for, at vi bliver forelskede igen. Det ville være yndigt. – Nej, lad os ikke

pine den stakkels Pomino. – Det vil altså sige, hvis han ikke vil have mig her i huset, så giver jeg mig til at vandre frem og tilbage her nedenfor dine vinduer. Jeg skal også synge en serenade for dig. –

Pomino skred op og ned i stuen endnu rasende og bleg, mens han mumlede:

– Det er dog for galt – det er dog for galt!

Pludselig standsede han og sagde:

– Ja men det står jo dog fast, at så længe du er her – og lever, så kan hun ikke mere være min hustru.

– Så kan du lade som om jeg er død, svarede jeg roligt.

Han gav sig igen til at vandre:

– Det kan jeg ikke – det kan jeg jo ikke mere.

– Ville du da hellere have, at Romilda skulle begræde mig? Hør engang her, Romilda, hvem er kønnest af os to?

– Ja men jeg mener for loven – for loven, udbrød han og standsede.

Romilda så angst og uvis på ham.

– I dette tilfælde, bemærkede jeg tørt, er det vel mig, der mest ville have brug for loven.

– Men hun? indvendte Pomino – når hun nu ikke mere er min hustru …

– Åh, herregud, sikke noget sludder, sagde jeg. Jeg ville hævne mig, men det har jeg jo opgivet. Jeg lader jer begge to i fred, er I så ikke tilfredse? Det synes ikke så. Nuvel – kom så Romilda, så går vi sammen, vi to. Jeg skal love dig en herlig bryllupsrejse. Du kan tro, vi skal more os. Hvad vil du dog med denne tørvetriller? – Eller vil I have, at jeg engang til skal gå ud og drukne mig i møllegraven?

– Nej, det vil vi ikke, udbrød Pomino i den højeste ophidselse. – Men gå – gå. – Langt bort. Uden at nogen ser dig. – Fordi – her – ja her – så længe du lever …

Jeg rejste mig og gik hen til ham, lagde min hånd beroligende på hans skulder og fortalte ham ganske roligt, at jeg allerede havde været i Oneglia, at min bror vidste alt, og at man i morgen ikke kunne undgå at høre nyheden her i Miragno.

– Du foreslår mig at dø engang til på samme måde – langt fra Miragno, udbrød jeg. – Det må være din spøg. Jeg siger jo til dig, at du skal nyde dit ægteskab i fred. Du er gift, og dermed basta. Jeg lover dig, at jeg aldrig skal genere dig, jeg skal ikke engang ulejlige dig med en kop kaffe, eller ved at se på den kærlighed og lykke, I har bygget på min død. Utaknemmelige menneske. – Jeg formoder, at hverken du, min uforglemmelige ven, eller I andre har lagt en krans eller bare en blomst på min grav derude på kirkegården. Har jeg ikke ret?

– Åh, lad nu være, sagde Pomino og rystede på hovedet.

– Hvorfor? Der ligger jo dog en mand derude. Har I været der?

– Nej – jeg – jeg havde ikke mod til det, hviskede Pomino.

– Men nok til at tage min kone, din lømmel.

– Det var dig, der tog hende fra mig først, svarede han slagfærdigt. Mens du levede.

– Jeg? udbrød jeg. Det vil jeg nok sige. Det var vel fordi hun ikke ville have dig. Skal jeg gentage for dig, at hun kaldte dig for en idiot? Sig det igen, Romilda. Du må endelig redde mig. Han tror Gud hjælpe mig, at jeg har bedraget ham. – Nu er han din mand, lad os så ikke tale mere om det. Men det er i hvert fald ikke min skyld. – Nå, i morgen skal jeg gå ud og se på den

ulykkelige mands grav. Han ligger jo der så ene og forladt uden en eneste blomst – uden en tåre. Sig mig, er der i det mindste en sten på graven?

– Ja, skyndte Pomino sig at svare. Min afdøde far lod sætte en på kommunens regning.

– Ja, han holdt jo også talen ved min grav. Hvad står der på den sten?

– Det ved jeg ikke. Det var "den lille lærke", der digtede indskriften.

– Ja, jeg kan tænke det, sukkede jeg. Nå, lad os forlade dette emne. Fortæl mig hellere, hvordan I kunne gifte jer så hurtigt. Åh, hvor lidt du dog begræd mig, lille enke. Måske slet ikke. – Nå, det er snart sent. Jeg må gå. Og når jeg går, er det, som om vi aldrig havde kendt hinanden før. Lad os nu benytte de få timer.

Romilda så på Pomino og smilede nervøst. Derpå sænkede hun blikket og betragtede sine hænder:

– Hvad skal jeg sige? Jeg græd virkelig.

– Og du fortjente det ikke, brummede fru Pescatore.

– Tak. Men det var ikke meget, du græd, vel?

– Åh, det var ikke så lidt, sagde Romilda undskyldende. – Og hvis det ikke havde været, fordi han … Vi havde jo så lidt at leve af.

– Udmærket, Pomino, udbrød jeg. Udmærket. Men nu denne Malagna, trådte han ikke til?

– Ham var der ingen, der hørte noget til, sagde fru Pescatore skarpt. Det var kun ham dér – –

Og Pomino tilføjede:

– Ja, det er sandt. Men hvad – far var jo i byrådet, og han fik udvirket en lille pension, efter ulykken, og dernæst –

– Dernæst samtykkede han i ægteskabet?

– Ja – med glæde. Og han ville have os her om sig. Men – for to måneder siden …

Og han begyndte at fortælle mig om sin fars sygdom og død, og om hans sympati for Romilda og den lille sønnedatter. Han skildrede hele byens deltagelse ved faderens død. Jeg spurgte til tante Scolastica, der havde været så god en veninde af cavaliere Pomino, og fru Pescatore, der havde visse bitre erindringer, blev urolig i sædet. Pomino fortalte mig, at han ikke havde set hende i et par år; men at hun levede endnu.

Så spurgte Pomino mig til gengæld, hvor jeg havde været og hvad jeg havde foretaget mig i disse to år. Jeg fortalte så meget, jeg ønskede at fortælle, uden at nævne steder og personer, for at de ikke skulle tro, jeg havde været helt uvirksom i den tid. På denne måde gik tiden, og dagen begyndte at gry, den dag, der skulle være vidne til min genopstandelse.

Vi var træt af at våge og af de mange sindsbevægelser, og det var også blevet lidt koldt. Romilda ville lave kaffe for at varme os. Da hun skænkede den op til mig, så hun på mig og smilede som af en fjern erindring:

– Uden sukker, ikke sandt, som sædvanlig?

Hun sænkede straks blikket, men hvad læste hun i mine øjne?

I det svage morgenskær følte jeg med et gråden prikke i min hals og jeg så med modvilje på Pomino. Men kaffen strammede mig op, og jeg spurgte ham, om jeg måtte have lov til at efterlade min kuffert i huset, til jeg havde fundet mig et sted at bo. Jeg skulle senere lade nogen hente den.

– Værsågod – værsågod, sagde han venligt. Du skal ikke bryde dig om det. Jeg skal nok sende den til dig.

– Åh, tak, sagde jeg – det gør såmænd ikke så meget, den er næsten tom. Sig mig forresten, har du ikke noget af mit her i huset, Romilda, lidt klæder eller vasketøj eller …

– Nej, der er ingenting, svarede hun bekymret. Du forstår nok, efter ulykken og …

– Og hvem kunne tænke sig dette? udbrød Pomino.

Men jeg tør bande på, at det var et af mine silkelommetørklæder, han havde om halsen.

– Og så farvel, sagde jeg. Og hav det nu godt. Jeg bukkede og så fast på Romilda, der ikke ville se på mig. Men hendes hånd rystede, da hun gav mig den. Farvel. – Farvel!

Jeg gik ned på gaden og var atter her i min fødeby, uden hjem og uden mål.

– Og hvor skal jeg nu gå hen? spurgte jeg mig selv.

Jeg begyndte at gå, og betragtede de mennesker, der gik forbi mig. Mon nogen kendte mig? Det syntes ikke så. Måske var der en eller anden, som sagde til sig selv: "Det var dog mærkeligt som den fremmede herre lignede afdøde Mathias Pascal. Hvis han havde haft et øje, der skelede, skulle man tro, det var ham, der var stået op fra de døde." – Men naturligvis var der ingen, der tænkte på, at det virkelig kunne være mig. Og jeg, som havde forestillet mig en vældig opstandelse ved synet af mig. Jeg var næsten skuffet. – Der kan man se, hvad det vil sige at dø. Ingen huskede en. Det var, som om man aldrig havde eksisteret.

To gange gennemtravede jeg byen uden at nogen standsede mig. I min skuffelse var jeg på nippet til at vende tilbage til

Pomino og erklære min aftale for brudt og hævne mig på ham, fordi min by slet ikke huskede mig mere. I hvert fald måtte jeg finde mig et sted at bo. Først besluttede jeg. At gå op i municipiet og melde mig til folkeregistret som genopstanden; men så opgav jeg det foreløbig, og jeg begav mig ud til biblioteket i Santa Maria Liberale, hvor jeg i min tidligere beskæftigelse fandt Don Eligio Pelegrinotto. Han påstod, at han øjeblikkelig havde kendt mig og kun ventede på, at jeg skulle åbne munden, for at han kunne slutte mig i sine arme. Dernæst ville han absolut føre mig rundt i byen for at udslette i min sjæl det triste indtryk af mine medborgeres utaknemmelige glemsomhed.

Jeg skal ikke forsøge at beskrive, hvad det skete i Brisigos apotek først og dernæst i Café dell' Unione, da Don Eligio endnu helt dirrende af bevægelse forestillede mig som levende igen. Nyheden spredte sig som et lyn i byen, og alle styrtede til for at se mig og overdænge mig med spørgsmål. De ville vide, hvem det da havde været, der var druknet ude på La Stia. Det kunne jeg jo ikke så godt meddele dem. Og dernæst ville de vide, hvad jeg havde foretaget mig som død. Jeg tog det parti ikke at besvare deres spørgsmål foreløbig, og lade deres nysgerrighed var endnu nogle dage. Ikke engang "den lille lærke" fik noget at vide, da han kom for at interviewe mig til "*Il Foglietto*". Forgæves viste han mig, for at røre mig og bevæge mig til at tale, det nummer af hans avis, der for to år siden havde bragt min nekrolog. Jeg sagde til ham, at jeg godt huskede den, fordi "*Il Foglietto*" var meget udbredt i Helvede.

– Ellers mange tak, sagde jeg. Den var nydelig. Og tak for indskriften på stenen. Jeg skal gå ud og se på den.

Jeg forbigår hans artikel i bladet den følgende søndag, der som titel havde: "Mathias Pascal lever!"

Blandt de få, der ikke lod sig se, foruden mine kreditorer, var Batta Malagna, der forresten, fortalte man mig, for to år siden havde vist stor sorg ved meddelelsen om mit selvmord. Jeg forstår det. Jeg begriber også, at jo mere sorg han følte, da jeg var forsvundet for stedse, desto mere ubehagelig var min tilsynekomst i dette øjeblik.

Og Oliva? Jeg mødte hende en søndag, da hun kom ud fra kirken med sit barn, sin lille fem års dreng ved hånden, sød og blomstrende som hun selv. Min søn! Hun så på mig med smilende kærlige øjne, der i et lynglimt sagde mig mange ting.

–

Nu lever jeg i fred, sammen med tante Scolastica, der har tilbudt mig ophold i sit hjem. Mine besynderlige eventyr har med et slag gjort, at jeg fuldstændig har genvundet hendes agtelse. Jeg sover i den seng, hvori min mor døde, og den største del af dagen tilbringer jeg i biblioteket i selskab med Don Eligio, der endnu ikke har tænkt på at bringe lidt orden i de gamle støvede bøger.

Jeg har tilbragt seks måneder med at skrive denne min historie, med hans bistand. Om hvad der står deri, bevarer han den strengeste diskretion, som om det var betroet ham i skriftestolen.

Vi har talt længe frem og tilbage om mine hændelser, og ofte har jeg forklaret ham, at jeg ikke kan se, på hvilken måde jeg skulle kunne drage fordel af dem.

Han mente dog, at jeg havde haft den fordel, der ligger i at blive *mig selv*.

På Miragnos kirkegård over den ulykkelige, der druknede sig hin dag på La Stia, står endnu den sten, hvis indskrift er digtet af "den lille lærke":

HER HVILER
MATHIAS PASCAL
BIBLIOTEKAR
RAMT AF SKÆBNEN

Frivilligt gik han i døden.
Hans ædle hjerte og åbne sind lever.

Medborgeres medlidenhed
satte denne sten.

Jeg har bragt den lovede krans derud til graven og ofte går jeg derud. Så hænder det, at en eller anden nysgerrig følger mig på afstand og når jeg kommer tilbage, siger han:

– De må da i hvert fald vide, hvem De selv er.

Jeg trækker på skulderen, lukker øjnene halvt og svarer:

– Ja – vist så. Jeg er salig Mathias Pascal.

Efterskrift (1921): Digterfantasiens betænkeligheder

Hr. Alberto Heintz fra Buffalo i De forenede Stater deler sine følelser mellem sin kone og en ung dame på tyve år, og han får den idé, at det vil være bedst at invitere dem begge sammen til et møde, for at de sammen kan tage en afgørelse.

De to kvinder og hr. Heintz indfinder sig punktligt på det aftalte sted, diskuterer sagen godt og længe, og bliver til sidst enige om, hvordan problemet skal løses.

De bestemmer sig for at tage livet af sig – alle tre.

Fru Heintz går hjem, skyder sig en kugle for panden og dør. Da nu enhver hindring for hr. Heintz' og hans forelskede unge venindes lykkelige forening er borte, mener disse to ikke længere at have nogen grund til at tage livet af sig, og beslutter derfor at leve videre og gifte sig med hinanden. De juridiske myndigheder er derimod af en anden opfattelse og lader dem ganske enkelt sætte i fængsel.

En overordentlig tarvelig og banal afslutning.

(Se New York-avisernes morgenudgaver for 25. januar 1921.)

Sæt nu, at en eller anden ulykkelig komedieforfatter havde fået den uheldige idé at fremstille et lignende tilfælde på scenen.

Man kan være helt sikker på, at han da først og fremmest ville opbyde hele sin fantasi for at give fru Heintz absurde selvmord en grund, så det i det mindste kunne få et vist sandsynlighedens skær over sig.

Men man kan ligeledes være sikker på, at trods alle forfatterens heltemodige bestræbelser ville 99 ud af 100 teaterkritikere finde selvmordet urimeligt og komedien usandsynlig.

For livet har, med alle de uartige små og store urimeligheder, som det er så velsignet fuldt af, det uvurderlige privilegium at kunne klare sig uden denne idiotiske sandsynlighed, som kunsten tror sig så afhængig af.

Livets urimeligheder behøver ikke at være sandsynlige, af den simple grund, at de er sande. Mens derimod kunstens urimeligheder må være sandsynlige for at se sande ud. Og når de således bliver sandsynlige, er de ikke længere urimelige.

En livsskæbne kan være urimelig, men et kunstværk – et virkeligt kunstværk – ikke.

I livets navn at beskylde et kunstværk for at være usandsynligt er altså meget tåbeligt.

I kunstens navn kan man gøre det, i livets ikke.

Der findes i naturhistoriens verden et rige, som zoologerne har udforsket, fordi det er befolket af dyr.

Blandt de mange dyr, som befolker det, er også mennesket indbefattet.

Og zoologen kan tale om *mennesket*, og for eksempel sige, at det ikke er et firbenet dyr, men et tobenet, og at det ikke har en hale, sådan som aben eller æslet eller påfuglen.

Det "menneske", som zoologen taler om, kan aldrig risikere den ulykke at miste for eksempel et ben, og lade det erstatte med et træben, eller miste et øje og lade det erstatte af et glasøje. Det menneske, zoologen taler om, har altid to ben, hvoraf intet er af træ; altid to øjne hvoraf intet er af glas.

At modsige zoologen er ikke muligt. For hvis man viser zoologen et menneske med træben eller glasøje, så vil han sige, at han ikke kender det, fordi det ikke er *mennesket*, men *et menneske*.

Vi andre kan rigtignok for vores vedkommende svare zoologen, at *mennesket*, som han kender, ikke eksisterer, men at derimod de enkelte *mennesker* gør, og at ingen af dem ligner hinanden, og at de ulykkeligvis kan have både træben og glasøje.

Man kan i denne forbindelse spørge, om visse af de herrer, der skriver om litteratur, vil betragtes som zoologer eller litteraturkritikere. Disse herrer, som bedømmer en roman, en novelle, en komedie, og fordømmer den eller den personlighed, den eller den fremstilling af kendsgerninger eller følelser, ikke, som det ville være det rigtigste, ud fra et kunstnerisk synspunkt, men ud fra deres egen konventionelle forestilling om menneskelighed. Som om der virkelig findes en sådan perfektion i stedet for den uendelighed af forskellige individer, som er i stand til at begå de ovenfor anførte urimeligheder, *som ikke behøver at se sandsynlige ud, fordi de er sande*.

Efter den erfaring, jeg for mit vedkommende har gjort med hensyn til den slags kritik, er der især én ting, som er umådelig morsom. Nemlig det, at mens zoologen erkender, at mennesket adskiller sig fra andre dyr ved sin evne til at tænke, så er det netop tænkeevnen (altså den ting, som er mest karakteristisk for mennesket), der har forekommet mange af mine kritikere, ikke som et overskud, men tværtimod som en ligefrem mangel på menneskelighed hos mange af mine ikke just alt for muntre

personligheder. Det lader altså til, at *menneske-lighed* for dem er noget, som snarere består i følelse end i fornuft.

Men hvis man nu ville tale lige så abstrakt som disse kritikere, er det så måske ikke rigtigt, at mennesket aldrig bruger sin fornuft (eller ufornuft, det kan i den forbindelse være det samme) så intenst, som når det lider, fordi det netop har en voldsom trang til at finde roden til sine lidelser, hvem det er, der har forårsaget dem, og i hvilken udstrækning det har været retfærdigt at pålægge ham dem. Når han derimod er lykkelig, hengiver han sig da ikke til nydelsen af sin lykke uden nogen form for ræsonnement, som om den tilkom ham som den selvfølgeligste ting af verden?

Dyrene er nødt til at lide uden at ræsonnere. Den, som lider og ræsonnerer (netop fordi han lider), er efter de herrer kritikeres mening ikke *menneskelig*. Det lader altså til, at den som lider, kun må være et dyr, og at det kun er, når han er et *dyr*, at han er *menneskelig*.

Men jeg mødte for nylig en kritiker, som jeg står i stor taknemmelighedsgæld til.

Engang, da der var tale om min *umenneskelige*, og som det synes, uforbederlige "intellektualitet", og den paradoksale usandsynlighed i mine fortællinger og hos mine opdigtede personer, spurgte han de andre kritikere, ud fra hvilken målestok de dog kunne bedømme min digtning på den måde.

"Er det ud af det såkaldte *normale liv*?" spurgte han. "Men hvad er så det andet end et system af forbindelser, som vi vælger ud af de daglige hændelsers kaos, og som vi ganske vilkårligt kalder *normalt*? Man kan ikke," sluttede han,

"bedømme en kunstens verden ud fra nogen anden målestok end livet selv."

Jeg bør måske tilføje, for at man ikke skal tro, jeg roser ham, fordi han roser mig, at han til trods for disse udtalelser, eller måske netop i kraft af dem, fælder en ugunstig dom over mine værker. Han syntes nemlig ikke, at jeg forstår at give mine fortællinger og personer nogen almen-menneskelig betydning, hvilket gør det meget vanskeligt at bedømme dem. Med mindre det da er min mening snarere at ville indskrænke mig til at fremstille særligt sjældne tilfælde og visse særligt besynderlige psykologiske situationer.

Men hvis nu den *almenmenneskelige* værdi af visse af mine fortællinger og personer netop lå i kontrasten, som han siger, mellem virkelighed og illusion, mellem det individuelle menneskes sande ansigt og det omgivende samfunds billede af det – og frem for alt i den vægt og værdi, man tillægger denne kontrast? Af en eller anden hårdnakket trang til at drive spas med os, viser livet sig altid ustadigt. Hvilket *nødvendigvis* har til følge, at alt det, som i dag forekommer os at være virkelighed, er forudbestemt til i morgen at vise sig at være en illusion. En *nødvendig* illusion, ganske vist, eftersom der ikke eksisterer anden virkelighed for os end den. Hvis nu den almenmenneskelige værdi netop bestod i dette, at en mand eller en kvinde, som ved egen eller andres skyld er bragt i en pinefuld, socialt set abnorm eller meningsløs situation, finder sig i den og holder den ud og bærer den til skue for andre mennesker *så længe, at han eller hun til sidst ikke selv kan se den længere*, enten det nu er fordi de bliver sløvede overfor den, eller fordi ganske ubegribeligt er i god tro. Hvis man derimod viste

dem deres egen situation som i et spejl, ville de ikke kunne holde den ud længere, men fyldes med afsky og bryde ud af den, og føle det, som de måtte dø, hvis de ikke kunne det. Hvis den nu fremdeles bestod i, at vi finder os i en socialt set abnorm situation, selv om vi får den at se i et spejl, når det er vor egen illusion, der holder det frem for os? Og så spiller vi rollen og lider hele dens martyrdom så længe som det er os muligt under den kvælende maske, vi selv har påtaget os, eller som andre mennesker eller den grusomme nødvendighed har påtvunget os. Det vil sige, indtil en af vore inderste, ømtåleligste følelser såres så dybt, at vi til sidst gør oprør og sønderriver og træder denne maske under fode?

"Da med et," siger kritikeren, "vælter en bølge af menneskelighed ind over disse menneskeskikkelser, marionetdukkerne bliver pludselig skabninger af kød og blod, og ord som brænder sjælen og sønderriver hjertet flyder af deres mund."

Ja det tror jeg! Disse figurer har nemlig opdaget deres eget nøgne ansigt under denne maske, som gjorde dem til marionetter i deres egne eller andres hænder. Og som til at begynde med fik dem til at se hårde, træagtige, kantede, ufuldkomne, ufølsomme, sammensatte og vaklende ud. Sådan som alting gør det, der ikke opbygges af fri vilje, men af nødvendighed, i en unormal, usandsynlig, paradoksal situation. Med andre ord, sådan at de ikke har kunnet holde det ud længere, men har revet sig løs.

Med andre ord, når der eksisterer forvirring og virvar, er dette noget villet, ligesom det tilsyneladende konstruerede. Men det er ikke mig, der har villet det. Det er fortællingen og

personerne selv. Og dette ser man i virkeligheden straks. Ofte træffes bestemmelserne med vilje for øjnene af én, og udføres og gøres til virkelighed i samme øjeblik, som de udtænkes. Dette er fremstillingens udvendige maske, spillet mellem de forskellige parter, mellem det, vi gerne selv ville eller burde være, og det, andre synes vi er. Mens vi ikke engang selv – og det mere end blot til en vis grad – ved, hvad vi virkelig er. Vor virkelige personlighed er en fiktion – tit og ofte nærmest barnligt – som vi bygger op rundt om vort virkelige liv, eller som andre bygger op omkring os. Men det er, og jeg gentager det, en virkelig mekanisme, hvorved den enkelte med vilje gør en marionet af sig selv, indtil han til sidst kaster det hele fra sig med et voldsomt spark.

Jeg tror, at jeg i sidste ende blot kan lykønske min fantasi med, at det trods alle dens betænkelighed er lykkedes for den at fremstille som virkelige alle de fejl, den selv har ønsket at fremstille: fejl af den kunstige slags, som personerne selv har fremkaldt hos sig, eller som andre har fremkaldt hos dem. Kort sagt, de fejl, som hykleren har, indtil han lader *masken* falde og afdækker sin *nøgenhed*.

Men en endnu større trøst har livet selv, eller i hvert fald dagspressen, givet mig, omkring tyve år efter den første udgivelse af nærværende roman, *Salig Mathias Pascal*.

Til trods for den næsten enstemmige ros, der blev den til del, dengang den første gang udkom, var der dog også dem, der beskyldte den for at være *usandsynlig*, hvis ikke ligefrem *umulig*.

Nuvel, livet har nu i virkelig usædvanlig grad ville give mig bevis for dens sanddruhed, lige ned til den mindste detalje af de karakteristiske enkeltheder, som min fantasi har fundet på.

Dette er, hvad man kunne læse i *Corriere della Sera* den 27. marts 1920:

> **En levendes hyldest til sin egen grav.**
>
> Et mærkeligt tilfælde af bigami er i disse dage kommet til offentlighedens kundskab. Det skyldes den omstændighed, at en mand lovmæssigt var erklæret død uden virkelig at være det. Lad os tage et hurtigt tilbageblik i tiden: Den 26. december 1916 fiskede nogle bønder i departementet Calvairate liget af en mand, klædt i mørkebrun trøje og bukser af samme farve op af den såkaldte "De fem slusers kanal".
>
> Fundet blev anmeldt til politiet, som iværksatte undersøgelser. Den døde blev ret snart genkendt af en vis Maria Tedeschi, en fyrreårig, endnu ganske smuk kvinde, og af to mænd, Luigi Longoni og Luigi Majoli, og identificeret som Maria Tedeschis mand, elektrikeren Ambrogio Casati de Luigi, født 1869. Den druknede lignede da også Casati temmelig meget.

Dette vidnesbyrd har vistnok, efter hvad der senere er kommet frem, været en smule egennyttigt, især for Majolis og Maria Tedeschis vedkommende. Den virkelig Casati levede nemlig stadig! Han havde imidlertid siddet fængslet for tyveri siden den 21. februar året før, og havde i lang tid levet adskilt fra sin kone, selv om de ikke var lovformelig skilt. Efter syv måneders sorg indgik fru Tedeschi på ny ægteskab – med Majoli – uden at støde på nogle bureaukratiske vanskeligheder.

Casati havde udstået sin straf den 8. marts 1917, og først da fik han at vide, at han var død og at hans kone havde giftet sig igen og var forsvundet. Alt dette fik han at vide på folkeregistret på Piazza Missori, hvor han var gået hen for at få orden i sine papirer. Kontoristen bag lugen fortalte ham lige ud og uden omsvøb:

"Men De er jo død, hr. Casati! Deres officielle hjemsted er kirkegården i Musocco, i det kommunale fællesgravsted nr. 44, grav 550 ..."

Alle protester fra mandens side og hans krav om at blive erklæret for levende igen var forgæves. Casati besluttede da at ville gøre sine rettigheder til ... opstandelsen ... gældende, og så snart hans borgerlige stilling er blevet tilbørlig fastslået, vil hans formodede enke se sit andet ægteskab opløst.

Dette højst besynderlige eventyr har imidlertid ikke i ringeste grad nedslået Casati, tværtimod lader det til at havde gjort ham i godt humør. Og da han følte trang til endnu flere sensationer, tog han på en lille udflugt til ... sin egen grav ... og nedlagde dér som en hyldest til sit eget minde en duftende blomsterbuket og tændte et votivlys på graven!

Det formodede selvmord i kanalen, liget som blev trukket op og genkendt af hustruen og af ham, som siden blev hendes anden mand, den foregivne dødes tilbagekomst, ja endog hans hyldest til sin egen grav! Alle de samme kendsgerninger, naturligvis med undtagelse af alt det andet, som skulle give det hele *almenmenneskelig værdi*.

Jeg kan ikke forestille mig, at elektrikeren Ambrogio Casati har læst min roman og lagt blomster på graven for at efterligne Mathias Pascal.

Livet har imidlertid med sin lykkelige foragt for enhver sandsynlighed kunnet finde en præst og en borgmester, som forenede hr. Majoli og fru Tedeschi, uden at ulejlige sig med at skaffe sig kundskab om et faktum, som det formodentlig ville have været meget nemt for dem at få rede på. Nemlig at ægtemanden, hr. Casati, befandt sig i fængsel og ikke seks fod under jorden.

Fantasien ville ganske sikkert have haft betænkeligheder ved at overse et sådant faktum, og nu glæder den sig – ved tanken om den beskyldning for usandsynlighed, som også dengang blev smidt den i hovedet – over at kunne påpege de virkelige usandsynligheder, som livet er i stand til at gøre sig skyldigt i, selv i de romaner, som det, uden at vide af det, kopierer efter kunsten.

Om "Salig Mathias Pascal"

Forfatter: Luigi Pirandello (1867-1936).
Første udgave: *Il fu Mattia Pascal.*, føljeton i fem afsnit i *Nuova Antologia, Revista di Lettere, Scienze ed Arti*, Rom 16. april – 16. juni 1904.
Denne udgave efter: *Salig Mathias Pascal.* Roman af Luigi Pirandello. V. Pios Boghandel – Povl Branner – Nørregade – København 1926. Autoriseret oversættelse for Danmark og Norge efter *"Il Fu Mattia Pascal"* ved Niels Hoffmeyer. Pirandellos efterskrift *Avvertenza sugli scrupoli della fantasia* er skrevet til en senere udgave af *Il fu Mattia Pascal*, som udkom i Italien i 1921, og er ikke med i Pio og Branners danske udgave. Efterskriften er oversat til nærværende udgave af Hedvig Aubert Lie (1874-1946) og Kim N. Jensen (f. 1955).
Oversætter: Niels Hoffmeyer (1874-1946)
Redigeret af: Kim N. Jensen
Forside: Montage efter maleri af Amedeo Modigliani (1884-1920): *Portræt af Léopold Zborowski* (1916).

ISBN 978-87-7628-318-6
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-547-1 (Ølstykke 2017).

© 2026 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1: **Adriano:** Hadrian er Adriano på italiensk